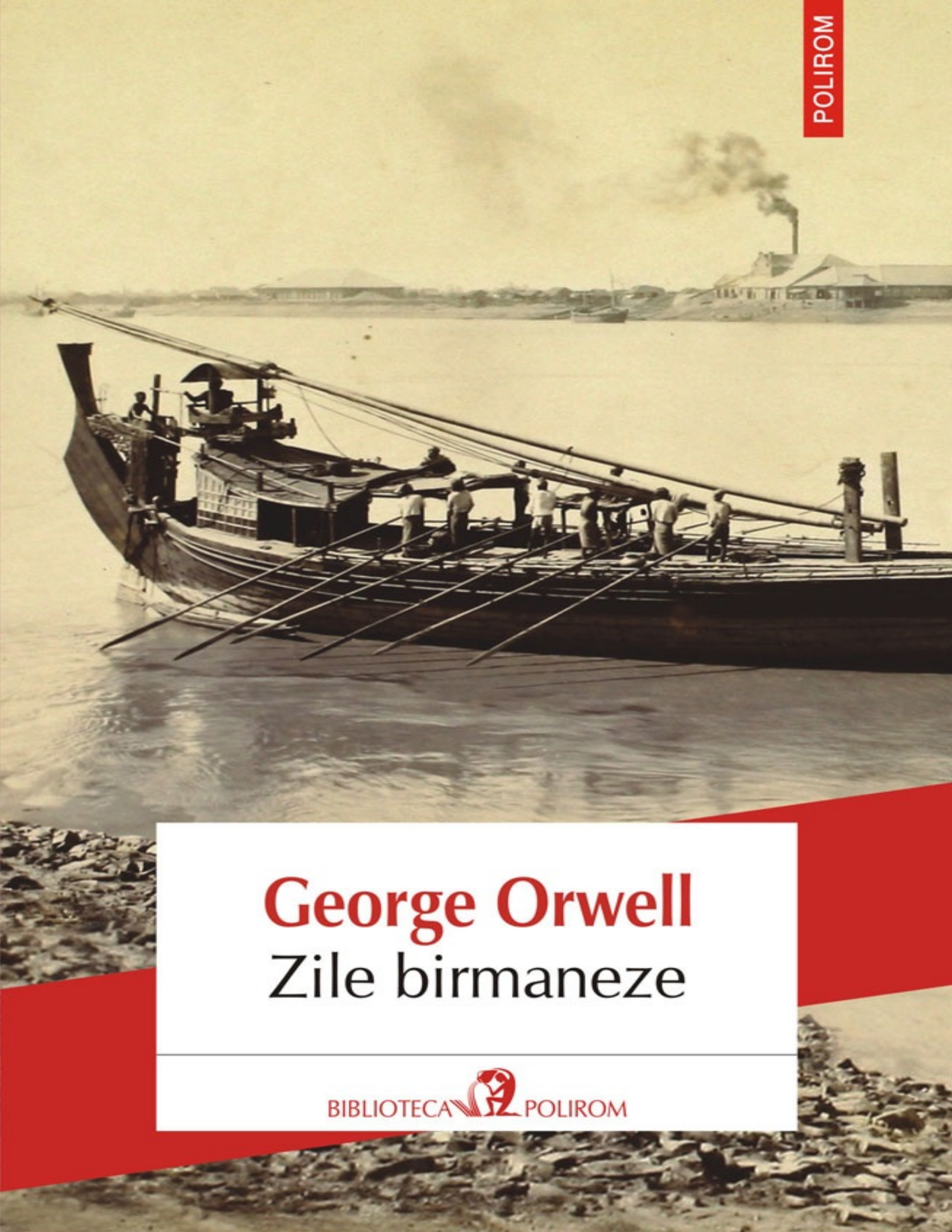

POLIROM

George Orwell

Zile birmaneze

BIBLIOTECA POLIROM

George Orwell

Zile birmaneze

Traducere din limba engleză
şi note de Gabriela Abăluţă

POLIROM
2013

© 2014 by Editura POLIROM

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN ePub: 978-973-46-4866-5
ISBN PDF: 978-973-46-4867-2
ISBN print: 978-973-46-3487-3

Coperta: Carmen Parii
Foto copertă: © Philip Adolphe Klier (1845-1911), *Barcă birmaneză pentru transportul orezului*

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată în colaborare cu elefant.ro

I

U Po Kyin, judecător sub-departamental în Kyauktada, Birmania Superioară, stătea pe veranda casei sale. Abia trecuse de opt şi jumătate, dar, cum era deja aprilie, în aer se simţea o anume zăpuşeală, ameninţare a lungilor ceasuri sufocante ale amiezii. Din cînd în cînd, slabe adieri de vînt care, prin contrast, păreau răcoroase legănau orhideele proaspăt stropite ce atîrnau de streaşină. Dincolo de orhidee se zărea trunchiul încovoiat, împrăfoşat, al unui palmier şi apoi cerul luminos, ultramarin. În înalt, aproape de zenit, atît de sus încît orbeai uitîndu-te la ei, cîţiva vulturi se roteau cu aripile nemişcate.

Fără să clipească, asemenea unui idol de porţelan, U Po Kyin privea drept spre soarele arzător. Era un bărbat în jur de cincizeci de ani, atît de gras încît trecuseră cîţiva ani buni de cînd nu se mai ridicase de pe scaun fără să fie ajutat, dar cu toate acestea proporţionat şi chiar frumos în masivitatea lui; pentru că birmanezii nu devin puhavi şi nici nu se încovoaie ca albii, ci se îngraşă simetric, rotunjindu-se ca fructele. Avea o faţă mare, fără riduri, iar ochii îi erau maron-roşcaţi. Picioarele cu labe groase, boltă înaltă şi toate degetele de aceeaşi lungime îi erau desculţe. Neacoperit îi era şi capul cu părul tuns scurt. Magistratul purta una din acele stridente *longyi*[1] arakanese cu carouri verzi şi roşii pe care birmanezii obişnuiesc să le pună în împrejurări protocolare. Mesteca betel[2] pe care-l lua dintr-o cutie lăcuită aflată pe masă şi se gîndea la viaţa lui de pînă atunci.

Fusese o viaţă plină de strălucire, încununată de succes. Cea mai veche amintire a lui U Po Kyin, datînd din anii ’80, era aceea a unui băieţel gol, cu abdomenul bombat, privind cum trupele britanice intrau mărşăluind victorioase în Mandalay. Îşi amintea groaza ce-l cuprinsese în faţa coloanelor de uriaşi hrăniţi cu carne de vită, cu feţele tot atît de roşii ca şi hainele; şi puştile lungi de pe umeri, bocănitul ritmic, apăsat al bocancilor. După ce-i privise preţ de cîteva minute, fugise de-i sfîrîiau călcîiele. Pricepuse cu mintea lui de copil că poporul său nu se putea pune cu această rasă de uriaşi. Să lupte de partea britanicilor, să devină un parazit pe spinarea lor, iată ambiţia ce-l stăpînea încă din copilărie.

La şaptesprezece ani încercase să obţină un post în slujba guvernului, dar nu reuşise, căci era sărac şi lipsit de prieteni, aşa că timp de trei ani lucrase în labirintul

puturos al bazarului din Mandalay, făcînd pe conţopistul pentru negustorii de orez şi uneori furînd. Apoi, pe cînd avea douăzeci de ani, o lovitură norocoasă, un şantaj, îl adusese în posesia a patru sute de rupii. Plecase pe dată la Rangoon, unde îşi cumpărase calea spre un post de funcţionar guvernamental. Slujba era lucrativă, chiar dacă salariul era mic. În acel timp, un grup de funcţionari obţinea un venit constant deturnînd destinaţia rezervelor guvernamentale, iar Po Kyin (pe atunci se numea simplu Po Kyin, onorificul U a venit peste mai mulţi ani) s-a apucat în mod firesc de asemenea lucruri. Totuşi, era prea talentat ca să-şi risipească viaţa printre slujbaşii mărunţi, furînd în mod jalnic cîţiva bănuţi. Într-o zi a aflat că, din cauza deficitului de demnitari cu rang mai mărunt, guvernul intenţiona să facă unele numiri din rîndul funcţionarilor. Ştirea urma să devină publică peste o săptămînă, dar una din calităţile lui Po Kyin era aceea că întotdeauna obţinea informaţiile cu o săptămînă înaintea celorlalţi. Şi-a văzut şansa şi şi-a denunţat pe dată confraţii, înainte ca aceştia să prindă de veste. Cei mai mulţi au fost trimişi la închisoare şi, drept răsplată pentru cinstea lui, Po Kyin a fost numit inspector municipal adjunct. De atunci avansase constant. Acum, la cincizeci şi şase de ani, era judecător subdepartamental şi probabil că va fi promovat, devenind vicecomisar şi avînd ca egali, ori chiar ca subordonaţi, mai mulţi englezi.

Metodele folosite de el în calitate de magistrat erau simple. N-ar fi vîndut niciodată un proces, oricît de mare ar fi fost mita, căci ştia că un judecător care dă o sentinţă greşită va fi prins mai devreme ori mai tîrziu. Obiceiul lui, cu mult mai sigur, era să ia mită de ambele părţi şi să decidă apoi pe temei absolut legal. Asta îi aduse o profitabilă reputaţie de imparţialitate. Pe lîngă cîştigul obţinut de la cei aflaţi în litigiu, U Po Kyin percepea şi un bir permanent, un soi de impozit particular, de la toţi sătenii de sub jurisdicţia lui. Dacă vreun sat nu-i plătea tributul, U Po Kyin lua măsuri punitive – bande de tîlhari atacau satul, sătenii de frunte erau arestaţi sub acuzaţii false şi altele de felul acesta – şi nu trecea mult pînă cînd suma era achitată. De asemenea, îşi avea partea din toate jafurile importante care aveau loc în departament. Cele mai multe dintre aceste lucruri erau, desigur, cunoscute de toată lumea, cu excepţia superiorilor oficiali ai lui U Po Kyin (niciodată un înalt funcţionar britanic nu va crede ceva rău despre oamenii lui), dar încercările de a-l demasca dăduseră întotdeauna greş; cei ce-l sprijineau şi a căror loialitate era întreţinută de partea ce le revenea din pradă erau întotdeauna prea numeroşi. Cînd i se aducea vreo acuzaţie, U Po Kyin o discredita simplu cu un cîrd de martori cumpăraţi, după care urmau contraacuzaţiile şi, în final, poziţia lui era mai tare ca oricînd. Era practic invulnerabil, pentru că era un prea fin judecător de caractere ca să aleagă vreun instrument nepotrivit şi pentru că era atît de absorbit de intrigi încît nu putea da greş din cauza neatenţiei ori a neştiinţei. Se putea

afirma practic cu certitudine că nu va fi niciodată descoperit, că va păşi din succes în succes şi că, pînă la urmă, va muri acoperit de onoruri şi cu o avere de cîteva sute de mii de rupii.

Iar succesul acesta va continua şi dincolo de mormînt. Conform credinţei budiste, cei ce au făcut rău în viaţă îşi vor petrece următoarea încarnare întruchipaţi într-un şobolan, într-o broască ori într-un animal inferior. U Po Kyin era un bun budist şi intenţiona să înlăture acest pericol. Îşi va închina ultimii ani de viaţă faptelor bune, care vor aduna destule merite încît să cîntărească mai mult decît restul vieţii sale. Poate că faptele bune vor consta în construirea de pagode. Patru pagode, cinci, şase, şapte – îi vor spune preoţii cîte – cu sculpturi în lemn, cupole aurite şi clopoţei ce clinchenesc la adierea vîntului, fiecare sunet, o rugăciune. Şi se va întoarce pe pămînt tot ca bărbat – căci femeia e aproape la acelaşi nivel cu şobolanul sau broasca – ori, în cel mai rău caz, sub forma unui animal respectat, elefant de exemplu.

Aceste gînduri i se derulau rapid prin minte, cele mai multe sub formă de imagini. Căci mintea lui U Po Kyin, deşi şireată, era primitivă şi nu trudea niciodată decît pentru un scop bine definit; meditaţia ca atare îl depăşea. Atinsese acum punctul înspre care îl mînaseră gîndurile. Punîndu-şi palmele micuţe, de formă triunghiulară, pe braţele scaunului, se răsuci puţin şi strigă cu glas uşor răguşit:

— Ba Taik! Hei, Ba Taik!

Ba Taik, servitorul lui U Po Kyin, apăru de după perdeaua cu mărgele a verandei. Era un bărbat cu o statură sub cea normală, cu urme de vărsat pe chip şi avînd o expresie timidă şi înfometată. U Po Kyin nu-i plătea nici un salariu, căci servitorul era un hoţ condamnat şi un singur cuvînt al său l-ar fi trimis la închisoare. Pe măsură ce înainta, Ba Taik se înclina tot mai jos.

— Stăpîne atotputernic? spuse el.

— Aşteaptă cineva să mă vadă?

Ba Taik trecu în revistă vizitatorii numărîndu-i pe degete.

— Căpetenia satului Thitpingyi, domnia voastră, care a adus daruri. Doi săteni, cu un proces de molestare ce urmează să fie judecat de domnia voastră, au adus şi ei daruri. Ko Ba Sein, secretarul principal de la biroul vicecomisarului doreşte să vă vadă; e şi Ali Shah, poliţistul, cu un tîlhar al cărui nume nu-l ştiu. Bănuiesc că s-au certat din cauza unor brăţări de aur pe care le-au furat. Mai e şi o ţărancă tînără cu un copilaş.

— Ce vrea? întrebă U Po Kyin.

— Zice că-i copilul dumneavoastră, preaînalte.

— Ah! Cît a adus căpetenia?

Ba Taik credea că numai zece rupii şi un coş cu mango.

— Spune-i că trebuie douăzeci de rupii şi că o să dea de necaz şi el şi sătenii dacă banii nu sînt aici mîine. Pe ceilalţi îi voi primi imediat. Spune-i lui Ko Ba Sein să vină.

Ba Sein îşi făcu imediat apariţia. Era un bărbat drept, cu umeri înguşti, foarte înalt pentru un birmanez. Avea o faţă ciudat de netedă ce amintea de crema de cafea. U Po Kyin îl considera o unealtă utilă. Lipsit de imaginaţie şi muncitor, era un funcţionar excelent, iar domnul Macgregor, vicecomisarul regal, îi încredinţa cele mai multe dintre secretele oficiale. U Po Kyin, căruia gîndurile de mai devreme îi creaseră o stare de bună dispoziţie, îl întîmpină zîmbind şi-i făcu semn spre cutia cu betel.

— Ei, Ko Ba Sein, cum merge afacerea noastră? Sper că, aşa cum ar spune scumpul nostru domn Macgregor – continuă U Po Kyin în englezeşte –, „face progrese vizibile“?

Ba Sein nu zîmbi la această mică glumă. Aşezîndu-se ţeapăn, cu spatele drept, pe scaunul liber, răspunse:

— Excelent, domnule. Exemplarul din ziar a sosit în această dimineaţă. Vă rog să luaţi aminte.

Scoase un exemplar dintr-un ziar bilingv numit *Burmese Patriot*. O fiţuică mizerabilă, de opt pagini, tipărită pe o hîrtie ca sugativa şi alcătuit în parte din ştiri furate din *Rangoon Gazette*, restul fiind numai baliverne cu iz naţionalist. Pe ultima pagină zincul alunecase şi coala era toată înnegrită, deplîngînd parcă răspîndirea redusă a ziarului. Articolul la care se oprise U Po Kyin era altfel decît restul. Acesta spunea:

În aceste fericite timpuri cînd noi, sărmani negri, sîntem înălţaţi de atotputernica civilizaţie apuseană cu numeroasele ei binefaceri cum sînt cinematograful, mitralierele, sifilisul etc., ce alt subiect ar putea fi mai plin de inspiraţie decît viaţa particulară a binefăcătorilor noştri europeni? Credem, de aceea, că pe cititorii noştri i-ar putea interesa să afle cîte ceva din evenimentele din districtul Kyauktada. Şi mai ales despre domnul Macgregor, onorabilul vicecomisar al amintitului district.

Domnul Macgregor aparţine acelui tip de gentleman englez bătrîn şi rafinat din care, în aceste fericite zile, avem atîtea exemple în faţa ochilor noştri. Este un „om cu simţul familiei“, cum se exprimă dragii noştri veri englezi. Şi ce mai „simţ al familiei“ are domnul Macgregor. Este în aşa măsură un „om cu simţul familiei“, încît are deja trei copii în districtul Kyauktada, unde se află de un an, iar în districtul Shwemyo a lăsat în urmă-i şase progenituri. Probabil că e doar o scăpare din partea domnului Macgregor că aceşti copilaşi au rămas fără nici un ajutor, iar cîteva dintre mame sînt în pericol să moară de foame etc.

O întreagă coloană de asemenea baliverne care, deşi mizerabile, erau oricum deasupra nivelului la care era restul ziarului. U Po Kyin citi cu atenţie articolul de la cap la coadă, ţinînd ziarul departe de ochi – judecătorul era presbit – şi îndepărtîndu-şi uşor buzele care lăsau să se vadă şirurile de dinţi mărunţi, perfecţi, roşii ca sîngele de la sucul de betel.

— Editorul o să ia şase luni de închisoare pentru asta, spuse el în cele din urmă.

— Nu-i pasă. Zice că singurele clipe în care îi dau pace creditorii sînt cele petrecute în închisoare.

— Spui că micuţul tău practicant Hla Pe a scris singur articolul ăsta? E un băiat foarte deştept, foarte promiţător! Să nu se mai spună că aceste colegii guvernamentale sînt o pierdere de timp. Hla Pe va deveni cu siguranţă funcţionar.

— Aşadar, domnule, sînteţi de părere că articolul acesta va fi suficient?

U Po Kyin nu răspunse imediat. În schimb, emise un pufăit, un sunet provocat parcă de un mare efort: încerca să se ridice din scaun. Ba Taik cunoştea prea bine acest sunet. Apăru din spatele perdelei de mărgele şi, împreună cu Ba Sein, puseră cîte o mînă sub subsuorile lui U Po Kyin şi-l ridicară în picioare. U Po Kyin rămase o clipă pe loc echilibrîndu-şi greutatea abdomenului pe picioare ca un cărător de peşte ce-şi cumpăneşte povara. Apoi îi făcu semn lui Ba Taik să plece.

— Nu-i suficient, spuse el răspunzînd la întrebarea pusă de Ba Sein, nu-i deloc suficient. Mai sînt încă o mulţime de făcut. Dar acesta-i un început bun. Ascultă.

Se duse pînă la balustradă ca să scuipe betelul din gură şi apoi începu să patruleze cu paşi mici pe verandă, ţinîndu-şi mîinile la spate. Pulpele lui uriaşe se frecau în mers şi asta îl făcea să se clatine uşor. În timp ce măsura cu pasul veranda, vorbea folosind jargonul simplist al birourilor guvernamentale – un amestec de verbe birmaneze şi expresii abstracte britanice:

— Aşa, să examinăm afacerea de la început. Vom concerta un atac împotriva doctorului Veraswami, care este medic în serviciul public şi administrator-şef al închisorii. Îl vom calomnia, îi vom terfeli reputaţia şi în cele din urmă îl vom distruge pentru totdeauna. Va fi o operaţiune foarte delicată.

— Da, domnule.

— Nu există nici un risc, dar trebuie s-o luăm cu binişorul. Nu atacăm un amărît de funcţionar ori inspector de poliţie. Pornim lupta împotriva unei oficialităţi şi cînd e vorba de un asemenea demnitar, chiar dacă-i indian, nu trebuie confundat cu un simplu funcţionar. Cum distrugi un funcţionar? Uşor: o acuzaţie, două duzini de martori, demiterea şi închisoarea. Dar în acest caz nu merge aşa. Uşurel, uşurel, asta-i metoda mea, uşurel. Fără scandal şi, mai ales, fără o anchetă oficială. Nu trebuie să

existe nici o acuzaţie la care să se poată răspunde, şi totuşi într-un interval de trei luni trebuie să vîr în capul tuturor europenilor din Kyauktada că doctorul e un ticălos. Ce învinuire să-i aduc? Mita nu merge, doctorii oricum nu primesc mită. Ce, aşadar?

— Poate să aranjăm o revoltă în închisoare, spuse Ba Sein. În calitatea lui de administrator-şef, doctorul va fi cel condamnat.

— Nu, e prea periculos. Nu vreau ca gardienii din închisoare să înceapă să tragă cu puştile în toate direcţiile. Şi, în afară de asta, ar fi costisitor. Clar, deci, trebuie să fie lipsa de loialitate – naţionalism, propagandă ce îndeamnă la răzvrătire. Trebuie să-i convingem pe europeni că doctorul are convingeri neloiale, antibritanice. E cu mult mai rău decît luarea de mită; englezii se aşteaptă ca un demnitar băştinaş să ia mită. Dar dacă-i pui sub semnul întrebării loialitatea, fie şi numai pentru o clipă, e distrus.

— Va fi greu de dovedit, obiectă Ba Sein. Doctorul le e foarte loial europenilor. Se înfurie de cîte ori se spune ceva împotriva lor. Şi ei ştiu asta, nu credeţi?

— Prostii, spuse liniştit U Po Kyin. Nici un european nu se sinchiseşte de dovezi. Cînd ai faţa neagră, bănuiala e dovada. Cîteva scrisori anonime vor face minuni. E numai o chestiune de perseverenţă; să acuzi, să acuzi, să acuzi întruna – iată calea ce trebuie urmată cu europenii. O anonimă după alta, pe rînd, fiecărui european. Şi apoi, cînd suspiciunile sînt temeinic stîrnite…

U Po Kyin dădu la iveală unul din braţele sale scurte, îşi frecă degetul mare de arătător, apoi adăugă:

— Începem cu acest articol din *Burmese Patriot*. Europenii vor urla de furie cînd îl vor vedea. Ei bine, următoarea mişcare e să-i convingem că doctorul e cel ce l-a scris.

— Va fi greu cît timp are prieteni printre europeni. Toţi apelează la el cînd sînt bolnavi. În sezonul rece l-a vindecat pe domnul Macgregor de gaze intestinale. Îl consideră un doctor foarte bun, aşa cred.

— Cît de puţin înţelegi gîndirea europeană, Ko Ba Sein! Europenii merg la Veraswami numai pentru că nu există alt doctor în Kyauktada. Nici un european nu are pic de încredere într-unul tuciuriu la faţă. Nu, în privinţa anonimelor se pune numai problema de a trimite suficiente. Voi avea grijă ca în curînd să nu-i mai rămînă nici un prieten.

— Mai e şi domnul Flory, comerciantul de cherestea, spuse Ba Sein (pronunţa numele „Porley“). E bun prieten cu doctorul. Îl văd ducîndu-se la el acasă în fiecare dimineaţă cînd se află în Kyauktada. În două rînduri chiar l-a invitat pe doctor la cină.

— Ah, aici ai dreptate. Dacă Flory e prieten cu doctorul ne-ar putea face rău. Nu poţi lovi într-un indian dacă are un prieten european. Îi conferă… care e cuvîntul ăla pe care îl îndrăgesc ei atît de mult?… prestigiu. Dar Flory îşi va abandona prietenul destul de

repede cînd vor începe necazurile. Oamenii ăştia nu au nici un sentiment de loialitate faţă de băştinaşi. Şi apoi, din întîmplare, ştiu că Flory este un laş. Pot să mă descurc cu el. Rolul tău, Ko Ba Sein, e să supraveghezi mişcările lui Macgregor. I-a scris în ultimul timp comisarului? Confidenţial, vreau să spun.

— I-a scris acum două zile, dar cînd am deschis scrisoarea la aburi am constatat că nu avea nimic important.

— Bine, o să-i dăm ceva despre care să scrie. Şi de îndată ce-l bănuiesc pe doctor, va fi timpul pentru cealaltă afacere despre care ţi-am vorbit. Aşa vom... cum spune Macgregor? A, da, vom împuşca doi iepuri dintr-un foc. Un cîrd întreg – ha, ha!

Rîsul lui U Po Kyin răsuna ca o bolboroseală dezgustătoare venită de undeva din adîncul intestinelor, de parcă se pregătea să tuşească; şi cu toate acestea era vesel, chiar copilăros. Nu mai spuse nimic despre „cealaltă afacere“, prea serioasă pentru a fi discutată fie şi pe verandă. Văzînd că întrevederea luase sfîrşit, Ba Sein se ridică şi se înclină, făcînd aproape un unghi drept.

— Domnia voastră doreşte să mai facem ceva? spuse el.

— Asigură-te ca domnul Macgregor să-şi primească exemplarul din *Burmese Patriot*. Ai face bine să-l sfătuieşti pe Hla Pe să aibă un atac de dizenterie şi să se ţină departe de birou. O să am nevoie de el ca să scrie anonimele. Asta-i tot pentru moment.

— Atunci pot să plec, domnule?

— Domnul fie cu tine, spuse U Po Kyin distrat şi-l strigă imediat pe Ba Taik.

Nu-şi irosea niciodată nici măcar o clipă din zi. Nu-i luă prea mult timp să rezolve şi cu ceilalţi vizitatori şi s-o expedieze pe femeie cu mîna goală, după ce-i cercetă chipul şi declară că nu o recunoaşte. Acum era timpul să-şi ia micul dejun. Crampele violente de foame, ce-l apucau exact la această oră în fiecare dimineaţă, începuseră să-i chinuiască stomacul. Strigă nerăbdător:

— Ba Taik! Hei, Ba Taik! Kin Kin! Micul dejun! Grăbiţi-vă, mor de foame.

În livingul din spatele perdelelor era deja aranjată o masă cu un castron uriaş de orez şi o duzină de farfurii cu curry, crevete uscate şi felii de mango verde. U Po Kyin merse legănat pînă la masă, se aşeză gemînd şi se repezi pe dată asupra mîncării. Ma Kin, soţia lui, stătea în picioare în spatele său şi-l servea. Era o femeie subţirică, de vreo patruzeci şi cinci de ani, cu o faţă blîndă, ciocolatie, de maimuţică. U Po Kyin nu-i dădu nici o atenţie cît mîncă. Ţinînd castronul aproape de nas, îşi îndesa mîncarea în gură cu degete iuţi, unsuroase, respirînd precipitat. Toate mesele lui erau rapide, pline de pasiune şi enorme; aduceau mai degrabă cu nişte orgii, revărsări de curry şi orez. Cînd termină se lăsă pe spate, rîgîi de cîteva ori şi-i ceru lui Ma Kin să-i aducă o ţigară birmaneză, de tutun verde. Nu fuma niciodată tutun englezesc, despre care spunea că

nu are gust.

Curînd după aceea, U Po Kyin, ajutat de Ba Taik, se îmbrăcă în hainele de birou şi rămase un timp în picioare admirîndu-se în faţa oglinzii înalte din living. Livingul, o încăpere cu pereţi din lemn şi doi stîlpi, în care încă se recunoşteau trunchiurile de tec ce sprijineau grinda acoperişului, era întunecos şi murdar ca toate încăperile birmaneze, deşi U Po Kyin îl mobilase după moda „ingaleik“ cu un bufet furniruit, scaune, cîteva litografii reprezentînd familia regală şi un extinctor. Podeaua era acoperită cu rogojini din bambus stropite abundent cu lut şi suc de betel.

Ma Kin stătea aşezată pe o rogojină într-un colţ şi cosea un *ingyi*[3]. U Po Kyin se răsuci încet în faţa oglinzii încercînd să-şi zărească spatele. Era îmbrăcat într-un *gaungbaung*[4] din mătase roz pal, *ingyi* din muselină apretată şi *paso*[5] din mătase de Mandalay, un minunat roz-somon brodat cu galben. Făcînd un efort, reuşi să-şi întoarcă înapoi capul şi îşi admiră încîntat noul său *paso* strîns şi strălucitor pe fesele-i enorme. Era mîndru de grăsimea lui, căci în carnea acumulată vedea un simbol al măreţiei. El, cel care fusese cîndva obscur şi înfometat, era acum gras, bogat şi temut. Se umflase cu trupurile duşmanilor săi; un gînd din care extrăsese ceva ce era foarte aproape de poezie.

— Noul meu *paso* a fost destul de ieftin la numai douăzeci şi două de rupii, ce zici, Kin Kin? spuse el.

Ma Kin se aplecă deasupra lucrului. Era o femeie simplă, de modă veche, care deprinsese chiar şi mai puţine obiceiuri europene decît U Po Kyin. Îi era imposibil să stea pe scaun şi să se simtă confortabil. În fiecare dimineaţă se ducea în bazar cu un coş pe cap, ca o ţărancă, iar serile putea fi văzută îngenunchind în grădină, rugîndu-se spre vîrful alb al pagodei ce se înălţa deasupra oraşului. Fusese confidenta intrigilor lui U Po Kyin timp de mai bine de douăzeci de ani.

— Ko Po Kyin, spuse ea, ai făcut tare mult rău în viaţa ta.

U Po Kyin făcu un gest neglijent cu mîna.

— Ce contează? Pagodele mele vor răscumpăra totul. E destul timp.

Ma Kin îşi plecă şi mai mult capul deasupra lucrului, în felul acela încăpăţînat pe care-l folosea cînd nu era de acord cu ceva din ceea ce făcea U Po Kyin.

— Dar, Ko Po Kyin, la ce-ţi trebuie toate intrigile şi planurile astea? Te-am auzit vorbind cu Ko Ba Sein pe verandă. Pui la cale ceva rău împotriva doctorului Veraswami. De ce vrei să-i faci rău acestui doctor indian? E un om bun.

— Ce ştii tu despre treburile oficiale, femeie? Doctorul îmi stă în cale. În primul rînd refuză să primească mită, şi asta îngreunează lucrurile pentru noi, ceilalţi. Şi apoi... ei bine, mai e ceva ce tu niciodată n-ai să ai destulă minte ca să înţelegi.

— Ko Po Kyin, ai ajuns bogat şi puternic, şi la ce ţi-a folosit? Eram mai fericiţi cînd eram săraci. Vai, îmi aduc atît de bine aminte de vremea cînd erai un simplu funcţionar comunal, prima dată cînd am avut casa noastră. Cît de mîndri eram de mobila nouă împletită, şi de stiloul tău cu agăţătoare din aur! Şi cît de onoraţi ne-am simţit cînd tînărul ofiţer de poliţie englez a venit la noi, a stat pe cel mai bun scaun şi a băut o sticlă de bere! Fericirea nu stă în bani. Ce mai poţi dori acum, cînd ai atît de mulţi bani?

— Fleacuri, femeie, fleacuri! Ai grijă de bucătăria şi de cusutul tău şi lasă treburile oficiale în seama celor care se pricep la ele.

— Da, eu nu mă pricep. Sînt soţia ta şi m-am supus întotdeauna ţie. Dar nu e niciodată prea devreme ca să aduni fapte bune. Străduieşte-te ca să aduni motivele pentru răsplată, Ko Po Kyin! Nu vrei, spre exemplu, să cumperi nişte peşte viu şi apoi să-i dai drumul în rîu? Se pot aduna multe fapte bune în felul acesta. De asemenea, azi-dimineaţă cînd au venit preoţii după orez, mi-au spus că la mînăstire sînt doi preoţi noi şi că sînt flămînzi. Nu vrei să le dai ceva, Ko Po Kyin? Eu una nu le-am dat nimic, ca să-ţi revină ţie meritul pentru asta.

U Po Kyin se întoarse de la oglindă. Rugămintea îl mişcase puţin. Nu pierdea niciodată ocazia să-şi pună în seamă fapte bune cînd o putea face fără inconveniente. În ochii lui faptele bune erau ca un fel de depozit de bancă, ce creştea în permanenţă. Orice peşte lăsat liber în apa rîului, orice dar făcut unui preot îl apropia cu încă un pas de Nirvana. Era un gînd care îl liniştea. Dădu ordin ca întregul coş cu mango adus de căpetenia satului să fie trimis la mînăstire.

Nu peste mult timp plecă de acasă şi-o porni în josul străzii, urmat de Ba Taik, care ducea un dosar cu acte. Mergea încet, foarte drept, ca să-şi cumpănească abdomenul uriaş, şi ţinea o umbrelă din mătase galbenă deasupra capului. *Paso*-ul roz strălucea în lumina soarelui ca o pralină de mătase. Se îndrepta spre tribunal, să judece procesele din acea zi.

II

Cam la aceeaşi oră cînd U Po Kyin îşi începea afacerile acelei dimineţi, „domnul Porley“, comerciantul de cherestea şi prietenul doctorul Veraswami, pleca de acasă îndreptîndu-se spre club.

Flory era un bărbat de vreo treizeci şi cinci de ani, de talie medie, nu rău făcut. Avea

un păr foarte negru, sîrmos, ce-i creştea mult pe ceafă, o mustaţă neagră tunsă scurt, iar pielea, măslinie de felul ei, îi era decolorată de soare. Nu se îngrăşase şi nici nu chelise, astfel încît nu părea mai în vîrstă, dar era palid şi tras la faţă în ciuda faptului că era bronzat, iar ochii îi erau duşi în fundul capului şi aveau o privire veştedă. Era evident că nu se bărbierise în această dimineaţă. Era îmbrăcat cu obişnuita cămaşă albă, pantaloni scurţi, kaki, din doc, şi ciorapi, dar pe cap, în loc de *topi*[6], purta o pălărie *terai*[7] boţită, lăsată pe-o sprînceană, iar bastionul din bambus se termina cu o chingă petrecută peste încheietura mîinii. Un cocker spaniel negru, pe nume Flo, păşea mărunt şi afectat în urma lui.

Însă toate acestea erau de importanţă secundară. Primul lucru care-ţi atrăgea atenţia la Flory era un semn din naştere, hidos, ce i se întindea în relief de-a lungul obrazului stîng, de la ochi pînă la colţul gurii. Văzută din partea stîngă, faţa lui avea o expresie zdrobită, nenorocită, ca şi cum semnul ar fi fost o arsură – căci avea o culoare albastru închis. Flory era perfect conştient de hidoşenia semnului. Şi de fiecare dată cînd nu era singur, mişcările lui erau făcute oarecum într-o parte, căci întotdeauna căuta să nu-l expună.

Casa lui Flory era sus, deasupra *maidan*-ului[8], aproape de marginea junglei. Din poartă, *maidan*-ul arid, de culoare kaki, cobora într-o pantă abruptă, iar în jurul lui erau răspîndite cam o jumătate de duzină de bungalouri de un alb orbitor. Totul tremura, tresăltînd în aerul fierbinte. La jumătatea drumului spre poalele dealului, în apropierea unei bisericuţe acoperite cu tablă, se afla un cimitir englezesc înconjurat de un zid alb. Dincolo de el era Clubul European, iar cînd priveai clubul – o clădire scundă din lemn, cu un singur etaj – priveai de fapt la adevăratul centru al oraşului. În orice oraş din India, Clubul European este citadela spirituală, adevăratul sediu al puterii britanice, Nirvana după care demnitarii şi milionarii autohtoni tînjesc zadarnic. Fără îndoială aşa stăteau lucrurile şi în acest caz, căci clubul din Kyauktada se putea lăuda, cu mîndrie îndreptăţită, că era aproape singurul club din Birmania care nu primise niciodată vreun oriental printre membrii săi. Dincolo de el curgea rîul Irrawaddy, enorm şi gălbui, legănînd sclipiri de diamant în ochiurile unde se reflecta soarele; iar şi mai departe, dincolo de rîu, se întindeau vastele cîmpuri de orez ce se terminau la orizont într-un şir de dealuri întunecate.

Oraşul autohton, tribunalul şi închisoarea se aflau în partea dreaptă, ascunse în bună măsură de pîlcurile verzi de smochini uriaşi. Turnul pagodei se înălţa dintre copaci ca o lance zveltă, cu vîrful aurit. Kyauktada era un oraş tipic pentru Burma Superioară, care nu se schimbase prea mult în timpul scurs din zilele lui Marco Polo pînă la cel de al doilea război birmanez şi ar fi putut să mai doarmă încă un secol în plin

Ev Mediu, dacă nu s-ar fi dovedit a fi un loc convenabil pentru staţia terminus a unei linii feroviare. În 1910, guvernul făcuse din el centrul districtului şi un loc al Progresului – acest lucru exprimîndu-se printr-un tribunal, cu armata lui de pledanţi graşi dar înfometaţi, un spital, o şcoală şi una dintre acele închisori uriaşe şi trainice pe care englezii le-au construit pretutindeni între Gibraltar şi Hong Kong. Populaţia număra cam patru mii de locuitori, în care erau incluşi cîteva sute de indieni, cîteva zeci de chinezi şi şapte europeni. Mai erau şi doi eurasiatici, domnul Francis şi domnul Samuel, fiul unui misionar baptist american şi, respectiv, al unui misionar romano-catolic. Oraşul nu ascundea nici un fel de curiozităţi, cu excepţia unui fachir care locuise timp de douăzeci de ani într-un copac din apropierea bazarului, ridicîndu-şi hrana în fiecare dimineaţă într-un coş împletit.

Ieşind pe poartă, Flory căscă. În seara din ajun fusese pe jumătate beat, iar lumina strălucitoare îl irita. „Blestemată groapă!“ îşi spuse el privind în josul dealului. Şi cum, în afară de cîine, nu mai era nimeni prin preajmă, începu să cînte cu voce tare „Blestemată, blestemată, blestemată, o, cît de blestemată“ pe melodia lui *Sfînt, sfînt, sfînt, o, cît de sfînt*, în timp ce cobora pe drumul roşu şi încins, şfichiuind cu bastonul firele uscate de iarbă. Era aproape ora nouă, iar soarele devenea cu fiecare clipă tot mai arzător. Căldura îi pulsa în creştet cu lovituri constante, ritmice, ca izbiturile unui enorm piston. Flory se opri la poarta clubului, întrebîndu-se dacă să intre ori să-şi continue drumul şi să-l viziteze pe doctorul Veraswami. Apoi îşi aminti că era „ziua rezervată pentru corespondenţa din Anglia“ şi că trebuie să fi sosit ziarele. Intră trecînd pe lîngă zidul terenului de tenis, zid acoperit de-o plantă agăţătoare cu flori mov în formă de stea.

Pe marginea potecii creşteau enorme flori englezeşti – brumărele, nemţişor, nalbă şi petunii – ce nu fuseseră încă ucise de soare. Petuniile erau atît de uriaşe încît păreau nişte arbuşti. Nu exista o peluză de iarbă, dar erau în schimb copaci şi arbuşti indigeni – mohuri aurii ca nişte uriaşe umbrele de flori roşii ca sîngele, migdali cu flori crem, fără lujer, bougainvillea purpurii, trandafiri japonezi roşu aprins şi trandafiri chinezeşti roz, crotoni de culoarea fierii şi tamarini cu frunzele ca nişte pene. Strălucirea culorilor contrastante rănea ochiul. Un *mali*[9] aproape gol umbla prin jungla de flori cu o stropitoare în mînă, ca o pasăre imensă ce soarbe nectarul.

Un englez cu părul blond-roşcat, mustaţă ţepoasă, ochi de un cenuşiu deschis, foarte depărtaţi unul de celălalt, şi cu glezne anormal de subţiri stătea pe treptele clubului, cu mîinile vîrîte în buzunarele pantalonilor scurţi. Era domnul Westfield, şeful poliţiei districtuale. Se legăna pe călcîie cu un aer plictisit, ridicîndu-şi buza superioară astfel încît mustaţa îi gîdila nasul. Îl salută pe Flory cu o uşoară mişcare laterală a capului.

Vorbea scurt şi milităros, omiţînd orice cuvînt care putea fi omis. Aproape tot ce spunea era menit să fie o glumă, dar vocea îi era cavernoasă şi tristă.

— Salut, Flory, băiete! Îngrozitoare dimineaţă, nu?

— Cred că trebuie să ne aşteptăm la aşa ceva în această perioadă a anului, spuse Flory.

Se întoarse puţin într-o parte, astfel încît să-şi ferească de Westfield obrazul însemnat.

— Da, fir-ar al naibii! Ne aşteaptă două luni de aşa ceva. Anul trecut n-am avut un strop de ploaie pînă în iunie. Priveşte la afurisitul ăsta de cer, nici măcar un nor. Parcă-i una din blestematele alea de tigăi uriaşe, emailate cu albastru. Dumnezeule! ce n-ai da acum să te afli în Picadilly, ce zici?

— Au sosit ziarele englezeşti?

— Da. Dragul şi bătrînul *Punch*, *Pink'un* şi *Vie Parisienne*. Te apucă dorul de casă cînd le citeşti, nu? Hai să intrăm şi să bem ceva înainte să se termine gheaţa. Bătrînul Lackersteen aproape că s-a scăldat în băutură. De-acum e pe jumătate murat.

Intrînd, Westfield spuse cu vocea lui tristă:

— Înainte, Macduff.

În interior, clubul era o construcţie cu pereţi lambrisaţi în lemn de tec, mirosind a petrol, şi consta din numai patru încăperi, din care una adăpostea o bibliotecă părăsită, cu cinci sute de romane mucegăite, iar o alta o masă de biliard veche şi uzată, oricum rar folosită, căci mai tot timpul anului hoarde de gîndaci zburători se adunau bîzîind în jurul lămpilor, aşezîndu-se apoi pe postav. Mai era o încăpere pentru jocul de cărţi şi un salon ce dădea spre rîu, printr-o verandă întinsă, dar la această oră din zi toate verandele erau protejate cu storuri verzi din bambus. Salonul era o încăpere neprimitoare, cu rogojini de cocos pe podea, scaune împletite şi mese acoperite cu publicaţii ilustrate ce luceau de-ţi luau ochii. Era împodobit cu mai multe tablouri „Bonzo" şi capete prăfuite de *sambhur*[10]. Un *punkah*[11] ce se legăna leneş scutura praful în aerul călduţ şi umed.

În încăpere se aflau trei bărbaţi. Sub evantai, un bărbat chipeş, rumen la faţă şi cam buhăit, de vreo patruzeci de ani, stătea întins peste masă cu capul în mîini şi gemea de durere. Era domnul Lackersteen, directorul local al unei firme de cherestea. În seara din ajun se îmbătase îngrozitor şi acum suferea. Ellis, directorul altei firme, stătea în picioare în faţa avizierului şi studia concentrat un anunţ cu o expresie de amărăciune pe chip. Era un ins cu părul sîrmos, faţa palidă, cu trăsături ascuţite; avea mişcări bruşte şi agitate. Lui Maxwell, inspectorul forestier departamental ce zăcea într-unul din şezlonguri citind revista *Field*, nu i se zăreau decît picioarele osoase şi braţele groase,

acoperite de puf.

— Ia priviţi la bătrînul ăsta neascultător, spuse Westfield luîndu-l aproape afectuos pe după umeri pe domnul Lackersteen şi zgîlţîindu-l. Un exemplu pentru tineri, nu? Pîinea lui Dumnezeu şi tot restul. Îţi dă o idee de cum o să arăţi la patruzeci de ani.

Domnul Lackersteen scoase un geamăt ce părea a fi „brandy“.

— Sărmanul, spuse Westfield, bine cunoscutul martir al băuturicii, nu? Ia uitaţi-vă cum îi picură din toţi porii. Îmi aminteşte de bătrînul colonel care obişnuia să doarmă fără plasă împotriva ţînţarilor. Întrebat de ce, servitorul acestuia a răspuns: „Noaptea, stăpînul e prea beat ca să bage de seamă ţînţarii; dimineaţa, ţînţarii prea beţi ca să-l bage în seamă pe stăpîn“. Priviţi-l! S-a îmbătat aseară şi acum cere iar. Aşteaptă şi o nepoţică să stea cu el. Trebuie să sosească diseară, aşa-i Lackersteen?

— Ah, lasă-l pe beţivanul ăla în pace, spuse Ellis fără să se întoarcă.

Vorbea cu un accent cockney, dispreţuitor. Domnul Lackersteen gemu iarăşi.

— …nepoata! Daţi-mi un brandy, pentru Dumnezeu!

— Bună educaţie pentru nepoată. Să-şi vadă unchiul sub masă de şapte ori pe săptămînă. Hei, majordom! Adu nişte brandy pentru stăpînul Lackersteen!

Majordomul, un *dravidian*[12] îndesat şi negru, cu ochi apoşi şi gălbui ca ai unui cîine, aduse brandy-ul pe o tavă de aramă. Flory şi Westfield comandară gin. Domnul Lackersteen luă cîteva înghiţituri din băutură şi se aşeză iar pe scaun gemînd ceva mai resemnat. Avea faţa buhăită, cu o expresie nevinovată, şi o mustaţă ca o periuţă de dinţi. Era un om cinstit, fără nici o ambiţie în afară de ceea ce el numea „să aibă cîteva ceasuri bune“. Soţia îl domina prin unica metodă posibilă, adică nu-l scăpa niciodată din ochi mai mult de o oră, două. O singură dată, la un an după ce se căsătoriseră, îl lăsase singur timp de două săptămîni şi se întorsese pe neaşteptate, cu o zi mai devreme decît era plănuit, şi-l găsise pe domnul Lackersteen beat, sprijinit de-o parte şi de alta de două birmaneze goale, în timp ce o a treia îi turna pe gît o sticlă de whisky. De atunci îl supraveghea, după cum obişnuia el să se plîngă, „ca o pisică afurisita gaură de şoareci“. Cu toate acestea, Lackersteen reuşea să aibă destule „ceasuri bune“, deşi, de obicei, foarte pe grabă.

— Dumnezeule, ce cap am în dimineaţa asta, spuse el. Chemaţi-l pe majordom, Westfield. Trebuie să mai iau un brandy înainte să vină doamna mea. Zice c-o să-mi reducă băutura la patru porţii pe zi cînd soseşte nepoata noastră. Putrezi-le-ar Dumnezeu pe amîndouă, adăugă el sumbru.

— Nu fiţi ridicoli, ascultaţi mai bine cu toţii, spuse Ellis ursuz.

Avea un mod de a vorbi neobişnuit de jignitor; rareori deschidea gura fără să insulte pe cineva. Îşi exagera în mod deliberat accentul cockney deoarece astfel imprima

cuvintelor un ton sarcastic.

— Aţi văzut notiţa asta a bătrînului Macgregor? Un bucheţel pentru noi toţi. Maxwell, trezeşte-te şi ascultă!

Maxwell lăsă jos revista. Era un tînăr blond, de cel mult douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase de ani – foarte tînăr pentru postul ce-l deţinea. Membrele greoaie şi genele albe şi dese îl făceau să semene cu un mînz din cei ce aleargă pe lîngă căruţe. Cu o mişcare scurtă şi plină de duşmănie, Ellis smulse îndemînatic biletul de pe avizier şi începu să-l citească cu glas tare.

Anunţul fusese pus de domnul Macgregor, care era nu numai vicecomisar, ci şi secretarul clubului.

— Ascultaţi, numai. „Ni s-a sugerat că, deoarece acest club nu are încă printre membrii săi nici un oriental, şi cum acum se obişnuieşte ca în majoritatea cluburilor europene să fie admişi membri dintre oficialităţi, indiferent dacă sînt indigeni sau europeni, va trebui să luăm în considerare această practică şi aici în Kyauktada. Problema va fi discutată la următoarea adunare generală. Pe de o parte, trebuie evidenţiat că…“, da, nu-i nevoie să parcurgem şi restul. Nici măcar o înştiinţare nu poate să scrie fără o criză de diaree literară. În orice caz, asta e treaba. Ne cere să încălcăm toate regulile şi să primim un preaiubit negrişor în club. Pe scumpul doctor Veraswami, de exemplu. Doctorul Very-slimy[13], cum îi spun eu. Ar fi într-adevăr o plăcere, nu? Negrişori cu abdomenul rotunjor suflîndu-ne în faţă aroma de usturoi pe deasupra mesei de bridge. Isuse, numai cînd mă gîndesc! Trebuie să ne unim şi să punem piciorul în prag imediat. Ce părere ai, Westfield? Flory?

Westfield ridică filozofic din umerii lui slăbănogi. Se aşezase la masă şi-şi aprinsese un trabuc birmanez, negru şi rău mirositor.

— Presupun că trebuie să ne obişnuim cu asta, spuse el. Ticăloşii ăştia de indigeni pătrund în toate cluburile acum. Mi s-a spus că pînă şi în clubul Pegu. Calea pe care se-ndreaptă ţara, chipurile. Acesta-i aproape ultimul club din Birmania care le opune rezistenţă.

— Chiar aşa; şi-n plus, vom continua să le opunem rezistenţă. Mai bine mor într-un şanţ decît să văd un negrotei aici.

Ellis dăduse la iveală un ciot de creion. Cu acel ciudat aer de ranchiună pe care unii oameni îl conferă şi celor mai mărunte gesturi, prinse anunţul la loc pe avizier şi scrise două litere mici, dar citeţe, N.A.[14], alături de semnătura lui Macgregor.

— Iată părerea mea. O să i-o spun cînd îşi face apariţia. Tu ce părere ai, Flory?

Flory nu vorbise deloc în tot acest timp. Deşi departe de a fi un taciturn din fire, rareori găsea ceva de spus în conversaţiile de la club. Se aşezase la masă şi citea

articolul lui G.K. Chesterton din *London News*, mîngîind-o între timp pe cap pe Flo cu mîna stîngă. Dar Ellis era unul din acei oameni care întotdeauna pretind celorlalţi să se facă ecoul părerilor lor. Repetă întrebarea şi Flory îşi înălţă capul, iar privirile li se întîlniră. Pielea din jurul nasului lui Ellis păli brusc atît de tare încît deveni aproape cenuşie. La el, ăsta era semn de mînie. Fără nici un preludiu, izbucni într-un şuvoi de invective, iar ceilalţi nici nu clipiră, căci erau obişnuiţi să audă aşa ceva în fiecare dimineaţă.

— Dumnezeule, îmi închipuisem că într-o situaţie ca asta, cînd se pune problema să-i ţinem pe porcii ăia negri şi-mpuţiţi departe de singurul loc în care putem fi între noi, vei avea decenţa să mă sprijini. Chiar dacă doctoraşul ăla negru, îngălat şi burduhănos este cel mai bun prieten al tău. Nu-mi pasă dacă tu preferi să te aduni cu gunoaiele din bazar. Dacă-ţi face plăcere să te duci acasă la Veraswami şi să bei whisky cu toţi amici lui negri, n-ai decît, e treaba ta. Fă ce vrei în afara clubului. Dar, Doamne, e altceva cînd e vorba să-i aduci pe negri aici. Îmi închipui că ai vrea ca drăguţul de Veraswami să fie membru al clubului, nu? Intervenind în conversaţie, dînd mîna cu labele lui asudate şi aruncîndu-ne în faţă respiraţia lui mirosind a usturoi. Doamne, o să-l zvîrl afară cu un şut dacă-i văd vreodată botul negru intrînd pe uşa aia. Împuţitul, burduhănosul ăla...! etc.

Şi tot aşa, minute în şir. Deosebit de impresionant, pentru că era absolut sincer. Ellis îi ura cu adevărat pe orientali – îi ura cu o scîrbă amară, neobosită, ca pe ceva rău şi murdar. Deşi ca adjunct al unei firme de cherestea trebuia să trăiască şi să muncească în permanent contact cu birmanezii, nu ajunsese niciodată să se împace cu priveliştea chipurilor întunecate. Orice urmă de sentiment prietenesc faţă de un oriental i se părea o perversiune oribilă. Era un om inteligent şi un funcţionar capabil al firmei, dar unul din acei englezi – atît de numeroşi, din păcate – cărora nu ar trebui niciodată să li se permită să pună piciorul în Orient.

Flory începu să mîngîie capul lui Flo aşezat pe genunchii lui, neputînd să-l privească pe Ellis în ochi. Din cauza semnului de pe obraz, îi era greu să-i privească pe ceilalţi direct îîn faţă în momentele importante. Şi cînd fu gata să vorbească, îşi simţi glasul tremurînd – căci avea un anume mod de a tremura cînd ar fi trebuit să fie ferm; şi trăsăturile, de altfel, i se contorsionau uneori fără să le poată controla.

— Linişteşte-te, spuse el în cele din urmă pe un ton morocănos şi destul de slab. Linişteşte-te. Nu-i cazul să te aprinzi aşa. N-am spus niciodată că ar trebui să avem membri dintre indigeni.

— A, nu? Dar ştim cu toţii al dracului de bine că ţi-ar plăcea. De ce altceva te duci în fiecare dimineaţă acasă la scribălăul ăla unsuros? Să te aşezi la masă cu el ca şi cum ai fi

la un alb, să bei din pahare pe care au salivat buze negre şi murdare – îmi vine să vărs cînd mă gîndesc.

— Stai jos, bătrîne, stai jos, spuse Westfield. Gata, las-o moartă. Bea ceva. N-are rost să ne certăm. E prea cald.

— Ce naiba, exclamă Ellis ceva mai calm, făcînd cîţiva paşi în sus şi-n jos. Zău, nu vă înţeleg deloc, băieţi. Pur şi simplu, nu vă înţeleg. Neghiobul ăsta bătrîn de Macgregor vrea din nu ştiu ce motiv să aducă un negru în club şi voi vă supuneţi cu toţii, fără să spuneţi un cuvînt. Doamne Dumnezeule, oare ce trebuie să facem noi în ţara asta? Dacă nu avem de gînd s-o guvernăm, atunci de ce dracu' nu ne ducem acasă? Sîntem aici ca să guvernăm o mînă de nenorociţi, de porci negri care-au fost sclavi de cînd se ştiu şi, în loc să-i conducem în singurul mod pe care îl pot ei înţelege, începem să-i tratăm ca pe nişte egali. Şi voi cu toţii, ca nişte tîmpiţi ce sînteţi, o luaţi de bună. Iată-l pe Flory care-şi alege ca cel mai bun prieten un *babu*[15] negru ce-şi zice doctor pentru că a urmat doi ani într-o aşa-numită universitate indiană. Şi tu, Westfield, mîndru ca Punch de poliţiştii tăi cei laşi, cu picioare strîmbe gata oricînd să ia mită. Uitaţi-vă la Maxwell, care-şi pierde timpul alergînd după tîrfe eurasiatice. Da, Maxwell, asta faci. Am auzit despre isprăvile tale din Mandalay cu o tîrfuliţă rău mirositoare pe nume Molly Pereira. Bănuiesc că te-ai fi însurat cu ea dacă nu te-ar fi transferat aici. Se pare că vă plac brutele astea negre şi murdare. Nu ştiu ce ne-a apucat pe toţi. Zău că nu ştiu.

— Hai, mai bea un pahar, spuse Westfield. Ei, majordom! Un strop de bere înainte să se termine gheaţa? Bere, majordom!

Majordomul aduse cîteva sticle de bere münchenează. În cele din urmă, Ellis se aşează la masă alături de ceilalţi, mîngîind o sticlă rece cu mîinile sale mici. Fruntea îi era asudată. Era posac, dar îi trecuse furia. Era tot timpul duşmănos şi îndărătnic, dar izbucnirile violente de furie îi treceau repede şi nu se scuza niciodată. Certurile făceau parte din rutina vieţii de club. Domnul Lackersteen îşi mai revenise şi studia ilustraţiile din *La Vie Parisienne*. De-acum trecuse de ora nouă şi în încăperea parfumată de fumul înţepător al trabucului lui Westfield se făcuse o căldură înăbuşitoare. Tuturor li se lipiseră cămăşile de spate din cauza primei transpiraţii din acea zi. Invizibilul *chokra*[16] care trăgea frînghia evantaiului afară adormise în lumina orbitoare.

— Majordom? strigă Ellis şi majordomul apăru. Du-te şi trezeşte-l pe puturosul ăla de *chokra*!

— Da, stăpîne.

— Ei, majordom!

— Da, stăpîne?

— Cîtă gheaţă a mai rămas?

— Cam zece kilograme, stăpîne. Cred că n-o să ajungă decît pentru astăzi. Îmi este foarte greu să ţin gheaţa rece pe vremea asta.

— Auzi-l cum vorbeşte, fir-ar al naibii! „Îmi este foarte greu!“ Ai înghiţit un dicţionar? „Iertare, stăpîne, nu pot ţine gheaţa rece“, asta ar trebui să zici. Va trebui să-i dăm paşaportul individului ăstuia dacă începe să vorbească prea bine englezeşte. Nu pot să sufăr servitorii care vorbesc englezeşte. M-ai auzit, majordom?

— Da, stăpîne, spuse majordomul şi se retrase.

— Dumnezeule! Pic de gheaţă pînă luni, spuse Westfield. Te întorci în junglă, Flory?

— Da. Trebuie să fiu acolo mîine. Am venit numai pentru poştă.

— Cred c-o să fac şi eu un tur. Să dau gata cîteva bonificaţii pentru deplasare. Nu pot sta lipit de birou în perioada asta a anului. Să stau sub blestematul ăla de *punkah* şi să semnez notele de plată una după alta. Să tot învîrt hîrtiile. Doamne, cum aş vrea să mai fie iar război!

— Plec şi eu poimîine, spuse Ellis. Duminica asta vine blestematul ăla de popă să-şi ţină predica? În orice caz, o să am grijă să nu fiu aici. Ale naibii genuflexiuni.

— Duminica viitoare, spuse Westfield. Am promis să fiu aici. Ca şi Macgregor. Trebuie să fie destul de greu pentru bietul popă. Şi vine doar o dată la şase săptămîni. Am putea aduna şi noi o congregaţie cînd vine el.

— La naiba! Aş smiorcăi nişte psalmi ca să-i fac o plăcere părintelui, dar nu suport felul în care blestemaţii ăia de băştinaşi creştini se-ngrămădesc în biserica noastră. O adunătură de slugi de la colegiul mahomedan şi învăţători. Şi apoi corciturile alea două, Francis şi Samuel, care îşi zic creştini. Data trecută cînd a fost preotul aici au avut îndrăzneala să vină şi să stea în stranele din faţă, alături de albi. Ar trebui ca cineva să-i vorbească părintelui despre asta. Ce proşti am fost cînd i-am lăsat liberi pe misionari în ţară. „Mă rog, domnule, eu creştin ca stăpînul.“ Al dracului neobrăzat!

— Ce părere aveţi de picioarele astea? spuse domnul Lackersteen, întinzîndu-le *La Vie Parisienne*. Tu ştii franţuzeşte, Flory, ce înseamnă aia de dedesubt? Doamne, îmi aduce aminte de zilele cînd am fost la Paris, în primul meu concediu, înainte să mă însor. Doamne, tare aş vrea să fiu iar acolo!

— Aţi auzit-o pe aia cu „Era o domnişoară din Woking“?, spuse Maxwell.

Era un tînăr tăcut în general, dar care, asemenea altor tineri, avea o slăbiciune pentru poezioarele obscene. Completă biografia tinerei domnişoare din Woking şi stîrni un hohot de rîs. Westfield răspunse cu tînăra din Ealing care avea un sentiment ciudat, iar Flory ieşi cu tînărul preot din Horsham ce-şi lua întotdeauna toate precauţiile. Se rîse iar. Pînă şi Ellis se încălzi şi făcu nişte versuri; glumele lui Ellis erau întotdeauna inteligente, dar peste măsură de obscene. Se înveseliră cu toţii, mai prietenoşi în ciuda

căldurii. Terminaseră berea şi tocmai voiau să mai ceară un rînd, cînd afară pe trepte se auzi scîrţîitul unor pantofi. O voce tunătoare, ce făcu să vibreze scîndurile duşumelei, spunea vesel:

— Da, deosebit de plină de umor. Am inclus-o în unul din articolaşele pe care le public în *Blackwood's*. Îmi mai aduc aminte că, pe cînd staţionam la Prome, un alt incident foarte ăă… distractiv…

Domnul Macgregor sosise la club. Domnul Lackersteen exclamă:

— Drace, a venit nevastă-mea! şi împinse paharul gol cît putu mai departe.

Domnul Macgregor şi doamna Lackersteen intrară împreună în salon.

Domnul Macgregor era un bărbat solid şi greoi, trecut de patruzeci de ani, cu o faţă blîndă şi nas turtit ca de mops. Purta ochelari cu ramă de aur. Umerii zdraveni şi ticul pe care-l avea să-şi împingă capul înainte aminteau în mod ciudat de o broască ţestoasă – de altfel, birmanezii chiar îl porecliseră „Ţestoasa". Era îmbrăcat într-un costum curat de mătase, care avea deja pete de transpiraţie la subsuori. Îi salută pe ceilalţi cu un gest plin de umor şi apoi se înfipse în faţa avizierului, radios, ca un profesor ce învîrte o nuia la spate. Expresia de pe chip îi era sinceră, şi totuşi bunăvoinţa sa avea ceva deliberat în ea, întreaga lui făptură degaja sentimentul că în afara programului de lucru doreşte să i se uite rangul, ceea ce făcea ca alături de el nimeni să nu se simtă chiar în largul său. Conversaţia îi era evident modelată după cea a vreunui profesor ori preot glumeţ pe care îl cunoscuse pe cînd era foarte tînăr. Orice cuvînt mai lung, orice citat sau expresie proverbială figura în mintea lui ca o glumă, şi era introdus printr-un „ăă…" ori „mda", pentru a arăta clar că urmează o glumă. Doamna Lackersteen era o femeie de aproximativ treizeci şi cinci de ani, frumoasă în genul acela lipsit de forme, longilin, ca o schiţă de modă. Vorbea cu un glas nemulţumit, parcă oftînd. Ceilalţi se ridicară cu toţii în picioare la intrarea ei, iar doamna Lackersteen se afundă epuizată în cel mai bun scaun de sub *punkah* şi începu să-şi facă vînt cu o mînă ascuţită ca un triton.

— O, Doamne, căldura asta, căldura asta! Domnul Macgregor a venit şi m-a luat cu maşina. Atît de amabil din partea lui! Tom, mizerabilul ăla de om cu ricşa iar se preface că-i bolnav. Zău, cred că i-ar trebui o bătaie bună, ca să-şi vină în fire. Este îngrozitor să trebuiască să mergi în fiecare zi pe jos prin soarele ăsta.

Doamna Lackersteen, incapabilă să parcurgă pe jos sfertul de milă de acasă şi pînă la club, importase o ricşă de la Rangoon. Exceptînd căruţele trase de boi şi automobilul domnului Macgregor, acesta era singurul vehicul pe roţi din Kyauktada, căci întregul district nu avea nici măcar zece mile de şosea. În junglă, decît să-şi lase soţul singur, domna Lackersteen îndura toate grozăviile: corturile prin care trecea ploaia, ţînţarii, alimentele conservate; dar cînd se aflau în oraş îşi lua revanşa plîngîndu-se de toate

fleacurile.

— Cred într-adevăr că lenevia acestor servitori a ajuns revoltătoare, suspină ea. Nu sînteţi de aceeaşi părere, domnule Macgregor? Se pare că în ziua de azi, cu toate reformele astea înspăimîntătoare şi insolenţa pe care o învaţă din ziare, nu mai avem nici o autoritate asupra băştinaşilor. Într-un fel, ajung să fie aproape la fel de răi ca cei din clasele de jos de acasă.

— A, cred că-i greu să fie chiar atît de răi. Totuşi, nu încape nici o îndoială că spiritul democratic se strecoară pînă şi aici, de-asta mă tem.

— Şi nu cu mult timp în urmă, chiar pînă în preajma războiului, erau atît de drăguţi şi de respectuoşi! Felul în care se înclinau salutîndu-te cînd treceai pe lîngă ei pe drum – era cu adevărat încîntător. Îmi aduc aminte de vremurile cînd îi plăteam majordomului numai douăsprezece rupii pe lună şi omul acela ne iubea ca un cîine. Acum pretind patruzeci ori chiar cincizeci de rupii, şi am descoperit că singura posibilitate ca să păstrez un servitor este să-i plătesc salariul cu cîteva luni întîrziere.

— Vechiul tip de servitor e pe cale de dispariţie, fu de acord domnul Macgregor. Pe vremea tinereţii mele, dacă un servitor nu era respectuos, îl trimiteai la închisoare cu un bilet în care specificai: „Vă rog să-i aplicaţi aducătorului cincisprezece lovituri de bici“. Mda, *eheu fugaces*! Mă tem că acele zile s-au dus pentru totdeauna.

— Vai, aici ai dreptate, spuse Westfield cu glasul lui posac. În ţara asta nu se mai poate trăi. *British Raj*, supremaţia britanică, s-a terminat, dacă vreţi să ştiţi părerea mea. Pierdut Dominionul şi tot restul. E timpul să plecăm de-aici.

Se auzi un murmur de încuviinţare din partea tuturor celor din încăpere, chiar şi a lui Flory, cunoscut ca bolşevic în opinii, chiar şi a tînărului Maxwell, care era în ţară numai de trei ani. Nici un anglo-indian nu va nega şi nici nu a negat vreodată că India se duce de rîpă – căci, asemenea revistei *Punch*, nu a fost, de fapt, niciodată ceea ce se credea a fi.

Între timp, Ellis desprinsese anunţul din spatele lui Macgregor şi acum i-l întinse, spunînd în felul acela ursuz care-i era caracteristic:

— Uite, Macgregor, am citit cu toţii anunţul şi sîntem de părere că ideea de a alege un băştinaş ca membru al clubului e absolut…

Ellis fu cît pe ce să spună „absolut de rahat“, dar îşi aminti de prezenţa doamnei Lackersteen şi se controlă.

— …este absolut neavenită. La urma urmei, acest club este un loc unde venim să ne simţim bine şi nu vrem ca indigenii să-şi vîre nasul pe-aici. Vrem să credem că este încă un loc unde scăpăm de ei. Toţi ceilaţi sînt întru totul de acord.

Privi în jur la ceilalţi.

— Aşa-i, aşa-i! spuse ţîfnos domnul Lackersteen.

Ştia că soţia lui îşi va da seama că a băut şi simţea că manifestarea unor sentimente sănătoase l-ar putea scuza.

Macgregor luă zîmbind notiţa. Zări cele două iniţiale scrise în dreptul numelui său şi în sinea lui îşi spuse că manierele lui Ellis erau lipsite de respect, dar întoarse lucrurile cu o glumă. Se străduia la fel de mult să fie un bun camarad la club pe cît se străduia să-şi păstreze demnitatea în timpul orelor de serviciu.

— Înţeleg, spuse el, că prietenul Ellis nu întîmpină cu bucurie societatea... ăă... fratelui său arian?

— Nu, deloc, spuse Ellis caustic. Nici a fratelui meu mongol. Într-un cuvînt, nu-mi plac negrii.

Domnul Macgregor se-mbăţoşă la auzul cuvîntului „negru“, descurajat în India. Nu avea nici o prejudecată împotriva orientalilor; în fapt, îi plăceau foarte mult. Cu condiţia să nu li se acorde nici o libertate, îi considera oamenii cei mai încîntători. Suferea ori de cîte ori erau insultaţi fără noimă.

— Oare asta înseamnă să respecţi regulile jocului, spuse el ferm, să-i numeşti pe aceşti oameni „negri“ – un termen pe care pe drept cuvînt îl detestă –, cînd ei nu sînt cîtuşi de puţin aşa ceva? Birmanezii sînt mongoli, indienii sînt arieni ori dravidieni, şi cu toţii sînt absolut diferiţi...

— Ah, fleacuri! spuse Ellis, care nu se temea deloc de rangul oficial al lui Macgregor. Zi-le negri, ori arieni, ori cum vrei. Ce vreau să spun e că nu vrem să vedem nici o piele tuciurie în acest club. Dacă supui la vot, o să vezi că sîntem împotrivă pînă la unul... numai dacă nu cumva Flory îl vrea pe dragul lui amic Veraswami, adăugă el.

— Aşa-i, aşa-i! repetă domnul Lackersteen. Contează pe mine, votez împotriva tuturor.

Domnul Macgregor îşi ţuguie înciudat buzele. Se afla într-o poziţie delicată, căci ideea de a alege un membru dintre băştinaşi nu-i aparţinea, ci îi fusese sugerată de către Comisarul regal. Oricum, nu-i plăcea să se scuze, aşa că spuse pe un ton mai conciliant:

— Ce-ar fi să amînăm această discuţie pînă la următoarea adunare generală? Între timp putem să examinăm problema cu maturitate. Şi acum, spuse el îndreptîndu-se spre masă, cine mi se alătură la o... ăă... băutură răcoritoare?

Fu chemat majordomul şi comandară „băutura răcoritoare“. Era mai cald ca oricînd şi erau cu toţii însetaţi. Domnul Lackersteen se pregătea să comande ceva de băut, dar întîlni privirea soţiei sale, dădu înapoi şi spuse îmbufnat:

— Nu.

Stătea cu mîinile pe genunchi, privind-o cu o expresie patetică pe doamna Lackersteen cum bea dintr-un pahar de limonadă cu gin. Domnul Macgregor, deşi semna el însuşi bonurile pentru băuturi, bea limonadă simplă. Era singurul european din Kyauktada care respecta regula de a nu bea înainte de apusul soarelui.

— Totu-i foarte bine, bombăni Ellis, care, cu mîinile întinse pe masă, se juca nervos cu paharul.

Disputa cu domnul Macgregor îl adusese iarăşi într-o stare de agitaţie.

— Totu-i foarte bine, reluă el, numai că eu rămîn la ce am spus. Fără băştinaşi în acest club! Cedînd la lucruri mărunte ca acesta am dus la ruină Imperiul. Ţara asta-i roasă de răzmeriţă pentru că am fost prea slabi cu ei. Singura politică posibilă e să-i tratăm ca pe nişte gunoaie, ceea ce şi sînt. E un moment critic şi avem nevoie de orice fărîmă de prestigiu pe care-l putem obţine. Trebuie să fim uniţi şi să spunem: „Noi sîntem stăpînii, iar voi cerşetorii“.

Ellis îşi apăsă degetul mare pe masă parcă zdrobind un vierme: cerşetorilor, staţi la locul vostru!

— Nici o speranţă, bătrîne, spuse Westfield. Chiar nici o speranţă. Ce poţi face cînd ai mîinile legate? Cerşetorii ăştia indigeni ştiu legile mai bine decît noi. Te insultă în faţă şi apoi fug cînd vrei să-i atingi. Nu poţi face nimic dacă nu pui ferm piciorul în prag. Şi cum s-o faci, dacă nu au curajul să înfrunte lupta?

— *Burra-sahib*[17]-ul nostru din Mandalay spunea întotdeauna, interveni doamna Lackersteen, că în cele din urmă vom părăsi pur şi simplu India. Tinerii nu vor mai veni aici să lucreze o viaţă întreagă primind în schimb doar insulte şi nerecunoştinţă. Pur şi simplu vom pleca. Cînd băştinaşii vor veni să ne implore să rămînem, le vom spune: „Nu, aţi avut o şansă, n-aţi folosit-o. Foarte bine, vă lăsăm să vă guvernaţi singuri“. Ce lecţie!

— Legile şi toată ordinea asta ne-au terminat, spuse trist Westfield.

Ruina Imperiului Indian din cauza unei excesive legalităţi era una din temele favorite ale lui Westfiled. După părerea lui, nimic, cu excepţia unei rebeliuni generale şi a domniei legii marţiale ce ar urma după aceea, n-ar putea salva Imperiul de la decădere.

— Toată birocraţia asta. Funcţionarii de prin birouri, acei *babu*, ei sînt adevăraţii guvernanţi ai acestei ţări. Numărul nostru s-a încheiat. Cel mai bun lucru pe care-l putem face e să închidem prăvălia şi să-i lăsăm să fiarbă în suc propriu.

— Nu sînt de acord, pur şi simplu nu sînt de acord, spuse Ellis. Dacă am vrea, într-o lună am putea pune lucrurile în ordine. Ne trebuie doar un dram de curaj. Uitaţi-vă la Amritsar. Cum au bătut în retragere după asta. Dyer a ştiut ce trebuie să le dea.

Sărmanul Dyer! A fost o treabă murdară. Laşii ăia din Anglia au pentru ce da socoteală.

Ceilalţi scoaseră un fel de oftat, acel soi de oftat pe care îl scot un grup de romano-catolici la auzul numelui Sîngeroasei Marii. Pînă şi Macgregor, care detesta băile de sînge şi legile marţiale, dădu din cap la numele lui Dyer.

— Ah, sărmanul om! Sacrificat în faţa acelor Pagett MP[18]. Da, poate că-şi vor da seama de greşeală cînd va fi prea tîrziu.

— În legătură cu asta, bătrînul meu comandant obişnuia să povestească o întîmplare, spuse Westfield. Într-un regiment de băştinaşi era un *havildar*[19]. Şi cineva l-a întrebat ce s-ar întîmpla dacă britanicii ar părăsi India. Tipul a răspuns că…

Flory împinse scaunul pe care stătea şi se ridică în picioare. Nu trebuia, nu putea – nu, pur şi simplu nu trebuia să continue astfel! Trebuia să iasă cît mai repede din această încăpere, înainte ca în capul lui să se întîmple cine ştie ce şi să înceapă să sfărîme mobila şi să arunce cu sticle în tablouri. Porci beţivani şi lipsiţi de minte! Era oare posibil s-o ţină tot aşa, săptămîni în şir, an după an, repetînd vorbă cu vorbă aceeaşi trăncăneală răutăcioasă ca o parodie a unei povestiri de mîna a cincea din *Blackwood's*? N-o să găsească niciodată, nici unul dintre ei, ceva nou de spus? Ah, ce loc, ce oameni! Ce civilizaţie e asta – fără Dumnezeu, bazată pe whisky, *Blackwood's* şi tablouri Bonzo! Doamne, ai milă de noi, căci sîntem cu toţii o părticică din ea.

Flory nu spuse nimic din toate astea cu glas tare şi cu greu se stăpîni să nu lase să i se citească ceva pe chip. Stătea lîngă scaun, întors puţin într-o parte, schiţînd un zîmbet, asemenea unui om care nu-i niciodată sigur de popularitatea lui.

— Cred că trebuie să plec, spuse el. Din păcate, trebuie să rezolv nişte treburi înainte de micul dejun.

— Rămîi să mai luăm un rînd, bătrîne, spuse Westfield. E încă devreme. Bea un gin. Îţi face poftă de mîncare.

— Nu, mulţumesc, trebuie să plec. La revedere, doamnă Lackersteen. La revedere, tuturor.

— Exit Booker Washington, prietenul negrilor, spuse Ellis cînd Flory dispăru.

Întotdeauna se putea conta pe Ellis să spună ceva neplăcut despre cel ce tocmai iese dintr-o încăpere.

— Se duce să-l vadă pe Very-slimy, bănuiesc. Dacă nu, a şters-o ca să evite să plătească un rînd.

— Nu-i un tip rău, spuse Westfield. Are uneori păreri bolşevice. Dar bănuiesc că nu crede nici pe jumătate în ele.

— A, desigur, un tip cumsecade, spuse domnul Macgregor. Orice european din India este *ex officio*, sau mai bine zis *ex colore*, un tip cumsecade, pînă ce întreprinde ceva

scandalos. E un rang onorific.

— E totuşi cam prea bolşevic după gustul meu. Nu suport un tip care se împrieteneşte cu băştinaşii. Nu m-ar mira dacă ar avea şi el un strop de sînge negru. Asta ar explica semnul ăla negru de pe obraz. Corcitură. Şi arată ca un mulatru, cu părul lui negru şi pielea ca lămîia.

Urmă o bîrfă cam fără şir pe seama lui Flory, dar nu cine ştie ce, căci domnului Macgregor nu-i plăcea bîrfa. Europenii mai rămaseră la club atît cît să mai ia un rînd de băuturi. Domnul Macgregor spuse anecdota despre Prome, care putea fi relatată în aproape orice context. Şi apoi conversaţia reveni la vechiul subiect, pentru care nu-şi pierdeau niciodată interesul: insolenţa băştinaşilor, indolenţa guvernului, minunatele zile apuse cînd Stăpînul britanic *era* cu adevărat stăpîn – şi vă rugăm să aplicaţi aducătorului cincisprezece lovituri de bici. Acest subiect nu era niciodată abandonat pentru mult timp, în parte şi datorită obsesiei lui Ellis. În afară de asta, europenilor li se poate ierta mult din amărăciunea lor. Traiul şi munca printre orientali ar pune la încercare pînă şi pe un sfînt. Şi cu toţii, mai ales cei ce deţineau posturi oficiale, ştiau cum e să fii scos din sărite şi insultat. Aproape zilnic, cînd Westfield sau Macgregor, ba chiar şi Maxwell mergeau pe stradă, băieţii de la liceu, cu feţele lor tinere şi galbene – feţe netede ca nişte monede de aur, încărcate cu acel înnebunitor dispreţ ce se aşterne atît de firesc pe chipurile mongoloide –, le zîmbeau batjocoritor şi uneori hohoteau în urma lor cu un rîs ca de hienă. Viaţa oficialităţilor anglo-indiene nu e numai miere. În taberele lipsite de orice confort, în birouri sufocante, în staţii de poştă întunecate şi mirosind a praf şi petrol, ei îşi cîştigă, poate, dreptul de a fi puţin dezagreabili.

Era aproape zece, iar căldura devenise insuportabilă. Stropi de sudoare, limpezi şi netezi, erau adunaţi pe feţele tuturor ca şi pe braţele goale ale bărbaţilor. O pată de umezeală se lăţea tot mai mult pe spatele hainei de mătase a domnului Macgregor. Lumina orbitoare de afară părea că e absorbită cumva prin ferestrele acoperite cu storuri verzi, buimăcindu-i şi rănindu-le ochii. Toţi se gîndeau cu neplăcere la indigestul mic dejun, la îndelungile şi ucigătoarele ore ce urmau. Domnul Macgregor se ridică oftînd şi îşi aranjă ochelarii ce-i alunecaseră pe nasul asudat.

— Păcat că o asemenea sărbătorească adunare trebuie să ia sfîrşit, spuse el. Trebuie să mă duc acasă la micul dejun. Grijile Imperiului. Are cineva acelaşi drum? Omul mă aşteaptă cu maşina.

— O, vă mulţumesc, spuse doamna Lackersteen, dacă ne luaţi pe mine şi pe Tom. Ce uşurare să nu fim nevoiţi să mergem pe jos în zăduful ăsta!

Ceilalţi se ridicară şi ei. Westfield îşi întinse braţele şi, căscînd, spuse cu voce nazală:

— Cred că-i mai bine să ne mişcăm. Dacă mai stau aici, adorm. Cînd mă gîndesc să

mă înăbuş la birou toată ziua! Coşuri întregi de hîrtii. Ah, Dumnezeule!

— Nu uitaţi partida de tenis de diseară, spuse Ellis. Maxwell, leneşule, să nu tragi iar chiulul. Să te prezinţi cu racheta la patru şi jumătate fix.

— *Après vous*, madame, spuse galant Macgregor, ajuns la uşă.

— Înainte, Macduff, spuse Westfield.

Ieşiră afară în lumina albă, orbitoare a soarelui. Arşiţa se-nvolbura din pămînt ca suflarea unui cuptor. Florile străluceau insuportabil, nici o petală nu se clintea, era o adevărată orgie de soare. Lumina excesivă depunea oboseala în oase. Era ceva înspăimîntător în toate astea – înspăimîntător să te gîndeşti la cerul acela albastru, orbitor, ce se întindea senin şi nesfîrşit peste Birmania, India, Siam, Cambodgia, China. Maşina domnului Macgregor, care aştepta afară, era atît de fierbinte că nu o puteai atinge. Începea partea cea mai rea a zilei, orele în care, după cum spun birmanezii, „picioarele tac“. Nici o fiinţă nu mişcă, în afara omului, a şirurilor negre de furnici care, stimulate de arşiţă mărşăluiesc, traversînd potecile şi a vulturilor fără coadă ce se înalţă în curenţii de aer.

III

Ieşind pe poarta clubului, Flory o luă la stînga pe drumul ce ducea spre bazar, pe sub umbra smochinilor uriaşi. La o sută de metri mai încolo auzi muzică: o patrulă a poliţiei militare – indieni costelivi îmbrăcaţi în kaki-verzui – se întorcea mărşăluind la poziţiile sale, avînd în frunte un *gurkha*[20] ce cînta din cimpoi. Flory se ducea în vizită la doctorul Veraswami. Locuinţa doctorului era un bungalou lung din lemn dat cu petrol, ridicat pe stîlpi, înconjurat de o grădină mare, neîngrijită, ce se învecina cu grădina clubului. Spatele casei dădea spre drum, căci faţada era orientată către spitalul ce se afla între casă şi rîu.

Cînd Flory intră în curte, dinspre casă se auziră ţipete speriate de femei şi o forfoteală zorită. Evident, era cît pe ce s-o vadă pe soţia doctorului. Ocoli, ajungînd în faţa casei şi strigă înspre verandă:

— Doctore! Eşti ocupat? Pot urca?

Doctorul, o siluetă mică în negru şi alb, răsări din interiorul casei ca un Hopa-Mitică. Zori pînă la balustrada verandei, exclamînd plin de efuziune:

— Dacă poţi urca? Desigur, desigur, urcă imediat. Ah, domnule Flory, sînt încîntat să

te văd! Urcă, urcă! Ce vrei să bei? Am whisky, bere, vermut şi alte băuturi europene. Ah, dragă prietene, cît îmi doream o conversaţie cultivată!

Doctorul era un bărbat scund şi plinuţ. Avea pielea întunecată, părul ca un puf şi ochii rotunzi şi creduli. Purta ochelari cu ramă metalică şi era îmbrăcat într-un costum alb de doc ce nu-i venea bine, cu pantalonii încreţiţi ca o armonică pe fesele negre şi greoaie. Vorbea pe un ton nerăbdător şi agitat, uşor sîsîit. Cînd Flory ajunse în capul scărilor, doctorul se repezi în cealaltă parte a verandei şi scotoci într-un container mare din metal pentru gheaţă, scoţînd degrabă sticle cu băuturile pomenite. Veranda era largă şi întunecată, cu o streaşină joasă de care atîrnau coşuri cu ferigi, făcînd-o să semene cu o peşteră în spatele unei cascade de raze de soare. Era mobilată cu şezlonguri cu fundul de trestie, confecţionate de prizonieri în închisoare, iar la unul din capete se afla o bibliotecă ce conţinea o coleţie de cărţi nu tocmai atrăgătoare, mai ales cărţi de eseuri, genul Emerson-Carlyle-Stevenson. Doctorului, mare cititor, îi plăcea să aibă cărţi cu „înţeles moral“, cum spunea el.

— Ei, doctore, spuse Flory – între timp acesta îl aşezase într-un şezlong, îi trăsese suportul pentru picioare ca să se poată întinde şi pusese la îndemînă ţigări şi bere.

— Ei, doctore, cum merg treburile? Ce mai face Imperiul Britanic? Suferă de paralizie, ca de obicei?

— Aha, domnule Flory, esste foarte rău, foarte rău! Au apărut complicaţii grave. Septicemie, peritonită şi paralizia ganglionilor. Mă tem că va trebui să chemăm specialiştii. Ha!

Era o glumă între cei doi să pretindă că Imperiul Britanic era o bătrînă pacientă a doctorului. Doctorul se amuzase cu această glumă timp de doi ani fără să se plictisească de ea.

— Ah, doctore, spuse Flory, culcat în şezlong, ce plăcere să mă aflu aici după afurisitul ăla de club. Cînd vin la dumneata mă simt ca un pastor nonconformist ce se furişează în oraş şi se întoarce acasă cu o tîrfă. Ce minunată vacanţă departe de... ei – arătă cu un călcîi către club – departe de dragii mei tovarăşi de construcţie a Imperiului. Prestigiul britanic, povara omului alb, pukka sahib *sans peur et sans reproche* – le ştii. Ce uşurare să fiu măcar pentru scurt timp departe de duhoarea tuturor acestor lucruri.

— Prietene, prietene, te rog, te rog! Esste cumplit. Nu trebuie să spui assemenea lucruri despre nişte onorabili gentlemani englezi!

— Dumneata nu trebuie să-i asculţi vorbind pe onorabilii gentlemani, doctore. Am rezistat cît am putut în dimineaţa asta. Ellis cu „negrii lui împuţiţi“, Westfield cu bancurile lui, Macgregor cu citatele latineşti şi „te rog, aplică-i aducătorului cincisprezece lovituri de bici“. Dar cînd au ajuns la povestea aia despre bătrînul

havildar – ştii, bătrînul havildar care a spus că dacă britanicii părăsesc India nu mai rămîne nici o rupie ori vreo fecioară – o ştii doar; ei bine, n-am mai rezistat. E timpul ca bătrînul havildar să fie pus pe lista de pensionare. Spune mereu acelaşi lucru încă de la jubileul din optzeci şi şapte.

Doctorul se înfierbîntă, aşa cum făcea întotdeauna cînd Flory îi critica pe membrii clubului. Stătea în picioare sprijinindu-se cu fundul lui plinuţ, înfăşurat în alb, de balustrada verandei şi din cînd în cînd gesticula. Cînd îşi căuta un cuvînt obişnuia să-şi frece degetul mare de arătător, vrînd parcă să prindă o idee ce plutea prin aer.

— Dar, într-adevăr, într-adevăr, domnule Flory, nu trebuie să vorbeşti astfel! De ce îi ponegreşti întotdeauna pe aceşti pukka ssahibi, cum îi numeşti dumneata? Ei ssînt ssarea pămîntului. Gîndeşte-te la lucrurile măreţe pe care le-au făcut – gîndeşte-te la marii administratori care au făcut din India Britanică ceea ce esste. Gîndeşte-te la Clive, Warren Hastings, Dalhousie, Curzon. Au fost asemenea bărbaţi – îl citez pe nemuritorul vostru Shakespeare – atît de buni în totul, încît nu vom mai vedea alţii ca ei!

— Da, şi vrei să vezi alţii ca ei? Eu nu.

— Şi gîndeşte-te ce nobil esste gentlemanul englez! În ce chip măreţ îşi ssînt englezii loiali unul altuia! Spiritul şcolilor publice! Chiar şi cei al căror comportament este regretabil – unii englezi ssînt aroganţi, recunosc – au acele nobile, reale calităţi care ne lipsesc nouă, orientalilor. În spatele exteriorului lor dur, inima le esste de aur.

— Mai degrabă de poleială, ce zici? Între englezi şi această ţară există un soi de prefăcută camaraderie. Este o tradiţie să bem împreună, să înfulecăm împreună şi să ne prefacem că sîntem prieteni, deşi ne urîm unii pe alţii ca otrava. Să fim uniţi, îi zicem noi. Este o necesitate politică. Fără îndoială, băutura este cea care menţine maşinăria în funcţiune. Într-o săptămînă am înnebuni cu toţii şi ne-am ucide între noi dacă n-ar fi ea. Un subiect pentru unul dintre înălţătorii dumneavoastră eseişti, doctore. Băutura ca liant al Imperiului.

Doctorul dădu din cap.

— Chiar aşa, domnule Flory, nu înţeleg ce te face să fii atît de cinic. Esste nepotrivit! Dumneata, un gentleman englez cu înalte calităţi şi caracter, să exprimi opinii de răzvrăzit, potrivite pentru *Burmese Patriot*!

— De răzvrătit? spuse Flory. Nu sunt un răzvrătit. Nu vreau ca birmanezii să ne alunge din această ţară. Doamne fereşte! Mă aflu aici ca să fac bani, asemenea tuturor. Tot ce dezaprob e falsitatea inutilă a vicleanului om alb. Poza de pukka sahib. E prea plicticoasă. Pînă şi tîmpiţii ăia de la club ar putea fi o companie mai bună dacă nu am trăi cu toţii o permanentă minciună.

— Dar, dragă prietene, ce minciună trăiţi?

— Evident, minciuna că ne aflăm aici ca să-i înălţăm pe sărmanii noştri fraţi negri şi nu ca să-i jefuim. Cred că-i o minciună destul de firească. Dar ne corupe, ne corupe cum nici nu-ţi poţi imagina. Acest permanent sentiment că sîntem nişte secături şi nişte mincinoşi ne obligă se ne justificăm zi şi noapte. Stă la baza a jumătate din bestialitatea cu care-i tratăm pe băştinaşi. Noi, anglo-indienii, am putea fi aproape suportabili dacă am recunoaşte că suntem nişte hoţi şi am continua să furăm fără nici o înşelătorie.

Încîntat, doctorul îşi frecă iar degetul mare şi arătătorul.

— Punctul sslab al argumentului dumitale, dragă prietene, spuse el, radiind în faţa propriei sale ironii, punctul sslab pare a fi că nu ssînteţi hoţi.

— Ei, dragă doctore…

Flory se îndreptă în şezlong, în parte pentru că fierbinţeala înţepătoare a acestuia îl împungea în spate cu mii de ace, în parte pentru că disputa lui preferată cu doctorul urma să înceapă. Această dispută, de natură vag politică, avea loc ori de cîte ori se întîlneau. Era o situaţie cu susu-n jos, căci englezul era usturător antienglez, iar indianul de o loialitate fanatică. Doctorul Veraswami avea o admiraţie plină de pasiune pentru englezi, pe care nici o mie de umilinţe din partea lor nu o clintiseră. Continua să susţină cu fermitate că el, în calitate de indian, aparţinea unei rase inferioare şi degenerate. Credinţa lui în justiţia britanică era atît de mare, încît zelul nu-i era ştirbit nici atunci cînd, la închisoare, trebuia să supravegheze o biciuire sau o execuţie prin spînzurare şi venea acasă palid, cu faţa neagră devenită cenuşie şi-şi administra o doză bună de whisky. Părerile pline de revoltă ale lui Flory îl şocau, dar îi făceau o plăcere ce-i dădea fiori, asemănătoare aceleia simţite de un credincios pios cînd aude Tatăl nostru rostit de la coadă la cap.

— Dragă doctore, spuse Flory, cum îţi poţi închipui că ne aflăm în această ţară cu alt scop decît cel de a fura? Este atît de simplu. Demnitarii îl ţin pe birmanez la pămînt, în timp ce oamenii de afaceri îi scotocesc prin buzunare. Îţi închipui că firma mea, de exemplu, ar putea să obţină contractele pentru lemn dacă această ţară nu ar fi în mîna britanicilor? Sau celelalte firme de cherestea, companiile petroliere, minele, cultivatorii ori comercianţii? Cum ar putea Rice Ring să continue să ia pielea de pe nefericitul de ţăran dacă n-ar avea guvernul în spatele său? Imperiul Britanic este un simplu instrument ca să dea englezilor monopoluri asupra comerţului – ori mai degrabă bandelor de evrei şi scoţieni.

— Dragă prietene, mi se pare ridicol să te aud vorbindu-mi astfel. Cu adevărat ridicol. Spuneţi că ssînteţi aici pentru afaceri? Bineînţeles că pentru asta. Ar putea oare birmanezii să-şi facă singuri afacerile? Pot ei ssă construiască maşini, nave, şosele, căi ferate? Ssînt neajutoraţi fără voi. Ce s-ar întîmpla cu pădurile birmaneze dacă nu ar fi

aici englezii? Ar fi imediat vîndute japonezilor, care le-ar tăia şi le-ar disstruge. În schimb, în mîinile voasstre, ele ssînt de fapt îmbunătăţite. Şi în timp ce oamenii voştri de afaceri dezvoltă ressursele ţării noastre, funcţionarii voştri ne civilizează, ridicîndune la nivelul lor, din simplu spirit civic. Esste un exemplu măreţ de sacrificiu de sine.

— Fleacuri, dragă doctore. Recunosc că-i învăţăm pe tineri să bea whisky şi să joace fotbal, dar prea puţin altceva. Uită-te la şcolile noastre: fabrici de funcţionari ieftini. Nu i-am învăţat niciodată pe indieni vreo meserie utilă. N-am îndrăznit: teama de concurenţă în industrie. Chiar am zdrobit unele industrii. Unde este muselina indiană? Prin anii patruzeci sau cam pe atunci în India se construiau nave, iar echipajele erau formate din indieni. Acum nu mai puteţi construi nici măcar o barcă de pescuit pe mare. În secolul al optsprezecelea indienii turnau tunuri care erau cel puţin la nivelul standardelor europene. Acum, după ce noi am stat în India vreme de o sută cincizeci de ani, pe tot continentul nu mai sînteţi în stare să faceţi nici măcar o cartuşieră din alamă. Singurele rase răsăritene care s-au dezvoltat cu repeziciune sînt cele independente. Nu mă voi referi la Japonia, dar ia cazul Siamului...

Doctorul dădu agitat din mînă. Întotdeauna întrerupea disputa în acest punct (căci, de regulă, aceasta urma acelaşi curs, aproape cuvînt cu cuvînt), considerînd că exemplul Siamului îi limita libertatea de acţiune.

— Prietene, prietene, uiţi de caracterul oriental. Cum esste posibil să ne dezvoltaţi pe noi, cu apatia şi superstiţiile noasstre? Cel puţin ne-aţi adus legea şi ordinea. Statornica justiţie britanică şi *Pax Britannica*.

— Pox[21] Britannica, doctore, Pox Britannica e mai potrivit. Şi, oricum, pentru cine-i această pace? Pentru cămătari şi avocaţi. Menţinem pacea în India, desigur, în propriul nostru interes, dar la ce se reduce în ultimă instanţă această chestiune a legii şi ordinii? Mai multe bănci şi mai multe închisori, asta-i tot.

— Ce denaturare monstruoasă! strigă doctorul. Nu ssînt oare necessare închissorile? Şi nu ne-aţi adus chiar nimic altceva decît închissori? Gîndeşte-te cum era Birmania în perioada Thibaw: murdărie, tortură şi ignoranţă; şi priveşte apoi în jur. Priveşte numai de pe această verandă – uită-te la spital, şi spre dreapta, la şcoală şi la sediul poliţiei. Priveşte la tot acesst iureş al progresului modern!

— Desigur, nu neg, spuse Flory, că modernizăm această ţară într-un anume fel. N-avem încotro. Dar, înainte de a termina, vom distruge întreaga cultură naţională birmaneză. În realitate nu-i civilizăm pe birmanezi, ci pur şi simplu ne curăţăm de propria murdărie asupră-le. Şi unde o să ducă acest iureş la progresului modern, cum îi spui dumneata? Exact la scumpele noastre porcării de gramofoane şi meloane. Uneori mă gîndesc că peste două sute de ani toate astea – arătă cu piciorul spre orizont –, toate

astea vor dispărea: păduri, sate, mînăstiri, pagode, toate dispărute. Şi în locul lor, vile rozalii la distanţă de cincizeci de metri una de alta; pe toate dealurile alea, cît cuprinzi cu ochii, vilă după vilă şi gramofoane cîntînd toate aceeaşi melodie. Pădurile toate – rase la pămînt, amestecate în celuloză pentru *News of the World*, ori tăiate cu ferăstrăul pentru cutii de gramofon. Dar copacii se răzbună, cum zice tipul ăla din *Raţa sălbatică*. L-ai citit pe Ibsen, nu?

— Vai, domnule Flory! Acel cuprinzător spirit superior, cum l-a numit atît de inspirat Bernard Shaw al vostru. Esste o plăcere să te apropii de el. Dar, prietene, ceea ce nu vezi esste faptul că civilizaţia voastră, chiar în ce are ea mai rău, pentru noi esste un progress. Gramofoanele, meloanele, *News of the World* – toate sînt mai bune decît oribila lenevie orientală. Îi consider pe britanici, chiar şi pe cei mai puţin inspiraţi, ca... ca... – doctorul îşi căuta expresia şi în cele din urmă găsi una ce venea probabil din Stevenson – ca purtători ai torţei progresului.

— Eu nu. Îi văd ca pe un soi de păduchi moderni, igienici, mulţumiţi de ei înşişi. Se tîrăsc în jurul lumii construind închisori. Ridică o închisoare şi o numesc progres, adăugă el cu oarecare regret, căci doctorul nu putea înţelege aluzia.

— Prietene, categoric te agăţi de subiectul acessta cu închisorile! Gîndeşte-te că mai ssînt şi alte realizări ale compatrioţilor dumitale. Construiesc drumuri, sissteme de irigare a deşerturilor, învinq foametea, ridică şcoli, înalţă sspitale, sse luptă cu ciuma, holera, variola, bolile venerice...

— Pe care le-au adus ei înşişi, completă Flory.

— Nu, domnule! replică doctorul, dornic să reclame pentru propriii lui compatrioţi această onoare. Nu, domnule, indienii au introdus bolile venerice în această ţară. Indienii aduc bolile şi englezii le vindecă. Iată răsspunsul pentru tot pessimissmul şi revolta dumitale.

— Bine, doctore, nu vom cădea niciodată de acord. Adevărul este că dumitale îţi place toată chestia asta cu progresul, iar eu văd lucrurile cam sceptic. Cred că Birmania din zilele lui Thibaw mi s-ar fi potrivit mai bine. Şi, aşa cum am mai spus, dacă reprezentăm o prezenţă civilizatoare e numai ca să acaparăm pe scară mai mare. Ne-am descotorosi repede de ea dacă nu ar merita.

— Prietene, ştiu că nu crezi aşa ceva. Dacă ai dezaproba cu adevărat Imperiul britanic nu ai vorbi astfel despre el, aici, în particular. Ai striga-o în gura mare. Îţi cunosc caracterul, domnule Flory, mai bine decît ţi-l cunoşti dumneata.

— Regret, doctore, n-o să mă apuc s-o strig în gura mare. Nu am curaj. „Îndemn la ruşinoasa tihnă“, asemenea bătrînului Belial din *Paradisul pierdut*. E mai sigur. În ţara asta, trebuie să fii un pukka sahib, altfel mori. Timp de cincisprezece ani nu am vorbit

cinstit cu nimeni, în afară de dumneata. Vorbele spuse aici sînt o supapă de siguranţă; o mică liturghie neagră pe furiş, dacă mă înţelegi.

În această clipă se auzi un tînguit jalnic afară. Bătrînul Mattu, hindusul care avea grijă de biserica europeană, stătea în soarele de sub verandă. Era un biet bătrîn zgîlţîit de friguri, semănînd mai degrabă cu o lăcustă decît cu o fiinţă umană, îmbrăcat în cîţiva centimetri de zdrenţe soioase. Locuia lîngă biserică, într-o colibă meşterită din canistre de gaz aplatizate din care ieşea uneori, zorind cînd apărea vreun european, ca să-l salute cu plecăciuni adînci şi jeluind ceva despre *talab*, care era de numai optsprezece rupii pe lună. Privind cu jale în sus, spre verandă, îşi mîngîie cu o mînă pielea pămîntie a abdomenului iar cu cealaltă făcu gestul de a vîrî mîncare în gură. Doctorul căută în buzunar şi aruncă o monedă de patru anna peste balustrada verandei. Era cunoscut pentru inima lui bună şi toţi cerşetorii din Kyauktada îl aleseseră ca ţintă.

— Iată degenerarea Esstului, spuse doctorul arătîndu-l pe Mattu care se apleca ondulîndu-se ca o omidă şi scîncea plin de recunoştinţă. Priveşte cît de jalnice îi ssînt membrele. Gleznele îi ssînt mai subţiri ca încheietura mîinii unui englez. Priveşte la abjecţia şi servilismul lui. Priveşte-i ignoranţa, o ignoranţă cum în Europa nu întîlneşti în afara instituţiilor pentru debili mentali. Cîndva l-am întrebat cîţi ani are. „Sahib, mi-a răspuns, cred că am zece ani.“ Cum poţi pretinde, domnule Flory, că nu ssînteţi superiorul firesc, prin natură, al unor assemenea fiinţe?

— Sărmanul Mattu, se pare că iureşul progresului l-a ocolit, spuse Flory aruncînd încă o monedă de patru anna peste balustradă. Du-te, Mattu, cheltuie-i pe băutură. Fii cît poţi de degenerat. Toate astea amînă Utopia.

— Ah, domnule Flory, uneori mă gîndesc că tot ce spui esste ca să... care esste expresia?... să mă iei peste picior. Simţul englezesc al umorului. Noi, orientalii, după cum esste bine ştiut, nu avem deloc umor.

— Norocoşilor. Asta ne-a distrus, afurisitul nostru simţ al umorului.

Flory căscă, ţinîndu-şi mîinile la ceafă. Mattu se îndepărtase tîrşîindu-şi picioarele după ce mai scosese nişte sunete de recunoştinţă.

— Cred că ar trebui să plec înainte ca blestematul ăsta de soare să se înalţe prea mult. Anul ăsta o să fie o arşiţă ca de iad, o simt în toate oasele. Ei, doctore, ne-am contrazis atîta şi nici nu te-am întrebat ce mai e nou. Abia am venit ieri din junglă. Ar trebui să mă întorc poimîine – nu ştiu dacă o să mă duc. S-a întîmplat ceva în Kyauktada? Vreun scandal?

Doctorul deveni brusc serios. Îşi scosese ochelarii; faţa lui cu ochi negri şi apoşi semăna cu a unui cîine negru de aport. Privi înt r-o parte şi spuse pe un ton mai ezitant ca înainte:

— Adevărul esste, prietene, că se întîmplă ceva foarte neplăcut. Probabil că vei rîde pentru că pare un fleac, dar am dat de un mare bucluc. Ori mai bine zis ssînt în pericol să dau de bucluc. Esste o afacere clandesstină. Voi, europenii, nu veţi auzi niciodată direct despre ea. În acest loc – făcu semn cu mîna înspre bazar – au mereu loc conspiraţii şi comploturi desspre care voi nu auziţi. Dar pentru noi ele înseamnă mult.

— Ce se întîmplă, aşadar?

— Uite. Se coace o intrigă împotriva mea. O intrigă foarte serioasă menită să-mi întineze caracterul şi să-mi disstrugă cariera oficială. Fiind englez, nu vei înţelege aceste lucruri. Am stîrnit duşmănia unui om pe care probabil că nu-l ştii, U Po Kyin, judecătorul sub-departamental. Esste un om foarte periculos. Răul pe care mi-l poate face esste incalculabil.

— U Po Kyin? Care-i ăsta?

— Bărbatul acela mare şi gras, cu gura plină de dinţi. Cassa lui esste în jos, pe drum, la o sută de metri.

— A, ticălosul ăla gras? Îl cunosc bine.

— Nu, prietene, nu, nu! exclamă doctorul nerăbdător, nu se poate să-l cunoşti. Numai un oriental l-ar putea cunoaşte. Dumneata, un gentleman englez, nu poţi să cobori cu gîndul atît de jos. Esste mai mult decît un ticălos, esste… cum să spun? Îmi lipsesc cuvintele. Îmi sugerează un crocodil cu trup de om. Are viclenia unui crocodil, cruzimea şi ssălbăticia lui. Dacă i-ai cunoaşte faptele! Atrocităţile comisse de el! Jecmănelile, mitele! Fetele pe care le-a nenorocit, violîndu-le chiar sub privirile mamelor lor! Ah, un englez nu-şi poate imagina un assemenea caracter. Şi acesta-i omul care şi-a jurat să mă disstrugă.

— Am auzit destule despre U Po Kyin din diverse surse, spuse Flory. Pare o mostră reprezentativă pentru judecătorii birmanezi. Un birmanez mi-a spus că în timpul războiului U Po Kyin, care făcea recrutările, a alcătuit un batalion numai din fiii lui nelegitimi. E adevărat?

— Nu avea cum să fie, spuse doctorul, căci n-ar fi fosst destul de mari. Cît despre mîrşăvia lui, nu încape nici o îndoială. Şi acum esste hotărît să mă distrugă. În primul rînd mă urăşte pentru că ştiu prea multe despre el; şi apoi, esste duşmanul oricărui om cinstit. Va începe aşa cum obişnuiesc assemenea oameni, prin calomnie. Va împrăştia zvonuri, din cele mai înspăimîntătoare şi mai mincinoase desspre mine. A început deja.

— Dar cine va de crezare unui individ ca el împotriva dumitale? Nu-i decît un judecător oarecare. Dumneata eşti funcţionar superior.

— Domnule Flory, nu înţelegi viclenia orientală. U Po Kyin a disstrus demnitari cu rang mai înalt decît mine. Va şti care sînt căile prin care să se facă crezut. De aceea… ah,

esste foarte dificil!

Doctorul făcu cîţiva paşi pe verandă, ştergîndu-şi ochelarii cu batista. Era clar că mai era ceva ce delicateţea îl împiedica să dezvăluie. O clipă fu atît de tulburat, încît Flory ar fi vrut să-l întrebe dacă îl poate ajuta cu ceva, dar nu o făcu. Ştia că este inutil să te amesteci în certurile orientalilor. Nici un european nu reuşeşte să dea de miezul acestor certuri; întotdeauna e ceva impenetrabil pentru mintea europeană, o conspiraţie în spatele conspiraţiei, un complot în interiorul complotului. Şi apoi, una din cele Zece Porunci ale lui pukka sahib este să se ţină la o parte de certurile „băştinaşilor“. Spuse plin de îndoială:

— Ce este dificil?

— Esste vorba, dacă... ah, prietene, mă tem că vei rîde de mine. Dar uite ce esste: dacă aş fi membru al Clubului European! Dacă! Cît de diferită ar fi poziţia mea atunci!

— Clubul European? De ce? Cum te-ar putea ajuta asta?

— Prietene, în asemenea chestiuni, prestigiul esste totul. U Po Kyin nu mă va ataca pe faţă; n-ar îndrăzni niciodată. Mă va defăima şi mă va muşca pe la spate. Şi dacă esste sau nu crezut, depinde numai şi numai de poziţia mea faţă de englezi. Aşa sstau lucrurile în India. Dacă avem un bun prestigiu, ne ridicăm; dacă e prosst, cădem. Un salut şi un semn cu ochiul va face mai mult ca o mie de rapoarte oficiale. Şi nici nu-ţi poţi imagina ce presstigiu îi conferă unui indian acceptarea ca membru al Clubului European. În club esste practic european. Nici o calomnie nu-l poate atinge. Un membru al clubului esste sacrossanct.

Flory îşi întoarse privirea şi se uită peste balustrada verandei. Se ridicase, ca şi cînd ar fi vrut să plece. Întotdeauna se simţea ruşinat şi stingherit cînd trebuia să admită în prezenţa doctorului că din cauza pielii lui negre acesta nu putea fi primit în club. Este un lucru neplăcut cînd prietenul cel mai bun nu îţi este egal din punct de vedere social; dar era un lucru absolut inerent aerului din India.

— S-ar putea să te aleagă la următoarea adunare generală, spuse el. Nu spun că o vor face, dar nu este imposibil.

— Ssînt convins, domnule Flory, că nu-ţi imaginezi că-ţi cer să mă propui? Doamne fereşte! Ştiu că-ţi esste impossibil. Pur şi simplu am făcut o remarcă: dacă aş fi membru al clubului, aş fi invulnerabil în viitor.

Flory îşi puse pălăria pe creştet şi, împungînd-o cu vîrful bastonului, o trezi pe Flo care dormea sub scaun. Flory se simţea stînjenit. Ştia că dacă ar avea curajul să înfrunte cîteva certuri cu Ellis ar putea, după toate probabilităţile, să asigure alegerea doctorului Veraswami ca membru al clubului. Şi, la urma urmei, doctorul era prietenul lui, aproape singurul prieten pe care îl avea în Birmania. Discutaseră şi se contraziseseră de

sute de ori, doctorul luase cina în casa lui, ba chiar îi propusese lui Flory să-l prezinte soţiei sale, dar ea, o pioasă hindusă, refuzase această onoare. Merseseră împreună la vînătoare – doctorul, echipat cu cartuşiere şi cuţite vînătoreşti, urcînd gîfîind pantele dealurilor alunecoase din cauza frunzelor de bambus, îşi descărca puşca într-aiurea fără să ţintească. Dar mai ştia şi că doctorul nu i-ar cere niciodată sprijinul, şi că admiterea unui oriental în club va fi precedată de o discuţie aprinsă. Nu, nu putea înfrunta această discuţie! Nu merita. Spuse:

— Ca să-ţi spun drept, s-a vorbit deja despre asta. Chiar în dimineaţa aceasta s-a discutat, iar bestia aia mică de Ellis şi-a ţinut obişnuita predică despre „scîrbele de negri“. Macgregor a sugerat să primim un membru autohton. Îmi imaginez că a primit ordin s-o facem.

— Da, am auzit despre asta. Auzim şi noi treburile de acest fel. Aşa mi-a şi venit ideea.

— Urmează să se hotărască la adunarea generală din iunie. Nu ştiu ce se va întîmpla, cred că depinde de Macgregor. Îţi voi da votul meu, dar nu pot face mai mult. Îmi pare rău, dar pur şi simplu nu pot. Nici nu ştii ce discuţii vor fi. E foarte probabil să te aleagă, dar o vor face protestînd, aşa cum îndeplineşti o îndatorire neplăcută. Şi-au făcut un adevărat fetiş din a păstra acest club în exclusivitate alb, cum spun ei.

— Dessigur, prietene, dessigur! Înţeleg perfect. Doamne fereşte să ai neplăceri cu prietenii dumitale europeni din cauza mea. Te rog, te rog să nu te implici cumva! Simplul fapt că se ştie că eşşti prietenul meu îmi face mai mult bine decît îţi poţi imagina. Presstigiul, domnule Flory, esste ca un barometru. De fiecare dată cînd eşşti văzut intrînd în cassa mea, mercurul se ridică cu încă o jumătate de grad.

— Ei bine, trebuie să încercăm să-l menţinem la „constant frumos“. Mă tem că asta-i cam tot ce pot face pentru dumneata.

— Şi atît esste mult, prietene. Şi de aceea mai esste un lucru assupra căruia vreau să te previn, deşi mă tem că vei rîde. Dumneata însuţi trebuie să te fereşti de U Po Kyin. Atenţie la crocodil! Nu încape îndoială că te va ataca dacă află că ssîntem prieteni.

— În regulă, doctore, voi fi atent la crocodil. Deşi nu-mi închipui că poate să-mi facă cine ştie ce.

— În orice caz, va încerca. Îl cunossc. Va încerca să-mi îndepărteze prietenii. E possibil chiar să aibă îndrăzneala să răspîndească vorbe şi despre dumneata.

— Despre mine? Doamne-Dumnezeule, nimeni nu va crede nimic despre mine. *Civis Romanus sum*. Sînt englez, aşadar deasupra oricărei bănuieli.

— Totuşi, ia aminte la calomniile lui, prietene. Nu-l subestima. Va şti cum să te lovească. Esste un crocodil. Şi assemeni crocodilului – doctorul îşi frecă sugestiv degetul

mare de arătător; imaginile lui se amestecau uneori –, assemeni crocodilului, loveşte întotdeauna în locul cel mai slab.

— Crocodilul loveşte întotdeauna în locul cel mai slab, doctore?

Rîseră amîndoi. Erau destul de intimi pentru ca, uneori, să facă haz de engleza excentrică a doctorului. Poate că, în străfundul inimii, doctorul era uşor dezamăgit că Flory nu-i promisese să-l propună pentru a fi primit în club, dar prefera mai degrabă să moară decît s-o spună. Iar Flory era bucuros să părăsească acest subiect incomod pe care dorea să nu-l fi abordat niciodată.

— Bine, chiar trebuie să plec, doctore. La revedere, în caz că nu te mai văd. Sper că la adunarea generală totul va fi bine. Macgregor nu-i un tip rău. Îndrăznesc să spun că va insista să fii ales.

— Să ssperăm că aşa va fi, prietene. Dacă iesse bine, pot înfrunta şi o ssută de U Po Kyin. Ba, o mie! La revedere, prietene, la revedere.

Apoi Flory îşi puse pălăria pe cap şi se duse acasă străbătînd *maidan*-ul scăldat în soare, ca să ia micul dejun, deşi prelungita dimineaţă cu băutură, ţigări şi conversaţie îi tăiase orice apetit.

IV

Complet gol, cu excepţia unor chiloţi negri, Flory dormea întins pe patul jilav de transpiraţie. Trîndăvise toată ziua. Petrecea cam trei săptămîni din lună în tabără, venind la Kyauktada doar pentru cîteva zile mai ales ca să lenevească, pentru că avea foarte puţină treabă la birou.

Dormitorul era o încăpere mare, pătrată, cu pereţi tencuiţi în alb, fără uşi şi fără tavan, doar cu grinzi între care îşi făcuseră cuib vrăbiile. Singurele mobile erau patul mare cu baldachin şi plasa de ţînţari strînsă, ca o copertină, o masă cu un scaun din nuiele şi o oglindă; mai erau şi nişte rafturi grosolane pe care se aflau cîteva sute de cărţi, toate ciuruite de insecte şi mucegăite din cauza numeroaselor anotimpuri ploioase. Pe perete stătea agăţat un *tuktoo*[22], plat şi nemişcat ca un dragon heraldic. Dincolo de streaşina verandei, lumina se revărsa asemenea unui ulei alb, scînteietor. Într-un hăţiş de bambus, cîţiva porumbei scoteau necontenit un sunet monoton, plictisitor, curios de potrivit arşiţei – un sunet adormitor, dar purtînd în el mai degrabă somnul provocat de cloroform decît cel al unui cîntec de leagăn.

La o depărtare de două sute de metri, în bungaloul lui Macgregor, un servitor asemenea unui ceasornic viu bătu de patru ori într-o porţiune a balustradei metalice. Trezit de zgomot, Ko S'la, servitorul lui Flory, se duse la bucătărie, suflă în cenuşa încinsă şi puse la fiert ibricul pentru ceai. Îmbrăcă apoi un *gaungbaung* roz şi o *ingyi* din muselină şi duse tava cu ceai la patul stăpînului său.

Ko S'la (numele lui adevărat era Maung San Hla; Ko S'la era doar o prescurtare), un birmanez scund, cu umeri pătraţi, piele de culoare închisă şi aspect rustic, avea o expresie de om istovit. Purta o mustaţă neagră cu colţurile căzute în jurul gurii, dar, asemenea celor mai mulţi birmanezi, nu avea aproape deloc barbă. Fusese servitorul lui Flory încă din prima zi petrecută de acesta în Birmania. Între cei doi era o diferenţă de vîrstă de o lună. Îşi petrecuseră împreună tinereţea, hoinăriseră umăr la umăr după raţe şi becaţe, stătuseră alături pe platformele înălţate în aşteptarea tigrilor care nu veneau niciodată, împărţiseră lipsa de confort a mii de tabere şi marşuri; Ko S'la îi procurase lui Flory fete, împrumutase pentru el bani de la cămătarii chinezi, îl cărase şi îl urcase în pat cînd era beat şi-l îngrijise în timpul aceselor de febră. În ochii lui Ko S'la, Flory, nefiind însurat, era încă un băieţandru; în timp ce Ko S'la se însurase, zămislise cinci copii, se căsătorise din nou şi devenise unul din neştiuţii martiri ai bigamiei. Ca toţi servitorii unor celibatari, Ko S'la era leneş şi murdar, dar devotat. N-ar fi lăsat niciodată pe altcineva să-l servească pe Flory la masă, să-i poarte puşca ori să ţină de căpăstru calul cînd acesta încăleca. Dacă în timpul unui marş ajungea la un rîu, îl purta pe Flory în cîrcă pînă pe malul celălalt. Era înclinat să-l compătimească, în parte pentru că-l considera copilăros şi uşor de păcălit şi în parte din cauza semnului din naştere pe care îl considera înfricoşător.

Ko S'la puse în tăcere tava cu ceai pe măsuţă şi apoi ocoli pînă la capătul patului şi-l gîdilă pe Flory la degetele de la picioare. Ştia din experienţă că aceasta era singura modalitate de a-l trezi fără să-l înfurie. Flory se rostogoli în pat, înjură şi-şi înfundă fruntea în pernă.

— A bătut de patru, stăpîne atotputernic, spuse Ko S'la. Am adus două ceşti pentru că femeia a zis că vine şi ea.

„Femeia" era Ma Hla May, ţiitoarea lui Flory. Ko S'la îi spunea întotdeauna „femeia" ca să-şi arate dezaprobarea – nu că dezaproba faptul că Flory avea o ţiitoare, ci pentru că era gelos pe influenţa ei în casă.

— Înălţimea voastră o să joace *tinnis* în seara asta? întrebă Ko S'la.

— Nu, e prea cald, răspunse Flory în englezeşte. Nu vreau nimic de mîncare. Ia procăria asta de aici şi adu-mi nişte whisky.

Ko S'la înţelegea foarte bine limba engleză, deşi nu o putea vorbi. Aduse o sticlă de

whisky, dar şi racheta de tenis a lui Flory pe care o sprijini cu subînţeles de peretele din faţa patului. În concepţia lui, tenisul era un soi de ritual obligatoriu pentru toţi englezii şi nu-i plăcea să-şi vadă stăpînul lenevind seara.

Flory dădu la o parte, dezgustat, pîinea prăjită şi untul pe care le adusese Ko S'la, dar amestecă nişte whisky într-o ceaşcă de ceai şi, după ce bău, se simţi mai bine. Dormise începînd încă de la amiază, capul şi oasele toate îl dureau şi în gură avea un gust ca de hîrtie arsă. De ani de zile nu-i mai făcea plăcere să mănînce. În Birmania orice mîncare europeană este mai mult ori mai puţin dezgustătoare – pîinea este o materie spongioasă, plămădită cu suc de palmier, şi are gustul chiflelor ieftine învechite, untul provine din conserve, ca şi laptele de altfel, exceptînd cazul cînd este înlocuit de o poşircă cenuşie pregătită de servitorul indian. În timp ce Ko S'la părăsea camera, afară se auzi scîrţîit de sandale şi o voce subţire de birmaneză spuse:

— S-a trezit stăpînul meu?

— Intră, răspunse Flory, prost dispus.

Ma Hla May intră zvîrlindu-şi sandalele roşii şi lăcuite în deschizătura uşii. I se permitea să vină la ceai, ca un privilegiu special, dar nu şi la celelalte mese, şi nici nu avea voie să poarte sandalele în prezenţa stăpînului.

Ma Hla May era o femeie de douăzeci şi doi sau douăzeci şi trei de ani, înaltă cam de un metru şi cincizeci şi cinci de centimetri. Era îmbrăcată într-un *longyi* albastru deschis, din satin chinezesc brodat, şi *ingyi* din muselină albă, apretată, pe care atîrnau cîteva medalioane din aur. Părul îi era răsucit într-un cilindru strîns, negru ca abanosul şi împodobit cu flori de iasomie. Trupul ei zvelt, micuţ şi drept era tot atît de lipsit de contururi ca un basorelief cioplit pe un copac. Era ca o păpuşă, cu faţa ei ovală imobilă, de culoarea cuprului nou şi cu ochii ei înguşti; o păpuşă stranie şi totuşi frumoasă într-un mod grotesc. O dată cu ea în cameră pătrunsese o mireasmă de lemn de santal şi ulei de nucă de cocos.

Ma Hla May veni pînă la pat, se aşeză pe margine şi-şi petrecu brusc braţele în jurul lui Flory. Îi mirosi obrazul cu nasul ei turtit, după obiceiul birmanez.

— De ce nu a trimis stăpînul meu după mine în această după-amiază? spuse ea.

— Am dormit. E prea cald pentru asemenea lucruri.

— Aşadar mai degrabă dormi singur decît cu Ma Hla May? Cît de urîtă mă consideri! Sînt urîtă, stăpîne?

— Pleacă, spuse el, împingînd-o. Nu te doresc la această oră din zi.

— Măcar atinge-mă cu buzele tale (în limba birmaneză nu există un cuvînt pentru sărut). Toţi bărbaţii albi fac asta cu femeile lor.

— Poftim. Acum lasă-mă singur. Adu nişte ţigări şi dă-mi una.

— De ce acum nu mai vrei niciodată să faci dragoste cu mine? Ah, în urmă cu doi ani totul era altfel! Pe atunci mă iubeai. Mi-ai dăruit brăţări de aur şi *longyi* de mătase de la Mandalay. Şi acum priveşte – Ma Hla May întinse un braţ micuţ acoperit cu muselină – nici măcar o brăţară. Luna trecută aveam treizeci, dar acum sînt toate amanetate. Cum să mă duc în bazar fără brăţări şi purtînd mereu acelaşi *longyi*? Îmi este ruşine de celelalte femei.

— E vina mea că ţi-ai amanetat brăţările?

— Cu doi ani în urmă mi le-ai fi răscumpărat. Vai, nu o mai iubeşti pe Ma Hla May!

Îl luă din nou în braţe şi îl sărută, un obicei european de la el învăţat. Un miros amestecat, de lemn de santal, usturoi, ulei de nucă de cocos şi iasomie se revărsa dinspre ea. Era un miros ce-i strepezea întotdeauna dinţii. Distrat, îi apăsă capul pe pernă şi privi în jos spre faţa ei ciudată, tinerească, cu pomeţi înalţi, pleoape drepte şi buze scurte, conturate. Avea dinţi drăgălaşi, ca de pisicuţă. O cumpărase de la părinţii ei cu doi ani în urmă, pentru trei sute de rupii. Începu să-i mîngîie gîtul cafeniu ce se înălţa ca o tulpină zveltă şi netedă din cămaşa fără guler.

— Mă placi numai pentru că sînt alb şi am bani, spuse el.

— Stăpîne, te iubesc, te iubesc mai mult ca orice pe lume. De ce spui asta? Nu ţi-am fost eu mereu credincioasă?

— Ai un iubit birmanez.

— Uah!

Ma Hla May se prefăcu că se cutremură la acest gînd.

— Cînd mă gîndesc la mîinile lor cafenii, îngrozitoare, atingîndu-mă! Aş muri dacă m-ar atinge un birmanez!

— Mincinoaso!

Îi puse mîna pe sîni. În sufletul ei, lui Ma Hla May nu-i plăcea asta, căci îi amintea de existenţa sînilor – idealul femeilor birmaneze fiind acela de a nu avea deloc sîni. Se întinse pe pat şi-l lăsă să facă ce voia cu ea, pasivă, dar cu plăcere şi zîmbind uşor, ca o pisică ce te lasă s-o mîngîi. Îmbrăţişările lui Flory nu însemnau nimic pentru ea (Ba Pe, fratele mai tînăr al lui Ko S'la era în secret iubitul ei), dar era amarnic jignită cînd el o neglija. Uneori îi pusese chiar licori de dragoste în mîncare. Viaţa trîndavă de concubină îi plăcea şi vizitele pe care le făcea în satul natal, împodobită cu toate minunile ei, cînd se putea lăuda cu poziţia de *bo-kadaw* – soţia unui bărbat alb; căci îi convinsese pe toţi, inclusiv pe ea însăşi, că era soţia legitimă a lui Flory.

După ce termină cu ea, Flory se întoarse pe-o parte, epuizat şi ruşinat, şi rămase în tăcere acoperindu-şi cu mîna stîngă semnul de pe obraz. Ori de cîte ori făcea ceva de care se ruşina îşi amintea de semn. Îşi îngropă dezgustat faţa în perna umedă, care

mirosea a ulei de cocos. Era înfiorător de cald, iar afară porumbeii îşi continuau uguitul. Ma Hla May, dezbrăcată, se aplecă peste Flory, făcîndu-i uşor vînt cu un evantai împletit pe care îl luase de pe masă.

Curînd se ridică şi se îmbrăcă, apoi aprinse o ţigară. După care, întorcîndu-se la pat, se aşeză şi începu să mîngîie umerii goi ai lui Flory. Albul pielii lui o fascina, părîndu-i-se un lucru straniu, dar care îi dădea un sentiment al puterii. Flory îşi răsuci umărul, îndepărtîndu-i mîna. În aceste momente i se părea dezgustătoare şi urîtă. Singura lui dorinţă era să n-o mai vadă.

— Ieşi, spuse el.

Ma Hla May îşi scoase ţigara din gură şi încercă să i-o ofere lui Flory.

— De ce întotdeauna cînd face dragoste cu mine stăpînul e atît de supărat? spuse ea.

— Ieşi, repetă el.

Ma Hla May continuă să-l mîngîie pe umăr. Nu devenise atît de înţeleaptă încît să-l lase singur în asemenea momente. Credea că lascivitatea e o formă de vrăjitorie ce-i dă unei femei puteri magice asupra bărbatului, pînă cînd în cele din urmă îl poate slăbi, transformîndu-l într-un sclav pe jumătate idiot. Fiecare îmbrăţişare slăbea voinţa lui Flory şi făcea vraja mai puternică – aceasta-i era credinţa. Începu să-l chinuie ca s-o ia de la început. Lăsă ţigara şi îl luă în braţe, încercînd să-l răsucească spre ea şi să-i sărute faţa întoarsă, reproşîndu-i indiferenţa.

— Pleacă, pleacă! spuse el furios. Caută în buzunarul pantalonilor. Sînt nişte bani acolo. Ia cinci rupii şi du-te.

Ma Hla May găsi bancnota de cinci rupii şi o vîrî în corsajul cămăşii, dar tot nu voia să plece. Zăbovea în jurul patului sîcîindu-l pe Flory, pînă ce acesta se înfurie şi sări din pat.

— Ieşi afară! Ţi-am spus să pleci! Nu vreau să rămîi aici după ce am terminat cu tine.

— Frumos fel de a-mi vorbi! Te porţi cu mine ca şi cum aş fi o prostituată!

— Asta şi eşti. Afară cu tine, spuse el, împingînd-o de umeri afară din încăpere.

Cu o lovitură de picior făcu să-i zboare sandalele în urmă. Întîlnirile lor sfîrşeau adesea astfel.

Flory stătea căscînd în mijlocul camerei. Ar fi trebuit ca, în cele din urmă, să se ducă la club pentru partida de tenis? Nu, asta însemna să se radă şi nu putea face faţă efortului de a se rade înainte de-a turna în el cîteva pahare. Îşi pipăi bărbia aspră şi porni spre oglindă ca s-o examineze, apoi se întoarse. Nu voia să vadă faţa aceea galbenă, suptă, ce-l va privi din oglindă. Rămase preţ de cîteva minute, cu membrele slăbite, privind cum *tuktoo*-ul urmăreşte o molie deasupra bibliotecii. Ţigara pe care o lăsase Ma Hla May se fuma singură cu un miros înţepător, în timp ce hîrtia se făcea

maronie. Flory luă o carte de pe raft, o deschise şi apoi o azvîrli cu dezgust. Nu avea nici măcar energia să citească. Of, Doamne, ce să fac cu ce-a mai rămas din blestemata asta de seară?

Flo intră legănîndu-se în cameră, dînd din coadă şi cerînd să fie scoasă la plimbare. Flory intră îmbufnat în camera de baie cu podele de piatră ce dădea spre dormitor, se stropi cu apă călduţă şi îmbrăcă pantalonii scurţi şi cămaşa. Trebuie să facă mişcare înainte de apusul soarelui. În India e rău într-un fel să laşi să treacă o zi fără să te scalzi măcar o dată în sudoare. Îţi dă un sentiment al păcatului mai profund ca o mie de aventuri senzuale. După o zi cu adevărat trîndavă, în întunericul nopţii, plictiseala atinge o asemenea profunzime încît devine frenetică, sinucigaşă. Munca, rugăciunea, cărţile, băutura, conversaţia – sînt cu toate neputincioase împotriva ei; numai sudoarea o poate scoate prin porii pielii.

Flory ieşi, o apucă pe drumul ce urca dealul, pătrunzînd în junglă. La început, jungla consta din arbuşti şi tufişuri dese şi pipernicite, singurii copacii fiind nişte mango pe jumătate sălbatici, cu fructe mici, de mărimea unor prune. Apoi drumul continua printre copaci mai înalţi. În această perioadă a anului, jungla era aridă şi lipsită de viaţă. Copacii flancau drumul în rînduri strînse, prăfoase, cu frunzele întunecate, de un verde oliv. Nu se vedea nici o pasăre, cu excepţia unor creaturi maronii, jerpelite, ce ţopăiau lipsite de graţie pe sub tufişuri; în depărtare, o altă pasăre scoase un ţipăt ca un „Ah, ha, ha! Ah, ha, ha!“ – un sunet izolat, cavernos ca ecoul unui hohot de rîs. Plutea un miros otrăvitor de frunze zdrobite, aducînd cu mirosul de iederă. Continua să fie foarte cald, deşi soarele începuse să-şi piardă din strălucire, iar lumina oblică devenea gălbuie.

Două mile mai încolo, drumul se termina în vadul unui pîrîu nu prea adînc. Aici jungla era mai verde datorită apei, iar copacii mai înalţi. Pe malul pîrîului se înălţa trunchiul uriaş al unui copac mort, împodobit cu ghirlande de orhidee subţiri ca firul de păianjen. Mai erau şi cîteva tufe de chitră sălbatică încărcate cu flori albe, ca de ceară. Aveau un miros pătrunzător, asemenea bergamotelor. Flory zorise pasul şi sudoarea îi pătrunsese cămaşa şi-i picura, usturătoare, în ochi. Transpirase şi era mai bine dispus. Iar priveliştea acestui pîrîu îi ridica întotdeauna moralul: avea apa foarte limpede, lucru atît de rar întîlnit într-o ţară mlăştinoasă. Traversă pîrîul păşind pe pietrele aşezate în acest scop, urmat de Flo, care lipăia împroşcînd apa, şi apoi o apucă pe o potecă îngustă, bine cunoscută, ce ducea prin tufăriş. Era o potecă făcută de vitele ce veneau să se adape la pîrîu şi erau puţini oamenii care o urmau. Ducea la un iaz aflat la cincizeci de metri în susul pîrîului. Aici creştea un *peepul*[23], un soi de turn gros de doi metri ţesut din nenumărate corzi de lemn, ca un cablu răsucit de un uriaş. Rădăcinile copacului alcătuiau o cavernă naturală sub care clocotea apa limpede şi verzuie. Deasupra şi de

jur împrejur, frunzişul des astupa lumina transformînd acest loc într-o grotă verde cu pereţi din frunze.

Flory îşi zvîrli hainele de pe el şi păşi prin apă. Era ceva mai răcoroasă decît aerul şi îi ajungea pînă la gît cînd se aşeza. Pîlcuri de *mahseeri* argintii, nu mai mari ca sardinele, veniră şi-l adulmecară, ciugulindu-i uşor trupul. Flo sărise şi ea în apă şi înota liniştită, asemenea unei vidre, cu picioarele ei palmate. Cunoştea bine iazul, căci venea adesea aici cînd Flory se afla în Kyauktada.

Sus în copac ceva se agită şi se-auzi un bolborosit ca atunci cînd fierbe apa într-o oală. Un cîrd de porumbei verzi ciuguleau fructele. Flory scrută cu privirea domul verde al copacului, încercînd să distingă păsările; erau invizibile, se confundau cu frunzele şi totuşi însufleţeau întreg copacul cuprins de un tremur uşor, scuturat parcă de stafii. Flo se propti pe rădăcini şi, ridicînd botul, mîrîi spre fiinţele invizibile. Apoi un singur porumbel coborî fîlfîind din aripi şi ciuguli de pe o ramură mai joasă. Nu ştia că este privit. Era o pasăre gingaşă, mai mică decît porumbeii domestici, cu spatele catifelat, de culoarea jadului şi gîtul şi pieptul în culori irizate. Picioruşele păreau făcute din ceară roşie, ca aceea folosită de dentişti.

Porumbelul se legănă pe creangă, îşi umflă pieptul zburlindu-şi penele şi îşi odihni ciocul de coral pe ele. Flory fu străbătut de o suferinţă năprasnică. Singur, singur, amărăciunea de a fi singur! Dacă în momente ca acesta, cînd în locuri singuratice din pădure întîlneşte asemenea lucruri – pasăre, floare, copac – de o frumuseţe mai presus de orice cuvinte, dacă ar avea pe cineva cu care să le împartă. Frumuseţea este lipsită de sens dacă nu este împărtăşită. Dacă ar fi avut pe cineva, o singură fiinţă cu care să-şi împartă singurătatea. Deodată porumbelul văzu omul şi cîinele de dedesubt, se avîntă în aer şi dispăru rapid ca un glonţ, dînd zgomotos din aripi. Rareori poţi vedea de atît de aproape porumbei verzi cît timp sînt în viaţă. Sînt păsări ce zboară la înălţime, trăiesc în vîrful copacilor şi nu coboară pe pămînt, iar cînd o fac e numai ca să bea apă. Cînd sînt împuşcaţi, dacă nu mor pe loc, se agaţă de ramură şi cad la pămînt mult timp după ce omul a renunţat să mai aştepte.

Flory ieşi din apă, se îmbrăcă şi traversă în sens invers pîrîul. Nu se întoarse spre casă pe acelaşi drum, ci o luă pe o potecă ce ducea spre sud, prin junglă, intenţionînd să facă un ocol şi să treacă printr-un sat de la marginea junglei, aflat în apropierea casei lui. Flo zburda prin vegetaţia de sub copaci, scîncind cînd ghimpii se prindeau de urechile-i lungi. Odată descoperise un iepure pe aici pe-aproape. Flory mergea încet. Fumul pipei zăbovea în aer înălţîndu-se drept, în coloane nemişcate. Era fericit şi împăcat după plimbare şi baia în apa limpede. Între timp se lăsase răcoarea, excepţie făcînd peticele de arşiţă ce întîrziau încă sub copacii mai deşi, iar lumina era mai blîndă.

În depărtare se auzea scîrţîitul unui car tras de bivoli.

Curînd pierdură drumul şi iată-i rătăcind într-un labirirint de copaci uscaţi, de hăţişuri şi tufe. Apoi ajunseră într-o fundătură: poteca era blocată de nişte plante imense, urîte, ca nişte lăcrimioare supradimensionate, ale căror frunze se terminau în bice lungi, pline de spini. Un licurici sclipi verzui la rădăcina unui tufiş; în locurile cu vegetaţie mai deasă se însera. Deodată roţile carului scîrţîră pe undeva pe-aproape, îndreptîndu-se în direcţie paralelă cu ei.

— Hei, *saya gyi*, *saya gyi*! strică Flory apucînd-o pe Flo de zgardă ca s-o împiedice să fugă.

— *Ba le-de*? răspunse strigînd birmanezul.

Se auzi zgomotul înfundat al copitelor şi îndemnurile adresate bivolilor.

— Vino pînă aici, dacă vrei, venerabile şi învăţate domn! Ne-am rătăcit. Opreşte o clipă, o, măreţ constructor de pagode!

Birmanezul îşi părăsi carul şi-şi croi drum prin junglă, tăind plantele agăţătoare cu un *dah*[24]. Era un bărbat îndesat, de vîrstă mijlocie, cu un singur ochi. Îi conduse înapoi la drumeag şi Flory sări în carul plat, incomod. Birmanezul apucă hăţurile, răcni la bivoli, îi împunse cu băţul lui scurt şi carul se urni scîrţîind din roţi. Căruţaşii birmanezi ung rareori osiile carelor, căci îşi închipuie probabil că scîrţîitul ţine la distanţă spiritele rele, deşi, dacă-i întrebi, îţi vor răspunde că nu le ung pentru că sînt prea săraci ca să cumpere unsoare.

Trecură pe lîngă o pagodă din lemn văruită, de înălţimea unui om, ascunsă de vrejurile plantelor agăţătoare. Apoi carul intră în satul alcătuit din douăzeci de colibe dărăpănate din lemn, acoperite cu stuf, şi dintr-o fîntînă aflată sub cîţiva curmali sterpi. Egretele ce-şi făcuseră cuiburi în curmali se îndreptau spre casă plutind pe deasupra vîrfurilor copacilor, ca nişte stoluri albe de săgeţi. O femeie grasă, cu pielea foarte galbenă, îşi prinsese poalele la subsuori şi, rîzînd, fugărea un cîine în jurul unei colibe, lovindu-l cu o tulpină de bambus; cîinele rîdea şi el, în felul lui.

Satul se numea Nyaunglebin – „cei patru smochini“. Acum nu mai exista nici un smochin, probabil că fuseseră tăiaţi şi daţi uitării cu un secol în urmă. Sătenii cultivau o fîşie îngustă de pămînt ce se întindea între oraş şi junglă, şi meştereau care trase de bivoli pe care le vindeau în Kyauktada. Pretutindeni pe sub case erau aruncate roţi de car masive, cu diamentrul de peste un metru şi jumătate şi spiţe grosolane, dar rezistent cioplite.

Flory coborî din car şi-i dărui căruţaşului patru anna. Cîteva potăi tărcate apărură de pe sub case ca să o adulmece pe Flo; se ivi şi un cîrd de copii goi, cu pîntecele umflate şi părul prins într-un nod în creştetul capului, curioşi să-l vadă pe omul alb, dar ţinîndu-se

la distanţă. Căpetenia satului, un bătrîn zbîrcit, cu pielea cafenie ca frunzele uscate, ieşi din casă. Urmară plecăciunile de salut. Flory se aşeză pe treptele casei căpeteniei şi îşi aprinse din nou pipa. Îi era sete.

— Apa din fîntînă este bună de băut, *thugyi-min*[25]?

Căpetenia se gîndi scărpinîndu-şi glezna piciorului stîng cu unghia mare de la dreptul.

— Cei ce-o beau, o beau, *thakin*[26]. Iar cei ce n-o beau, n-o beau.

— O, asta înseamnă înţelepciune.

Femeia cea grasă care fugărise cîinele vagabond aduse un ceainic de ceramică, înnegrit de atîta folosinţă, şi o ceaşcă fără toartă şi îi oferi lui Flory un ceai verde deschis, cu gust de lemn afumat.

— Trebuie să plec, *thugyi-min*. Mulţumesc pentru ceai.

— Mergi cu Dumnezeu, *thakin*.

Flory o apucă înspre casă pe o cărare ce ducea la *maidan*. Se întunecase. Ko S'la îmbrăcase o *ingyi* curată şi-l aştepta în dormitor. Încălzise două bidoane de apă pentru baie, aprinsese lămpile cu gaz şi pregătise un costum şi o cămaşă curată pentru Flory. Hainele curate erau o aluzie că Flory trebuia să se radă, să se îmbrace şi să se ducă la club după cină. Uneori, acesta îşi petrecea serile îmbrăcat în pantaloni chinezeşti, trîndăvind pe un scaun cu o carte în mînă, iar Ko S'la dezaproba acest obicei. Nu-i plăcea să-şi vadă stăpînul comportîndu-se altfel decît ceilalţi albi. Faptul că Flory se întorcea adesea beat de la club, în timp ce atunci cînd stătea acasă rămînea treaz, nu schimba părerea lui Ko S'la, căci să se îmbete era un lucru normal şi scuzabil pentru un alb.

— Femeia s-a dus în bazar, anunţă el înciudat, ca ori de cîte ori Ma Hla May pleca de acasă. Ba Pe a plecat cu o lanternă să-i poarte de grijă cînd se întoarce.

— Bine, spuse Flory.

Se dusese să-şi cheltuiască cele cinci rupii. La jocuri de noroc, fără îndoială.

— Baia înălţimii voastre este gata.

— Aşteaptă, mai întîi trebuie să avem grijă de cîine. Adu pieptenele, spuse Flory.

Cei doi bărbaţi se aşezară împreună pe podea şi pieptănară blana mătăsoasă a lui Flo, apoi îi pipăiră labele şi-i scoaseră căpuşele. Era un lucru ce trebuia făcut în fiecare seară. Flo aduna o mulţime de căpuşe în timpul zilei, nişte insecte cenuşii, oribile, cît vîrful unui ac cînd se prindeau de cîine, dar care se umflau apoi pînă ajungeau cît bobul de mazăre. Pe măsură ce căpuşele erau desprinse una cîte una, Ko S'la le aşeza pe podea şi le zdrobea grijuliu cu degetul mare de la picior.

Apoi Flory se bărbieri, se îmbăie, se îmbrăcă şi se aşeză să cineze. Ko S'la rămase în

picioare în spatele lui, servindu-l şi făcîndu-i vînt cu un evantai din nuiele. În mijlocul măsuţei aşezase un bol cu flori roşii de zămoşiţă. Cina era pretenţioasă şi dezgustătoare. Bucătarii înţelepţi şi studioşi ce se trag din servitorii formaţi de francezi în India cu secole în urmă pot face orice cu alimentele, numai comestibile nu le pot face. După cină, Flory se duse la club să joace bridge şi se îmbătă pe trei sferturi, aşa cum făcea în majoritatea serilor cînd se afla în Kyauktada.

V

În ciuda whiskyului pe care îl băuse la club, Flory nu prea avu parte de somn în acea noapte. Cîinii vagabonzi lătrau la lună – era în primul pătrar şi aproape de apus la miezul nopţii, dar potăile dormiseră toată ziua în arşiţă şi-şi începuseră deja corul de lătrături la lună. Unuia dintre cîini nu-i plăcuse casa lui Flory şi se apucase să latre sistematic la ea. Aşezat pe labele din spate, la o distanţă de cincizeci de metri de poartă, lătra furios, ascuţit. O dată la treizeci de secunde, cu regularitate de ceasornic. Şi o ţinea aşa două-trei ore, pînă ce începeau să cînte cocoşii.

Flory se răsucea de pe-o parte pe alta; îl durea capul. Un neghiob spusese că nu poţi urî un animal; ar fi trebuit să încerce cîteva nopţi în India, cînd cîinii latră la lună. În cele din urmă, nu mai rezistă. Se sculă, scormoni în cutia de metal de sub pat după o puşcă şi cîteva cartuşe şi ieşi pe verandă.

Luna nouă dădea destulă lumină. Zări cîinele, ba îi văzu chiar şi privirea. Se spijini pe stîlpul de lemn al verandei şi ochi atent; apoi, cînd simţi pe umăr patul dur, de ebonită, se cutremură. Puşca avea un recul puternic şi lăsa o zgîrietură cînd trăgeai cu ea. Carnea moale de pe umăr se-nfioră de teamă. Coborî puşca. Nu avea tăria să tragă cu sînge rece.

Nu avea rost să mai încerce să doarmă. Îşi luă haina şi cîteva ţigări şi începu să se plimbe încolo şi-ncoace pe poteca din grădină, printre florile ca nişte stafii. Era foarte cald, iar ţînţarii îl descoperiră şi prinseră să-l urmărească bîzîind. Pe *maidan* se fugăreau cîini fantomatici. În partea stîngă, pietrele de pe mormintele din cimitirul englezesc sclipeau alburiu, aproape sinistru, iar în apropiere zăceau nişte movile, vestigii ale vechilor morminte chinezeşti. Umbla vorba că panta dealului era bîntuită de stafii, iar servitorii de la club plîngeau cînd erau trimişi în susul drumului pe timp de noapte.

— Potaie, potaie lipsită de caracter, se apostrofa Flory în gînd; totuşi fără mînie, căci

era prea obişnuit cu acest gînd. Potaie ce te furişezi cu laşitate, trîndăveşti, bei, te împreunezi, îţi cercetezi sufletul şi te autocompătimeşti. Toţi idioţii ăia de la club, mocofanii ăia tîmpiţi cărora cu atîta încîntare te crezi superior – toţi sînt mai buni decît tine, fiecare dintre ei e mai bun decît tine. Cel puţin sînt bărbaţi în felul lor nerod. Nu laşi, nu mincinoşi. Nu putrezind, pe jumătate morţi. Dar tu…

Avea motive întemeiate să-şi adreseze ocări. În acea seară, la club avusese loc o întîmplare josnică şi murdară. Ceva destul de obişnuit, asemenea altora precedente; totuşi, murdară, mişelească, dezonorantă.

Cînd sosise Flory la club, acolo se aflau numai Ellis şi Maxwell. Cei doi Lackersteen, cărora domnul Macgregor le împrumutase maşina, se duseseră la gară să-şi întîmpine nepoata, care urma să vină cu trenul de seară. Cei trei jucau bridge la trei mîini într-o atmosferă amicală cînd intră Westfield cu chipul, de obicei cenuşiu, aproape roşu de furie, aducînd un exemplar dintr-un ziar birmanez numit *Burmese Patriot*. În el era un articol calomniator ce îl ataca pe domnul Macgregor. Furia lui Ellis şi a lui Westfield fu infernală. Erau atît de mînioşi că lui Flory îi fu extrem de greu să se prefacă suficient de înfuriat încît să-i satisfacă. Ellis înjură timp de cinci minute după care, printr-un proces extraordinar, decise că doctorul Veraswami era răspunzător de acest articol. Şi se gîndise deja la o contralovitură. Vor pune pe avizier o notiţă prin care să răspundă, contrazicînd-o, celei afişate de domnul Macgregor în ajun. Ellis o scrise imediat, cu scrisul lui citeţ şi ordonat.

„Avînd în vedere mişeleasca insultă adusă recent vicecomisarului nostru, subsemnaţii vrem să aducem la cunoştinţă că sîntem de părere că acesta este cel mai prost moment pentru a lua în considerare admiterea negrilor în acest club etc.“

Westfield protestă împotriva cuvîntului „negri“. Acesta fu tăiat printr-o singură linie şi înlocuit cu „autohtoni“. Notiţa fu semnată „R. Westfield, P.W. Ellis, C.W. Maxwell, J. Flory“.

Ellis era atît de încîntat de ideea lui încît jumătate din furie i se evaporă. Notiţa nu va realiza nimic prin ea însăşi, dar ştirea va face iute înconjurul oraşului şi mîine va ajunge la doctorul Veraswami. De fapt, doctorul ar fi fost numit în mod public „negru“ de către comunitatea europeană. Asta îl încînta pe Ellis. Tot restul serii îşi luă cu greu ochii de la avizier şi la fiecare cîteva minute exclama plin de încîntare:

— O să-i dea ceva de gîndit micuţului pîntecos, ei? O să-i arate prăpăditului ce gîndim despre el. Aşa le arătăm ăstora unde le e locul, nu?

Pînă una alta, Flory semnase o insultă publică adusă prietenului său. O făcuse din acelaşi motiv pentru care făcuse o mie de alte asemenea lucruri în viaţă: pentru că îi lipsea acea mică scînteie de curaj necesară ca să refuze. Căci, desigur, ar fi putut să

refuze dacă ar fi vrut; şi, desigur, refuzul ar fi însemnat o ceartă cu Ellis şi cu Westfield. Şi, vai, cît detesta o asemenea ceartă! Sîcîielile, glumele răutăcioase! Numai gîndindu-se la ea şi se înfiora; îşi simţi, ca şi cum l-ar fi atins, semnul pe obraz şi ceva în gîtlej făcu ca vocea să-i devină slabă şi vinovată. Nu, aşa ceva nu! Era mai uşor să-şi insulte prietenul, ştiind că prietenul urma să afle acest lucru.

Flory era de cincisprezece ani în Birmania, iar în Birmania înveţi că nu trebuie să te ridici împotriva opiniei publice. Dar necazurile lui erau mai vechi. Începuseră pe cînd era în pîntecele mamei sale şi norocul îi pusese acel semn vineţiu pe obraz. Se gîndi la cîteva din primele efecte ale acestui semn. Prima sosire la şcoală, pe cînd avea nouă ani; privirile şi, după cîteva zile, strigătele celorlalţi băieţi; porecla de Faţă-albastră ce a durat pînă ce poetul şcolii (acum, îşi aminti Flory, un critic ce scria articole destul de bune în *Nation*) venise cu următorul cuplet:

Flory ăsta e cam teleleu,
Faţa lui – un fund de cimpanzeu

după care porecla îi fusese schimbată în Fund-de-cimpanzeu. Şi anii ce au urmat. În serile de sîmbătă băieţii mai mari obişnuiau să aplice aşa-numita Inchiziţie spaniolă. Tortura preferată era ca unul să te ţină strîns, după un procedeu foarte dureros, cunoscut numai de cîţiva iniţiaţi şi numit Special Togo, în timp ce un altul te bătea cu un dovleac agăţat de o sfoară. Dar Flory făcuse ca porecla Fund-de-cimpanzeu să fie uitată cu timpul. Era un mincinos şi un bun jucător de fotbal, două lucruri absolut necesare pentru a avea succes în şcoală. În ultimul trimestru, el şi un alt coleg din echipă îl ţinuseră pe poetul şcolii după metoda Special Togo în timp ce căpitanul echipei îi aplica şase lovituri cu o gheată de atletism cu crampoane, căci îl prinseseră scriind un sonet. Era o perioadă de formare.

De acolo plecase la o şcoală publică mai ieftină, de mîna a treia. Era o şcoală sărăcăcioasă, dar cu pretenţii. Maimuţărea şcolile mari cu tradiţiile lor de anglicanism înalt, cricket şi versuri latineşti, şi avea un imn al şcolii intitulat „Confruntarea vieţii“ în care Dumnezeu figura ca Marele Arbitru. Dar îi lipsea principala virtute a marilor şcoli, acea atmosferă de erudiţie literară. Băieţii nu învăţau aproape nimic. Pedepsele nu erau suficient de aspre ca să-i facă să înghită fleacurile plictisitoare cuprinse în programă, iar nefericiţii profesori, prost plătiţi, nu erau dintre cei de la care să sorbi înţelepciune fără ca măcar să-ţi dai seama. Cînd părăsise şcoala, Flory era un tînăr bădăran şi incult. Avea calităţi, o ştia; dar calităţi care într-o zi puteau să-l bage în bucluc. Le înăbuşise, desigur. Un tînăr nu-şi poate începe cariera cu porecla Fund-de-cimpanzeu fără să tragă

învăţăminte.

La sosirea în Birmania, nu împlinise încă douăzeci de ani. Părinţii, nişte oameni cumsecade şi devotaţi, îi găsiseră o slujbă la o firmă de cherestea. Întîmpinaseră mari dificultăţi în a obţine această slujbă şi plătiseră pentru ea o taxă pe care nu şi-o puteau permite; mai tîrziu, îi răsplătise răspunzîndu-le la scrisori cu nişte mîzgăleli neglijente la intervale de mai multe luni. Primele şase luni de şedere în Birmania şi le petrecuse la Rangoon, unde trebuia să înveţe aspectele birocratice ale slujbei sale. Împărţea camera cu alţi patru tineri care-şi dedicau întreaga energie orgiilor. Şi ce mai orgii! Se îmbuibau cu whisky pe care în sinea lor îl urau, se adunau în jurul pianului zbierînd cîntece de o stupizenie şi de o obscenitate nebunească şi tocau sute de rupii pe bătrîne tîrfe evreice cu chip de crocodil. Fusese şi aceasta o perioadă de formare.

De la Rangoon plecase într-o tabără din junglă, la nord de Mandalay, unde se extrăgea lemn de tec. Viaţa în junglă nu era rea, în ciuda lipsei de confort, a singurătăţii şi a celui mai rău lucru din Birmania, hrana monotonă, dezgustătoare. Era foarte tînăr pe atunci, destul de tînăr ca să mai creadă în eroi, şi avea prieteni printre cei de la firmă. Mai erau vînătoarea, pescuitul şi poate, o dată pe an, o călătorie zorită la Rangoon, sub pretextul unei vizite la dentist. Vai, bucuria acelor vizite la Rangoon! Graba cu care se ducea la librăria Smart and Mookerdum după ultimele romane sosite din Anglia, masa la Anderson’s cu beef-steak şi unt ce călătoriseră opt mii de mile puse la gheaţă, glorioasele petreceri cu băutură! Era prea tînăr ca să-şi dea seama ce-i pregătea această viaţă. Nu vedea anii ce se întindeau înainte-i plini de singurătate, lipsiţi de întîmplări, corupători.

Se aclimatizase în Birmania. Trupul i se acordase la ritmurile ciudate ale anotimpurilor tropicale. În fiecare an, din februarie pînă în martie, soarele ardea pe cer ca un zeu mînios şi apoi, pe neaşteptate, bătea musonul spre est, la început în răbufniri scurte, apoi într-o revărsare continuă ce îmbiba totul pînă cînd nici îmbrăcămintea, nici patul, ba nici chiar hrana nu păreau să se mai usuce vreodată. Continua să fie foarte cald, o canicula apăsătoare, îngreunată cu vapori. În junglă potecile mai joase se transformau în mlaştini, iar cîmpurile de orez deveneau mari întinderi de apă băltită mirosind a urină de vite şi şoareci. Cărţile şi cizmele prindeau mucegai. Birmanezi goi, cu pălării largi din frunze de palmier, arau cîmpurile de orez, mînîndu-şi bivolii prin apa ce ajungea pînă la genunchi. Mai tîrziu, femeile şi copiii plantau răsadurile verzi de orez, îngropînd fiecare plantă în noroi cu furci cu trei dinţi. În iulie şi august ploaia nu se oprea aproape deloc. Apoi, într-o bună noapte, în înalt se auzea ţipătul unor păsări invizibile. Becaţele se-ndreptau în zbor spre sud, venind dinspre Asia Centrală. Ploile se domoleau treptat şi încetau prin octombrie. Cîmpurile se uscau, orezul se cocea, copiii

birmanezi jucau şotronul cu seminţe de *gogyin* şi înălţau zmeie în adierea răcoroasă a vîntului. Era începutul unei ierni scurte, cînd Birmania Superioară părea bîntuită de stafia Angliei. Florile sălbatice înfloreau pretutindeni, nu chiar aceleaşi cu cele din Anglia, dar foarte asemănătoare lor: caprifoi în tufe dese, trandafiri sălbatici cu miros de pere, pînă şi violete în cotloanele mai întunecate ale pădurii. Soarele se rotea mai jos pe cer, iar nopţile şi zorile erau foarte reci, cu ceţuri alburii ce se strecurau prin văi ca aburii dintr-un uriaş ibric. Începea vînătoarea de raţe şi becaţe. Erau miliarde şi miliarde de becaţe, iar gîştele sălbatice se înălţau în cîrduri, scoţînd ţipete asemănătoare şuieratului marfarelor cînd trec peste un pod de fier. Orezul în pîrg, înalt pînă la piept şi galben, părea grîu. Birmanezii se duceau la muncă înfofoliţi la cap şi cu braţele strînse la piept, cu feţele palide şi ciupite de frig. Dimineaţa păşeai într-o pustietate ceţoasă, lipsită de armonie, porţiuni cu iarbă îmbibată de apă, aproape ca în Anglia şi copaci goi în care maimuţele se ghemuiau pe crengile de sus în aşteptarea soarelui. Seara, la întoarcerea în tabără, prin ierburile reci întîlneai cirezi de bivoli pe care copiii le mînau spre casă, iar coarnele lor enorme se conturau prin ceaţă ca nişte semiluni. Te înveleai cu trei pături şi mîncai plăcinte cu carne de vînat în loc de veşnicul pui. După cină te aşezai pe o buturugă lîngă foc, beai bere şi vorbeai despre vînătoare. Flăcările dansau ca nişte ramuri roşii de ilice, aruncînd un cerc de lumină la marginea căruia se ghemuiau servitorii şi muncitorii băştinaşi, prea timizi ca să se amestece cu albii, dar tîrcolind pe lîngă foc asemenea cîinilor. Cînd stăteai întins în pat auzeai roua picurînd din copaci asemenea unei ploi abundente, dar blînde. Era o viaţă bună cînd erai tînăr şi nu trebuia să te gîndeşti la viitor ori la trecut.

Flory avea douăzeci şi patru de ani şi urma să plece acasă în concediu, cînd izbucnise războiul. Se fofilase de la serviciul militar, ceea ce era uşor de făcut şi părea un lucru firesc în acel timp. Civilii din Birmania aveau o teorie convenabilă după care „a rămîne credincios slujbei tale“ (minunată limbă, engleza! „a rămîne credincios“ – cît de diferit de „a te agăţa“)[27]* însemna adevăratul patriotism; se manifesta chiar o tainică ostilitate împotriva celor ce renunţau la postul lor ca să intre în armată. De fapt, Flory se ferise de război pentru că Orientul îl corupsese deja şi nu voia să-şi dea whiskyul, servitorii şi fetele birmaneze pe plictiseala de pe terenul de inspecţie a trupelor şi efortul marşurilor dure. Războiul pierise învîrtejindu-se ca o furtună dincolo de orizont. Ţara, toropită de arşiţă, neglijentă, departe de pericol, era cuprinsă de un sentiment de singurătate şi părăsire. Flory se apucase să citească devorînd cărţile şi învăţase să trăiască în mijlocul acestora atunci cînd viaţa era prea plictisitoare. Se maturiza. Obosit şi plictisit de plăcerile tinereţii, învăţa să gîndească singur, aproape vrînd-nevrînd.

Îşi sărbătorise cei douăzeci şi şapte de ani în spital, acoperit din cap pînă-n picioare

de nişte bube hidoase numite bubede-noroi, dar care erau, probabil, provocate de whisky şi mîncare proastă. Îi lăsaseră pe piele nişte urme minuscule, ca nişte ciupituri de vărsat ce nu dispăruseră timp de doi ani. Începuse brusc să arate şi să se simtă mult mai bătrîn. Tinereţea lui luase sfîrşit. Opt ani de viaţă în Orient, febra, singurătatea şi perioadele intermitente de băutură îşi puseseră amprenta pe el.

De atunci, fiecare an era şi mai singur şi mai amar decît cel dinainte. Acum centrul tuturor gîndurilor lui, ceea ce otrăvea totul, era ura tot mai amară împotriva atmosferei imperialiste în care trăia. Căci pe măsură ce gîndirea i se dezvolta – nu poţi împiedica această dezvoltare a minţii şi una din tragediile semidocţilor e că se dezvoltă tîrziu, cînd sînt deja dedaţi unui mod de viaţă greşit – înţelegea adevărul despre englezi şi Imperiul lor. Imperiul Indian era o tiranie – acceptată de bunăvoie, fără îndoială, dar o tiranie, avînd ca scop final jaful. Cît despre englezii din Orient, *sahiblog*, Flory ajunsese să-i urască atît de mult după ce trăise în societatea lor, încît era incapabil să fie cinstit cu ei. Căci la urma urmei, sărmanii de ei, nu erau mai răi ca alţii. Nu duceau deloc o viaţă de invidiat; nu-i o afacere prea grozavă să-ţi petreci treizeci de ani prost plătit, într-o ţară străină şi apoi să te întorci acasă cu ficatul distrus, şi fundul ca un ananas de atîta stat pe scaune împletite din trestie şi să-i plictiseşti pe toţi pe la cine ştie ce club de mîna a doua. Pe de altă parte, aceşti *sahiblog* nu trebuiau idealizaţi. Persista ideea că cei aflaţi în „avanposturile Imperiului“ sînt cel puţin capabili şi harnici. E o iluzie. Exceptînd serviciile ştiinţifice – Departamentul forestier, Departamentul lucrărilor publice şi altele de acest fel –, nu-i nevoie ca funcţionarii britanici din India să-şi execute îndatoririle cu competenţă. Sînt puţini cei care lucrează cu rîvna şi inteligenţa de care dă dovadă un diriginte de poştă dintr-un oraş de provincie din Anglia. Adevărata activitate administrativă este îndeplinită mai ales de către subordonaţii autohtoni; iar adevărata coloană vertebrală a tiraniei nu o constituie funcţionarii oficiali, ci Armata. Datorită armatei, funcţionarii şi oamenii de afaceri pot jefui în relativă siguranţă, chiar dacă sînt nişte neghiobi. Şi cei mai mulţi chiar sînt neghiobi. Un popor modest, obtuz, ce îşi cultivă şi-şi întăreşte obtuzitatea în spatele unui sfert de milion de baionete.

E o lume sufocantă şi ridicolă. O lume în care orice cuvînt şi orice gînd este cenzurat. În Anglia e greu chiar şi să-ţi imaginezi o astfel de atmosferă. În Anglia orice om este liber; ne vindem sufletul în public şi ni-l răscumpărăm în particular, printre prieteni. Dar pînă şi prietenia cu greu poate exista cînd orice alb este un dinte la roţile tiraniei. Libertatea expresiei este de neimaginat. Toate celelalte libertăţi sînt permise. Eşti liber să fii beţiv, trîntor, laş, lasciv, eşti liber să muşti pe la spate; dar nu eşti liber să gîndeşti cu propria-ţi minte. Părerea asupra oricărui lucru presupus a avea o oarecare importanţă îţi este dictată de codul pentru *pukka sahib*.

În cele din urmă, taina revoltei tale te otrăveşte asemenea unei boli ascunse. Întreaga viaţă este o viaţă de minciuni. Ani în şir stai în mici cluburi bîntuite de fantoma lui Kipling, cu paharul de whisky în dreapta şi *Pink'un* în stînga, ascultînd şi aprobînd zelos în timp ce colonelul Bodger îşi dezvoltă teoria despre cum ar trebui fierţi în ulei aceşti blestemaţi de naţionalişti. Asculţi cum prietenii tăi orientali sînt numiţi „mici *babu* inferiori şi soioşi", iar tu recunoşti, îndatoritor, că sînt nişte mici *babu* inferiori şi soioşi. Vezi cum nişte ţînci ce tocmai au terminat şcoala trag şuturi unor servitori cu părul cărunt. Şi vine timpul cînd arzi de ura pentru propriii tăi compatrioţi, cînd tînjeşti după o revoltă a băştinaşilor care să le înece Imperiul în sînge. Şi în toate astea nu-i nimic onorabil şi cu greu găseşti măcar un pic de sinceritate. Căci, *au fond*, ce îţi pasă dacă Imperiul Indian este o tiranie, dacă indienii sînt brutalizaţi şi exploataţi? Îţi pasă numai pentru că ţi se refuză ţie libertatea de a vorbi. Eşti o creaţie a tiraniei, un *pukka sahib*, înlănţuit mai puternic decît un călugăr ori un sălbatic printr-un sistem de tabuuri ce nu poate fi sfărîmat.

Timpul trecea şi, cu fiecare an, Flory se simţea mai puţin în largul lui în lumea sahibilor, tot mai predispus să dea de bucluc cînd vorbea serios despre indiferent ce subiect. Aşa că învăţase să trăiască interiorizat, în secret, printre cărţi şi gînduri tainice care nu puteau fi spuse. Chiar şi conversaţiile lui cu doctorul erau tot un fel de monologuri; căci doctorul, bietul om, înţelegea prea puţin din ceea ce i se spunea. Dar să-ţi trăieşti în taină adevărata viaţă era ceva distrugător. Trebuie să trăieşti în curentul vieţii, nu împotriva lui. Mai bine să fii cel mai bătut în cap dintre toţi *pukka sahib*-ii ce au sughiţat în ultimii patruzeci de ani decît să trăieşti în tăcere, singur, consolîndu-te în taină, în lumi sterile.

Flory nu se mai întorsese niciodată acasă, în Anglia. Nu putea explica de ce, deşi o ştia prea bine. La început îl împiedicaseră întîmplări neprevăzute. Mai întîi fusese războiul, apoi, după război, firma ducea atîta lipsă de funcţionari calificaţi încît nu-l lăsaseră să plece încă doi ani. Apoi, în cele din urmă, pornise într-acolo. Tînjea după Anglia, deşi îi era teamă să dea ochii cu ea, aşa cum te temi să dai ochii cu o fată cînd nu ai gulerul la gît şi eşti nebărbierit. Cînd plecase de acasă era un băieţandru; un tînăr promiţător şi chipeş în ciuda semnului acela din naştere; acum, după numai zece ani, era palid, slab, beţiv, cu înfăţişarea şi obiceiurile vîrstei mijlocii. Cu toate acestea, tînjea după Anglia. Vaporul înainta spre vest peste întinderile de apă ale mării ca argintul învechit.

Sîngele subţiat al lui Flory începea să curgă mai iute datorită mîncării bune şi mirosului mării. Şi-i trecu prin minte – lucru pe care îl uitase cu-adevărat în aerul stătut al Birmaniei – că era încă destul de tînăr ca să o ia de la început. Va trăi vreme de un an

în societatea civilizată, va găsi o fată căreia să nu-i pese de semn – o fată civilizată, nu o *pukka memsahib* – şi se va căsători cu ea şi va mai îndura încă zece, cincisprezece ani de trai în Birmania. Apoi se vor retrage – la pensionare va avea poate douăsprezece sau cincisprezece mii de lire sterline. Îşi vor cumpăra o căsuţă la ţară, se vor înconjura de prieteni, cărţi, propriii lor copii şi animale. Se vor elibera pentru totdeauna de izul poziţiei de *pukka sahib*. Va uita de Birmania, această ţară îngrozitoare care fusese cît pe-aci să-l distrugă.

Cînd ajunseră la Colombo, îl aştepta o telegramă. Trei oameni de la firmă muriseră pe neaşteptate de friguri. Le părea rău, dar nu vreţi, vă rugăm, să vă întoarceţi imediat la Rangoon? Îşi va putea lua concediul cît de curînd posibil.

Flory se îmbarcă pe primul vapor spre Rangoon, blestemîndu-şi soarta, apoi luă trenul spre sediul central al firmei. Pe atunci nu lucra în Kyauktada, ci într-un alt oraş din Birmania Superioară. Pe peron îl aşteptau toţi servitorii. Îi lăsase pe toţi, în bloc, succesorului său care murise. Ce ciudat să le revadă chipurile familiare! Cu numai zece zile în urmă zorea spre Anglia, aproape văzîndu-se acolo; iar acum, înapoi în vechiul şi banalul decor, cu toţi acei *culi*[28] negri şi goi aplecaţi peste bagajele lui şi cu un birmanez ce răcnea la bivoli undeva în josul drumului.

Servitorii se îngrămădiră toţi în jurul lui, un cerc de chipuri plăcut maronii, oferindu-i daruri. Ko S'la îi cumpărase o piele de *sambhur*, indienii cîteva bomboane şi o ghirlandă de gălbinele, Be Pe, un băieţandru pe atunci, o veveriţă într-o cuşcă împletită din nuiele. Cîteva care aşteptau să ia bagajele. Flory merse pe jos pînă acasă, arătînd ridicol cu ghirlanda atîrnată de gît. Lumina serii acelui anotimp rece era gălbuie şi blîndă. La poartă, un indian bătrîn cu pielea pămîntie tăia iarba cu o seceră mică. Două femei, nevasta bucătarului şi cea a grădinarului, stăteau în genunchi în faţa pavilionului servitorilor şi măcinau curry pe lespedea de piatră.

Ceva se răsuci în inima lui Flory. Era unul din acele momente în care devii conştient că o schimbare importantă în rău a intervenit în viaţa ta. Căci înţelesese brusc că în străfundul inimii era bucuros să se reîntoarcă. Această ţară pe care o ura era acum patria sa, căminul său. Trăise aici timp de zece ani şi fiecare părticică a trupului îi era plămădită din pămînt birmanez. Scene ca aceasta – lumina palidă a serii, bătrînul indian ce secera iarba, scîrţîitul roţilor de car, egretele ce ţîşneau în şuvoaie – îi erau mai familiare decît Anglia. Prinsese rădăcini adînci, poate cele mai adînci rădăcini ale sale, într-o ţară străină.

De atunci nici măcar nu mai solicitase un concediu ca să plece acasă. Mai întîi îi murise tatăl, apoi mama, iar surorile – nişte femei nesuferite, cu feţe cabaline, care nu-i plăcuseră niciodată – se măritaseră şi aproape că pierduse legătura cu ele. Acum nu mai

era nimic care să-l lege de Europa, exceptînd cărţile. Căci înţelesese că simpla întoarcere în Anglia nu era un remediu pentru singurătate; descoperise natura specială a iadului rezervat anglo-indienilor. Vai, acei sărmani rataţi, bătrîni pisălogi din Bath şi Cheltenham! Pensiunile acelea ca nişte morminte unde zac anglo-indieni în toate stadiile de descompunere, vorbind şi iar vorbind cu toţii despre ce s-a întîmplat la Boggleywalah în ’88! Sărmani nefericiţi, eu ştiu ce înseamnă să-ţi fi lăsat inima într-o ţară străină pe care o urăşti. Nu exista, o vedea luimpede, decît o singură ieşire. Să găsească pe cineva care să împartă cu el viaţa din Birmania – adică, s-o împartă cu adevărat, să-i împărtăşească viaţa lui intimă, tainică, să ia din Birmania aceleaşi amintiri pe care le purta el. Cineva care să iubească Birmania aşa acum o iubea el şi să o urască aşa cum o ura el. Cineva care să-l ajute să trăiască fără să mai ascundă nimic, fără să mai rămînă ceva neexprimat. Cineva care să-l înţeleagă, un prieten, despre asta era vorba în cele din urmă.

Un prieten. Ori o soţie? Atît de imposibila ea. Cineva ca doamna Lackersteen, de exemplu? O afurisită de *memsahib*, palidă şi slabă, care bîrfeşte la un cocteil, făcîndu-şi semne cu servitorii a căror limbă nu a învăţat-o după ce a trăit mai bine de douăzeci de ani în această ţară. Nu una din aceste femei, Te implor, Doamne!

Flory se sprijini de poartă. Luna dispărea dincolo de zidul întunecat al junglei, dar cîinii continuau să urle. Îi veniră în minte cîteva versuri de Gilbert, o poezioară oarecare, neghioabă, dar care se potrivea – ceva despre „dizertaţia asupra complicatei tale stări de spirit“. Era talentat nemernicul ăla de Gilbert. În cele din urmă, toate necazurile lui să se reducă la asta? Doar nişte complicate văicăreli lipsite de bărbăţie; genul sărmanafetiţă-bogată? Să fie el un simplu trîntor ce-şi foloseşte lenea pentru a inventa suferinţe imaginare. O doamnă Witterly spirituală? Un Hamlet lipsit de poezie? Poate. Şi dacă era aşa, însemna oare că devenea totul mai suportabil? Nu-i deloc mai puţin amar să vezi pe cineva în derivă, putrezind în dezonoare şi futilităţi oribile, ştiind în acelaşi timp că undeva, în străfundul lui, există posibilitatea unei fiinţe umane pline de decenţă, numai pentru că, poate, totu-i din vina lui.

Vai, Doamne, fereşte-ne de autocompătimire! Flory se întoarse pe verandă, luă puşca şi, înfiorîndu-se uşor, trase în direcţia cîinelui vagabond. Se auzi un sunet reverberat şi glonţul se înfipse în *maidan*, departe de ţintă. O vînătaie de culoarea murei se ivi pe umărul lui Flory. Cîinele scoase un urlet de spaimă, o luă la sănătoasa şi apoi, aşezîndu-se cu cincizeci de metri mai departe, îşi reîncepu lătratul ritmic.

VI

Lumina soarelui de dimineaţă urca pieziş *maidan*-ul şi scăpăra galbenă ca poleiala pe faţada albă a bungaloului. Patru ciori negre-roşcate coborîră şi se aşezară pe balustrada verandei, pîndind ocazia să dea buzna în casă şi să fure pîinea şi untul pe care Ko S'la le pusese lîngă patul lui Flory. Flory se tîrî prin plasa pentru ţînţari, îi strigă lui Ko S'la să-i aducă nişte gin şi apoi intră în camera de baie, unde zăcu o vreme în cada de zinc plină cu apă presupusă a fi rece. Se simţi mai bine după ce bău ginul şi se bărbieri. De obicei amîna bărbieritul pînă seara, căci avea o barbă neagră ce creştea repede.

În timp ce Flory stătea morocănos în baie, domnul Macgregor, în şort şi tricou, se lupta, pe rogojina din bambus aşezată special în acest scop în dormitorul său, cu numerele 5, 6, 7 şi 8 din *Exerciţii fizice pentru sedentari*, de Nordenflycht. Domnul Macgregor nu renunţa niciodată, sau aproape niciodată, la exerciţiile de dimineaţă. Numărul 8 (întins pe spate, ridicaţi picioarele perpendicular fără să îndoiţi genunchii) era de-a dreptul dureros pentru un bărbat de patruzeci şi trei de ani; numărul 9 (întins pe spate, ridicaţi-vă în şezut şi atingeţi vîrful picioarelor cu vîrful degetelor de la mînă) era şi mai rău. Nu contează, trebuie să te menţii în formă! În timp ce domnul Macgregor, cuprins de durere, se întindea înspre vîrful picioarelor, o tentă roşiatică începu să urce dinspre gît congestionîndu-i faţa şi ameninţînd cu apoplexia. Sudoarea sclipea pe pieptul lui lat şi palid. Îndură, îndură! Trebuie să te menţii în formă cu orice preţ. Mohamed Ali, valetul, avînd pe braţ hainele curate ale lui Macgregor, privea prin uşa deschisă doar pe jumătate. Pe chipul lui îngust şi galben, de arab, nu se citea nici înţelegere, nici curiozitate. Urmărise aceste contorsionări – un sacrificiu adus unui zeu misterios şi sever – în fiecare dimineaţă, timp de cinci ani.

În acelaşi moment, Westfiled, care plecase devreme, se sprijinea de masa coşcovită şi pătată cu cerneală din sediul poliţiei, în timp ce inspectorul adjunct interoga un suspect pe care îl păzeau doi poliţişti. Suspectul era un bărbat cam de patruzeci de ani, cu o faţă cenuşie, înfricoşată, îmbrăcat doar într-o *longyi* zdrenţuită, ridicată pînă la genunchi, lăsînd să i se vadă picioarele slabe şi strîmbe ce purtau urmele înţepăturilor de căpuşă.

— Cine-i individul ăsta? spuse Westfield.

— Hoţ, domnule. L-am prins în posesia acestui inel cu două smaralde foarte scumpe. Fără explicaţie. Cum ar putea el, un culi sărac, să aibă un inel cu smaralde? L-a furat.

Se întoarse feroce asupra suspectului, îşi apropie faţa ca un motan pînă aproape o

atinse pe a celuilalt, şi răcni din răsputeri:

— Ai furat inelul!

— Nu.

— Eşti un delincvent vechi!

— Nu.

— Ai fost închis!

— Nu.

— Întoarce-te! zbieră inspectorul adjunct într-un moment de inspiraţie. Apleacă-te!

Suspectul îşi întoarse chipul cenuşiu, plin de suferinţă, spre Westfield, care îşi întoarse privirea. Cei doi poliţişti îl apucară, îl răsuciră şi apoi îl siliră să se aplece; inspectorul adjunct îi sfîşie *longyi*-ul, expunîndu-i fesele.

— Priviţi, domnule! spuse el arătînd cîteva cicatrice. A fost bătut cu nuiele de bambus. Este recidivist. Aşadar a furat inelul!

— Bine, vîrîţi-l la zdup, spuse Westfiled morocănos, îndepărtîndu-se de masă cu mîinile în buzunar.

În străfundul inimii detesta să-i aresteze pe nenorociţii ăştia de hoţi de duzină. *Dacoiţi*[29], rebeli, da; dar nu aceşti sărmani şobolani speriaţi!

— Cîţi sînt în închisoare în acest moment, Maung Ba? întrebă el.

— Trei, domnule.

Carcera era sus, o cuşcă împrejmuită cu gratii din lemne groase de şase ţoli şi păzită de un gardian cu o carabină. Era întunecată, plină de un aer fierbinte şi înăbuşitor şi lipsită de orice mobilă, cu excepţia unei latrine din pămînt ce puţea îngrozitor. Doi prizonieri se ghemuiseră lîngă gratii, ţinîndu-se la distanţă de un al treilea, un culi indian acoperit din cap pînă în picioare de un herpes ca vîrît într-o cămaşă de zale. O birmaneză voinică, soţia unui poliţist, stătea în genunchi în faţa cuştii şi împărţea orez şi o fiertură de buruieni în gamele de metal.

— E bună mîncarea? întrebă Westfield.

— E bună, stăpîne atotputernic, spuseră în cor prizonierii.

Guvernul asigura doi anna şi jumătate pentru fiecare masă a unui prizonier, din care soţia poliţistului avea grijă să scoată un profit de un anna.

Flory ieşi să hoinărească pe terenul împrejmuit din jurul casei, strivind buruienile cu bastonul. La această oră totul era învăluit în culori frumoase, pale – verdele gingaş al frunzelor, tonurile de brun-roşcat ale pămîntului şi trunchiurilor copacilor – ca nişte acuarele ce vor dispărea în lumina strălucitoare de mai tîrziu. Pe *maidan*, stoluri de porumbei maronii ce zburau la mică înălţime se urmăreau încolo şi-ncoace, iar albinăreii verzi ca smaraldul se arcuiau asemenea unor rîndunici lente. Un şir de

măturători, ascunzîndu-şi pe jumătate povara sub haine, se îndreptau către cine ştie ce înspăimîntătoare groapă de gunoi de la marginea junglei. Biete epave înfometate, cu picioarele ca nişte beţe, veşnic îndoite din genunchi, înfăşuraţi în zdrenţele lor pămîntii, păreau o procesiune de schelete învăluite în linţolii.

În apropierea porumbarului de lîngă poartă, grădinarul sfărîma pămîntul necesar unui nou strat de flori. Era un tînăr hindus limfatic şi aproape idiot, ce-şi ducea viaţa într-o tăcere cvasitotală căci vorbea un dialect manipur pe care nu-l înţelegea nimeni, nici măcar soţia lui care era o zerbadi. În plus, limba îi era prea mare pentru gura care o adăpostea. Se plecă adînc în faţa lui Flory, acoperindu-şi faţa cu mîna, apoi îşi ridică iar în sus unealta şi, făcînd să tremure muşchii plăpînzi de pe spate, despică pămîntul uscat cu lovituri greoaie şi lipsite de îndemînare.

Un ţipăt ascuţit şi strident, ce aducea cu un „Kwaaa!“, se auzi dinspre pavilionul servitorilor. Nevestele lui Ko S'la îşi începuseră cearta de dimineaţă. Cocoşul dresat pentru lupte, Nero, păşea în zigzag pe potecă, speriat de Flo. Ba Pe ieşi cu un castron de orez şi le dădu de mîncare lui Nero şi porumbeilor. Dinspre locuinţele servitorilor se auziră alte ţipete şi glasurile aspre ale bărbaţilor ce încercau să pună capăt certei. Ko S'la îndura destule din partea soţiilor sale. Ma Pu, prima soţie, era o femeie sfrijită, cu chip aspru, slabă după atîtea sarcini, iar Ma Yi, „soţia cea mică“, era o pisică grasă şi leneşă, cu cîţiva ani mai tînără. Cele două femei se înfruntau permanent cît timp Flory era la sediu şi ele rămîneau împreună. O dată, cînd Ma Pu îl urmărea pe Ko S'la cu o nuia de bambus, acesta se ferise în spatele lui Flory căutînd să se apere, iar Flory primise o lovitură zdravănă peste picior.

Domnul Macgregor venea pe drum, păşind energic şi legănînd un baston gros. Era îmbrăcat într-o cămaşă kaki, din pînză, pantaloni scurţi de doc şi o pălărie de soare ca acelea purtate de vînătorii de porci mistreţi. Pe lîngă gimnastică, obişnuia ca, ori de cîte ori avea timp, dimineaţa să facă o plimbare de două mile.

— O dimineaţă dintre cele mai bune! îi strigă lui Flory cu glas matinal, plin de entuziasm, şi adoptînd un accent irlandez.

La acest ceas al dimineţii lua o postură energică, înviorătoare, ca o baie rece. Cu toate acestea, articolul clevetitor din *Burmese Patriot*, pe care îl citise cu o seară înainte, îl duruse, iar acum afecta o voioşie deosebită ca să înlăture acest lucru.

— 'Mneaţa! îi răspunse strigînd Flory, cît putea de călduros.

Bătrîn nătîng şi dezgustător! îşi spuse el urmărindu-l pe domnul Macgregor pe drum. Cum îi iese fundul în pantalonii ăia strîmţi. Parcă-i unul din tîmpiţii ăia de comandanţi de cercetaşi îmbătrîniţi, aproape cu toţii homosexuali, ale căror fotografii se văd prin ziarele ilustrate. Se îmbracă în hainele alea ridicole şi-şi expune genunchii

durdulii, cu gropiţe pentru că se cuvine ca un *pukka sahib* să facă mişcare înainte de micul dejun. Dezgustător!

Un birmanez urca dealul, o pată de alb şi fuchsia. Era funcţionarul lui Flory şi venea de la micul birou situat nu departe de biserică. Ajungînd în dreptul poţii, salută şi-i dădu un plic soios, timbrat după moda birmaneză, pe vîrful clapei de închidere.

— Bună dimineaţa, domnule.

— Bună dimineaţa. Ce-i asta?

— O scrisoare din localitate, înălţimea voastră. A venit cu poşta din această dimineaţă. O anonimă, cred, domnule.

— Ei drăcie… Bine, o să vin la birou pe la unsprezece.

Flory deschise scrisoarea. Era scrisă pe o coală de hîrtie concept şi spunea:

DOMNULE JOHN FLORY,

DOMNULE, subsemnatul vă rog să vă sugerez şi să vă PREVIN prea-cinstite, anumite informaţii utile de pe urma cărora înălţimea voastră va profita mult, domnule.

Domnule, în Kyauktada a fost remarcată marea prietenie şi intimitate a înălţimii voastre cu doctorul Veraswami, medicul civil, că-l frecventaţi şi-l invitaţi acasă la dumneavoastră etc. Domnule, vă rugăm să vă informăm că numitul doctor Veraswami NU ESTE OM BUN şi în nici un caz un prieten demn de un domn european. Doctorul este un funcţionar public total necinstit, neloial şi corupt. Pacienţilor din spital le dă apă colorată şi le vinde doctorii pentru propriul profit, pe lîngă numeroase mite, extorcări etc. Doi prizonieri au fost bătuţi cu nuiele, după care freacă locurile cu ardei dacă rudele nu trimit bani. Pe lîngă acestea este în legătură cu Partidul Naţionalist şi de curînd a dat material pentru un articol foarte rău care a apărut în *Burmese Patriot* atacîndu-l pe domnul Macgregor, preacinstitul comisar.

De asemenea se culcă cu forţa cu pacientele de la spital. De aceea sperăm mult că înălţimea voastră îl va evita pe numitul doctor Veraswami şi nu se va însoţi cu persoane care nu fac altceva decît să aducă răul asupra înălţimii voastre. Ne vom ruga mereu pentru îndelungata sănătate şi prosperitate a înălţimii voastre,

(Semnat) UN PRIETEN.

Scrisoarea era scrisă cu caligrafia nesigură şi rotundă a scribilor din bazar, semănînd

cu caietul de exerciţii al unui beţiv. Dar un scrib nu s-ar fi ridicat niciodată pînă la un cuvînt ca „a evita“. Trebuie să fi fost dictată de un funcţionar şi fără îndoială venea de la U Po Kyin. Din partea „crocodilului“, îşi spuse Flory.

Nu-i plăcea tonul scrisorii. Era evident că, sub masca servilismului, se ascundea o ameninţare. „Renunţă la doctor ori îţi vom face zile grele“, asta spunea de fapt. Nu că ar fi avut o importanţă prea mare; un englez nu se simte niciodată în pericol în faţa unui oriental.

Flory ezita cu hîrtia în mînă. Sînt două lucruri pe care le poţi face cu o scrisoare anonimă. Să nu spui nimic despre ea, ori să o arăţi persoanei la care se referă. Calea evidentă, decentă, era să dea scrisoarea doctorului Veraswami şi să-l lase să procedeze cum doreşte.

Şi totuşi... era mai bine să se ţină în afara acestei afaceri. Era extrem de important (poate cea mai importantă dintre Cele Zece Porunci ale unui *pukka sahib*) să nu se amestece în certurile „băştinaşilor“. Nu trebuie să fii loial şi nici nu trebuie să existe o adevărată prietenie cînd este vorba despre indieni. Afecţiune, chiar iubire, da. Englezii îndrăgesc adesea indieni – ofiţeri autohtoni, pădurari, vînători, funcţionari, servitori. Soldaţii indieni plîng ca nişte copii cînd li se pensionează coloneii. Chiar şi intimitatea este permisă, în momentele potrivite. Dar alianţa, parteneriatul, niciodată! Pînă şi simpla cunoaştere a ceea ce este drept şi ce este greşit într-o dispută între „băştinaşi“ înseamnă o pierdere de prestigiu.

Dacă făcea publică scrisoarea, ar fi urmat o ceartă şi o anchetă oficială şi ar fi însemnat, de fapt, că îi ia partea doctorului împotriva lui U Po Kyin. U Po Kyin nu avea importanţă; dar mai erau şi europenii. Dacă el, Flory, era prea vădit de partea doctorului, putea să plătească al naibii de scump. E mult mai bine să se prefacă, să pretindă că nici n-a primit scrisoarea. Doctorul era un tip cumsecade, dar să-l apere împotriva furiei întregii colectivităţi de *pukka sahibi* vai, nu, nu! La ce bun să-ţi salvezi propriul suflet dacă pierzi lumea întreagă? Flory începu să rupă scrisoarea. Pericolul să o facă publică era incert, ascuns. Dar în India trebuie să te fereşti de pericolele incerte. Prestigiul, care este suflul vieţii, este el însuşi incert. Rupse cu grijă scrisoarea în bucăţele cît mai mici şi le aruncă peste poartă.

În acest moment se auzi un ţipăt de groază, cu totul diferit de glasurile soţiilor lui Ko S'la. Grădinarul lepădă săpăliga şi privi cu uimire în direcţia de unde se auzea sunetul. Ko S'la, care auzise şi el ţipătul, veni alergînd desculţ din pavilionul servitorilor, iar Flo ţîşni în picioare şi lătră scurt şi ascuţit. Ţipătul se repetă. Venea dinspre jungla ce se întindea în spatele casei; era un glas de femeie, de englezoaică, ce striga de spaimă.

Prin spate nu aveai cum să ieşi din curte. Flory sări peste poartă şi ateriză cu

genunchiul sîngerînd din cauza unei aşchii. Ocoli în fugă gardul împrejmuitor şi intră în junglă, cu Flo pe urmele lui. Chiar în spatele casei, dincolo de primul şir de vegetaţie, era o mică vale în care se formase o baltă de apă stătută unde veneau bivolii din Nyaunglebin. Flory îşi croi drum printre tufe. În vale, o tînără englezoaică, albă ca varul, se făcuse mică lîngă un tufiş, în timp ce un bivol uriaş o ameninţa cu coarnele lui în formă de semilună. Un viţel păros, fără îndoială cauza incidentului, stătea în spate. Un alt bivol, cufundat pînă la gît în mîlul din baltă, îi privea cu un chip blînd, preistoric, întrebîndu-se mirat ce se întîmplă.

Cînd apăru Flory, fata îşi întoarse spre el chipul deznădăjduit.

— O, grăbiţi-vă! strigă ea cu glas agitat, îngrozit. Vă rog! Ajutaţi-mă! Ajutaţi-mă!

Flory era prea uluit ca să mai pună vreo întrebare. Se grăbi să ajungă lîngă ea şi, în lipsa unui baston, îi trase bivolului un pumn drept în bot. Animalul uriaş se retrase cu o mişcare timidă şi stîngace, apoi se îndepărtă greoi, urmat de viţel. Celălalt bivol ieşi la rîndu-i din mocirlă şi se îndepărtă încet. Fata se avîntă spre Flory, aproape aruncîndu-i-se în braţe, copleşită de spaimă.

— Ah, vă mulţumesc, vă mulţumesc! O, animalele acelea îngrozitoare! Ce sînt? Cred că m-ar fi omorît. Ce fiinţe oribile! Ce sînt?

— Doar nişte bivoli. Vin de sus, din sat.

— Bivoli?

— Nu sînt bivoli sălbatici, bizoni, cum le spunem noi. Sînt un soi de vite pe care le cresc birmanezii. Da, v-au speriat tare. Îmi pare rău.

Fata se agăţase strîns de braţul lui şi o simţea cum tremură. Se uită în jos, dar nu-i putea zări faţa, ci doar creştetul capului, fără pălărie, cu păr blond şi scurt ca al unui băiat. Mai vedea şi o mînă pe braţul lui. Era o mînă lungă, subţire, tinerească, avînd încheietura plină de vinişoare, ca a unei şcolăriţe. Trecuseră cîţiva ani de cînd văzuse o asemenea mînă. Deveni conştient de trupul moale, tînăr, lipit de al său, ca şi de respiraţia caldă ce venea dinspre acesta; avu impresia că ceva se topeşte în el, încălzindu-l pe dinăuntru.

— Nu-i nimic, au plecat, spuse el. Nu mai aveţi de ce să vă temeţi.

Fata îşi revenea din spaimă şi se îndepărtă puţin de el, continuînd însă să-şi ţină o mînă pe braţul lui.

— Sînt bine, spuse ea. Nu-i nimic, nu sînt rănită. Nu m-au atins. Dar aveau o privire atît de fioroasă.

— De fapt, nu fac nici un rău. Au coarnele prea pe spate ca să poată să împungă cu ele. Sînt nişte animale foarte proaste. Se prefac că atacă doar cînd au viţei.

Se îndepărtaseră unul de celălalt şi fură imediat cuprinşi de o uşoară stînjeneală.

Flory se întorsese deja într-o parte, ca să-şi ferească obrazul cu semnul. Spuse:

— Da, e un mod ciudat de a face cunoştinţă! Nici nu v-am întrebat cum aţi ajuns aici. Sau de unde veniţi, dacă nu-i o impoliteţe să vă întreb?

— Tocmai am ieşit din grădina unchiului meu. Părea o dimineaţă atît de plăcută. M-am gîndit să merg la plimbare. Şi atunci au venit după mine animalele acelea înspăimîntătoare. Sînt nouă în această ţară, ştiţi.

— Unchiul dimneavoastră? Ah, desigur! Sînteţi nepoata domnului Lackersteen. Am auzit cu toţii că veţi veni. Haideţi să ieşim pe *maidan*. Trebuie să fie o poetcă pe-aici pe undeva. Grozav început pentru prima dumneavoastră dimineaţă în Kyauktada! Mă tem că asta o să vă lase o impresie destul de rea despre Birmania.

— A, nu; numai că totul este tare ciudat. Ce des cresc aceste tufişuri! Atîtea soiuri sempletesc între ele şi arată atît de străine. Te poţi rătăci într-o clipă. Asta e ceea ce se numeşte junglă?

— Jungla de tufăriş. Jungla predominantă în Birmania – un pămînt verde, neplăcut la vedere, zic eu. Dac-aş fi în locul dumneavoastră nu m-aş plimba prin aceste ierburi. Seminţele se agaţă de ciorapi şi apoi pătrund în piele.

O lăsă pe fată să meargă în faţa lui, mai uşurat acum, că ea nu-i putea zări faţa. Era înaltă pentru o fată, zveltă, şi purta o rochie de bumbac de culoare lilà. Se gîndi că, după felul în care îşi mişca membrele, nu putea fi trecută prea mult de douăzeci de ani. Nu-i observase faţa, văzuse doar că purta ochelari rotunzi cu rame de baga, iar părul îi era tot atît de scurt ca al lui. Nu mai văzuse niciodată o femeie cu părul scurt, desigur, cu excepţia revistelor ilustrate.

Cînd ieşiră pe *maidan*, el păşi în rînd cu ea şi fata îşi întoarse faţa spre el. Avea un chip oval, cu trăsături delicate şi regulate; poate că nu era frumoasă, dar părea aşa acolo, în Birmania, unde toate englezoaicele sînt gălbejite şi slabe. Flory îşi întoarse brusc capul, deşi semnul nu era spre ea. Nu suporta ca fata să-i vadă prea de aproape chipul uzat. Îşi simţea pielea veştejită din jurul ochilor de parcă ar fi fost o rană. Dar îşi aduse aminte că se răsese în acea dimineaţă şi asta îi dădu curaj. Spuse:

— Probabil că sînteţi zguduită după povestea asta. Vreţi să intraţi la mine să vă odihniţi cîteva minute înainte de a vă duce acasă? În plus, e o oră cam tîrzie ca să mai staţi pe afară fără pălărie.

— Ah, vă mulţumesc, spuse fata.

Probabil că nu are nici o noţiune despre manierele din India, îşi spuse Flory.

— Aceasta este casa dumneavoastră?

— Da. Trebuie să ocolim pînă la intrarea din faţă. Le voi spune servitorilor să vă aducă o umbrelă. Soarele acesta este periculos pentru dumneavoastră, mai ales că aveţi

părul scurt.

O porniră pe cărarea din grădină. Flo se agita în jurul lor, încercînd să atragă atenţia asupra ei. Lătra întotdeauna la străini cînd aceştia erau orientali, dar îi plăcea mirosul de european. Soarele devenea tot mai puternic. Un val de miresme de coacăz negru se revărsa dinspre petuniile ce mărgineau cărarea şi un porumbel fîlfîi lăsîndu-se în jos, dar ţîşni imediat din nou în văzduh înainte ca Flo să-l înşface. Flory şi fata se opriră, parcă înţeleşi, ca să privească florile. Un fior de fericire fără motiv îi străbătuse pe amîndoi.

— Într-adevăr, n-ar trebui să ieşiţi fără plălărie pe un asemenea soare, repetă el.

În această remarcă era un fel de intimitate. Nu se putea abţine să nu se refere într-un fel oarecare la părul ei scurt, i se părea atît de frumos. Vorbind despre el, era ca şi cum l-ar fi atins cu mîna.

— Vă sîngerează genunchiul, exclamă fata. S-a întîmplat cînd aţi sărit în ajutorul meu?

Pe ciorapul kaki se usca o şuviţă subţire de sînge.

— Nu-i nimic, spuse el, dar în acel moment nici unul nu considera faptul lipsit de importanţă.

Începură să discute cu o extraordinară însufleţire despre flori. Fata „adora“ florile, iar Flory o conduse pe cărare sporovăind despre o plantă ori alta.

— Priviţi cum cresc aceste brumărele. În ţara asta înfloresc timp de şase luni. Niciodată nu-i prea mult soare pentru ele. Cred că cele galbene au aproape culoarea primulelor. N-am mai văzut o primulă ori o micsandră de cincisprezece ani. Cîrciumăresele acelea sînt frumoase, nu-i aşa? Parcă sînt pictate cu nuanţele acelea şterse. Iar acestea sînt gălbinele africane. Sînt cam grosolane, aproape nişte buruieni, dar nu se poate să nu-ţi placă, sînt atît de vii şi de puternice. Indienii au o afecţiune deosebită pentru ele; pretutindeni unde au fost indieni găseşti gălbinele, chiar şi după mulţi ani, cînd jungla a îngropat orice urmă a lor. Dar aş dori să veniţi în verandă şi să vedeţi orhideele. Am cîteva pe care trebuie să vi le arăt, ca nişte clopoţei din aur, literalmente ca aurul. Şi miros a miere de te ameţesc. Ăsta-i aproape singurul merit al acestei ţări sălbatice, le prieşte florilor. Sper că vă place grădinăritul? E cea mai mare consolare a noastră în această ţară.

— Ah, pur şi simplu ador grădinăritul, spuse fata.

Intrară în verandă. Ko S'la îşi pusese în grabă o *ingyi* şi cel mai bun *gaungbaung*, din mătase roz, şi apăru din interiorul casei cu o tavă pe care era o carafă cu gin, pahare şi o cutie de ţigări. Le puse pe masă şi, privind-o pe fată pe jumătate temător, îşi apropie palmele şi se înclină.

— Probabil că nu are rost să vă ofer de băut atît de dimineaţă? spuse Flory. Îmi este imposibil să le vîr în cap servitorilor mei că unii oameni pot trăi şi fără gin înainte de micul dejun.

Se alătură pe sine însuşi acestora, făcîndu-i semn lui Ko S'la să ia ginul pe care acesta i-l oferise. Fata se aşezase pe scaunul împletit pe care Ko S'la îl scosese pentru ea la capătul verandei. Orhideele cu frunze întunecate şi mănunchiuri de flori aurii atîrnau deasupra capului ei, emanînd o mireasmă caldă, de miere. Flory stătea în picioare, sprijinit de balustrada verandei, cu faţa întoarsă pe jumătate spre ea, ţinînd ascuns obrazul însemnat.

— Ce privelişte absolut divină aveţi aici, spuse ea privind în josul colinei.

— Nu-i aşa? Splendid, în această lumină gălbuie, înainte ca soarele să treacă. Îmi place galbenul acela închis al *maidan*-ului şi copacii de mohur auriu, ca nişte pete purpurii. Şi apoi dealurile pierdute în zare, aproape negre. Tabăra mea este de cealaltă parte a acelor dealuri, adăugă el.

Fata îşi scoase ochelarii ca să privească în depărtare. El observă că ochii îi erau de un albastru foarte limpede şi mai deschis decît al campanulelor. Mai observă şi cît de netedă îi era pielea din jurul ochilor, aproape ca o petală. Asta îi aminti de propria-i vîrstă şi de faţa lui trasă, aşa că se întoarse şi mai mult într-o parte. Dar sub un impuls spuse:

— Ah, ce noroc că aţi venit la Kyauktada! Nici nu vă puteţi imagina cît contează pentru noi să vedem un chip nou în aceste locuri. După luni şi luni petrecute numai în biata noastră societate, ori a unui oficial aflat în control, ori a globetrotterilor americani zburdînd pe Irawaddy cu aparatele lor de fotografiat! Presupun că veniţi direct din Anglia?

— Mda, nu chiar din Anglia. Înainte de a veni aici am trăit la Paris. Mama a fost artistă, înţelegeţi?

— Paris! Cît aţi trăit la Paris? Dumnezeule, imaginează-ţi, să vii de la Paris la Kyauktada! Ştiţi, într-o văgăună ca asta e realmente greu să crezi că mai există locuri ca Parisul.

— Vă place Parisul? spuse ea.

— Nici măcar nu l-am văzut. Dar, Dumnezeule, cum mi l-am mai imaginat! Paris – un adevărat talmeş-balmeş de imagini în mintea mea: cafenele şi bulevarde şi ateliere ale artiştilor plastici şi Villon şi Baudelaire şi Maupassant, amestecate toate. Nu ştiţi cum sună pentru noi, aici, numele acestor oraşe europene. Şi chiar aţi locuit în Paris? Aţi stat în cafenele cu studenţii străini de la arte plastice, aţi băut vin alb şi aţi discutat despre Marcel Proust?

— Da, cam aşa ceva, presupun, spuse fata, rîzînd.

— Ce diferenţă veţi găsi aici! Aici nu există vin alb şi nici Marcel Proust. Mai degrabă whisky şi Edgar Wallace. Dar dacă vreţi vreodată cărţi, aţi putea găsi ceva care să vă placă printre cărţile mele. În biblioteca clubului nu-i decît maculatură. Dar, desigur, sînt îngrozitor de mult rămas în urmă cu cărţile! Bănuiesc că aţi citit tot ce-i sub soare.

— Vai, nu. Dar, bineînţeles, pur şi simplu ador să citesc, spuse fata.

— Ce înseamnă să întîlneşti pe cineva căruia într-adevăr îi pasă de cărţi! Vreau să spun, cărţi care merită să fie citite, nu gunoiul din bibliotecile de club. Sper că mă veţi ierta dacă v-am copleşit cu vorba. Cînd întîlnesc pe cineva care a auzit de existenţa cărţilor, mă tem că dau pe dinafară ca o sticlă de bere caldă. Este o greşeală pe care trebuie s-o iertaţi în aceste ţări.

— Ah, dar îmi face plăcere să vorbesc despre cărţi. Cred că cititul este atît de minunat. Vreau să spun, ce ar fi viaţa fără el? este un... este un...

— Un refugiu atît de personal. Da...

Se cufundară într-o conversaţie însufleţită şi îndelungată, mai întîi despre cărţi, apoi despre vînătoare, care părea că o interesează pe fată şi despre care îl convinsese pe Flory să vorbească. Se înfioră cînd îi descrise cum ucisese un elefant cu cîţiva ani în urmă. Flory nu îşi dădu seama, şi probabil că nici fata, că el era cel ce vorbea tot timpul. Nu se putea opri, bucuria de a sta de vorbă era prea mare. Iar fata era dispusă să asculte. La urma urmei, o salvase din faţa bivolilor şi încă nu credea că acele brute monstruoase ar putea fi inofensive; pentru moment, era aproape un erou în ochii ei. Cînd dobîndeşti credit în viaţă, este de obicei pentru ceva ce n-ai făcut. Era unul din acele momente cînd conversaţia curge atît de uşor, de natural, încît poţi continua să vorbeşti la nesfîrşit. Dar plăcerea se evaporă brusc, iar cei doi tresăriră şi tăcură. Realizaseră că nu mai erau singuri.

La celălalt capăt al verandei, printre barele balustradei, un chip negru ca tăciunele, cu mustaţă, îi spiona cu o enormă curiozitate. Faţa aparţinea bătrînului Sammy, bucătarul. În spatele lui stăteau Ma Pu, Ma Yi, cei patru copii mai mari ai lui Ko S'la, un copil gol, nu se ştie al cui şi două bătrîne care veniseră din sat la ştirea că acolo putea fi văzută o „ingaleikma". Bătrînele, ca nişte statuete cioplite în lemn de tec, cu ţigări lungi înfipte în feţele lor de lemn, se zgîiau la „ingaleikma" întocmai cum nişte ţărănoi englezi s-ar uita la un războinic zulus împodobit cu toate însemnele tribului.

— Oamenii aceia, spuse stînjenită fata, privind spre ei.

Văzîndu-se descoperit, Sammy, vinovat, se prefăcu că-şi aranjează *pagri*[30]-ul. Ceilalţi se arătară uşor ruşinaţi, cu excepţia celor două bătrîne cu chip de lemn.

— Nu-i băgaţi în seamă, spuse Flory.

Fu străbătut de un fior rece de dezamăgire. De fapt, nu se cuvenea ca fata să mai stea pe veranda lui. Simultan îşi aduseră aminte amîndoi că în fond erau complet străini. Ea se îmbujoră uşor la faţă. Îşi puse ochelarii.

— Mă tem că o tînără englezoaică este o noutate pentru aceşti oameni, spuse el. Nu au intenţii rele. Plecaţi! adăugă el furios, fluturîndu-şi mîna către spectatori, care dispărură pe dată.

— Ştiţi, dacă nu vă supăraţi, cred că ar trebui să plec şi eu, spuse fata, şi se ridică în picioare. Lipsesc cam de mult timp. S-ar putea să se întrebe pe unde umblu.

— Chiar trebuie? Este foarte devreme. O să am eu grijă să nu fiţi nevoită să mergeţi acasă cu capul gol prin soare.

— Într-adevăr trebuie…, începu ea din nou.

Se opri cu privirea îndreptată spre uşă. Ma Hla May ieşea pe verandă.

Ma Hla May înaintă cu mîna în şold. Venise dinăuntrul casei cu un aer calm ce afirma dreptul ei de a fi acolo. Cele două femei stăteau faţă în faţă, la mai puţin de doi metri una de cealaltă.

Nu se putea un contrast mai ciudat; una de-abia colorată, ca o floare de măr, cealaltă întunecată şi stridentă, cu o lucire aproape metalică pe cilindrul de păr din abanos şi mătasea roz-somon a cămăşii. Flory constată că nu observase niciodată cît de întunecată era faţa lui Ma Hla May şi cît de neobişnuit îi era trupul micuţ, rigid, drept ca al unui soldat, fără nici o curbă în afara amforei coapselor. Stătea sprijinit de balustradă şi le privea pe cele două tinere cu detaşare. Timp de aproape un minut, nici una nu-şi putu desprinde privirea de la cealaltă; dar nu se ştie care din ele găsea spectacolul mai grotesc, mai incredibil.

Ma Hla May se întoarse încruntată spre Flory.

— Cine este femeia asta? întrebă ea ursuză.

El îi răspunse din vîrful buzelor, ca un ordin dat unui servitor:

— Pleacă imediat, în clipa asta. Dacă faci tărăboi, după aia iau un baston de bambus şi te bat pînă nu-ţi mai rămîne nici o coastă întreagă.

Ma Hla May ezită, ridică din umerii ei micuţi şi dispăru. Iar cealaltă, privind în urma ei, spuse plină de curiozitate:

— Era bărbat ori femeie?

— Femeie, spuse el. Una din nevestele servitorilor, cred. A venit să mă întrebe de lenjerie, asta-i tot.

— A, aşa arată femeile birmaneze? Sînt nişte mici fiinţe bizare! Am văzut o mulţime din tren pe cînd veneam încoace, dar ştiţi, am crezut că sînt băieţi. Arată întocmai ca nişte păpuşi olandeze, nu?

Pornise deja spre treptele verandei pierzîndu-şi interesul pentru Ma Hla May, acum cînd aceasta dispăruse. Flory nu o opri, căci o credea pe Ma Hla May în stare să se întoarcă şi să facă o scenă. Nu că ar fi avut cine ştie ce importanţă, căci nici una din fete nu ştia un cuvinţel din limba celeilalte. Îl chemă pe Ko S'la, care veni în fugă cu o umbrelă mare din mătase şi spiţe de bambus. O deschise plin de respect la picioarele treptelor şi o ţinu deasupra capului fetei cînd aceasta coborî. Flory merse cu ei pînă la poartă. Se opriră să dea mîna, el întorcîndu-se puţin pentru a-şi ascunde semnul de lumina puternică a soarelui.

— Omul acesta vă va conduce acasă. A fost foarte amabil din partea dumneavoastră că aţi intrat. Nici nu vă pot spune cît sînt de bucuros că v-am întîlnit. Datorită dumneavoastră totul se va schimba pentru noi aici, în Kyauktada.

— La revedere, domnule… vai, ce nostim! Nici măcar nu vă cunosc numele.

— Flory, John Flory. Iar dumneavoastră sînteţi… domnişoara Leckersteen, nu?

— Da. Elizabeth. La revedere, domnule Flory. Şi vă mulţumesc foarte mult. Bivolul acela înfiorător. Mi-aţi salvat pur şi simplu viaţa.

— N-a fost nimic extraordinar. Sper să vă întîlnesc la club în această seară? Cred că unchiul şi mătuşa dumneavoastră vor veni. Aşadar, la revedere pînă atunci.

Rămase la poartă, privind în urma lor cum se îndepărtează. Elizabeth – plăcut nume, prea rar în zilele noastre. Spera că îl scria cu z. Ko S'la zorea cu paşi mărunţi în spatele ei într-un trap ciudat şi stingher, întinzînd umbrela deasupra capului ei şi ţinîndu-se cît mai departe de ea. O pală răcoroasă de vînt se înălţă peste colină. Era un vînt fugar, ca acela ce suflă uneori în anotimpul rece în Birmania, venind de nicăieri, copleşindu-te cu nostalgia după golfurile răcoritoare ale mării, îmbrăţişările sirenelor, cascade, peşteri de gheaţă. Fremătă prin cupola largă a copacilor şi învîrteji bucăţile din scrisoarea pe care Flory le aruncase peste poartă cu o jumătate de oră mai devreme.

VII

Elizabeth stătea lungită pe sofaua din salonul familiei Lackersteen, cu o pernă sub cap, şi citea cartea lui Michael Arlen, *Aceşti oameni încîntători*. În general, Michael Arlen era autorul ei preferat, dar cînd voia ceva serios îl alegea pe William J. Locke.

Salonul era o încăpere răcoroasă, în culori deschise şi cu pereţii văruiţi, groşi de un metru; era mare, dar părea mai mic decît era în realitate din cauza unui talmeş-balmeş de măsuţe aruncate peste tot şi ornamente de alamă. Mirosea a creton şi a flori ofilite. Doamna Lackersteen era sus, dormea. Afară, servitorii zăceau tăcuţi în pavilioanele lor; somnul ca de moarte al amiezii îi surprinsese cu capul ţintuit pe pernele din lemn. La rîndu-i, domnul Lackersteen probabil că dormea şi el în micuţul său birou din lemn, aflat în josul străzii. Nu mişca nimeni în afară de Elizabeth şi de *chokra* care, dincolo de zidurile dormitorului doamnei Lackersteen, stînd întins pe spate, cu un călcîi vîrît în bucla formată de frînghie, legăna de zor evantaiul.

Elizabeth tocmai mergea pe douăzeci şi doi de ani şi era orfană. Tatăl ei nu fusese atît de beţiv ca fratele lui, Tom, dar era de aceeaşi teapă. Se ocupase de negoţul cu ceai, iar norocul îi fusese foarte schimbător, dar el era prea optimist din fire ca să pună bani deoparte în perioadele prospere. Mama lui Elizabth fusese o femeie neputincioasă, imatură şi evazivă, autocompătimindu-se mereu şi susträgîndu-se de la toate îndatoririle normale ale vieţii pe temeiul unor sensibilităţi pe care nu le avea de fapt. După ce ani la rînd se aflase în treabă cu lucruri precum Votul Femeilor şi Înalta Gîndire, după ce făcuse mai multe încercări literare neizbutite, în cele din urmă se apucase de pictură. Pictura este singura artă ce poate fi practicată fără talent ori muncă îndîrjită. Doamna Lackersteen poza în artistul exilat printre filistini – printre aceştia, nu-i nevoie s-o mai spunem, era inclus şi soţul ei –, o poză ce-i oferea posibilităţi aproape nelimitate de a se transforma într-o persoană plictisitoare.

În ultimul an de război, domnul Lackersteen, care reuşise să evite serviciul militar, cîştigase o mulţime de bani şi imediat după armistiţiu se mutaseră într-o casă nouă în Highgate, o clădire imensă, dar cam întunecată, cu o mulţime de sere, alei cu arbuşti, grajduri şi terenuri de tenis. Domnul Lackersteen angajase o armată de servitori, ba chiar şi un majordom, atît de mare îi era optimismul. Elizabeth fu trimisă pentru două trimestre la un pension foarte scump. Ah, bucuria, bucuria, bucuria de neuitat a celor

trimestre! Patru din fetele de la şcoală erau de familie bună; aproape toate aveau propriul lor ponei, pe care aveau voie să-l călărească în după-amiezele de duminică. Există în viaţa fiecăruia din noi o scurtă perioadă în care caracterul i se fixează pentru totdeauna; pentru Elizabeth această perioadă au fost cele două trimestre în care stătuse cot la cot cu cei bogaţi. După aceea, întregul ei cod de comportare se rezumase la o singură credinţă, foarte simplă. Aceasta era că Bun („plăcut“ era cuvîntul folosit de ea) este sinonim cu costisitor, elegant, aristocratic; iar Rău („groaznic“) este ceea ce este ieftin, umil, sărăcăcios. Poate că tocmai de aceea există şcolile scumpe pentru fete: să le înveţe acest crez. Pe măsură ce Elizabeth înainta în vîrstă, acest sentiment devenise mai subtil, difuzîndu-se în toate gîndurile ei. Totul, de la o pereche de ciorapi pînă la sufletul unui om, putea fi clasificat drept „plăcut“ ori „groaznic“. Şi din nefericire – căci prosperitatea domnului Lackersteen nu durase prea mult – „groaznicul“ fusese cel predominant în viaţa ei.

Crahul inevitabil venise la sfîrşitul lui 1919. Elizabeth fusese retrasă de la şcoală, urmînd să-şi continue educaţia într-un şir de şcoli ieftine, groaznice, cu pauze de un trimestru ori două cînd tatăl ei nu putea plăti taxele. Acesta murise de gripă, cînd ea avea douăzeci de ani. Doamna Lackersteen rămăsese cu un venit anual de 150 lire, pe toată durata vieţii. Sub administrarea doamnei Lackersteen, cele două femei nu puteau trăi în Anglia cu trei lire pe săptămînă. Se mutaseră la Paris, unde viaţa era mai ieftină şi unde doamna Lackersteen intenţiona să se dedice cu totul Artei.

Paris! Să trăieşti la Paris! Flory fusese destul de departe de ţintă cînd îşi imaginase acele interminabile discuţii cu artiştii bărboşi sub platanii înfrunziţi. Viaţa lui Elizabeth la Paris nu fusese chiar aşa.

Mama ei închiriase un atelier în Montparnasse şi căzuse din nou într-o stare de trîndăvie jalnică, năucitoare. Era atît de nechibzuită cu banii încît venitul nu acoperea nici pe departe cheltuielile şi timp de mai multe luni Elizabeth nu avusese nici măcar atît cît să mănînce. Apoi îşi găsise un post de profesoară de engleză în familia unui director de bancă francez. O numeau *notre mees anglaise*. Bancherul locuia în arondismentul XII, departe de Montparnasse, şi Elizabeth îşi luase o cameră într-o pensiune din apropiere. Era o casă îngustă, cu faţada galbenă, pe o străduţă lăturalnică. Ferestrele dădeau spre o prăvălie de păsări decorată în general cu carcase rău mirositoare de porci mistreţi pe care domni bătrîni ca nişte satiri decrepiţi veneau să le vadă în fiecare dimineaţă şi le miroseau îndelung, cu plăcere. Alături de prăvălia de păsări era o cafenea plină de muşte cu inscripţia „Café de l’Amitié. Bock Formidable“. Cît ura Elizabeth această *pension*! *La patronne* era o bătrînă prefăcută, îmbrăcată în negru, ce-şi petrecea viaţa furişîndu-se în sus şi-n jos pe scări în speranţa că-şi va prinde

chiriaşele spălîndu-şi ciorapii în ligheanul pentru mîini. Iar chiriaşele, nişte văduve supărăcioase cu limbi ascuţite, nu dădeau pace singurului bărbat din casă, o fiinţă blîndă şi cheală ce lucra la La Samaritaine, întocmai ca nişte vrăbii ce se vînzolesc împrejurul unei cojiţe de pîine. La masă îşi spionau una alteia farfuria să vadă care a primit porţia cea mai mare. Baia era o văgăună întunecată, cu pereţi coşcoviţi şi un cazan şubred şi coclit care scuipa un deget de apă călduţă în cadă, după care se încăpăţîna să nu mai funcţioneze. Directorul de bancă pe ai cărui copii Elizabeth îi învăţa engleza era un bărbat de vreo cincizeci de ani, cu o faţă grasă şi obosită şi o căpăţînă cheală, galben închis, amintind de un ou de struţ. A doua zi după venirea ei, acesta intrase în încăperea unde îşi ţinea lecţiile cu copiii, se aşezase alături de Elizabeth şi o ciupise de braţ. A treia zi o ciupise de pulpă, a patra în spatele genunchiului, a cincea deasupra genunchiului. După aceea, în fiecare seară, între cei doi se dădea o luptă mută, mîna ei luptîndu-se din răsputeri pe sub masă să ţină la distanţă mîna lui scotocitoare ca un dihor.

Era o existenţă meschină, groaznică. De fapt, atingea niveluri ale „grozăviei“ a căror existenţă Elizabeth nu o cunoscuse înainte. Dar ceea ce o deprima cel mai mult, umplînd-o de sentimentul că se afundă într-o lume inferioară, oribilă, era atelierul mamei ei. Doamna Lackersteen era una din acele persoane care se pierd cu totul cu firea cînd sînt lipsite de servitori. Trăia într-un neîntrerupt coşmar între pictură şi gospodărie, şi nu se ocupa niciodată de nici una. La intervale neregulate, se ducea la o „şcoală“ unde producea naturi moarte cenuşii, sub îndrumarea unui maestru a cărui tehnică se baza pe utilizarea pensulelor murdare; în rest, acasă, îşi făcea de lucru în mod jalnic cu ibricele şi tigăile. Starea în care se găsea atelierul era mai mult decît deprimantă pentru Elizabeth; era diavolească, satanică. Era o cocină rece şi plină de praf, cu generaţii întregi de cratiţe zăcînd în grăsime pe o sobă de gaz ruginită, patul nu se făcea niciodată pînă după-amiaza şi peste tot, în toate locurile posibile unde puteai să calci pe ele sau să te împiedici de ele, se aflau cutii cu terebentină mînjite cu vopsea şi căni pe jumătate pline cu ceai negru şi rece. Se-ntîmpla să ridici o pernă de pe un scaun şi sub ea să găseşti o farfurie cu resturi de ou prăjit. De cum intra pe uşă, Elizabeth izbucnea:

— Vai, mamă, mamă dragă, cum poţi? Uite în ce stare e camera asta! E îngrozitor să trăieşti aşa!

— Camera, dragă? Ce-i cu ea? E dezordine?

— Dezordine! Mamă, chiar trebuie să laşi farfuria aia cu porridge în mijlocul patului? Şi cratiţele alea! Arată înspăimîntător. Dacă vine cineva?

În ochii doamnei Lackersteen apărea acea privire pierdută, de pe altă lume, pe care

o aborda cînd se întrezărea ceva ce semăna a muncă.

— Nici unuia din prietenii mei nu i-ar păsa, draga mea. Noi, artiştii, sîntem nişte boemi. Nu înţelegi cît de preocupaţi sîntem de pictura noastră. Tu nu ai temperament artistic, dragă.

— Trebuie să încerc să curăţ cîteva din cratiţele alea. Nu suport gîndul că trăieşti în felul ăsta. Ce-ai făcut cu peria de frecat?

— Peria de frecat? Să mă gîndesc, ştiu că am văzut-o pe undeva. A, da! Am folosit-o ieri ca să-mi curăţ paleta. Dar nu are nimic dacă o speli bine cu terebentină.

În timp ce Elizabeth muncea, doamna Lackersteen se aşeza şi continua să mîzgălească o coală de hîrtie cu un creion Conté.

— Eşti minunată, dragă. Atît de practică! Nu-mi dau seama de la cine ai moştenit asta. Pentru mine arta este totul. O simt ca pe o Mare uriaşă ce tălăzuieşte înlăuntru-mi. Îneacă tot ce este meschin şi neimportant. Ieri mi-am mîncat prînzul dintr-o filă din *Nash's Magazine* ca să nu mai pierd timpul cu spălatul farfuriilor. Ce idee grozavă! Cînd ai nevoie de o farfurie curată, nu trebuie decît să rupi o coală.

Elizabeth nu avea prieteni la Paris. Prietenii mamei ei erau femei de aceeaşi teapă cu ea ori celibatari, bătrînei anoşti ce trăiau din venituri modice şi practicau pseudo-arte demne de dispreţ precum xilogravura ori pictura pe porţelan. În rest, Elizabeth se întîlnea numai cu străini, iar ei, străinii, nu-i plăceau; şi în nici un caz bărbaţii, cu hainele lor ieftine şi manierele revoltătoare pe care le aveau la masă. La acea vreme avea o unică mare consolare. Să se ducă la Biblioteca Americană de pe Rue de l'Elysée şi să se uite la revistele ilustrate. Uneori, duminica sau în după-amiaza ei liberă, stătea acolo ore în şir aşezată la una din mesele uriaşe şi strălucitoare, visînd aplecată peste *Sketch, Tatler, Graphic* sau *Sporting and Dramatic*.

Ah, ce minunăţii erau ilustrate acolo! „Cîinii de vînătoare adunîndu-se pe pajiştea de la Charlton Hall, încîntătoarea reşedinţă din Warwickshire a lordului Burrowden", „Distinsa doamnă Tyke-Bowlby în Park, cu splendidul ei alsacian, Kublai Kahn, care a luat premiul al doilea al Cruft's în această vară", „Pe plajă la Cannes. De la stînga la dreapta: domnişoara Barbara Pilbrick, sir Edward Tuke, lady Pamela Westrope, căpitanul Tuppy Benacre".

Plăcuta, delicioasa lume de aur! În două rînduri, de pe pagină o priviseră chipurile unor vechi colege de şcoală. Cum a mai durut-o sufletul. Erau cu toate acolo, fostele ei colege de şcoală, cu caii, cu maşinile şi cu soţii lor ofiţeri de cavalerie; iar ea era aici, legată de slujba aceasta cumplită, de acestă cumplită *pension*, de cumplita ei mamă! Să nu fie oare nici o scăpare? Să fie condamnată pentru totdeauna la această sărăcie sordidă, dar fără nici o speranţă de a reveni în lumea civilizată?

Nu era cîtuşi de puţin anormal ca, avînd în faţa ochilor exemplul mamei sale, Elizabeth să aibă o straşnică aversiune faţă de artă. De fapt, orice exces de spirit – intelect era cuvîntul pe care îl folosea ea – avea tendinţa să aparţină, în ochii ei, categoriei „groaznic“. Simţea că oamenii adevăraţi, oamenii decenţi, cei ce vînau potîrnichi, mergeau la Ascot şi făceau iahting la Cowes, nu se preocupau de intelect. Nu se apucau de nimicuri precum scrierea cărţilor şi nici nu făceau pe nebunii cu pensulele de pictură şi cu toate aceste idei hiperintelectualizate despre socialism şi tot restul. „Hiperintelectualizat“ era un cuvînt amar în vocabularul ei. Iar cînd se întîmplase, o dată sau de două ori, să întîlnească un artist adevărat care prefera să lucreze toată viaţa fără să primească un penny decît să se vîndă unei bănci ori companii de asigurări, Elizabeth îl dispreţuise cu mult mai mult decît pe ageamiii din cercul mamei ei. Era ruşinos, degradant, rău, ca un om să întoarcă deliberat spatele la tot ce este bun şi decent, să se sacrifice de dragul unor principii care nu duc nicăieri. Se temea să nu rămînă fată bătrînă, dar mai curînd ar fi îndurat asta o mie de vieţi decît să se mărite cu un asemenea bărbat.

Elizabeth era de-acum de aproape doi ani la Paris cînd mama ei muri pe neaşteptate în urma unei toxiinfecţii alimentare. Era de mirare că nu murise din această cauză încă mai demult. Elizabeth rămase cu mai puţin de o sută de lire sterline. Unchiul şi mătuşa ei îi telegrafiară imediat din Birmania, invitînd-o să stea cu ei şi anunţînd-o că urmează o scrisoare.

Doamna Lackersteen, cu creionul în gură, meditase un timp asupra scrisorii, aplecîndu-şi faţa delicată, triunghiulară, peste pagină asemenea unui şarpe căzut pe gînduri.

— Presupun că trebuie s-o chemăm aici, măcar pentru un an. Ce plictiseală! Oricum. Dacă arată cît de cît, se mărită în mai puţin de un an. Ce să-i spun, Tom?

— Ce să-i spui? Mda, spune-i că aici o să pescuiască un soţ mult mai uşor decît acasă. Ceva de genul ăsta, ştii tu.

— Dragă Tom! Ce lucruri imposibile debitezi!

Doamna Lackersteen scrise:

„Desigur, este o aşezare foarte mică şi sîntem în junglă o mare parte din timp. Mă tem că vei găsi acest loc îngrozitor de plicticos după deliciile Parisului. Dar asemenea mici aşezări au şi avantajele lor pentru o tînără. Ea devine o adevărată regină în societatea locală. Bărbaţii necăsătoriţi sînt atît de singuri încît apreciază în mod deosebit societatea unei tinere fete etc.“.

Elizabeth cheltui treizeci de lire pe rochii de vară şi porni imediat pe mare. Vaporul, precedat de delfini jucăuşi, străbătu Mediterana şi Canalul, brăzdînd apele de un

albastru ţipător ca de email şi ieşi apoi în întinderile verzi ale Oceanului Indian, unde cîrduri de peşti zburători planau speriaţi la vederea uriaşului ce se apropia. Noaptea, apele erau fosforescente, iar siajul părea o săgeată mişcătoare de foc verde. Elizabeth „adora“ viaţa la bordul vaporului. Îi plăcea să danseze seara pe punte, îi plăceau cocteilurile pe care fiecare bărbat de la bord părea nerăbdător să i le ofere, jocurile de pe punte, de care, totuşi, se plictisi cînd se plictisiră şi ceilalţi călători tineri. Pentru ea nu avea nici o importanţă că trecuseră numai două luni de la moartea mamei sale. Nu ţinuse niciodată prea mult la ea, şi apoi cei de aici nu ştiau aproape nimic în ce o priveşte. Era atît de plăcut ca după cei doi ani atît de urîţi să respire din nou aerul bogăţiei. Asta nu însemna că majoritatea oamenilor de aici erau bogaţi; dar la bordul unei nave toţi se poartă ca şi cum ar fi. Îi cam plăcea India, o ştia. Îşi făurise o imagine despre ea din discuţiile celorlalţi pasageri; chiar învăţase cîteva din cele mai utile expresii hinduse, ca *idher ao, jaldi, sahiblog* etc. Gusta cu anticipaţie atmosfera plăcută a cluburilor cu acele *punkah* ce se leagănă şi băieţi desculţi, cu turbane albe ce fac mereu plecăciuni; *maidan*-ele pe care englezi bronzaţi, cu mustaţa tunsă scurt, galopează încolo şi-ncoace, lovind mingile de polo. Viaţa în India era aproape tot atît de plăcută ca atunci cînd eşti cu adevărat bogat.

Pătrunseră în Colombo străbătînd ape verzi ca de sticlă pe care pluteau, încălzindu-se, broaşte ţestoase şi şerpi negri. O flotilă de şampane veni în grabă în întîmpinarea vaporului, conduse de bărbaţi negri ca tăciunele, cu buze mai roşii decît sîngele din cauza sucului de betel. Ţipau şi se băteau în jurul pasarelei, în timp ce pasagerii coborau. Cînd coborîră Elizabeth şi prietenii ei, doi barcagii ale căror şampane erau lipite de pasarelă îi asaltară cu ţipetele lor.

— Nu mergeţi cu el, don’şoară! Nu cu el! Om rău, viclean, nu potrivit să ia pe don’şoara!

— Nu’scultaţi minciuni, don’şoară! Obraznic jigodie! Fente primejdioase joacă la el. Fente primejdioase indigene!

— Ha, ha! El nu indigen! O, nu! El om european, piele albă toată, don’şoară! Ha, ha!

— Încetaţi cu sfada, ori unul dintre voi va primi un şut, spuse soţul prietenei lui Elizabeth, care era plantator.

Se urcară într-una din şampane şi porniră spre cheiul scăldat în soare. Vîslaşul cel norocos se întoarse şi expedie spre rivalul lui o flegmă groasă pe care o adunase probabil de mult timp.

Acesta era Orientul. Miresme de ulei de nucă de cocos, lemn de santal, scorţişoară şi şofran pluteau peste ape în aerul fierbinte, ameţitor. Prietenii au dus-o la Mount Lavinia, unde s-au scăldat în marea călduţă ce spumega precum coca-cola. S-au întors la

vapor seara, iar peste o săptămînă ajungeau la Rangoon.

Trenul, care folosea lemne drept combustibil, se tîra cu douăsprezece mile pe oră peste cîmpia întinsă şi pîrjolită de la nord de Mandalay, mărginită în depărtare de arcurile albastre ale dealurilor. Egrete albe stăteau nemişcate, ca nişte bîtlani, şi grămezi de chili ce se uscau străluceau roşii în soare. Cîte o pagodă se înălţa uneori din cîmpie ca sînul unei femei uriaşe, culcate pe spate. Noaptea timpurie a tropicelor se aşternea, iar trenul înainta încet, hurducăind şi oprind prin staţii mici, unde ţipete sălbatice ţîşneau din întuneric. Bărbaţi aproape goi, cu părul lung înnodat la spate, se foiau de colo pînă colo la lumina torţelor, hidoşi ca nişte diavoli în ochii lui Elizabeth. Trenul se afundă în pădure şi ramuri nevăzute se ştergeau de ferestre. Pe la ora nouă ajunseră la Kyauktada, unde unchiul şi mătuşa o aşteptau cu maşina domnului Macgregor, însoţiţi de cîţiva servitori ce purtau torţe. Mătuşa îi veni în întîmpinare şi-i cuprinse umerii cu mîinile ei delicate, de saurian.

— Bănuiesc că tu eşti nepoata noastră, Elizabeth? Sîntem atît de bucuroşi să te vedem, spuse ea şi o sărută.

Domnul Lackersteen privi peste umerii soţiei sale în lumina torţelor. Scoase un scurt şuierat şi exclamă:

— Ei, să fiu al naibii! apoi o îmbrăţişă pe Elizabeth şi o sărută.

Mai călduros decît era necesar, după părerea ei. Nu-i mai văzuse pe nici unul pînă atunci.

După cină, Elizabeth şi mătuşa ei avură o discuţie în salon, sub *punkah*. Domnul Lackersteen se plimba prin grădină, aparent ca să respire mireasma de iasomie, în realitate însă ca să se bucure în mod clandestin de băutura pe care unul dintre servitori i-o aduse pe furiş.

— Draga mea, eşti atît de drăguţă! Stai să te mai privesc o dată!

O luă pe după umeri.

— Cred că tunsoarea asta gen Eaton ţi se potriveşte. Te-ai tuns la Paris?

— Da. Toată lumea se tunde aşa. Ţi se potriveşte, dacă ai capul destul de mic.

— Încîntător! Şi ochelarii cu rame de baga – o modă atît de potrivită! Am auzit că mai toate… ăă… demimondenele din America de Sud poartă aşa ceva. Cîţi ani spui că ai, draga mea?

— Douăzeci şi doi.

— Douăzeci şi doi! Ce încîntaţi vor fi toţi bărbaţii cînd te vom duce mîine la club! Sînt atît de singuri, sărmanii, nu văd niciodată un chip nou. Şi ai stat doi ani încheiaţi la Paris? Nu-mi vine să cred că bărbaţii de acolo te-au putut lăsa fără să te măriţi.

— Mă tem că nu am întîlnit prea mulţi bărbaţi, mătuşă. Numai străini. A trebuit să

trăim foarte discret. Şi am lucrat, adăugă ea, considerînd asta o mărturisire mai degrabă neplăcută.

— Desigur, desigur, oftă doamna Lackersteen. Mereu acelaşi lucru. Fete drăguţe care trebuie să muncească pentru a-şi asigura existenţa. E o ruşine! Cred că-i ceva îngrozitor de egoist, ce zici, ca aceşti bărbaţi să rămînă necăsătoriţi cînd sînt atîtea fete sărace în căutarea unui soţ?

Cum Elizabeth nu-i răspunse, doamna Lackersteen continuă suspinînd din nou:

— Sînt convinsă că, dacă aş fi o tînără domnişoară, m-aş mărita cu oricine, literalmente cu oricine.

Privirile celor două femei se întîlniră. Doamna Lackersteen voia să spună multe, dar nu intenţiona să facă mai mult decît o aluzie indirectă. Mare parte din conversaţia ei consta, în general, din aluzii, dar reuşea să fie destul de limpede.

Spuse pe un ton tandru-impersonal, de parcă discutau un subiect de interes general:

— Desigur, trebuie să admit că sînt cazuri cînd, dacă o fată nu reuşeşte să se mărite, este numai din vina ei. Uneori se întîmplă chiar şi aici. Îmi aduc aminte de un asemenea caz, petrecut cu puţin timp în urmă: o fată a venit şi a stat un an întreg la fratele ei şi a primit propuneri de la tot felul de bărbaţi – poliţişti, inspectori forestieri, funcţionari ai firmelor de cherestea cu perspective foarte bune. Şi i-a refuzat pe toţi; voia să se căsătorească numai cu un militar, am auzit. Ei, la ce să te aştepţi? Desigur, fratele ei nu putea s-o ţină la infinit. Iar acum am auzit că este acasă, sărmana, damă de companie, practic o servitoare. Şi primeşte numai cincisprezece şilingi pe săptămînă! Nu-i înspăimîntător fie şi numai să te gîndeşti la astfel de lucruri?

— Înspăimîntător! răspunse Elizabeth ca un ecou.

Atît despre acest subiect. Dimineaţa, după ce se întoarse de la locuinţa lui Flory, Elizabeth le descrise rudelor ei aventura. Luau micul dejun, aşezaţi la masa încărcată cu flori, sub *punkah*-ul care se legăna deasupra lor. Majordomul mahomedan, înalt şi deşirat ca o barză, în costum alb şi *pagri*, stătea în spatele scaunului doamnei Lackersteen, cu tava în mînă.

— Şi, vai, mătuşă, atît de interesant! O birmaneză a venit pe verandă. Nu mai văzusem nici una pînă acum, sau, cel puţin, nu ştiam că sînt fete. Atît de micuţă şi ciudată, era aproape ca o păpuşă cu faţa ei rotundă şi galbenă şi cu părul negru răsucit în creştetul capului. Nu părea să aibă mai mult de şaptesprezece ani. Domnul Flory mi-a spus că este spălătoreasa.

Trupul deşirat al majordomului indian înţepeni. Cătă în jos, spre fată, cu ochii lui mari, albi pe faţa neagră. Vorbea bine englezeşte. Domnul Lackersteen se opri cu furculiţa cu peşte la jumătatea distanţei între farfurie şi gura lui grosolană, larg

deschisă.

— Spălătoreasa! spuse el. La dracu', trebuie să fie o greşeală! În ţara asta nu există aşa ceva. Bărbaţii sînt cei care spală rufele. Dacă vrei să ştii părerea mea...

Dar se opri brusc, ca şi cînd cineva l-ar fi călcat pe picior pe sub masă.

VIII

În acea seară, Flory îi spuse lui Ko S'la să trimită după bărbier. Era un singur bărbier în oraş, un indian, care îşi cîştiga traiul bărbierindu-i pe indieni la preţul de opt anna pe lună, o zi da, una nu. În lipsa altor bărbieri îi avea clienţi şi pe europeni. Bărbierul aştepta pe verandă cînd Flory se întoarse de la tenis. Flory steriliză foarfecele cu apă fiartă şi soluţie Condy şi apoi se tunse.

— Scoate cel mai bun costum Palm Beach, îi spuse el lui Ko S'la. Şi o cămaşă de mătase şi pantofii din piele de *sambhur*. Şi cravata cea nouă care a venit de la Rangoon săptămîna trecută.

— Aşa am făcut, *thakin*, spuse Ko S'la, ceea ce însemna că aşa va face.

Cînd intră în dormitor, Flory îl găsi pe Ko S'la aşteptînd cu un aer îmbufnat lîngă hainele pe care le întinsese pe pat. Era evident că servitorul ştia de ce se găteşte Flory (în speranţa că o va întîlni pe Elizabeth) şi că dezaproba acest lucru.

— Ce mai aştepţi? întrebă Flory.

— Să te ajut să te îmbraci, *thakin*.

— În seara asta mă îmbrac singur. Poţi pleca.

Intenţiona să se radă – pentru a doua oară în acea zi – şi nu voia ca servitorul să-l vadă luîndu-şi instrumentele de bărbierit în camera de baie. Trecuseră cîţiva ani de cînd nu se mai bărbierea de două ori pe zi. Ce noroc providenţial să trimită după cravata cea nouă doar cu o săptămînă înainte, îşi spuse. Se îmbrăcă foarte atent, apoi petrecu aproape un sfert de oră ca să-şi perie părul ţepos ce nu voia niciodată să se aşeze după ce fusese tuns.

Şi în clipa următoare parcă, se plimba deja cu Elizabeth pe strada bazarului. O găsise singură în „biblioteca" de la club şi într-un neaşteptat acces de curaj o invitase să iasă cu el; şi ea venise cu o iuţeală ce îl surprinsese, neoprindu-se nici măcar să spună ceva unchiului şi mătuşii ei. Trăia de atîta timp în Birmania, încît uitase manierele din Anglia. Pe sub smochinii uriaşi ce mărgineau drumul era foarte întuneric, căci frunzele

ascundeau luna nouă, dar ici şi colo, prin cîte o spărtură, stelele clipeau albe şi joase ca nişte felinare atîrnate de crengi invizibile. Valuri succesive de mirosuri se rostogoleau spre ei, mai întîi mirosul dulceag, greţos, al iasomiei roşii, apoi un iz rece de baligă ori putreziciune venind dinspre colibele din faţa bungaloului doctorului Veraswami. În apropiere se auzea ritm de tobe.

Auzind tobele, Flory îşi aminti că ceva mai în josul drumului, în faţa casei lui U Po Kyin, se desfăşura un *pwe*[31]; U Po Kyin însuşi făcuse aranjamentele pentru spectacol, deşi de plătit îl plătise altcineva. Lui Flory îi veni o idee îndrăzneaţă. O va duce pe Elizabeth la *pwe*! O să-i placă – trebuia să-i placă; nici un om care are ochi să vadă nu rezistă unui dans *pwe*. Probabil că se va isca un adevărat scandal cînd se vor întoarce împreună la club după o absenţă atît de lungă, dar la naiba! Ce contează? Elizabeth era altfel decît hoarda de neghiobi de la club. Şi va fi atît de plăcut să meargă împreună la *pwe*! În acest moment muzica izbucni într-o zarvă drăcească, un ţipăt strident de fluiere, un răpăit ca de castaniete şi ritmul răguşit al tobelor peste care se auzea strigătul metalic al unei voci bărbăteşti.

— Ce-i zgomotul ăsta? întrebă Elizabeth, oprindu-se. Parcă ar fi o formaţie de jazz!

— Muzică autohtonă. Se prezintă un *pwe*, un fel de piesă birmaneză: un amestec de dramă istorică şi spectacol de revistă, dacă vă puteţi imagina aşa ceva. Cred că v-ar interesa. Imediat după cotitura drumului.

— Ah, spuse ea mai degrabă cu îndoială.

Dădură colţul, pătrunzînd într-o lumină strălucitoare. Pe o distanţă de treizeci de metri, drumul era blocat de spectatorii care priveau la *pwe*. În fund, sub nişte felinare cu petrol rău mirositoare, se înălţa o scenă, iar în faţa ei ţipa şi bubuia orchestra; pe scenă, doi bărbaţi îmbrăcaţi în costume ce lui Elizabeth îi aminteau de pagodele chinezeşti luau diverse atitudini cu nişte săbii curbe în mîini. În lungul drumului se întindea marea de siluete în muselină albă ale femeilor întoarse cu spatele, cu şaluri roşii aruncate pe umeri şi părul negru strîns ca un cilindru. Unele erau întinse pe rogojini şi dormeau tun. Un chinez bătrîn, purtînd o tavă cu alune, îşi croia drum prin mulţime, intonînd trist: „*Myaypè*! *Myaypè*!“.

— Să ne oprim şi să privim cîteva minute, dacă vreţi, spuse Flory.

Elizabeth era aproape ameţită de această revărsare de lumină şi de larma orchestrei, dar ceea ce o îngrozea cel mai tare era priveliştea mulţimii de oameni ce stăteau în stradă ca şi cum aceasta ar fi fost o sală de teatru.

— Îşi prezintă întotdeauna piesele în mijlocul drumului? spuse ea.

— De regulă. Instalează o scenă rudimentară pe care o demontează dimineaţa. Spectacolul durează toată noaptea.

— Dar au voie să… să blocheze drumul?

— A, da. Aici nu există reguli de circulaţie. Ştiţi, nu există trafic, ca să aibă ce reglementa.

Asta i se păru foarte ciudat fetei. Între timp, aproape toţi cei din public se întoarseră pe rogojinile lor ca să se uite la „ingaleikma“. În mijlocul mulţimii se afla cam o jumătate de duzină de scaune pe care stăteau cîţiva funcţionari şi oficialităţi. U Po Kyin se număra printre ei şi făcea eforturi să-şi răsucească trupul mătăhălos ca să-i salute pe europeni. Cînd muzica se opri, Ba Taik, cel cu urme de vărsat, zori prin muţime şi se plecă adînc în faţa lui Flory, cu aerul lui temător.

— Stăpîne atotputernic, stăpînul meu U Po Kyin vă invită dacă vreţi să veniţi împreună cu domnişoara albă să priviţi pentru cîteva minute spectacolul. A pregătit scaune pentru dumneavoastră.

— Ne invită să mergem să stăm jos, îi spuse Flory lui Elizabeth. Vreţi să mergem? Este foarte nostim. Cei doi vor părăsi imediat scena şi urmează un dans. Dacă nu vă deranjează, doar cîteva minute?

Elizabeth era nehotărîtă. Într-un fel, nu i se părea că se cuvine şi nici nu credea că e prea sigur să meargă prin acea mulţime mirositoare de băştinaşi. Cu toate acestea, avea încredere în Flory, care probabil că ştia ce se cuvine, şi-i permise s-o conducă pînă la scaune. Birmanezii le făcură loc, zgîindu-se şi sporovăind în urma ei. Picioarele i se şterseră de trupurile înfăşurate în muselină albă; o duhoare sălbatică de sudoare plutea în aer. U Po Kyin se înclină spre ea, făcînd o plecăciune cît putu el de corectă şi spuse pe nas:

— Sînteţi amabilă să staţi jos, doamnă! Sînt foarte onorat să vă cunosc. Bună seara, domnule Flory! Ce plăcere neaşteptată! Dacă am fi ştiut că ne veţi onora cu prezenţa dumneavoastră, am fi pregătit whisky şi alte băuturi răcoritoare europene. Ha, ha!

Rîse şi dinţii lui înroşiţi de betel sclipiră în lumina felinarelor ca un staniol roşu. Era atît de uriaş şi de hidos, încît Elizabeth nu se putu stăpîni şi se dădu înapoi în faţa lui. Un tînăr zvelt, îmbrăcat într-*o longyi* purpurie, se înclină înaintea ei întinzînd o tavă pe care erau două pahare cu şerbet galben, de la gheaţă. U Po Kyin bătu scurt din palme şi strigă unui băiat ce stătea lîngă el: „*Hey kaung galay*!“. Dădu cîteva porunci în birmaneză şi băiatul îşi făcu drum pînă la marginea scenei.

— Le-a spus să o aducă pe cea mai bună dansatoare în cinstea dumneavoastră, spuse Flory. Iat-o, vine.

O fată ce stătuse ghemuită în fundul scenei, fumînd, înaintă în lumina felinarelor. Era foarte tînără, cu umeri fragili, fără sîni şi îmbrăcată într-o *longyi* din satin albastru ce îi ascundea complet picioarele. Poalele *ingyi*-ului se curbau în afară în dreptul

şoldurilor formînd mici malacovuri, după vechea modă birmaneză. Parcă erau petalele unei flori ce privea în jos. Aruncă leneş ţigara spre unul din bărbaţii din orchestră şi apoi, întinzînd braţul zvelt, îl răsuci de parcă voia să-şi relaxeze muşchii.

Orchestra izbucni în ţipete puternice, neaşteptate. Erau fluiere ca nişte cimpoaie, un instrument ciudat alcătuit din plăci de bambus în care un bărbat lovea cu un ciocănel, iar în centru se afla un alt bărbat înconjurat de douăsprezece tobe înalte, de diferite dimensiuni. Trecea rapid de la una la alta, lovindu-le cu podul palmei. De îndată fata începu să danseze. Dar la început nu era dans, ci o mişcare ritmică a capului, atitudini şi răsuciri ale coatelor ca mişcările acelor siluete articulate, din lemn, întîlnite în vechile bîlciuri. Mişcarea gîtului şi a coatelor era întocmai ca cea a unei marionete, dar totodată incredibil de sinuoasă. Mîinile cu degetele strînse se răsuceau aidoma capetelor unor şerpi; şi le putea da pe spate pînă ce ajungeau aproape la nivelul braţelor. Mişcările se accelerau treptat. Începu să salte dintr-o parte în alta, zvîrlindu-se în jos într-un soi de reverenţă şi ţîşnind apoi cu o extraordinară agilitate, în ciuda *longyi*-ului care-i acoperea picioarele. Apoi luă o atitudine grotescă: părea că era aşezată, cu genunchii îndoiţi şi trupul aplecat în faţă, braţele întinse se răsuceau, iar capul i se mişca în ritmul tobelor. Muzica acceleră pînă atinse apogeul, fata se îndreptă şi se învîrti cu viteza unui titirez, malacovurile zburînd în juru-i ca petalele unui ghiocel. Apoi muzica se opri tot atît de brusc precum pornise, iar fata se aplecă iarăşi într-o reverenţă, în mijlocul strigătelor răguşite ale publicului.

Elizabeth privea dansul cu un amestec se uimire, plictis şi ceva ce semăna cu groaza. Îşi sorbise băutura şi constatase că avea gust de ulei de păr. Pe o rogojină lîngă picioarele ei, trei tinere birmaneze dormeau adînc, ţinîndu-şi capul pe aceeaşi pernă, iar feţele lor mici şi ovale, una lîngă alta, păreau chipurile unor pisicuţe. La adăpostul muzicii, Flory îi vorbea încet lui Elizabeth la ureche, comentînd dansul.

— Ştiam că vă va interesa; de aceea v-am adus aici. Aţi citit atîtea cărţi şi aţi fost în locuri civilizate, nu sînteţi ca noi ceilalţi, sărmani sălbatici de aici. Nu credeţi că, în felul lui ciudat, merită să fie privit? Priviţi mişcările fetei – priviţi această poză stranie, aplecată în faţă ca o marionetă, şi felul în care i se răsucesc braţele din coate, ca o cobră care se înalţă, gata să atace. În toate astea e şi ceva sinistru! Toţi asiaticii au ceva diabolic. Şi totuşi, cînd priveşti mai îndeaproape, ce artă, cîte secole de cultură descoperi în spate! Fiecare mişcare pe care o face această fată a fost studiată şi transmisă prin nenumărate generaţii. Ori de cîte ori te uiţi atent la arta acestor popoare din răsărit vezi acest lucru – o civilizaţie ce se întinde cu mult timp în urmă, practic aceeaşi, încă din timpurile cînd noi mai eram îmbrăcaţi în frunze. Nu ştiu cum să vă spun, dar întreaga viaţă şi tot spiritul Birmaniei sînt concentrate în modul în care

această fată îşi răsuceşte braţele. Văzînd-o pe ea, poţi vedea cîmpurile de orez, satele la umbra copacilor de tec, pagodele, preoţii în veşmintele lor galbene, bivolii ce se scaldă în apele rîurilor în zorii zilei, palatul Thibaw…

Glasul lui încetă brusc, o dată cu muzica. Existau cîteva lucruri, şi dansul *pwe* era unul din acestea, care îl incitau să vorbească la nesfîrşit şi fără reţinere, dar acum îşi dădea seama că vorbise ca un personaj dintr-un roman şi nici măcar dintr-un roman prea bun. Îşi întoarse privirea. Elizabeth îl ascultase cuprinsă de un fior de jenă. Despre ce vorbea omul ăsta? fusese primul ei gînd. Mai mult, prinsese de cîteva ori cuvîntul „artă“, atît de urît de ea. Îşi aminti pentru prima oară că Flory îi era complet necunoscut şi că nu fusese prea înţelept să iasă singură cu el. Privi în jur la marea de feţe întunecate şi la strălucirea sumbră a felinarelor; stranietatea acestei scene aproape o înspăimîntă. Ce căuta ea în acest loc? Cu siguranţă că nu se cuvenea să stea astfel printre oameni de culoare, aproape să-i atingă, în mirosul lor de usturoi şi sudoare. De ce nu era la club împreună cu ceilalţi albi? De ce o adusese aici, în mijlocul acestei hoarde de băştinaşi, să privească acest spectacol hidos şi sălbatic?

Muzica izbucni şi fata începu iarăşi să danseze. Avea faţa atît de pudrată încît îi strălucea în lumina felinarelor ca o mască de cretă în spatele căreia se găseau ochii vii. Era monstruoasă, un demon, cu ovalul feţei albe ca de mort şi gesturile acelea de marionetă. Muzica îşi schimbă tempoul, iar fata începu să cînte cu o voce metalică. Era un cîntec cu ritm trohaic rapid, vesel şi totuşi fioros. Mulţimea îl preluă, o sută de voci intonînd la unison silabele aspre. Rămînînd aplecată în acea atitudine ciudată, fata se răsuci şi dansă cu fesele îndreptate spre public. *Longyi*-ul de mătase sclipea, parcă era din metal. Continuînd să-şi rotească mîinile şi coatele, ea îşi legăna posteriorul dintr-o parte în cealaltă. Apoi – lucru uluitor, vizibil clar prin *longyi* – ea începu să-şi răsucească fesele independent una de cealaltă, în ritmul muzicii.

Publicul izbucni în aplauze. Cele trei fete care dormeau pe rogojină se treziră în acelaşi moment şi porniră să bată frenetic din palme. Un funcţionar strigă cu voce nazală „Bravo! Bravo!“ în englezeşte, pentru plăcerea europenilor. Dar U Po Kyin se încruntă şi făcu semn cu mîna. Ştia totul despre femeile europene. Însă Elizabeth era deja în picioare.

— Plec. Este timpul să ne întoarcem, spuse ea abrupt.

Privea într-o parte, dar Flory văzu că era roşie la faţă.

Se ridică în picioare, alături de ea, cuprins de panică.

— Nu puteţi să mai staţi cîteva minute? Ştiu că este tîrziu, dar… au adus-o pe această fată cu două ore mai devreme decît era programată, tocmai în cinstea noastră. Doar cîteva minute?

— Nu pot, trebuia să mă fi întors încă mai demult. Nu ştiu ce vor crede unchiul şi mătuşa mea.

Începu de îndată să-şi facă loc prin mulţime, iar el o urmă fără ca măcar să aibă timp să le mulţumească oamenilor din trupa de *pwe*. Birmanezii le făcură loc cu un aer posac. Tipic pentru englezi, dau totul peste cap trimiţînd după cea mai bună dansatoare şi apoi pleacă aproape înainte ca aceasta să fi început! După plecarea lui Flory şi a lui Elizabeth, avu loc o ceartă înfiorătoare, fata refuzînd să-şi continue dansul, iar publicul pretinzîndu-i să continue. Oricum, pacea fu restabilită cînd pe scenă veniră în fugă doi clovni care începură să facă giumbuşlucuri şi glume obscene.

Flory o urma supus pe fată. Aceasta mergea grăbită cu capul întors; preţ de cîteva momente nu scoase nici un cuvînt. De ce trebuia să se întîmple asta, tocmai cînd începuseră să se înţeleagă atît de bine? Încercă să se scuze.

— Îmi pare rău! Nu mi-am închipuit că o să vă supere…

— Nu-i nimic. De ce să vă pară rău? Am spus doar că era timpul să ne întoarcem, asta-i tot.

— Trebuia să mă gîndesc. În ţara asta te obişnuieşti să nu mai ţii seama de astfel de lucruri. Aceşti oameni au un simţ al decenţei diferit de al nostru – într-un fel este mai strict – dar…

— Nu-i asta! Nu-i asta! exclamă ea enervată.

Flory îşi dădu seama că nu făcea altceva decît să înrăutăţească lucrurile. Îşi continuară drumul în tăcere, el în urma ei. Era distrus. Ce idiot fusese! Şi cu toate astea, nu bănuia cîtuşi de puţin motivul real pentru care ea era supărată pe el. Nu comportarea dansatoarei, în sine, o ofensase; asta pusese doar capacul. Dar întreaga expediţie, însăşi ideea de a vrea să stea cot la cot cu toţi băştinaşii aceia rău-mirositori, o impresionase neplăcut. Era absolut convinsă că nu aşa trebuie să se comporte albii. Şi discursul acela extraordinar şi dezlînat pe care îl începuse, cu toate cuvintele alea lungi – ca şi cum, îşi zise ea cu amărăciune, ar fi citat dintr-o poezie! Aşa obişnuiau să vorbească artiştii neciopliţi pe care-i întîlneai uneori la Paris. Pînă în această seară îl considerase pe Flory un adevărat bărbat. Apoi gîndul ei se întoarse la aventura din acea dimineaţă, cum înfruntase el bivolul cu mîinile goale, şi o parte din mînie i se risipi. Cînd ajunseră la poarta clubului, Elizabeth înclina deja să-l ierte. Între timp, Flory prinsese curajul să vorbească din nou. Se opri. Elizabeth se opri şi ea. Erau într-un loc unde lumina stelelor reuşea să străbată printr-o spărtură între crengi şi Flory îi putea zări chipul.

— Sper, sper că nu sînteţi supărată din cauza asta.

— Nu, bineînţeles că nu sînt. V-am spus că nu.

— Nu trebuia să vă duc acolo. Vă rog să mă iertaţi. Ştiţi, cred că eu n-aş spune celorlalţi unde aţi fost. Poate că ar fi mai bine să spuneţi că aţi ieşit să vă plimbaţi puţin prin grădină, sau ceva de genul ăsta. S-ar putea ca ei să considere destul de ciudat că o domnişoară albă să meargă la un spectacol *pwe*. Nu cred că le-aş spune.

— Ah, desigur, nu le voi spune! acceptă ea cu atîta căldură încît îl surprinse.

După asta îşi dădu seama că era iertat. Dar ce era acel ceva pentru care trebuia să fie iertat, nu înţelesese încă.

Printr-o înţelegere tacită, intrară în club separat. Categoric, expediţia fusese un eşec. În seara aceea, în salonul clubului era o atmosferă de mare sărbătoare. Întreaga comunitate europeană aştepta să o salute pe Elizabeth, iar majordomul şi cei şase servitori, îmbrăcaţi în cele mai bune costume albe, apretate, erau înşiraţi de-o parte şi de alta a uşii, zîmbind şi făcînd temenele. Cînd europenii terminară cu saluturile, majordomul înaintă cu o uriaşă ghirlandă de flori pe care servitorii o pregătiseră pentru *„missie-sahib“*. Domnul Macgregor ţinu un discurs de bun venit plin de umor, prezentîndu-l pe fiecare în parte. Pe domnul Maxwell îl descrise drept „specialistul arboricol local“, pe Westfield ca „păzitor al ordinii şi al legii şi… mda… teroarea bandiţilor locali“ şi aşa mai departe. S-a rîs o mulţime. Vederea chipului unei fete drăguţe le crease tuturor o stare de bună dispoziţie, încît aproape că se amuzară de discursul domnului Macgregor, discurs cu a cărui pregătire, ca să spunem adevărul, acesta îşi petrecuse aproape toată seara.

De cum fu posibil, Ellis îi luă pe Flory şi pe Westfield de braţ şi, cu un aer tainic, îi trase deoparte, în salonul rezervat jocului de cărţi. Era mult mai bine dispus ca de obicei. Îl ciupi pe Flory de braţ cu degetele lui mici şi aspre, dureros, dar amical.

— Ei bine, flăcăule, te-am căutat cu toţii. Unde ai fost în tot acest timp?

— Aă, m-am plimbat.

— Te-ai plimbat? Şi cu cine, mă rog?

— Cu domnişoara Lackersteen.

— Am ştiut eu! Aşadar tu eşti neghiobul care a căzut în cursă, aşa-i? Tu ai înghiţit momeala înainte chiar ca altcineva să aibă timp să se uite la ea. Credeam că eşti o pasăre prea bătrînă pentru chestia asta, zău aşa!

— Ce vrei să spui?

— Ce vreau să spun? Uitaţi-vă la el cum se preface că nu ştie ce vreau să spun! Ei bine, vreau să spun că madam Lackersteen te-a ales drept ţintă pentru draga ei nepoţică prin alianţă, bineînţeles. Asta-i, dacă nu eşti dracului atent. Ei, Westfield?

— Chiar aşa, bătrîne. Tînăr celibatar eligibil. Căpăstrul căsătoriei şi tot restul. Au pus ochii pe tine.

— Nu ştiu de unde v-a venit ideea asta. Nici douăzeci şi patru de ore nu au trecut de cînd a sosit fata aici.

— Destul timp ca s-o iei la plimbare pe potecuţa din grădină, în orice caz. Ai grijă. O fi el Tom Lackersteen un dobitoc beţiv, dar nu-i chiar atît de neghiob încît să vrea ca nepoată-sa să-i atîrne de gît toată viaţa. Şi fără îndoială că şi ea îşi cunoaşte la fel de bine interesul. Aşa că fii atent şi nu-ţi vîrî gîtul în jugul căsătoriei.

— La dracu', nu aveţi dreptul să vorbiţi astfel despre oameni. La urma urmei, fata nu-i decît un copil…

— Dragul meu nerod (Ellis, aproape plin de afecţiune acum, cînd avea un nou subiect de scandal, îl apucă pe Flory de reverul hainei), dragul meu, dragul meu nerod, nu te îmbăta cu apă rece. Îţi închipui că fata asta este o prostuţă. Nu e. Fetele astea de-acasă sînt toate la fel. „Orice poartă pantaloni, dar nu înainte de a trece pe la altar", iată deviza lor, a tuturora. Pentru ce îţi închipui tu că a venit fata asta aici?

— Pentru ce? Nu ştiu. Pentru că aşa a vrut, bănuiesc.

— Doamne! A venit să pună gheara pe un soţ, bineînţeles. De parcă nu s-ar şti! Cînd o fată n-a reuşit în altă parte, încearcă în India, unde orice bărbat se prăpădeşte să vadă o femeie albă. Piaţa de căsătorii din India, aşa i se spune. Piaţa de carne vie, aşa ar trebui să i se spună. În fiecare an vin vapoare întregi încărcate cu fete de-astea ca nişte berbeci congelaţi, gata să fie licitate de burlaci bătrîni şi dezgustători ca tine. Provizii ţinute la rece. Cărniţă suculentă direct de la gheaţă.

— Ce spui e chiar respingător.

— Carne englezească hrănită pe cele mai bune păşuni, continuă Ellis încîntat. Marfă proaspătă. Garantat, calitatea întîi.

Continuă, mimînd că examinează o bucată de carne, adulmecînd ca un satir. Această glumă avea să-l ţină mult timp pe Ellis; aşa se întîmpla de obicei cu glumele lui. Şi nimic nu-i făcea mai mare plăcere decît să tîrască numele unei femei în noroi.

Flory n-o mai văzu pe Elizabeth în acea seară. Erau cu toţii în salon şi urmă flecăreala despre tot felul de nimicuri, atît de obişnuită în asemenea ocazii. El nu rezista niciodată prea mult timp la acest soi de conversaţie. Cît despre Elizabeth, atmosfera civilizată de la club, cu toate aceste chipuri albe în jurul ei, imaginea prietenoasă a ziarelor ilustrate şi desenele Bonzo o liniştiră după interludiul îndoielnic de la *pwe*.

Cînd, la ora nouă, familia Lackersteen părăsi clubul, nu Flory era cel care mergea cu ei spre casă, ci domnul Macgregor, păşind agale alături de Elizabeth asemenea unui monstru saurian prietenos, printre umbrele vagi şi încovoiate ale tulpinilor de mohur auriu. Anecdota cu Prome şi multe altele îşi găseau un nou ascultător. Orice nou venit la Kyauktada era ţinta conversaţiei domnului Macgregor, căci ceilalţi îl considerau un

pisălog fără pereche şi la club devenise o tradiţie să îi fie întrerupte poveştile. Dar Elizabeth era o bună ascultătoare. Domnul Macgregor constata că rareori întîlnise o fată atît de inteligentă.

Flory mai zăbovi puţin, bînd împreună cu ceilalţi. Se spuseră o mulţime de obscenităţi pe seama lui Elizabeth. Conflictul în legătură cu alegerea doctorului Veraswami fuse deocamdată lăsat deoparte. Iar notiţa pe care o pusese Ellis cu o seară înainte fusese şi ea dată jos. Domnul Macgregor o văzuse cu ocazia vizitei sale matinale la club şi, în modul lui imparţial, insistase să fie înlăturată imediat. Aşa că notiţa fusese suprimată; nu însă înainte de a-şi fi atins scopul.

IX

În următoarele două săptămîni se petrecură o mulţime de lucruri.

Duşmănia între U Po Kyin şi doctorul Veraswami era acum în plin avînt. Întregul oraş era împărţit în două facţiuni, toată suflarea indigenă, de la magistraţi pînă la măturătorii din bazar, înrolîndu-se de o parte sau de alta, gata cu toţii să jure strîmb cînd va fi momentul. Dar dintre cele două partide, cel al doctorului era mult mai redus şi mai puţin eficient în răspîndirea calomniilor. Editorul ziarului *Burmese Patriot* fusese dat în judecată pentru revoltă şi calomnie, refuzîndu-i-se cauţiunea. Arestarea sa provocase o mică rebeliune la Rangoon, suprimată însă de poliţie şi soldată doar cu moartea a doi răzvrătiţi. În închisoare, editorul declarase greva foamei, dar renunţase după şase ore.

Şi în Kyauktada se mai întîmplaseră cîteva evenimente. Un tîlhar pe nume Nga Shwe O evadase în împrejurări misterioase. Fusese şi o avalanşă de zvonuri cu privire la o proiectată revoltă a băştinaşilor. Zvonurile, încă foarte vagi, se învîrteau în jurul unui sat, Thongwa, din apropiere de locul unde Maxwell exploata lemnul de tec. Se spunea că nu se ştie de unde apăruse un *weiksa*[32], un magician, care prezicea apusul puterii britanice şi împărţea magice veste antiglonţ. Domnul Macgregor nu luase în serios zvonurile, dar solicitase întăriri de la Poliţia Militară. Se spunea că în curînd va fi trimisă la Kyauktada o companie de infanterie indiană comandată de un ofiţer britanic. Bineînţeles că Westfield dăduse fuga la Thongwa la prima ameninţare, ori mai bine zis speranţă de tulburări.

— Doamne, de-ar izbucni odată şi s-ar răscula ca lumea! îi spuse el lui Elizabeth

înainte de plecare. Dar o să fie iarăşi un eşec, aşa cum e întotdeauna. Mereu aceeaşi poveste cu rebeliunile astea, se fîsîie aproape înainte să înceapă. Vă vine să credeţi că n-am tras nici un glonţ în cineva, fie el şi numai un tîlhar! Unsprezece ani de slujbă, fără să pun la socoteală războiul, şi n-am omorît nici un om. E deprimant.

— Ei, bine, spuse Ellis, dacă vor ajunge să dea înapoi, poţi oricum să pui mîna pe căpetenii şi să le aplici nişte lovituri zdravene cu nuielele de bambus. E mai bine decît să-i răsfăţăm în afurisitele alea de creşe de la închisori.

— Mda, probabil. Totuşi, nu mai poţi face asta în zilele noastre. Toate legile astea cu mănuşi – presupun că trebuie să le respectăm dacă sîntem atît de nebuni încît să le facem.

— Ah, dracu' să le ia de legi. Loviturile de bambus sînt singurul lucru care îi impresionează pe birmanezi. I-ai văzut după ce au fost ciomăgiţi? Eu i-am văzut. Scoşi din închisoare cu căruţa, zbierînd, iar femeile le pun banane zdrobite pe spinare. Asta-i ceva pe înţelesul lor. Dacă ar fi după mine, i-aş bate la tălpi, aşa cum fac turcii.

— Bine. Să sperăm că vor avea curajul să lupte măcar o dată. Atunci vom chema Poliţia Militară, puşcaşii şi tot restul. Să doborîm cîteva zeci, o să cureţe aerul.

Totuşi, mult sperata ocazie nu se ivi. Westfield şi duzina de poliţişti *gurkha* cu feţe rotunde şi vesele, arzînd de nerăbdare să-şi folosească cuţitele împotriva cuiva găsiră districtul deprimant de liniştit. Nici umbră de rebeliune nicăieri; doar tentativa anuală, regulată ca musonul, de a evita plata impozitelor pe cap de locuitor.

Arşiţa devenea tot mai mare. Elizabeth avusese parte de prima iritaţie a pielii datorată căldurii. Partidele de tenis de la club fuseseră practic întrerupte; oamenii jucau cîte un set lent şi apoi se prăbuşeau pe scaune şi înghiţeau căni întregi cu suc de chitră călduţ – călduţ deoarece gheaţa venea de la Mandalay numai de două ori pe săptămînă şi se topea în douăzeci şi patru de ore de la venire. Vîlvătaia pădurii[33] era în floare. Ca să-şi protejeze copiii de soare, femeile birmaneze le făceau pe faţă dungi cu cremă galbenă, pînă cînd aceştia arătau ca nişte micuţi vraci africani. Stoluri de porumbei verzi şi porumbei imperiali mari cît raţele veneau să ciugulească frunzele smochinilor uriaşi de pe marginea drumului spre bazar.

Între timp, Flory o alungase pe Ma Hla May din casă.

O treabă neplăcută şi murdară! Avea un pretext destul de serios – îi furase tabachera din aur şi o amanetase la Li Yeik, băcanul chinez şi cămătarul ilegal din bazar –, dar acesta nu era decît un pretext. Flory ştia foarte bine, cum o ştia şi Ma Hla May, ca şi toţi servitorii de altfel, că se descotorosea de ea din cauza lui Elizabeth. Din cauza acestei „ingaleikma cu părul vopsit", cum îi spunea Ma Hla May.

Iniţial, femeia nu făcuse o scenă violentă. Rămăsese ursuză în picioare cît timp el îi

completa un cec de o sută de rupii (Li Yeik sau cămătarul indian din bazar schimbau cecuri). Apoi îi spuse că era concediată. Îi era mai ruşine lui decît ei; nu o putea privi direct în faţă, iar glasul îi suna fără vlagă şi vinovat. Cînd carul tras de bivoli veni să-i ia lucrurile, Flory se închise în dormitor, unde rămase ascuns pînă ce avea să se termine întreaga scenă.

Roţile carului zgîriau drumul; se auziră glasuri de bărbaţi strigînd; apoi, pe neaşteptate, se auziră ţipete înspăimîntătoare. Flory ieşi. Se luptau cu toţii în plin soare, lîngă poartă. Ma Hla May se agăţa de stîlpul porţii, iar Ko S'la încerca s-o împingă afară. Ea îşi întoarse chipul schimonosit de furie şi disperare către Flory, ţipînd întruna: *Thakin*! *Thakin*! *Thakin*! *Thakin*! *Thakin*! Îl duru pînă în străfundul inimii că ea încă îi spunea *Thakin* după ce el o concediase.

— Ce e? spuse el.

Se dovedi că Ma Hla May şi Ma Yi pretindeau amîndouă o meşă de păr fals. Flory îi dădu meşa lui Ma Yi, iar lui Ma Hla May îi dădu în compensaţie două rupii. Apoi căruţa plecă, cu Ma Hla May aşezată lîngă cele două coşuri de nuiele, cu spatele drept şi îmbufnată, mîngîind o pisicuţă pe care o ţinea pe genunchi. Trecuseră numai două luni de cînd Flory îi dăruise pisicuţa.

Ko S'la, care dorea de mult ca Ma Hla May să plece, nu era întru totul mulţumit acum, cînd asta se întîmplase. Fu şi mai puţin mulţumit cînd îl văzu pe stăpînul său ducîndu-se la biserică – sau cum îi spunea el, la „pagoda englezească" – căci în duminica în care veni preotul, Flory era încă la Kyauktada şi merse la biserică împreună cu ceilalţi. Comunitatea era alcătuită din doisprezece enoriaşi, incluzîndu-i pe domnul Francis, pe domnul Samuel şi şase creştini indigeni. Doamna Lackersteen cîntă „Îndură alături de mine" la micuţa orgă cu o singură pedală. Era prima dată în interval de zece ani cînd Flory se ducea la biserică, exceptînd înmormîntările. Noţiunile lui Ko S'la despre ceea ce se petrecea la „pagoda englezească" erau extrem de vagi; dar ştia că mersul la biserică înseamnă respectabilitate – o calitate pe care, asemenea tuturor servitorilor celibatarilor, o ura din răsputeri.

— Ne aşteaptă necazuri mari, spuse el deznădăjduit celorlalţi servitori. L-am urmărit în ultimele zece zile, continuă el referindu-se la Flory. Şi-a redus ţigările la cincisprezece pe zi, nu mai bea gin înainte de micul dejun, se rade în fiecare seară – deşi crede că n-o ştiu, prostul. Şi şi-a comandat o jumătate de duzină de cămăşi de mătase! A trebuit să stau pe capul croitorului ocărîndu-l cum se cuvine ca să le termine la timp. Semn rău! Îi mai dau trei luni şi apoi adio cu liniştea în casa asta!

— Ce, o să se însoare? spuse Ba Pe.

— Sînt sigur. Cînd un alb începe să se ducă la pagoda englezească este, după cum

vezi, începutul sfîrşitului.

— Am avut mulţi stăpîni la viaţa mea, spuse bătrînul Sammy. Cel mai rău a fost colonelul Wimpole care-i cerea ordonanţei să mă ţină aplecat peste masă în timp ce el venea în fugă pe la spate şi mă lovea cu ghetele lui butucănoase; şi de ce? Pentru că serveam prea des clătite cu banane! Alteori, cînd era beat, trăgea cu revolverul prin acoperişul adăpostului servitorilor, chiar pe deasupra capetelor noastre. Dar mai bine aş servi zece ani la *sahib* colonelul Wimpole decît o săptămînă la o *memsahib* cu cicăleala ei. Dacă stăpînul se însoară, plec chiar în aceeaşi zi.

— Eu nu voi pleca, pentru că am fost servitorul lui timp de cincisprezece ani. Dar ştiu ce ne aşteaptă cînd va veni femeia aia. O să ţipe la noi din cauza cîtorva fire de praf pe mobilă, o să ne trezească să-i aducem ceaiul după-amiaza cînd dormim şi o să-şi vîre nasul în bucătărie la orice oră, plîngîndu-se de tigăile murdare şi gîndacii din cutia cu făină. Sînt convins că femeile astea nu dorm noaptea, gîndindu-se cum să-şi mai chinuie servitorii.

— Ţin un carneţel roşu, spuse Sammy, în care notează banii de bazar, doi anna pentru asta, patru anna pentru aia, aşa că nu mai poţi cîştiga nici un bănuţ. Vorbesc mai mult de preţul unei cepe decît un *sahib* despre cinci rupii.

— Vai! Parcă eu nu ştiu! O să fie mai rea ca Ma Hla May. Femeile! adăugă el ca un cunoscător, cu un fel de oftat.

Oftatul fu repetat ca un ecou de ceilalţi, pînă şi de Ma Pu şi Ma Yi. Nici una nu considera remarcele lui Ko S'la referindu-se strict la sexul lor. Englezoaicele erau considerate o rasă aparte, poate nici măcar aparţinînd oamenilor, şi atît de temută încît căsătoria unui bărbat englez este de obicei un semnal de fugă pentru toţi servitorii din casă, chiar şi cei care au fost cu acesta timp de mai mulţi ani.

X

Dar, de fapt, spaima lui Ko S'la era prematură. După zece zile de cînd o cunoştea, Flory nu era mult mai apropiat de Elizabeth decît atunci cînd o întîlnise prima dată.

Întîmplarea făcuse ca în aceste zile să o aibă aproape numai pentru el, majoritatea europenilor fiind plecaţi în junglă. Flory însuşi nu avea nici un drept să lenevească pe la sediul central, căci în această perioadă a anului lucrul la exploatarea forestieră era în toi, iar în absenţa lui totul se ducea de rîpă sub supravegherea incompetentă a

eurasiaticilor. Dar rămăsese, pretextînd o criză de febră, în timp ce aproape în fiecare zi soseau scrisori disperate din partea supraveghetorilor, relatîndu-i dezastrul. Unul dintre elefanţi se îmbolnăvise, locomotiva trenuleţului cu care cărau buştenii de tec se stricase, cincisprezece culi fugiseră. Dar Flory tot mai zăbovea, incapabil să se rupă de Kyauktada cît timp Elizabeth era acolo, căutînd în permanenţă – pînă acum fără prea mare rezultat – să redobîndească acea prietenie firească şi încîntătoare de la prima lor întîlnire.

Se întîlneau, într-adevăr, în fiecare zi, dimineaţa şi seara. În fiecare seară jucau o partidă de simplu la club – doamna Lackersteen era prea lipsită de vlagă, iar domnul Lackersteen prea arţăgos pentru a juca tenis în această perioadă a anului –, iar după aceea se aşezau toţi patru în salon, jucau bridge şi stăteau de vorbă. Dar, deşi petrecea ore întregi în tovărăşia lui Elizabeth şi adesea erau singuri, Flory nu se simţea nici o clipă în largul lui cu ea. Cît timp discutau despre nimicuri, vorbeau absolut degajaţi, şi totuşi distanţi, asemenea unor străini. Se simţea încordat în prezenţa ei, nu putea să dea uitării acel semn din naştere; pielea rasă de două ori îl ustura, trupul îl chinuia cerînd whisky şi tutun, căci încerca să renunţe la fumat şi băut cînd erau împreună. După zece zile nu păreau să se fi apropiat deloc de acea relaţie pe care o voia el.

Căci, nu se ştie de ce, nu reuşise niciodată să-i vorbească aşa cum dorea. Să vorbească, pur şi simplu să vorbească! Pare atît de puţin, dar cît de mult înseamnă! Cînd ai trăit pînă la pragul vîrstei mijlocii într-o amară singurătate, printre oameni pentru care părerea ta reală asupra oricărui subiect de pe pămînt este o adevărată blasfemie, nevoia de a vorbi este mai mare ca oricare alta. Şi cu toate acestea, orice discuţie serioasă părea imposibilă cu Elizabeth. Era ca şi cum asupra lor ar fi plutit o vrajă care făcea ca orice conversaţie să alunece în banal: plăci de gramofon, cîini, rachete de tenis – toate pălăvrăgelile dezolante de club. Părea că ea nu vrea să vorbească despre nimic altceva. Era suficient ca el să atingă numai un subiect de oarecare interes pentru ca să audă eschivarea, acel „Nu mai joc“ apărînd în glasul ei. Cînd îi află gusturile în materie de cărţi, se îngrozi. Dar era tînără, îşi zise el, şi nu băuse ea oare vin alb vorbind despre Marcel Proust în umbra platanilor din Paris? Mai tîrziu, fără îndoială, îl va înţelege şi-i va oferi acea tovărăşie de care avea atîta nevoie. Poate că pur şi simplu nu-i cîştigase încă încrederea.

Flory era departe de a dovedi tact faţă de ea. Asemenea tuturor celor ce-au trăit mult timp singuri, se adapta mai bine la idei decît la oameni. Şi astfel, deşi toate conversaţiile lor erau superficiale, el începu să o irite uneori; nu prin ceea ce spunea, ci prin ce subînţelegea. Între ei domnea un fel de stînjeneală, prost definită, dar adesea la limita certei. Cînd doi oameni, dintre care unul a trăit mult timp într-o ţară, iar celălalt este

nou venit, sînt întîmplător împreună, este normal ca primul să se comporte ca un cicerone faţă de celălalt. În aceste zile, Elizabeth făcea cunoştinţă cu Birmania; Flory era, normal, cel ce-i servea ca interpret, explicîndu-i una, comentînd alta. Dar lucrurile pe care i le spunea el, ori mai degrabă felul în care i le spunea, iscau în ea o vagă, dar adîncă, dezaprobare. Căci sesiză că atunci cînd vorbea despre „băştinaşi“, Flory vorbea aproape întotdeauna în favoarea lor. Nu contenea să laude obiceiurile şi caracterul birmanezilor; merse atît de departe încît le compară favorabil cu ale englezilor. Asta o nelinişti. La urma urmei, băştinaşii erau băştinaşi – interesanţi, fără îndoială, dar în cele din urmă doar un popor de „supuşi“, un popor inferior de oameni cu chipuri tuciurii. Atitudinea lui era puţin prea tolerantă. Dar el nu-şi dăduse încă seama în cel fel îşi atrăgea duşmănia ei. Voia atît de mult ca ea să iubească Birmania aşa cum o iubea el, să nu o privească cu ochiul mărginit, lipsit de interes al unei *memsahib*! Uitase că majoritatea oamenilor se simt bine într-o ţară străină numai dacă îi dispreţuiesc pe locuitori.

Era prea nerăbdător în încercările sale de a-i trezi interesul pentru Orient. Încercă, spre exemplu, s-o facă să înveţe birmaneza, dar nu ajunse nicăieri (mătuşa ei îi explicase că numai femeile-misionar vorbeau limba birmaneză; femeile cumsecade găseau dialectul urdu folosit la bucătărie suficient pentru ce aveau ele nevoie). Erau nenumărate asemenea mici dezacorduri între ei. Ea înţelegea vag că părerile lui nu erau cele pe care ar fi trebuit să le aibă un englez. Mai clar îi era că Flory îi cerea să-i placă birmanezii, ba chiar să-i admire; să admire nişte oameni cu tenul negru, aproape nişte sălbatici, al căror aspect o făcea şi acum să se cutremure!

Subiectul apărea în diverse moduri. Să zicem că un grup de birmanezi trecea pe lîngă ei pe drum. Ea, cu ochiul încă neînvăţat, privea în urma lor, în parte curioasă, în parte din repulsie; şi îi spunea lui Flory, aşa cum ar fi spus oricui:

— Aceşti oameni sînt revoltător de urîţi, nu?

— Sînt într-adevăr? Întotdeauna am fost de părere că birmanezii arată încîntător. Au nişte trupuri splendide! Priveşte umerii tipului acela – parcă-i o statuie de bronz. Gîndeşte-te ce privelişte ţi s-ar oferi în Anglia dacă oamenii ar umbla pe jumătate goi ca aici!

— Dar capul are o formă atît de urîtă! Ţeasta parcă se înclină la spate, ca la cotoi. Şi modul în care se povîrneşte fruntea spre spate – le dă o înfăţişare de oameni răi. Îmi amintesc că am citit într-o revistă ceva despre forma capului la om; spunea că persoanele cu fruntea povîrnită aparţin tipului criminal.

— Ei, hai, prostii! Jumătate din oamenii care trăiesc pe lume au acest tip de frunte.

— Ei, da, dacă îi punem la socoteală şi pe cei de culoare, desigur…

Sau poate trecea un şir de femei, ducîndu-se la fîntînă: ţărănci masive, arămii, drepte sub povara găleţilor, cu fese bombate, ca de iapă. Femeile birmaneze îi repugnau chiar mai mult decît bărbaţii; simţea înrudirea cu ele cum simţea şi ura de a fi rudă cu aceste fiinţe cu tenul negru.

— Nu sînt înspăimîntătoare? Atît de grosolane, ca nişte animale. Crezi că e posibil ca cineva să le considere atrăgătoare?

— Cred că propriii lor bărbaţi.

— Presupun că aşa e. Dar pielea aceea tuciurie… nu ştiu cum ar putea-o suporta cineva!

— Dar, ştii, cu timpul te obişnuieşti cu pielea cafenie. De fapt se spune, şi cred că este adevărat, că, după cîţiva ani petrecuţi în aceste ţări, o piele cafenie ţi se pare mai normală ca cea albă. Şi, la urma urmei, chiar este mai normală. Dacă luăm lumea în ansamblu, este o excentricitate să fii alb.

— Ai nişte idei într-adevăr caraghioase!

Şi tot aşa. Elizabeth simţea o insatisfacţie permanentă, ceva nesănătos în spusele lui. Şi asta mai ales din seara cînd Flory le permisese domnilor Francis şi Samuel, cei doi eurasiatici abandonaţi, să-i prindă în capcana unei conversaţii la poarta clubului.

Se întîmplase ca Elizabeth să ajungă la club cu cîteva minute înaintea lui Flory şi, cînd auzi glasul acestuia la poartă, veni în întîmpinarea lui ocolind gardul de protecţie al terenului de tenis. Cei doi eurasiatici se îndreptaseră sfioşi spre Flory şi îl încolţiseră precum ogarii vînatul. Vorbea mai mult Francis. Era un bărbat slab, nervos, maroniu ca o havană, căci mama lui era o indiancă din sud; Samuel, a cărui mamă fusese o karen, avea o culoare pală, gălbuie, şi părul roşu închis. Amîndoi erau îmbrăcaţi în costume de dril zdrenţuite şi purtau nişte *topi* uriaşe sub care trupurile lor subţiri păreau cotorul unor ciuperci otrăvitoare.

Elizabeth ajunse pe potecă tocmai la timp ca să audă fragmente dintr-o nesfîrşită şi complicată autobiografie. Să discute cu albii, să vorbească, de preferinţă, despre el însuşi, era marea bucurie a vieţii lui Francis. Cînd, la intervale de luni de zile, găsea un european care să-l asculte, povestea vieţii lui se revărsa din Francis ca un torent nestăvilit. Vorbea pe nas, cu glas de recitator, dar cu o viteză de necrezut.

— Despre tatăl meu, domnule, îmi aduc aminte puţine lucruri, dar era foarte coleric şi multe ciomăgeli cu bastonul mare din bambus, tot numai noduri, atît eu, cît şi frăţiorul meu vitreg şi amîndouă mamele. De asemenea, cum cu ocazia vizitei episcopului frăţiorul şi eu îmbrăcaţi în *longyi*, trimişi printre copiii birmanezi ca să păstrăm incognito. Tata n-a ajuns niciodată episcop, domnule. Doar patru convertiţi în douăzeci şi opt de ani şi de asemenea prea mult drag de rachiul chinezesc din orez cu

foarte mare vîlvă în străinătate şi vînzarea nereuşită a broşurii tatălui meu intitulată *Năpasta alcoolului,* publicată la Rangoon Baptist Pres, o rupie şi opt anna. Frăţiorul meu vitreg moare pe arşiţă, tuşind mereu, tuşind etc.

Cei doi eurasiatici remarcară prezenţa lui Elizabeth. Îşi scoaseră amîndoi pălăriile înclinîndu-se şi arătîndu-şi dinţii sclipitori. Trecuseră probabil ani buni de cînd nu mai avuseseră şansa să se adreseze unei englezoaice. Francis izbucni mai bucuros ca oricînd. Trăncănea temîndu-se vizibil că va fi întrerupt şi conversaţia s-ar putea încheia.

— Vă urez bună seara, doamnă, bună seara, bună seara! Atît de onorat să vă cunosc, doamnă. Mare zăduf zilele astea, nu? Dar normal pentru aprilie. Sper că nu suferiţi prea rău de iritaţia pielii din cauza căldurii? Tamarindul zdrobit aplicat pe locurile vătămate este infailibil. Şi eu mă chinuiesc în fiecare noapte. O boală foarte răspîndită printre noi, ieuropenii.

Pronunţa „ieuropenii“, ca domnul Chollop din *Martin Chuzzlewit*[34]. Elizabeth nu răspunse. Se uită cu răceală la cei doi eurasiatici. Avea o vagă idee cine ori ce erau şi i se păru o impertinenţă ca ei să-i vorbească.

— Mulţumesc, voi ţine minte tamarindul, spuse Flory.

— Leac de la renumiţii doctori chinezi, domnule. De asemenea, domnule, doamnă, permiteţi-mi să vă recomand, nu este suficient să purtaţi o simplă pălărie *terai* în aprilie, domnule. Pentru băştinaşi nu contează, capul lor e de fier. Dar noi sîntem tot timpul ameninţaţi de insolaţie. Soarele e mortal pentru capul ieuropenilor. Dar vă reţin cumva, doamnă?

Aceste cuvinte fură spuse cu multă dezamăgire în glas. Elizabeth, de fapt, se hotărîse să le dea peste nas eurasiaticilor. Nu înţelegea de ce Flory le permitea să-l reţină cu vorbăria lor. Se întoarse şi o porni spre terenul de tenis exersînd în aer o lovitură cu racheta, ca să-i reamintească lui Flory că trebuia să înceapă jocul. El văzu gestul şi o urmă cam fără voie, căci nu-i plăcea să-l jignească pe nenorocitul de Francis, aşa cicălitor cum era el.

— Trebuie să plec, spuse el. Bună seara, Francis. Bună seara, Samuel!

— Bună seara, domnule! Bună seara, doamnă! Bună seara, bună seara!

Ce doi se retraseră fluturîndu-şi de cîteva ori pălăriile.

— Cine sînt? întrebă Elizabeth cînd Flory o ajunse din urmă. Ce fiinţe ciudate! Duminică erau la biserică. Unul din ei arată aproape ca un alb. Nu-i englez, aşa-i?

— Nu, sînt eurasiatici – copii din taţi albi şi mame autohtone. Corcituri este porecla plină de drăgălăşenie pe care le-o dăm noi.

— Dar ce fac aici? Unde locuiesc? Ce lucrează?

— Trăiesc într-un fel sau altul în bazar. Cred că Francis lucrează ca funcţionar la un

cămătar indian, iar Samuel pe la nişte avocaţi. Dar probabil că ar face foamea dacă n-ar fi milostenia băştinaşilor.

— Băştinaşii! Vrei să spui că... un fel de cerşit de la băştinaşi?

— Aşa cred. Nu-i greu s-o faci, dacă vrei. Birmanezii nu lasă pe nimeni să moară de foame.

Elizabeth nu mai auzise niciodată aşa ceva. Ideea că nişte oameni care erau cel puţin în parte albi trăiau în sărăcie printre „băştinaşi“ o şocă atît de tare că se opri brusc pe potecă, iar jocul de tenis fu amînat pentru cîteva minute.

— Dar este îngrozitor! Vreau să spun că este un exemplu atît de rău! Este aproape tot atît de rău ca şi cum unul dintre noi ar fi aşa. Nu s-ar putea face ceva pentru ei? O subscripţie, apoi să fie trimişi de aici, sau altceva?

— Mă tem că nu le-ar fi de prea mare ajutor. Oriunde s-ar duce, ar fi în aceeaşi situaţie.

— Dar nu pot obţine o slujbă ca lumea?

— Mă îndoiesc. Ştii, eurasiaticii de acest tip – oameni crescuţi în bazar, complet neinstruiţi – sînt terminaţi încă de la început. Europenii nu i-ar atinge nici cu bastonul şi sînt excluşi pînă şi de la slujbele guvernamentale de mai mică importanţă. Nu le rămîne altceva de făcut decît să cerşească; doar dacă nu renunţă la orice pretenţie de a fi europeni. Şi, într-adevăr, nu te poţi aştepta ca sărmanii de ei s-o facă. Picătura de sînge alb este singura lor avere. Sărmanul Francis, de cîte ori îl întîlnesc, începe să-mi povestească despre inflamaţiile şi iritaţiile provocate de căldură. Ştii, în mod normal, băştinaşii nu suferă de aşa ceva. Fals, desigur, dar oamenii aşa cred. Aceeaşi poveste şi cu insolaţia. Poartă pălăriile acelea uriaşe ca să-ţi aminteşti că au ţeste de european. Un fel de blazon. Ramura decăzută, s-ar putea spune.

Asta nu o satisfăcu pe Elizabeth. Sesiză că Flory avea, ca de obicei, o simpatie ascunsă pentru eurasiatici. Iar aspectul celor doi îi trezise o aversiune deosebită. Îi identificase ca tipologie. Arătau ca nişte *dago*[35]. Ca acei mexicani, italieni ori alţi *dago* ce joacă *mauvais rôle* în atîtea filme.

— Arătau îngrozitor de degeneraţi, nu? Atît de slabi, de prăpădiţi şi de servili; şi nu au deloc feţe oneste. Presupun că aceşti eurasiatici sînt foarte degeneraţi. Am auzit că metişii moştenesc întotdeauna ce este mai rău în ambele rase. Este adevărat?

— Nu ştiu să fie adevărat. Majoritatea eurasiaticilor nu sînt specimene prea bune şi, avînd în vedere felul în care au crescut, e greu să-ţi închipui cum ar putea fi. Dar atitudinea noastră faţă de ei este foarte dură. Întotdeauna vorbim despre ei ca şi cum ar răsări direct din pămînt, ca ciupercile, cu toate defectele gata confecţionate. Dar în cele din urmă, noi sîntem răspunzători de faptul că ei există.

— Răspunzători pentru că există?

— Da, au şi ei taţi, înţelegi?

— Ah… Desigur, aşa-i… dar la urma urmei, dumneata nu eşti răspunzător. Vreau să spun că numai un om de proastă calitate ar… ăăă… ar avea de-a face cu băştinaşii, nu?

— O, desigur. Dar taţii celor doi au fost clerici în ordine creştine.

Flory îşi aminti de Rosa McFee, eurasiatica pe care o sedusese la Mandalay în 1913. Cum obişnuia să se strecoare pînă la casa ei într-o *gharry*[36] cu obloanele trase; buclele Rosei; bătrîna şi ofilita ei mamă birmaneză care îi servea ceaiul în odaia întunecată, cu ghivecele de ferigă şi divanul ponosit. Şi apoi, după ce o părăsise pe Rosa, acele cumplite scrisori pline de rugăminţi şi scrise pe hîrtie parfumată, pe care în cele din urmă încetase să le mai deschidă.

După partida de tenis, Elizabeth reveni la subiectul celor doi.

— Eurasiaticii aceia… Este cineva din cei de aici care să aibă de-a face cu ei? Să-i invite acasă sau ceva de genul ăsta?

— Dumnezeule, nu. Sînt adevăraţi proscrişi. De fapt, nimeni nu s-ar gîndi să stea de vorbă cu ei. Majoritatea le dau bună dimineaţa. Ellis nici măcar atît.

— Dar dumneata ai vorbit cu ei.

— Ei, eu mai încalc uneori regulile. Vreau să spun că un *pukka sahib* probabil că nu s-ar lăsa văzut stînd de vorbă cu ei. Dar ştii, eu încerc, numai uneori, cînd am curaj, să nu fiu un *pukka sahib*.

Era o remarcă total lipsită de înţelepciune. De acum, Elizabeth ştia foarte bine sensul expresiei *pukka sahib* şi ce reprezenta ea. Remarca lui făcu şi mai clară diferenţa între punctele lor de vedere. Privirea pe care i-o aruncă fata era aproape ostilă şi ciudat de aspră; căci chipul ei putea arăta destulă asprime uneori, în ciuda tinereţii şi a pielii ca o petală de floare. Ochelarii aceia la modă, cu rame de baga, o făceau să arate foarte sigură pe ea. Ochelarii sînt nişte obiecte deosebit de expresive – aproape chiar mai expresive decît ochii.

Deocamdată, el nici nu o înţelesese şi nici nu-i cîştigase încrederea. Cu toate acestea, la suprafaţă cel puţin, lucrurile nu mergeau rău între ei. Chiar dacă Flory o irita uneori, impresia bună pe care i-o făcuse în acea primă dimineaţă nu se ştersese încă. Era curios că pe atunci ea abia dacă îi băga în seamă semnul. Şi erau unele subiecte despre care era bucuroasă să-l audă vorbind. Vînătoarea, de exemplu – aparent o entuziasma vînătoarea, lucru remarcabil pentru o tînără. Ca şi caii; dar Flory se pricepea mai puţin la cai. Aranjase ca mai tîrziu, cînd va putea face pregătirile, să ia parte la o partidă de vînătoare de o zi. Aşteptau amîndoi cu oarecare nerăbdare această expediţie, deşi nu chiar din aceleaşi motive.

XI

Flory şi Elizabeth mergeau pe drumul spre bazar. Era dimineaţă, dar aerul era atît de fierbinte încît parcă te scăldai într-o mare toridă. Şiruri de birmanezi încălţaţi cu sandale scîrţîitoare treceau pe lîngă ei, venind dinspre bazar, iar în faţa acestora, grupuri de cîte patru-cinci fete sporovăiau, zorind cu paşii lor mărunţi şi repezi. Pe marginea drumului, chiar în preajma închisorii, erau împrăştiate fragmente dintr-o pagodă de piatră, spartă şi răsturnată de rădăcinile puternice ale unui peepul. Din iarba unde căzuseră, chipurile cioplite ale demonilor priveau furioase. În apropiere, un alt peepul se înfăşurase în jurul unui palmier, scoţîndu-l din rădăcini şi îndoindu-l într-o încleştare ce durase un deceniu.

Îşi continuară drumul şi ajunseră în dreptul închisorii, o clădire mare, pătrată, cu fiecare latură de două sute de metri, cu ziduri strălucitoare din beton, înalte de şapte metri. Un păun, mascota închisorii, se plimba cu paşi mărunţi în lungul parapetului. Şase ocnaşi se apropiară, cu capul plecat, trăgînd după ei două cărucioare pline cu pămînt, sub supravegherea unor gardieni indieni. Cei şase erau condamnaţi la ani mulţi de închisoare. Erau îmbrăcaţi cu uniforme de pînză albă, aspră, iar capul ras le era acoperit cu tichiuţe. Aveau membrele greoaie, iar faţa le era cenuşie, speriată şi nefiresc de turtită. Lanţurile de la picioare zornăiau cu un sunet limpede. Trecu o femeie cu un coş cu peşte pe cap. Doi corbi se roteau deasupra coşului repezindu-se din cînd în cînd asupra lui şi femeia îşi flutura neglijent o mînă ca să-i ţină la distanţă.

În apropiere se auzi zvon de glasuri.

— Bazarul este imediat după colţ, spuse Flory. Cred că este zi de piaţă. E distractiv să priveşti.

O invitase să meargă cu el, spunîndu-i că o va amuza. Dădură colţul. Bazarul era un loc îngrădit, ca un ţarc mare; pe margini, de jur împrejur, erau înşirate tarabe şi dughene, majoritatea acoperite cu frunze de palmier. În ţarc se agita un furnicar de oameni, strigînd şi înghesuindu-se; învălmăşeala straielor multicolore părea o cascadă uriaşă revărsîndu-se dintr-un ulcior. Dincolo de bazar se vedea rîul noroios, imens. Crengi de copac şi dîre lungi de spumă alergau pe suprafaţa lui cu o viteză de şapte mile pe oră. Lîngă mal, o flotilă de şampane se legănau legate de ţăruşii de acostare; provele le erau ascuţite ca nişte ciocuri pe care erau pictaţi ochi.

Flory şi Elizabeth se opriră o clipă. Pe lîngă ei trecură în şir femei ce ţineau în echilibru pe cap coşuri cu legume. Erau însoţite de copii cu ochi mari ce-i priveau curioşi pe europeni. Un chinez bătrîn, îmbrăcat cu nişte pantaloni decoloraţi, trecu în

grabă purtînd o bucată însîngerată dintr-un maţ de porc, ce cu greu mai putea fi recunoscut.

— Să mergem să iscodim pe la dughene, da? spuse Flory.

— E bine să mergem prin mulţime? Totu-i atît de îngrozitor de murdar.

— A, nu-i nici o problemă, ne vor face loc. O să te intereseze.

Elizabeth îl urmă cu îndoială, împotriva propriei dorinţe. De ce o ducea mereu în asemenea locuri? De ce o tîra mereu printre „băştinaşi“, încercînd să-i trezească interesul pentru ei şi s-o facă să le privească obiceiurile murdare, dezgustătoare? Era ceva în neregulă cu toate astea. Şi totuşi îl urmă, nesimţindu-se în stare să-i explice sila ei. Fură întîmpinaţi de un val de aer sufocant; miasme de usturoi, peşte uscat, sudoare, praf, anason, cuişoare şi şofran. Mulţimea se învălmăşea în jurul lor, furnicar de ţărani îndesaţi, cu chipul maroniu, bătrîni ofiliţi, cu părul sur strîns într-un coc la spate, tinere mame purtîndu-şi pruncii goi sprijiniţi de şold. Flo lătră, căci o călcaseră în picioare. Umeri puternici se izbeau de Elizabeth cînd ţăranii, atît de ocupaţi cu tocmeala încît nu mai aveau ochi nici măcar pentru o femeie albă, se luptau în jurul tarabelor.

— Priveşte!

Flory arăta cu bastonul către o tarabă, spunînd ceva. Dar glasul îi era acoperit de ţipetele a două femei ce-şi arătau una alteia pumnii pe deasupra unui coş cu ananas. Lui Elizabeth îi era rău de atîta duhoare şi larmă, dar el nu observa. O conduse tot mai adînc în mulţime, arătîndu-i cînd o tarabă, cînd alta. Marfa părea străină, ciudată şi sărăcăcioasă. Grepfruturi uriaşe ce atîrnau pe sîrme ca nişte luni verzi, banane roşii, coşuri cu creveţi purpurii de mărimea homarilor, mănunchiuri de peşte uscat, chili stacojiu, raţe despicate şi afumate ca şunca, nuci de cocos verzi, larve de coleoptere, bucăţi de trestie de zahăr, *dahs*, sandale lăcuite, *longyi*-uri de mătase în carouri, afrodiziace sub formă de pilule mari, ca nişte bucăţi de săpun, vase de ceramică glazurată înalte de peste un metru, mîncare chinezească cu usturoi şi zahăr; trabucuri verzi şi albe, brinjale purpurii, coliere din sîmburi de curmale, păsări ce piuiau în colivii împletite, numeroşi Budha din bronz, frunze de betel în formă de inimă, sticluţe cu săruri Kruschen, meşe de păr fals, oale de bucătărie din lut roşu, potcoave pentru bivoli, marionete din carton, fişii de piele de aligator cu proprietăţi magice. Elizabeth simţea că o cuprinde ameţeala. În celălalt capăt al bazarului soarele sclipea roşu-sîngeriu prin umbrela unui preot, parcă străbătînd prin urechea unui uriaş. În faţa unei dughene, patru dravidiene voinice măcinau şofran cu cîte un pisălog greu în uriaşe piuliţe din lemn. Pulberea galbenă cu miros înţepător se înălţa plutind prin aer, ajungînd la nările lui Elizabeth şi făcînd-o să strănute. Simţi că nu mai poate suporta acest loc nici o clipă în plus. Atinse braţul lui Flory.

— Mulţimea asta… căldura este atît de cumplită. Crezi că am putea merge la umbră?

Flory se întoarse. Cinstit vorbind, fusese prea ocupat să vorbească – în cea mai mare parte tot nu s-ar fi auzit din cauza larmei – pentru a mai băga de seamă că arşiţa şi mirosul o stînjeneau.

— Vai, îmi pare rău. Ieşim imediat de aici. Ştii ce, mergem la prăvălia bătrînului Li Yeik, băcanul chinez, şi el ne va da ceva de băut. E într-adevăr sufocant aici.

— Toate aromele astea îţi taie respiraţia. Şi ce e mirosul ăsta groaznic, asemănător cu cel de peşte?

— A, nu-i decît un fel de sos preparat din crevete. Îi îngroapă şi apoi îi scot, după cîteva săptămîni.

— Absolut oribil!

— Foarte hrănitor, cred. Pleacă de-acolo! îi spuse el lui Flo care adulmeca un coş cu peştişori cu branhii ţepoase.

Prăvălia lui Li Yeik era în capătul opus al bazarului. Elizabeth dorea de fapt să se înapoieze direct la club, dar aspecul european al faţadei prăvăliei lui Li Yeik – teancuri de cămăşi din bumbac confecţionate în Lancashire, saboţi germani aproape incredibil de ieftini – venit după barbaria bazarului, o mai linişti. Tocmai cînd să urce scările, un tînăr slab, de vreo douăzeci de ani, îmbrăcat îngrozitor, cu *longyi*, jachetă albastră de cricket şi pantofi galbeni, stridenţi, ce îşi pieptănase părul dat cu ulei după moda „ingaleik“, cu cărare, se desprinse din mulţime şi veni după ei. Îl salută pe Flory cu o mişcare scurtă, neîndemînatică, de parcă se reţinea să nu facă temenele.

— Ce e? întrebă Flory.

— Scrisoare, domnule, spuse tînărul şi scoase un plic soios.

— Mă scuzi? îi spuse Flory lui Elizabeth şi deschise plicul.

Scrisoarea era de la Ma Hla May – sau, mai bine zis, i-o scrisese altcineva şi ea o semnase cu o cruce – şi îi cerea cincizeci de rupii, într-un mod vag ameninţător.

Flory îl trase pe tînăr deoparte.

— Vorbeşti englezeşte? Spune-i lui Ma Hla May c-o că mă gîndesc la ce scrie. Şi spune-i că dacă încearcă să mă şantajeze n-o să mai primească nici un bănuţ. Înţelegi?

— Da, domnule.

— Şi acum, pleacă. Nu veni după mine, altfel dai de bucluc.

— Da, domnule.

— Un funcţionar care solicită o slujbă, îi explică el lui Elizabeth în timp ce urcau treptele. Ăştia te plictisesc la toate orele.

Flory îşi spuse că tonul scrisorii era ciudat, nu se aşteptase ca Ma Hla May să înceapă să-l şantajeze atît de curînd; oricum, deocamdată nu avea timp să se întrebe ce ar putea

să însemne asta.

Intrară în prăvălie. Înăuntru părea întuneric după soarele de afară. Li Yeik, care stătea şi fuma printre coşurile cu marfă, căci nu avea tejghea, veni şonticăind în grabă cînd văzu cine intrase. Era prieten cu Flory. Chinezul, un bătrîn cu genunchii arcuiţi, era îmbrăcat în albastru, îşi purta părul strîns într-o codiţă, iar faţa gălbuie, lipsită de bărbie, îi era osoasă ca un craniu binevoitor. Îl salută pe Flory scoţînd nişte sunete nazale şi gîjîite ce vroiau să fie cuvinte birmaneze apoi zori şontîc-şontîc spre fundul prăvăliei pentru a comanda ceva răcoritor. Înăuntru plutea un miros dulceag şi răcoros de opiu. Pe pereţi erau lipite fîşii lungi de hîrtie roşie pe care erau desenate litere negre, iar pe o latură se afla un mic altar cu desenul a doi oameni voinici, cu înfăţişare senină, îmbrăcaţi în straie brodate; în faţa lui, două beţişoare parfumate care ardeau molcom. Aşezate pe o rogojină, două chinezoaice, o bătrînă şi o fată, răsuceau ţigări din porumb şi tutun ce arăta ca părul de cal tocat. Erau îmbrăcate în pantaloni negri de mătase, iar picioarele cu tălpi umflate le erau vîrîte în papuci din lemn cu toc roşu, atît de mici că păreau ai unor păpuşi. Un copil gol se tîra încet pe podea ca o uriaşă broască galbenă.

— Uită-te la picioarele acestor femei! şopti Elizabeth de îndată ce Li Yeik se întoarse cu spatele. Ce oribil! Cum de ajung aşa? Bineînţeles, nu sînt aşa de la natură?

— Nu, le deformează în mod artificial. Cred că în China nu se mai obişnuieşte asta, dar cei de aici sînt rămaşi în urmă. Şi codiţa bătrînului Li Yeik este un anacronism. Picioarele acestea micuţe sînt frumoase în concepţia chineză.

— Frumoase! Sînt atît de oribile încît aproape că nu mă pot uita la ele. Oamenii ăştia trebuie să fie complet sălbatici!

— A, nu! Sînt foarte civilizaţi; mult mai civilizaţi decît noi, după părerea mea. Frumuseţea este o chestiune de gust. În ţara asta există o populaţie, se numeşte palaung, care admiră femeile cu gîtul lung. Fetele poartă inele late de alamă ca să-şi alungească gîtul. Pun din ce în ce mai multe inele, pînă ce ajung să aibă gîtul ca de girafă. Nu-i deloc mai ciudat decît crinolinele.

În acest moment Li Yeik reveni însoţit de două birmaneze grase, cu faţa rotundă, evident surori, care chicoteau ducînd între ele două scaune şi un ceainic chinezesc albastru de doi litri. Cele două tinere erau sau fuseseră concubinele lui Li Yeik. Bătrînul dăduse la iveală o cutie cu bomboane de ciocolată şi acum îi scotea capacul şi le zîmbea patern, dezvelind trei dinţi lungi, înnegriţi de tutun. Elizabeth se aşeză fără chef. Era absolut sigură că nu se cuvenea să accepte ospitalitatea acestor oameni. Una din cele două tinere se duse imediat în spatele scaunelor şi începu să le facă vînt cu evantaiul, iar cealaltă îngenunche la picioarele lor şi le turnă ceai în ceşti. Elizabeth se simţea tare caraghioasă, cu fata făcîndu-i vînt la ceafă şi chinezul rînjind în faţa ei. Flory o punea

mereu în asemenea situaţii jenante. Luă o bomboană din cutia metalică pe care i-o întindea Li Yeik, dar nu fu în stare să spună mulţumesc.

— Se cuvine? şopti ea lui Flory.

— Ce să se cuvină?

— Adică, e corect să stăm în casa acestor oameni? Nu-i un fel de... un fel de degradare?

— Nu este nici o problemă cu un chinez. Chinezii sînt o naţie favorizată în această ţară. Şi au idei foarte democrate. Cel mai bine este să-i tratezi mai mult sau mai puţin ca pe nişte egali.

— Ceaiul ăsta arată absolut înfiorător. E atît de verde! Te-ai aştepta să aibă bunul-simţ să pună un pic de lapte în el, nu crezi!

— Nu-i rău. E un ceai special, pe care bătrînul Li Yeik îl aduce din China. Cred că are flori de portocal în el.

— Uah! Are gust de pămînt, spuse ea după ce gustă.

Li Yeik stătea în picioare, ţinînd pipa lungă cu bol metalic de dimensiunile unei ghinde şi-i privea pe europeni să vadă dacă le place ceaiul. Fata din spatele scaunului spuse ceva în limba birmaneză şi amîndouă izbucniră iarăşi în rîs. Cea care stătea în genunchi pe podea îşi ridică privirea şi se uită cu naivă admiraţie la Elizabeth. Apoi se întoarse către Flory şi îl întrebă dacă doamna englezoaică poartă corset. Pronunţa „c'orset".

— St! făcu Li Yeik scandalizat, atingînd-o pe fată cu vîrful piciorului ca s-o facă să tacă.

— Nu pot s-o întreb, spuse Flory.

— Hai, *thaikin*, te rog, întreab-o. Sîntem atît de curioase să ştim.

Urmă o dispută şi fata din spatele scaunului uită de evantai şi li se alătură. Se dovedi că fetele îşi doriseră toată viaţa să vadă un „c'orset' adevărat. Auziseră atîtea despre el; era făcut din oţel, ca o vestă foarte strîmtă şi o strîngea atît de tare pe femeia care-l purta încît aceasta nu mai avea deloc sîni! Fetele îşi apăsară palmele pe coastele acoperite de grăsime, pentru a-i demonstra. N-ar vrea Flory să fie atît de amabil şi s-o întrebe pe doamna englezoaică? În spatele prăvăliei era o cameră unde ar putea merge toate trei şi acolo ea s-ar putea dezbrăca. Doreau atît de mult să vadă un „c'orset"!

Conversaţia se întrerupse brusc. Elizabeth stătea nemişcată, ţinînd ceaşca de ceai din care nu se putea hotărî să guste din nou şi zîmbea uşor sever. Orientalele fură cuprinse de un fior rece; îşi dădură seama că tînăra englezoaică nu era în largul ei, căci nu putea să participe la conversaţia lor. Deodată, eleganţa şi frumuseţea ei, atît de străină pentru ele şi care le încîntase cu o clipă mai devreme, le uimi şi le sperie puţin. Pînă şi Flory

deveni conştient de acest sentiment. Urmă unul din acele momente neplăcute pe care le încerci în prezenţa orientalilor cînd toţi evită privirea celorlalţi, cînd încerci zadarnic să găseşti ceva de spus. Apoi copilul gol-goluţ care scotocea prin coşuri în fundul prăvăliei se tîrî pînă la locul unde stăteau europenii. Le examină pantofii şi ciorapii cu mare curiozitate, după care, ridicînd privirea, le văzu feţele albe şi fu cuprins de groază. Scoase un urlet dezolat şi se slobozi pe podea.

Bătrînele chinezoaice îşi înălţară privirea, plescăiră din limbă şi continuară să răsucească ţigări. Nimeni nu dădu nici cea mai mică atenţie copilului. Pe podea începu să se formeze o băltoacă. Elizabeth fu atît de îngrozită încît puse grăbită ceaşca jos şi vărsă ceaiul. Îl apucă pe Flory de braţ.

— Copilul! Uite ce face! Zău aşa, nu se poate, cineva... e îngrozitor!

Un moment o priviră cu toţii uimiţi, apoi înţeleseră despre ce era vorba. Urmă o tulburare şi un plescăit general din limbă. Nimeni nu dăduse nici o atenţie copilului – incidentul era prea banal pentru a fi băgat în seamă – şi acum se simţeau cu toţii îngrozitor de ruşinaţi. Începură să dea vina pe copil. Urmară exclamaţii ca: „Ah, copilul ăsta este o ocară! Ce copil dezgustător!“. Bătrînele chinezoaice luară copilul care continua să urle, îl duseră pînă la uşă şi-l ţinură deasupra treptelor de parcă storceau un burete de baie. Şi în aceeaşi clipă Flory şi Elizabeth erau afară din prăvălie, el o urma înapoi spre drum, în timp ce Li Yeik şi ceilalţi priveau cuprinşi de panică în urma lor.

— Dacă asta numeşti dumneata oameni civilizaţi...! exclamă ea.

— Îmi pare rău, spuse el fără vlagă. Nu m-am aşteptat...

— Ce oameni absolut dezgustători!

Era furioasă. Faţa i se acoperise de o roşeaţă minunat de delicată, parcă era un boboc de mac deschis cu o zi înainte de soroc. Asta era cea mai profundă nuanţă de care era capabilă. Flory o urmă pe lîngă bazar pînă la drumul principal şi abia după ce merseseră vreo cincizeci de metri îşi recăpătă curajul să-i vorbească.

— Îmi pare rău că a trebuit să se întîmple aşa! Li Yeik este un bătrîn grozav de cuviincios! I-ar displăcea profund gîndul că te-a jignit. Zău, ar fi fost bine să mai fi stat cîteva minute. Atît cît să-i mulţumim pentru ceai.

— Să-i mulţumim! După toate astea!

— N-ar trebui să dai atîta atenţie lucrurilor de acest fel. Oricum, nu în această ţară. Concepţiile acestor oameni sînt atît de diferite de ale noastre! Trebuie să ne adaptăm. Imaginează-ţi, de exemplu, că ai fi în Evul Mediu...

— Prefer să nu mai discut despre asta.

Era pentru prima oară cînd se certau în mod clar. Flory era atît de nefericit, încît nici nu-şi putea pune întrebarea cum se făcuse de o ofensase. Nu realiza că această

permanentă străduanie de a-i stîrni interesul pentru Orient ei i se părea doar o căutare deliberată şi perversă a ceea ce era sordid, „groaznic“, o căutare nedemnă de un gentleman. Tot ce ştia era că în faţa oricărei încercări de a o face să împărtăşească viaţa şi gîndurile lui, concepţia lui despre frumos, ea dădea înapoi, ca un cal cuprins de teamă.

Înaintau pe drum, el mergînd în stînga lui Elizabeth, uşor mai în urmă. Se uita la obrazul ei întors, la părul de la ceafă, la şuviţele aurii ce-i ieşeau de sub borul pălăriei *terai*. Cît o iubea, cît o iubea! Era ca şi cum pînă în acest moment cînd păşea nefericit în urma ei, neîndrăznind nici măcar să-şi arate faţa desfigurată, nu o iubise cu adevărat. Vru să vorbească de cîteva ori, dar se opri. Glasul nu-i era prea sigur şi nu ştia ce i-ar putea spune fără să rişte să o jignească în vreun fel. În cele din urmă spuse plat, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat:

— Se face înspăimîntător de cald, nu?

Cu o temperatură de aproape patruzeci de grade la umbră, nu era o remarcă prea strălucită. Spre surprinderea lui, ea se agăţă de această observaţie cu un soi de nerăbdare. Se întoarse cu faţa spre el; zîmbea din nou.

— Ne coacem, pur şi simplu!

Cu asta, pacea fu restabilită. Remarca aceea banală, prostească, ce aducea cu sine atmosfera sigură a flecărelii de la club, o liniştise ca o vrajă. Flo, care rămăsese în spatele lor, îi ajunse din urmă gîfîind, cu balele curgîndu-i. Restul drumului pînă acasă vorbiră aproape fără întrerupere numai despre cîini. Cîinii sînt un subiect inepuizabil. Cîinii, cîinii! îşi spunea Flory în timp ce urcau pe panta încinsă. Soarele ce suia pe cer le pîrjolea umerii prin îmbrăcămintea subţirică, ca adierea unui foc... Nu aveau să vorbească niciodată despre altceva decît despre cîini? Sau, în loc de cîini, despre plăci de gramofon şi rachete de tenis? Şi cu toate astea, cînd se rezumau la asemenea nimicuri, cît de prieteneşte şi cu cîtă uşurinţă puteau vorbi!

Trecură pe lîngă zidul alb şi strălucitor al cimitirului şi ajunseră la poarta familiei Lackersteen. În jurul ei creşteau mohuri aurii şi un pîlc de nalbe înalte de peste doi metri, cu flori rotunde şi roşii ca nişte fete rumene la faţă. Cînd ajunseră la umbră, Flory îşi socase pălăria şi îşi făcu vînt cu ea.

— Ei bine, ne-am întors înainte de vipia cea mare. Teamă mi-e că excursia noastră în bazar n-a fost chiar o reuşită.

— A, nu! Mi-a plăcut, mi-a plăcut cu-adevărat!

— Nu... nu ştiu, parcă întotdeauna se întîmplă ceva neplăcut... Apropo, nu ai uitat că poimîine mergem la vînătoare? Sper că îţi convine ziua?

— Da, şi unchiul o să-mi împrumute puşca lui. Ce-o să ne mai distrăm! Va trebui să

mă înveţi totul despre vînat. Sînt atît de nerăbdătoare!

— Şi eu. Nu-i sezonul potrivit pentru vînătoare, dar ne vom strădui. La revedere, deocamdată.

— La revedere, domnule Flory.

Continua să-i spună domnule Flory, deşi el îi spunea Elizabeth. Se despărţiră, fiecare pe drumul lui, gîndindu-se la vînătoarea care, simţeau amîndoi, avea, într-un fel sau altul, să limpezească lucrurile între ei.

XII

U Po Kyin măsura cu paşi lenţi camera de zi, în care căldura lipicioasă te adormea şi unde era aproape întuneric din cauza perdelelor de mărgele, şi se lăuda de zor. Din cînd în cînd îşi vîra mîna sub cămaşă şi se scărpina pe pieptul năduşit şi imens ca al unei femei grase. Ma Kin stătea pe rogojină şi fuma o ţigară albă şi subţire. Prin uşa deschisă a dormitorului se vedea un colţ din patul imens şi pătrat, cu tăblii sculpate din lemn de tec, ca un catafalc, unde U Po Kyin comisese numeroase violuri.

Ma Kin auzea acum pentru prima oară de „cealaltă afacere“, care era substratul atacului lui U Po Kyin împotriva doctorului Veraswami. Oricît de mult îi dispreţuia inteligenţa, U Po Kyin obişnuia ca mai devreme sau mai tîrziu să-i împărtăşească lui Ma Kin secretele sale. Era singura persoană din cercul celor apropiaţi lui care nu se temea de el şi de aceea îi făcea plăcere s-o impresioneze.

— Ei bine, Kin Kin, spuse el, vezi cum a mers totul conform planului? Optsprezece anonime pînă acum şi fiecare din ele o capodoperă. Ţi-aş citi cîteva dintre ele dacă aş crede că eşti în stare să le apreciezi.

— Dar dacă europenii nu bagă în seamă anonimele tale? Ce se întîmplă atunci?

— Să nu le bage în seamă? Ah, nici o teamă! Cred că ştiu şi eu cîte ceva despre mentalitatea europenilor. Dă-mi voie să-ţi spun, Kin Kin, că dacă este vreun lucru la care mă pricep, acela este să scriu o anonimă.

Era adevărat. Scrisorile lui U Po Kyin avuseseră deja efect, mai ales asupra principalei lor ţinte, domnul Macgregor.

Cu numai două zile înainte, domnul Macgregor petrecuse o seară foarte agitată încercînd să se hotărască dacă doctorul Veraswami se făcea ori nu vinovat de lipsă de loialitate faţă de guvern. Desigur, nu se punea problema vreunui act făţiş de trădare,

asta era nerelevant. Problema era următoarea: era doctorul tipul de om care să aibă convingeri rebele? În India nu eşti judecat pentru ceea ce faci, ci pentru ceea ce eşti. Pînă şi cea mai vagă bănuială de lipsă de loialitate ce planează asupra unui funcţionar oficial oriental îl poate distruge. Domnul Macgregor era prea drept din fire ca să condamne un om, fie el şi oriental, fără să aibă dovezi. Judecase pînă tîrziu în miez de noapte asupra unui teanc de rapoarte confidenţiale, inclusiv cele cinci scrisori anonime pe care le primise el însuşi, pe lîngă altele două ce-i fuseseră date de Westfield, prinse toate cu un spin de cactus.

Nu erau numai scrisorile. Zvonurile referitoare la doctor se adunau din toate părţile. U Po Kyin înţelegea perfect că nu era suficient să-l numească pe doctor trădător; era necesar să-i atace reputaţia din orice unghi posibil. Doctorul nu era învinuit numai de răzvrătire, ci şi de extorcare, viol, tortură, operaţii ilegale, efectuarea unor operaţii în stare de ebrietate pronunţată, crimă prin otrăvire ori prin vrăji, consum de carne de vacă, vînzare de certificate de deces criminalilor; era învinuit că a intrat încălţat în incinta pagodei şi că i-a făcut avansuri homosexuale toboşarului Poliţiei Militare. Auzind toate cîte se spuneau despre el, cineva şi l-ar fi închipuit pe doctor ca un amestec de Machiavelli, Sweeny Todd şi marchizul de Sade. La început, domnul Macgregor nu acordase prea mare atenţie celor auzite. Era prea obişnuit cu acest soi de bîrfe. Dar în ultima anonimă, U Po Kyin venise cu o lovitură strălucită, chiar şi pentru el.

Se referea la fuga lui Nga Shwe O, dacoitul, din închisoarea Kyauktada. Nga Shwe O, aflat la jumătatea ispăşirii unei binemeritate condamnări pe şapte ani, îşi pregătise evadarea cu cîteva luni în urmă. Pentru început, prietenii lui de afară mituiseră pe unul din gardienii indieni. Gardianul şi-a primit cele o sută de rupii în avans, a solicitat un concediu ca să-şi viziteze o rudă aflată pe patul de moarte şi a petrecut timp de cîteva zile în bordelurile din Mandalay. Timpul trecea, ziua evadării a fost amînată de cîteva ori – gardianul, tînjind între timp tot mai mult după bordelurile din Mandalay. În cele din urmă s-a hotărît să mai cîştige o recompensă dezvăluind întregul complot lui U Po Kyin. Ca de obicei, acesta a văzut repede şansa. I-a cerut gardianului să-şi ţină gura, ameninţîndu-l cu pedepse groaznice şi apoi, chiar în noaptea programată, cînd era prea tîrziu ca să se mai poată face ceva, i-a trimis încă o scrisoare anonimă domnului Macgregor avertizîndu-l că se încearcă o evadare. Nu mai este necesar să spunem că în scrisoare se adăuga că doctorul Veraswami, administratorul-şef al închisorii, fusese mituit pentru a i se obţine complicitatea.

Dimineaţa a fost zarvă mare, gardienii şi poliţiştii dădeau fuga de colo-colo, căci Nga Shwe O evadase (era deja departe, în josul rîului, într-o şampană asigurată de U Po

Kyin). De această dată, domnul Macgregor rămăsese mirat. Cel ce scrisese anonima trebuie să fi fost implicat în complot şi probabil că spunea adevărul despre complicitatea doctorului. Era o problemă foarte serioasă. Un administrator-şef de închisoare care acceptă mită pentru a lăsa un prizonier să fugă este capabil de orice. Şi de aceea – poate că urmarea logică nu era tocmai limpede, dar pentru Macgregor ea era evidentă –, de aceea deci, acuzaţia de revoltă, care era principala acuză împotriva doctorului, devenea mult mai credibilă.

U Po Kyin îi atacase concomitent şi pe ceilalţi europeni. Flory, prietenul doctorului şi principala lui sursă de prestigiu, fusese speriat destul de uşor şi convins să-l părăsească. Cu Westfield era ceva mai greu. Westfield, ca poliţist, ştia multe despre U Po Kyin şi era perfect capabil să-i răstoarne planurile. Poliţiştii şi magistraţii sînt duşmani fireşti. Dar U Po Kyin ştiuse cum să întoarcă pînă şi acest lucru în avantajul lui. Îl acuzase pe doctor, într-o anonimă, desigur, că este în cîrdăşie cu acel ticălos şi şperţar notoriu care era U Po Kyin. Asta aranja lucrurile cu Westfield. Cît despre Ellis, nu era necesară nici o scrisoare anonimă; nimic nu-l putea face să gîndească mai rău despre doctor decît gîndea deja.

U Po Kyin trimisese o scrisoare anonimă pînă şi doamnei Lackersteen, căci cunoştea puterea femeilor europene. Doctorul Veraswami, se spunea în scrisoare, îi incita pe băştinaşi să le răpească şi să le violeze pe europence. Nu erau date alte detalii, dar ele nici nu erau necesare. U Po Kyin atinsese punctul slab al doamnei Lackersteen. În mintea ei, cuvintele „revoltă“, „naţionalism“, „rebeliune“, „autonomie“ transmiteau un singur mesaj, şi numai unul, iar acesta era: ea, violată de o adevărată procesiune de *culi* cu chipuri întunecate pe care albul ochilor părea că se rostogoleşte fără încetare. Era un gînd care adesea n-o lăsa să doarmă noaptea. Părerea bună pe care europenii o avuseseră cîndva despre doctor se fărîmiţa rapid.

— Aşadar, vezi, spuse U Po Kyin încîntat, vezi cum l-am subminat. E ca un copac tăiat la bază cu ferăstrăul. Un bobîrnac şi e jos. În cel mult trei săptămîni îi voi da şi acest bobîrnac.

— Cum?

— Tocmai ajung la asta. Cred că e momentul să afli. Nu ai simţul acestor chestiuni, dar ştii să-ţi ţii gura. Ai auzit vorbindu-se despre rebeliunea care se coace lîngă satul Thangwa?

— Da. Sătenii sînt nişte neghiobi. Ce pot face cu furcile şi cuţitele împotriva soldaţilor indieni? Or să fie împuşcaţi ca nişte animale sălbatice.

— Desigur. Dacă se ajunge la luptă, va fi un masacru. Dar nu sînt decît o haită de ţărani superstiţioşi. Şi-au pus toată încrederea în aceste absurde veste antiglonţ care le

sînt împărţite. Dispreţuiesc atîta ignoranţă.

— Sărmanii! De ce nu-i opreşti, U Po Kyin? Nu-i nevoie să fie arestat vreunul. Trebuie doar să te duci în sat şi să le spui că le-ai aflat planurile, şi nu vor mai avea curajul să continue.

— Da. Aş putea să-i opresc dacă aş vrea, desigur. Dar eu nu vreau. Am motivele mele. Ştii, Kin Kin, şi te rog să păstrezi tăcerea, asta este, ca să spun aşa, răzmeriţa mea. Eu însumi am pus-o la cale.

— Ce?

Ma Kin scăpă ţigara. Căscă atît de tare ochii încît corneea albăstruie apăru de jur împrejurul pupilei. Era îngrozitor. Izbucni.

— Ko Po Kyin, ce spui! Nu-i adevărat! Tu, să stîrneşti o răzmeriţă... Nu poate fi adevărat!

— Sigur că e adevărat. Şi facem treabă bună cu asta. Magicianul acela pe care l-am adus de la Rangoon este un tip deştept. A călătorit prin toată India ca scamator într-un circ. Vestele antiglonţ au fost cumpărate la magazinul Whiteaway & Laidlaw, o rupie şi opt anna bucata. Mă costă ceva bani, crede-mă.

— Dar, Ko Po Kyin! O răzmeriţă! Lupta, împuşcăturile înfricoşătoare, toţi sărmanii oameni care vor fi ucişi. Eşti sigur că n-ai înnebunit? Nu-ţi e frică să nu fii împuşcat?

U Po Kyin se opri din mers. Era uluit.

— Doamne, femeie, ce idee ţi-a trecut prin cap? Doar nu crezi că eu mă revolt împotriva guvernului? Eu, funcţionar al guvernului de treizeci de ani, să mă ridic împotriva lui? Dumnezeule, nu! Am spus că eu am pornit răzmeriţa, nu că particip la ea. Nătărăii ăia de săteni or să-şi rişte pielea, nu eu. Nimeni nici măcar nu visează că am sau că voi avea vreun amestec, cu excepţia lui Ba Sein şi încă unul sau doi.

— Dar ai spus că tu i-ai convins să se revolte?

— Bineînţeles. L-am acuzat pe Veraswami că a ridicat oamenii împotriva guvernului. Ei bine, trebuie să am o răzmeriţă să le-o arăt, nu?

— A, înţeleg. Şi cînd răzmeriţa va izbucni, vei spune că doctorul Veraswami este vinovat. Aşa?

— Ce greu pricep! Aş fi zis că pînă şi un idiot ar fi înţeles că stîrnesc această revoltă numai ca s-o zdrobesc. Sînt... cum e expresia aia pe care o foloseşte domnul Macgregor? *Agent provocateur*. E-n latineşte, nu o poţi înţelege. Sînt *agent provocateur*. Mai întîi îi conving pe neghiobii ăia din Thongwa să se revolte şi apoi îi arestez ca rebeli. Chiar în clipa cînd trebuie să înceapă, mă voi năpusti asupra capilor lor şi-o să-i întemniţez pînă la unul. După asta, îndrăznesc să afirm că e posibil să urmeze o încăierare. S-ar putea să moară cîţiva oameni şi alţi cîţiva să fie trimişi la Andanians.

Dar, între timp, eu voi fi primul pe cîmpul de bătaie. U Po Kyin, omul care a înăbuşit la timp o revoltă foarte periculoasă! Voi fi eroul districtului.

Pe drept cuvînt mîndru de planul său, U Po Kyin porni din nou să măsoare încăperea, ţinîndu-şi mîinile la spate şi zîmbind. Ma Kin cîntări un timp acest plan în tăcere. În cele din urmă spuse:

— Tot nu înţeleg pentru ce faci asta, Ko Po Kyin. La ce duce? Şi ce legătură are cu doctorul Veraswami?

— N-o să te învăţ niciodată să fii înţeleaptă, Kin Kin! Nu ţi-am spus de la bun început că Veraswami îmi stă în cale? Această răzmeriţă este exact lucrul cu care o să mă descotorosesc de el. Desigur, nu vom dovedi niciodată că el e răspunzător, dar ce contează? Toţi europenii vor considera automat că-i amestecat în vreun fel. Ăsta-i modul lor de a gîndi. Va fi distrus pentru toată viaţa. Iar căderea lui înseamnă înălţarea mea. Cu cît el apare în culori mai sumbre, cu atît va apărea mai măreaţă comportarea mea. Acum, înţelegi?

— Da, înţeleg. Şi cred că este un plan rău şi mîrşav. Mă mir că nu îţi este ruşine să mi-l descrii.

— Ei, Kin Kin! Doar n-o să începi iar cu nimicurile tale?

— Ko Po Kyin, de ce te simţi fericit numai cînd eşti netrebnic? De ce tot timpul faci rău altora? Gîndeşte-te la sărmanul doctor care va fi dat afară din slujbă şi la sătenii care vor fi împuşcaţi ori bătuţi cu bastoane de bambus, sau întemniţaţi pentru toată viaţa. Este necesar să faci astfel de lucruri? Cum poţi dori şi mai mulţi bani cînd eşti atît de bogat?

— Bani! Cine vorbeşte de bani? Într-o zi, femeie, vei înţelege că pe lume mai sînt şi alte lucruri în afară de bani. Faima, spre exemplu. Măreţia. Îţi dai seama că, după aceea, însuşi guvernatorul Birmaniei îmi va prinde pe piept o decoraţie pentru dovada mea de loialitate în această afacere? Nu vei fi mîndră nici măcar de o asemenea cinste?

Ma Kin dădu din cap, deloc impresionată.

— Cînd îţi vei aminti, Ko Po Kyin, că n-ai să trăieşti o mie de ani? Gîndeşte-te la ce li se întîmplă acelora care au trăit în păcat. Se poate întîmpla, de exemplu, să fie transformaţi în şobolani ori broaşte. Şi mai e şi iadul. Îmi amintesc ce mi-a spus cîndva un preot despre iad, ceva ce a tradus din scripturile pali, ceva îngrozitor: „O dată la o mie de secole, două suliţe înroşite în foc se vor întîlni în inima ta şi atunci îţi vei spune: Încă o mie de secole din chinul meu s-au încheiat şi mai urmează încă pe cît a fost“. Nu e înspăimîntător să te gîndeşti la un asemenea lucru Ko Po Kyin?

U Po Kyin rîse şi gesticulă nepăsător cu mîna.

— Da, sper că vei putea rîde pînă la capăt. Dar mie, una, nu mi-ar plăcea să privesc în

urmă la o asemenea viaţă.

Îşi aprinse din nou ţigara şi se întoarse în semn de dezaprobare cu spatele la U Po Kyin, în timp ce acesta mai străbătea de cîteva ori încăperea. Cînd reîncepu să vorbească, o făcu pe un ton mai serios ca înainte, chiar cu o notă de sfială în glas.

— Ştii, Kin Kin, mai e ceva în spatele acestor lucruri. Ceva ce nu ţi-am spus, cum nu am spus nici altora. Nici măcar Ba Sein nu ştie. Dar cred că îţi voi spune ţie, acum.

— Nu vreau să aud, dacă este o altă ticăloşie.

— Nu, nu. Tocmai m-ai întrebat ce urmăresc cu această afacere. Îţi închipui probabil că îl distrug pe Veraswami pentru că nu îmi place persoana lui şi că ideile lui despre mită mă irită. Nu este numai asta. Mai este ceva, mult mai important, şi asta te priveşte şi pe tine în aceeaşi măsură ca şi pe mine.

— Ce e?

— N-ai simţit niciodată în sufletul tău, Kin Kin, dorinţa de lucruri mai înalte? Nu te-a izbit niciodată faptul că după toate succesele noastre, succesele mele, aş zice, ne aflăm aproape în aceeaşi poziţie de unde am pornit? Am, îndrăznesc să spun, două sute de mii de rupii, şi totuşi uită-te cum trăim! Priveşte la această încăpere! Categoric, nu e mai bună decît a unui ţăran. Am obosit să mănînc cu degetele şi să am de-a face numai cu birmanezi – oameni săraci, inferiori – şi să trăiesc, cum s-ar zice, ca un nenorocit de funcţionar municipal. Banii nu sînt destul; mi-ar plăcea să simt că m-am ridicat şi în societate. Nu-ţi doreşti uneori un mod de viaţă un pic mai... cum să spun... mai elevat?

— Nu ştiu ce ne-am putea dori mai mult decît avem deja. Cînd eram fată în satul meu, nu m-am gîndit niciodată că voi trăi într-o casă ca aceasta. Uită-te la scaunele englezeşti – n-am stat în viaţa mea pe aşa ceva. Dar mă simt tare mîndră să mă uit la ele şi să-mi spun că sînt ale mele.

— Pfui! De ce-ai mai plecat din satul ăla al tău, Kin Kin? Nu eşti bună decît să stai la sporovăit lîngă fîntînă cu o găleată din piatră pe cap. Dar eu sînt mai ambiţios, slavă Domnului. Şi acum îţi voi spune adevăratul motiv pentru care am ţesut toate intrigile împotriva lui Veraswami. Am de gînd să fac ceva cu adevărat magnific. Ceva nobil, măreţ! Ceva ce îmi va aduce cea mai mare cinste la care poate aspira un oriental. Ştii la ce mă refer, desigur.

— Nu. Ce vrei să spui?

— Ei, hai! Cea mai mare realizare a vieţii mele! Cu siguranţă că ghiceşti!

— A, ştiu! Vrei să cumperi un automobil. Dar, vai, Ko Po Kyin, să nu te aştepţi că eu mă urc în el!

U Po Kyin îşi ridică braţele a dezgust.

— Un automobil! Ai o minte de vînzătoare de alune în piaţă! Aş putea cumpăra

douăzeci de automobile, dacă aş vrea. Şi la ce mi-ar folosi o maşină aici? Nu, e ceva cu mult mai măreţ.

— Ce, atunci?

— Iată ce-i. Ştiu din întîmplare că într-o lună europenii vor alege în club un membru dintre autohtoni. Nu vor s-o facă, dar vor primi ordine de la Comisarul regal şi se vor supune. În mod normal, l-ar alege pe doctorul Veraswami, care este cel mai înalt funcţionar autohton în acest district. Dar eu l-am aruncat în dizgraţie pe Veraswami. Şi aşa...

— Ce?

U Po Kyin nu-i răspunse imediat. Se uită la Ma Kin; imensa lui faţă, galbenă, cu fălci late şi dinţi nenumăraţi, era atît de blîndă, încît aproape că semăna cu un copil. Poate că avea şi lacrimi în ochii căprui. Spuse cu glas scăzut, aproape cu teamă, ca şi cum măreţia a ceea ce spunea aproape îl copleşise:

— Nu înţelegi, femeie? Nu înţelegi că dacă Veraswami cade în dizgraţie, eu voi fi cel admis în club?

Efectul acestor cuvinte fu zdrobitor. Ma Kin nu mai scoase nici un cuvînt de împotrivire. Măreţia proiectului lui U Po Kyin o amuţise.

Şi pe drept cuvînt, căci tot ce realizase U Po Kyin în viaţă era nimic pe lîngă asta. Pentru un funcţionar de rang modest este un adevărat triumf să pătrundă într-un club european, iar în Kyauktada triumful era de două ori mai mare. Clubul European, acest templu misterios şi îndepărtat, acest loc sfînt al tuturor locurilor sfinte, în care pătrunzi mai greu decît în Nirvana! Dacă U Po Kyin, băiatul gol din şanţurile din Mandalay, conţopistul hoţ şi funcţionarul obscur, pătrundea în acest loc sacru, i se va spune „bătrîne“, va bea whisky cu sifon şi va lovi mingile albe, trimiţîndu-le încolo şi-ncoace pe masa verde! Ma Kin, femeia de la ţară care văzuse pentru prima dată lumina prin crăpăturile unei colibe de bambus acoperită cu frunze de palmier, Ma Kin va sta pe un scaun înalt, cu picioarele prizoniere în ciorapi de mătase şi pantofi cu tocuri înalte (da, chiar va purta pantofi în acest loc!), vorbind cu englezoaicele în hindustani despre lenjeria pentru copii! Era o perspectivă ce ar fi ameţit pe oricine!

Ma Kin rămase timp îndelungat cu gura întredeschisă, gîndindu-se la Clubul European şi la splendorile pe care le-ar putea adăposti acesta. Pentru prima dată în viaţă privea intrigile lui U Po Kyin fără să le dezaprobe. Şi poate că sădirea unui grăunte de ambiţie în inima bună a lui Ma Kin era o ispravă chiar mai vitejească decît asaltul asupra clubului.

XIII

Flory intră pe poarta spitalului. Pe lîngă el trecură trei măturători zdrenţăroşi ce purtau cadavrul unui *culi*, înfăşurat în pînză de sac, pe care aveau să-l îngroape într-o groapă săpată superficial în junglă. Traversă curtea cu pămînt cărămiziu dintre pavilioanele spitalului. Pe verandele largi, oameni cu chipuri cenuşii zăceau întinşi pe paturi fără cearşafuri. Cîţiva cîini vagabonzi, cu aspect dezgustător, despre care se spunea că devoră membrele amputate, dormeau ori îşi curăţau blana printre stîlpii clădirilor. Locul purta pecetea murdăriei şi a paraginei. Doctorul Veraswami se străduia să-l menţină cît mai curat, dar nu putea să se descurce cu praful, proasta alimentare cu apă şi inerţia măturătorilor şi a infirmierilor semi-instruiţi.

Flory află că doctorul era la secţia de bolnavi externi. Secţia era o încăpere cu pereţi din ipsos, mobilată numai cu o masă, două scaune şi un portret prăfuit şi foarte prost al reginei Victoria. Birmanezii, ţărani cu muşchi noduroşi pe sub zdrenţele lor decolorate, intrau pe rînd în încăpere şi apoi aşteptau înşiruiţi în faţa mesei. Doctorul, îmbrăcat în cămaşă cu mîneci scurte, asuda abundent. Cînd îl văzu pe Flory, sări în picioare cu o exclamaţie de încîntare şi, cu obişnuita-i grabă plină de solicitudine, îl invită să ia loc pe scaunul liber şi scoase o cutie de ţigări din sertarul mesei.

— Ce vizită încîntătoare, domnule Flory! Te rog să te faci comod... dacă poţi să te ssimţi confortabil într-un loc ca acessta, ha, ha! După aceea, acasă la mine vom sta confortabil şi vom vorbi cu o bere în faţă. Te rog să mă sscuzi cît mă ocup de oameni.

Flory se aşează şi sudoarea fierbinte îi ţîşni pe dată, prin toţi porii, udîndu-i cămaşa. Căldura din încăpere era sufocantă. Ţăranii degajau un miros acru de usturoi. Se apropiau unul cîte unul de masă, iar doctorul sărea de pe scaun, îi împungea cu degetul în spate, îşi lipea urechea neagră de pieptul lor, le punea repede cîteva întrebări într-o birmaneză execrabilă, apoi se întorcea grăbit la masă şi mîzgălea o reţetă. Pacienţii se duceau cu reţeta în cealaltă parte a curţii pînă la farmacist, care le dădea sticluţe umplute cu apă şi diverşi coloranţi vegetali. Farmacistul se întreţinea mai ales din vînzarea leacurilor, căci guvernul îi plătea numai douăzeci şi cinci de rupii pe lună. Dar, doctorul nu ştia nimic despre toate acestea.

În majoritatea dimineţilor, doctorul nu avea timp să să ocupe personal de pacienţii externi şi îi lăsa pe mîna unuia dintre infirmieri. Metodele de diagnosticare ale acestuia erau foarte simple. Îl întreba pe fiecare pacient: „Ce te doare? Capul, spatele ori burta?“, iar cînd primea răspunsul, îi înmîna o reţetă din cele trei sau patru teancuri pe care le avea pregătite dinainte. Pacienţii preferau această metodă. Doctorul obişnuia să-i

întrebe dacă suferiseră de boli venerice – o întrebare lipsită de sens şi atît de nepotrivită unui gentleman – şi uneori îi îngrozea şi mai tare recomandîndu-le o operaţie. „Tăierea burţii“ îi spuneau ei. Majoritatea preferau să moară de zece ori decît să îndure „tăierea burţii“.

Cînd dispăru şi ultimul pacient, doctorul se aşeză comod pe scaun, făcîndu-şi vînt cu reţetarul.

— Ah, ce zăduf! Cîteodată mă gîndesc că n-o să mai scap niciodată de mirosul de usturoi din nări! Esste uimitor cum pînă şi sîngele li se impregnează cu el. Nu te-ai sufocat, domnule Flory? Voi, englezii, aveţi simţul mirosului foarte dezvoltat! Cred că înduraţi mari chinuri în Orientul nostru atît de murdar!

— Abandonaţi-vă nasurile, voi cei ce intraţi aici, nu? Ar putea să scrie asta deasupra Canalului de Suez. Am impresia că eşti ocupat în dimineaţa asta.

— Ca întotdeauna. Vai, prietene, ce descurajantă esste munca unui doctor în aceasstă ţară! Aceşti ţărani… nişte sălbatici murdari şi ignoranţi! Tot ce putem face esste să-i determinăm să vină la spital, dar mai degrabă mor de o gangrenă ori duc o tumoare cît un pepene timp de zece ani decît să înfrunte cuţitul. Şi leacurile pe care le dau aşa-zişii lor doctori! Ierburi culesse pe lună nouă, păr de tigru, corn de rinocer, urină, sînge mensstrual! Cum pot nişte oameni să bea assemenea amestecuri, e dezgusstător!

— Dar şi foarte pitoresc. Ar trebui să alcătuieşti o farmacopee birmaneză, doctore. Ar fi aproape la fel de bună ca şi Culpeper.

— Vite sălbatice, vite sălbatice, spuse doctorul, luptîndu-se cu haina lui albă. Mergem la mine? Am bere şi bănuiessc că mi-au mai rămas şi nişte bucăţi de gheaţă. La zece am o operaţie foarte urgentă, o hernie strangulată. Pînă atunci ssînt liber.

— Da. De fapt, e ceva despre care voiam tare mult să vorbesc cu dumneata.

Traversară curtea şi urcară treptele verandei. După ce scormoni prin lada pentru gheaţă şi constată că toată gheaţa se topise transformîndu-se într-o apă călduţă, doctorul deschise o sticlă de bere şi ceru degrabă servitorilor să mai pună cîteva sticle într-un strat de paie ude. Flory rămase în picioare, privind peste balustradă fără să-şi scoată pălăria. Adevărul e că venise să-şi ceară scuze. Îl evitase pe doctor timp de aproape două săptămîni – de fapt, din ziua în care îşi pusese numele pe hîrtia aceea insultătoare de la club. Dar trebuia să-şi ceară scuze. U Po Kyin judeca foarte bine oamenii, dar greşise crezînd că două scrisori anonime erau suficiente pentru a-l speria pe Flory pînă într-atît încît să-l îndepărteze definitiv de prietenul lui.

— Ascultă, doctore, ştii ce voiam să-ţi spun?

— Nu.

— Ba da, ştii. E vorba de farsa aia urîtă pe care ţi-am jucat-o săptămîna cealaltă. Cînd

Ellis a pus notiţa pe avizierul de la club şi eu am semnat-o. Trebuie să fi auzit despre ea. Vreau să încerc să-ţi explic…

— Nu, prietene, nu!

Doctorul era atît de afectat încît se repezi la Flory şi-l apucă de braţ.

— Nu-mi vei explica nimic! Te rog să nu mai pomeneşti niciodată de assta! Înţeleg perfect, chiar perfect!

— Nu, nu înţelegi! N-ai cum să înţelegi. Nu îţi dai seama la cel fel de presiuni este supus un om ca să fie silit să facă asemenea lucruri. Nu a fost nimic care să mă determine să semnez hîrtia aceea. Nu se putea întîmpla nimic dacă refuzam. Nu există nici o lege care să ne oblige să ne purtăm rău cu orientalii, dimpotrivă. Dar… pur şi simplu nu ai curajul să rămîi loial faţă de un oriental dacă asta înseamnă să mergi împotriva celorlalţi. Nu se face. Dacă m-aş fi împotrivit să semnez acea notiţă, aş fi căzut în dizgraţie la club timp de o săptămînă, două. Aşa că mi-a fost teamă, ca de obicei.

— Te rog, domnule Flory, te rog! Categoric, o ssă mă faci ssă mă simt prost dacă mai continui. De parcă n-aş putea să ţin sseamă de poziţia dumitale!

— Precum ştii, motoul nostru este: „În India, procedează aşa cum procedează englezii“.

— Dessigur, dessigur. Şi esste un moto foarte nobil. „Să fim uniţi“, cum spuneţi voi. Acessta esste secretul ssuperiorităţii voastre faţă de noi, orientalii.

— Da, nu-i cine ştie ce folos să spui că-ţi pare rău. Dar am venit să-ţi spun că nu se va mai întîmpla. De fapt…

— Vai, domnule Flory, ţi-aş fi recunoscător dacă n-ai mai pomeni de acesst subiect. A trecut şi s-a uitat totul. Te rog să-ţi bei berea înainte să devină fierbinte ca ceaiul. Şi eu am să-ţi spun ceva. Nu m-ai întrebat încă ce noutăţi mai am.

— Ah, noutăţile. Ce noutăţi mai ai? Cum au mers lucrurile în tot acest timp? Ce mai face Maica Britanie? Tot pe moarte?

— Ah, foarte prosst, foarte prosst! Dar nu la fel de prosst ca mine. Ssînt la mare ananghie, prietene.

— Ce? Tot U Po Kyin? Continuă să te defăimeze?

— Dacă mă defăimează! De data assta esste… ei, bine, esste ceva diabolic. Prietene, ai auzit de răzmeriţa desspre care se bănuieşte că e pe punctul să izbucnească în district?

— Am auzit o mulţime. Westfield s-a dus la faţa locului pornit pe represalii, dar am auzit că nu a găsit nici un rebel. Săteni care nu vor să-şi plătească dările, ca de obicei.

— Da. Idioţi nenorociţi! Ştii cît esste impozitul pe care cei mai mulţi au refuzat să-l plătească? Cinci rupii. Or să obossească şi pînă la urmă or să plătească. Încurcătura assta se repetă în fiecare an. Cît desspre răzmeriţă – aşa-zisa răzmeriţă, domnule Flory –

vreau să ştii că în treaba asta esste mai mult decît pare.

— Da? Ce?

Spre surpriza lui Flory, doctorul făcu un gest de mînie atît de violent încît îşi vărsă aproape toată berea. Puse paharul pe balustradă şi izbucni.

— Tot U Po Kyin! Ticălossul ăla, dincolo de orice cuvinte! Crocodilul ăla lipsit de ssentimente umane! Acest... acest...

— Continuă, „acest obscen trunchi de umori, acest balot umflat de hidropizie, această cuşcă zăbrelită a animalităţii“, continuă. Ce-a mai pus la cale?

— Un ticălos fără pereche...

Şi doctorul descrise complotul prin care se punea la cale falsa rebeliune, cam tot aşa cum U Po Kyin i-l explicase lui Ma Kin. Singurul detaliu pe care doctorul nu îl ştia era intenţia lui U Po Kyin de a fi primit în Clubul European. Şi, deşi nu prea se putea spune despre doctor că roşise, totuşi, de furie, tenul îi devenise cu cîteva tonuri mai întunecat. Flory era atît de uluit, încît rămăsese în picioare.

— Diavol şiret! Cine ar fi crezut ce ascunde? Dar cum ai reuşit să afli toate astea?

— A, mi-au mai rămas cîţiva prieteni. Dar acum vezi, prietene, ce dezasstru îmi pregăteşte? M-a calomniat deja în stînga şi în dreapta. Cînd va izbucni rebeliunea assta absurdă, va face tot ce-i stă în putinţă să-mi lege numele de ea. Şi-ţi pot spune că o bănuială cît de mică assupra loialităţii mele mă poate disstruge, disstruge! Cel mai vag zvon că aş fi chiar şi un simplu simpatizant al răzmeriţei înseamnă pentru mine sfîrşitul.

— Dar, ce naiba, e ridicol! Cu siguranţă că te poţi apăra în vreun fel!

— Cum să mă apăr cînd nu pot dovedi nimic? Ştiu că totul este adevărat, dar ce folos? Dacă ssolicit o anchetă publică, pentru fiecare martor pe care îl aduc eu, U Po Kyin va aduce cincizeci. Nu îţi dai sseama ce influenţă are omul ăssta în disstrict. Nimeni nu îndrăzneşte să vorbească împotriva lui.

— Dar de ce trebuie să dovedeşti ceva? De ce nu te duci la bătrînul Macgregor să-i spui totul? În felul lui, e un tip onest. Te va asculta.

— Inutil, inutil. Nu ai minte de intrigant, domnule Flory. *Qui s'excuse s'accuse*, nu-i aşa? Nu merită să strigi în gura mare că esste o consspiraţie împotriva ta.

— Şi ce-o să faci, atunci?

— Nu pot face nimic. Pur şi simplu trebuie să aştept şi să sper că presstigiul de care mă bucur mă va face să trec prin toate. În afaceri ca aceassta, cînd esste pusă la îndoială reputaţia unui funcţionar autohton, nu se pune problema dovezilor, a probelor. Totul depinde de poziţia lui în faţa europenilor. Dacă poziţia mea esste bună, nu vor crede aşa ceva desspre mine; dacă e rea, o vor crede. Prestigiul esste totul.

Tăcură un timp. Flory înţelegea foarte bine că „presstigiul esste totul“. Era obişnuit cu aceste conflicte nebuloase în care bănuiala contează mai mult decît o probă, iar reputaţia, mai mult ca o mie de martori. Îi veni în minte un gînd, un gînd stînjenitor, care-i dădea fiori şi care nu i-ar fi venit nicicînd pînă în urmă cu trei săptămîni. Era unul din acele momente cînd vezi foarte limpede care îţi este datoria şi, oricît ţi-ai dori să te eschivezi, eşti sigur că cineva trebuie să o îndeplinească. Spuse:

— Să zicem, de exemplu, că ai fi primit în club. Ţi-ar întări prestigiul?

— Dacă aş fi primit în club? O, într-adevăr, da! Clubul! Esste o fortăreaţă impenetrabilă. O dată primit, nimeni n-ar mai da poveştilor ăsstora mai multă atenţie decît dacă ar fi vorba desspre dumneata, desspre domnul Macgregor sau desspre oricare alt domn englez. Dar ce speranţă să mai am după ce minţile le-au fosst otrăvite împotriva mea?

— Bine, ascultă doctore, îţi spun ce facem. La următoarea adunare generală voi propune numirea dumitale. Ştiu că atunci se va ridica problema şi, dacă cineva avansează numele unui candidat, îndrăznesc să afirm că nimeni, cu excepţia lui Ellis, nu-i va da bilă neagră. Şi între timp...

— O, prietene, dragă prietene!

De emoţie, doctorul aproape se înecă.

— O, prietene, cît de nobil! Într-adevăr esste nobil! Dar esste prea mult. Mă tem că vei avea iar neplăceri cu prietenii dumitale europeni. Domnul Elliss, de exemplu – va îngădui oare să propui numele meu?

— Ah, lasă-l încolo pe Ellis. Dar trebuie să înţelegi că nu îţi pot promite că vei fi primit. Depinde de ce spune Macgregor şi în ce dispoziţie sînt ceilalţi. E posibil să nu iasă nimic.

Doctorul încă mai ţinea mîna lui Flory între palmele lui plinuţe şi umede. Ochii, măriţi prin lentilele ochelarilor, îi erau scăldaţi în lacrimi şi, cum îl privea radios pe Flory, păreau ochii apoşi ai unui cîine.

— Ah, prietene! Dacă aş fi primit! Cum ss-ar sfîrşi toate necazurile mele! Dar, prietene, cum am spus mai înainte, să nu fii prea imprudent în chesstiunea assta. Fereşte-te de U Po Kyin. De-acum probabil că te-a şi trecut printre duşmanii lui. Iar duşmănia lui poate fi un pericol pînă şi pentru dumneata.

— A, bunule Dumnezeu, pe mine nu mă poate atinge. Pînă acum n-a făcut nimic, doar cîteva anonime prosteşti.

— N-aş fi atît de sigur. Are metode ssubtile pentru a lovi. Şi cu siguranţă că va răssturna cerul şi pămîntul numai să mă împiedice să fiu primit membru în club. Dacă ai un punct slab, ai grijă, prietene. Îl va desscoperi. Loveşte întotdeauna în punctele cele

mai slabe.

— Ca un crocodil, sugeră Flory.

— Ca un crocodil, încuviinţă grav doctorul. O, dar, prietene, ce mulţumire pentru mine dacă aş deveni membru al Clubului European. Ce onoare să fiu alături de domnii englezi! Dar, domnule Flory, mai esste ceva ce nu am îndrăznit să menţionez mai înainte. Eu... ssper că esste bine înţeles, eu nu am deloc intenţia să folossesc clubul. Calitatea de membru, assta-i tot ce doresc. Chiar dacă aş fi eu cel aless, bineînţeles că nici nu m-aş gîndi să vin la club.

— Să nu vii la club?

— Nu, nu! Doamne fereşte să le impun gentlemanilor europeni tovărăşia mea! Mă voi rezuma la a-mi plăti cotizaţiile. Pentru mine esste deja un privilegiu. Înţelegi, cred?

— Perfect, doctore, perfect.

În timp ce urca dealul, Flory nu-şi mai putu stăpîni rîsul. Acum era categoric obligat să propună candidatura doctorului. Şi ce tărăboi va fi cînd ceilalţi îl vor auzi – ah, al naibii tărăboi! Dar ce era cu adevărat uluitor era că toată afacerea asta îl făcea să rîdă. Perspectiva care doar cu o lună în urmă l-ar fi înspăimîntat, acum aproape că îl amuza.

De ce? Şi pentru ce făcuse această promisiune, la urma urmei? Era o nimica toată, riscul era mic şi nu era nimic eroic în toate astea, totuşi, era atîta de diferit de firea lui. De ce după toţi aceşti ani, ani plini de circumspecţie, trăiţi ca un *pukka sahib*, de ce să încalce deodată toate regulile? Ştia de ce. Pentru că, intrînd în viaţa lui, Elizabeth o schimbase şi o înnoise atît de mult, încît toţi anii aceia murdari, mizerabili, parcă nici nu fuseseră. Prezenţa ei îi modificase în întregime orbita gîndirii. Îi readusese aerul Angliei. Anglia cea atît de dragă lui, unde gîndul este liber şi nu eşti condamnat să practici veşnic *ledanse dupukka sahib* pentru edificarea raselor inferioare. Unde e viaţa pe care am dus-o pînă acum? se întrebă el. Prin simplul fapt că exista, ea făcuse posibil ca el să acţioneze decent, mai mult, să facă acest lucru ca pe ceva firesc.

Unde e viaţa pe care am dus-o pînă acum? se întrebă el din nou, intrînd pe poarta grădinii. Era fericit, fericit. Căci înţelesese cîtă dreptate aveau credincioşii cînd spuneau că există salvarea şi că viaţa poate începe din nou. Mergea pe cărare şi i se părea că florile, casa, servitorii, întreaga viaţă, toate lucrurile care pînă de curînd fuseseră saturate de plictis şi dor de ţară erau acum altele, semnificative, nespus de frumoase. Cît de plăcute pot fi toate dacă ai cu cine să le împarţi! Cît de mult poţi iubi această ţară dacă nu eşti singur! Nero era pe potecă şi ciugulea cîteva boabe de orez ce-i căzuseră grădinarului cînd dusese de mîncare caprelor. Flo se repezi spre el, gîfîind, iar Nero ţîşni în aer dînd agitat de aripi şi ateriză pe umărul lui Flory. Acesta intră în casă ducînd cocoşelul roşu în braţe, mîngîindu-i penele romboidale de pe spate, netede şi foşnitoare

ca mătasea.

Nici nu pusese piciorul pe verandă şi îşi dădu seama că Ma Hla May era în casă. Nu era necesar să-l vadă pe Ko S'la ieşind grăbit, cu o faţă prevestitoare de rele. Flory îi simţise mirosul de lemn de santal, usturoi şi ulei de nucă de cocos, amestecat cu cel al iasomiei din păr. Îi dădu drumul lui Nero peste balustrada verandei.

— „Femeia" s-a întors, spuse Ko S'la.

Flory se făcuse palid la faţă. Cînd pălea, semnul de pe obraz îl făcea să arate hidos. Un junghi ca de gheaţă îl străbătu prin vintre. Ma Hla May apăru în uşa dormitorului. Stătea cu chipul plecat, privindu-l pe sub gene.

— *Thakin*, şopti ea, pe-un ton jumătate supărat, jumătate insistent.

— Pleacă! îi spuse Flory enervat lui Ko S'la, revărsîndu-şi teama şi mînia asupra lui.

— *Thakin*, spuse ea, vino în dormitor. Am să-ţi spun ceva.

O urmă în dormitor. Într-o săptămînă – trecuse numai o săptămînă – aspectul ei se înrăutăţise extraordinar. Părul îi părea gras. Medalioanele dispăruseră toate şi era îmbrăcată într-un *longyi* din bumbac înflorat ce costa două rupii şi opt anna. Stratul de pudră de pe faţă era atît de gros încît arăta ca o mască de clovn, iar la rădăcina părului, acolo unde se termina pudra, se vedea o fîşie de piele de culoare naturală, maronie. Părea murdară şi şleampătă. Flory, cu faţa întoarsă de la ea, se uita posac prin uşa deschisă spre verandă.

— Ce înseamnă asta, să te întorci aşa? De ce nu te-ai dus acasă, în satul tău?

— Locuiesc în Kyauktada, în casa vărului meu. Cum să mă întorc în sat după tot ce s-a întîmplat?

— Ştii ce înseamnă asta, să trimiţi oameni ca să-mi ceară bani? Cum de vrei alţi bani cînd ţi-am dat o sută de rupii doar cu o săptămînă în urmă?

— Cum să mă întorc? repetă ea, neluînd în seamă vorbele lui.

Glasul femeii deveni atît de ascuţit încît Flory se întoarse. Stătea dreaptă, severă, cu sprîncenele negre încruntate şi buzele bosumflate.

— De ce nu te poţi întoarce?

— După asta!? După tot ce mi-ai făcut?

Izbucni pe neaşteptate într-o tiradă. Vocea i se înălţase pînă la ţipetele isterice, lipsite de orice graţie, ale femeilor ce se ceartă în bazar.

— Cum să mă întorc, să fiu batjocorită şi arătată cu degetul de ţăranii ăia proşti şi reduşi pe care îi dispreţuiesc! Eu, care am fost o *bo-kadaw*, soţia unui alb, să mă duc în casa tatălui meu să descarc coşurile de orez alături de baborniţe şi femei prea urîte ca să-şi găsească un bărbat! Vai, ce ruşine, ce ruşine! Timp de doi ani ţi-am fost soţie, m-ai iubit şi te-ai îngrijit de mine, şi apoi, fără să mă previi, fără nici un motiv, mă alungi de

la uşa ta ca pe un cîine! Iar eu trebuie să mă întorc în satul meu, fără nici un ban, fără bijuterii, cu toatele hainele de mătase pierdute. Oamenii mă vor arăta cu degetul spunînd: „Asta-i Ma Hla May care s-a crezut mai deşteaptă ca noi ceilalţi. Şi cînd colo, ce să vezi! Bărbatul ei alb a tratat-o aşa cum fac ei întotdeauna“. Sînt distrusă, distrusă! Ce bărbat o să se mai însoare cu mine după ce am trăit doi ani în casa ta? Mi-ai furat tinereţea. Vai, ce ruşine, ce ruşine!

N-o putea privi; stătea neajutorat, palid, cu un aer vinovat. Fiecare cuvînt spus de ea era îndreptăţit, dar cum să-i spună că nu putea proceda altfel decît procedase? Cum să-i spună că ar fi fost o crimă, un păcat, să continue să fie ibovnicul ei? Aproape se făcuse mic în faţa ei, iar semnul părea o pată de cerneală pe faţa lui gălbejită. Revenind instinctiv la bani, căci acest subiect nu dăduse niciodată greş în faţa lui Ma Hla May, spuse sec:

— O să-ţi dau bani. O să capeţi cele cincizeci de rupii pe care mi le-ai cerut. Mai tîrziu, însă. Nu mai am nimic pînă luna viitoare.

Era adevărat. Cele o sută de rupii pe care i le dăduse ei şi banii pe care îi cheltuise pe îmbrăcăminte îi consumaseră aproape toţi banii de care dispunea. Spre disperarea lui, femeia izbucni într-un vaiet puternic. Masca ei albă se încreţi, iar lacrimile ţîşniră rapid şi începură să-i curgă pe obraji. Înainte ca el s-o poată opri, căzu în genunchi în faţa lui, făcînd plecăciuni, pînă ce atingea podeaua cu fruntea, expresie a deplinei umilinţe.

— Ridică-te, ridică-te! exclamă el.

Plecăciunea aceea abjectă, ruşinoasă, acel *shiko*, cu spatele curbat, trupul îndoit parcă în aşteptarea unei lovituri, îl îngrozea întotdeauna.

— Nu pot suporta aşa ceva. Ridică-te imediat.

Ea se văicări din nou şi încercă să-i cuprindă gleznele. El se dădu repede înapoi.

— Ridică-te imediat şi încetează cu văicăritul ăsta oribil. Nu ştiu pentru ce plîngi.

Ea nu se ridică de la podea; rămasă în genunchi, porni iar să se văicărească.

— Pentru ce îmi oferi bani? Crezi că m-am întors numai pentru bani? Crezi că atunci cînd m-ai alungat de la uşa ta ca pe un cîine am suferit numai din cauza banilor?

— Ridică-te, repetă el.

Se îndepărtase cu cîţiva paşi, pentru ca ea să nu-l poată atinge.

— Ce vrei, dacă nu vrei bani?

— De ce mă urăşti? se văită ea. Ce rău ţi-am făcut? Ţi-am furat tabachera şi nu te-ai supărat. O să te însori cu femeia albă, ştiu eu, toată lumea ştie. Dar ce contează, de ce trebuie să mă alungi? De ce mă urăşti?

— Nu te urăsc. Nu-ţi pot explica. Ridică-te, te rog, ridică-te.

Acum plîngea fără nici o jenă. La urma urmei, era aproape un copil. Îl privi printre

lacrimi, nerăbdătoare, căutînd un semn de îndurare. Apoi, oribil, se întinse pe podea, cu faţa în jos.

— Ridică-te, ridică-te! strigă el în englezeşte. Nu pot suporta, e abominabil!

Fără să se ridice se tîrî, ca un vierme, pînă la picioarele lui. Trupul ei părea o panglică lată pe podeaua prăfuită. Stătea în faţa lui, într-o stare de prostraţie cu obrazul ascuns şi braţele întinse ca în faţa altarului vreunui zeu.

— Stăpîne, stăpîne, scînci ea, n-o să mă ierţi? De această dată, numai de această dată! Primeşte-o pe Ma Hla May înapoi. Voi fi sclava ta, mai prejos de sclava ta. Orice, numai să nu mă alungi.

Îşi încolăcise braţele în jurul gleznelor lui Flory, chiar îi sărută pantofii. În picioare, neputincios, cu mîinile în buzunare, Flory privea în jos spre ea. Flo intră agale în cameră, se apropie de Ma Hla May şi îi adulmecă îmbrăcămintea. Recunoscînd mirosul, dădu uşor din coadă. Flory nu mai putu suporta. Se aplecă, o apucă pe Ma Hla May de umeri şi o ridică în genunchi.

— Acum ridică-te, spuse el. Mă doare să te văd aşa. Voi face tot ce pot pentru tine. Ce rost are să plîngi?

Pe dată, ea izbucni iarăşi în bocete, cu speranţe reînnoite.

— Aşadar, mă primeşti înapoi? O, stăpîne, primeşte-o pe Ma Hla May înapoi! Nimeni nu va şti. O să stau aici cînd vine femeia albă şi ea va crede că sînt una din nevestele servitorilor. Nu vrei să mă iei înapoi?

— Nu pot. E imposibil, spuse el, îndepărtîndu-se iarăşi.

Din tonul lui ea înţelese că hotărîrea era definitivă şi scoase un ţipăt răguşit, hidos. Făcu din nou o plecăciune, lovindu-se cu fruntea de podea. Era oribil. Şi ceea ce era cel mai oribil, ceea ce îl durea cel mai mult, era evidenta lipsă de eleganţă, minciuna emoţiilor de dincolo de aceste rugăminţi fierbinţi. Căci în toate astea nu era un dram de iubire pentru el. Ma Hla May plîngea şi se tîra în genunchi în faţa lui, regretînd numai poziţia pe care o avusese cîndva în calitate de ibovnică, plîngea după viaţa trîndavă, hainele bogate, puterea asupra servitorilor. În toate astea era ceva nespus de jalnic. Dacă l-ar fi iubit, ar fi putut-o alunga cu mult mai puţine remuşcări. Nici o suferinţă nu este atît de amară ca cea lipsită de orice urmă de nobleţe. Se aplecă şi o ridică luînd-o în braţe.

— Ascultă, Ma Hla May, spuse el. Nu te urăsc, nu mi-ai făcut nici un rău. Eu am greşit faţă de tine. Dar nu mai e nimic de făcut acum. Trebuie să te întorci acasă şi mai tîrziu îţi voi trimite banii. Dacă vrei, poţi să-ţi deschizi o prăvălie în bazar. Eşti tînără. N-o să-ţi mai pese cînd vei avea bani şi-ţi vei găsi un soţ.

— Sînt distrusă! se văicări ea din nou. O să mă omor. O să mă arunc în rîu, de pe dig.

Cum să mai trăiesc după ruşinea asta?

O ţinea în braţe, aproape mîngîind-o. Ea se agăţa strîns de el, cu faţa ascunsă la pieptul lui, iar trupul îi tresălta în suspine. Parfumul de lemn de santal plutea spre nările lui. Credea probabil că pînă şi acum, înlănţuindu-l cu braţele şi lipindu-şi trupul de el, mai putea reînvia puterea ce o avusese asupră-i. El se desprinse cu blîndeţe, apoi, văzînd că nu cade iar în genunchi, se îndepărtă de ea.

— Ajunge. Acum trebuie să pleci. Şi, uite, îţi voi da cele cincizeci de rupii pe care ţi le-am promis.

Trase de sub pat lada metalică pentru uniformă şi scoase cinci bancnote de zece rupii. Ea le vîrî în corsaj, fără să spună nici un cuvînt. Lacrimile încetaseră brusc să-i mai curgă pe obraji. Tot fără să vorbească, intră în camera de baie de unde ieşi curînd, cu faţa curată, în culoarea ei naturală, maronie, şi cu părul şi rochia aranjate. Avea un aer ursuz, dar nu mai era isterică.

— Pentru ultima oară, *thakin*: nu mă vrei înapoi? Ăsta e ultimul tău cuvînt?

— Da. Nu pot altfel.

— Atunci plec, *thakin*.

— Foarte bine. Mergi cu Domnul.

Sprijinindu-se de stîlpul de lemn al verandei, o urmări mergînd prin soarele puternic de pe potecă. Păşea foarte dreaptă, întreaga ţinută a spatelui şi a capului mărturisind o amarnică jignire. Ceea ce îi spusese era adevărat. Îi furase tinereţea. Flory nu se putea controla, îi tremurau genunchii. Ko S'la veni pe neauzite în spatele lui. Tuşi uşor, ca să-i atragă atenţia.

— Ce mai e?

— Se răceşte micul dejun, stăpîne atotputernic.

— Nu vreau nici un mic dejun. Adu-mi ceva de băut. Gin.

„Unde e viaţa pe care am dus-o pînă acum?“

XIV

Cele două canoe care-i purtau pe Flory şi pe Elizabeth îşi croiau drum în susul golfului, asemănător unor ace lungi şi curbate ce şerpuiesc prin broderie. Era ziua de vînătoare – o excursie scurtă, de după-amiază, căci nu puteau rămîne singuri peste noapte în junglă. Aveau să vîneze timp de cîteva ore în răcoarea relativă a serii şi să se

întoarcă în Kyauktada la timp pentru cină.

Cele două canoe, scobite fiecare dintr-un singur trunchi de copac, alunecau rapid, abia vălurind apa întunecată, cafenie. Hiacintul acvatic, cu frunzişul bogat şi spongios şi flori albastre, strangulase cursul apei, astfel că acum canalul era doar o panglică şerpuind, lată de ceva mai mult de un metru. Lumina se filtra printre crengile înlănţuite. Uneori, deasupra capului, se auzeau ţipete de papagal, dar nici o vietate nu se arătă, în afara unui şarpe ce se îndepărtă înotînd grăbit şi dispăru apoi printre hiacinţi.

— Cît mai avem pînă la sat? strigă Elizabeth către Flory.

Acesta se afla cu Ko S'la şi Flo într-o canoe mai mare ce venea în urmă, condusă de o bătrînă zbîrcită, îmbrăcată numai în zdrenţe.

— Cît mai e, bunico? o întrebă Flory pe bătrîna care vîslea.

Bătrîna scoase ţigara din gură şi puse padela pe genunchi ca să se poată gîndi.

— Atît cît poate să strige un om, spuse ea după ce reflectă un timp.

— Cam o jumătate de milă, traduse Flory.

Făcuseră două mile. Pe Elizabeth o durea spatele. Canoea se putea răsturna la orice mişcare mai neatentă şi trebuia să stai drept, pe locul din spate, ferindu-ţi cum puteai picioarele de apa de pe fund, în care crevetele moarte alunecau dintr-o parte în alta. Bătrînul care conducea canoea în care se afla Elizabeth avea şaizeci de ani şi era pe jumătate dezbrăcat, dar trupul lui de culoarea frunzelor uscate era perfect, ca al unui tînăr. Avea faţa turtită, blîndă şi veselă. Părul negru, mai fin ca al celor mai mulţi birmanezi, îi era legat într-un mod neglijent deasupra unei urechi şi cîteva şuviţe îi cădeau pe obraz. Elizabeth ţinea puşca pe genunchi. Flory se oferi să i-o ducă el, dar îl refuzase; în realitate, atingerea puştii o umplea de încîntare şi nu se putea hotărî să renunţe la ea. Nu mai ţinuse niciodată o puşcă în mînă pînă azi. Purta o fustă aspră, o cămaşă bărbătească din mătase, pantofi din piele groasă şi toate astea, împreună cu cascheta colonială, îi veneau bine. Era foarte fericită, în ciuda durerii de spate, a transpiraţiei fierbinţi care îi înţepa obrajii şi a ţînţarilor mari şi împestriţaţi ce-i roiau în jurul gleznelor.

Golful se îngustă iar straturile de hiacint cedară locul unor maluri rîpoase de clisă lucitoare precum ciocolata. Colibe şubrede, acoperite cu stuf, se aplecau mult deasupra golfului, cu stîlpii înfipţi pe fundul apei. Între două colibe, un băieţel gol puşcă înălţa în aer, ca pe un zmeu, un gîndac verde prins la capătul unei aţe. Cînd îi văzu pe europeni începu să strige şi, de nu se ştie unde, îşi făcură apariţia şi alţi copii. Bătrînul conduse canoea la un debarcader, de fapt un simplu trunchi de palmier culcat în noroi şi acoperit cu scoici ce-mpiedicau piciorul să alunece, sări din barcă şi apoi o ajută pe

Elizabeth să coboare pe mal. Ceilalţi îi urmară cu bagajele şi muniţia, iar Flo, ca întotdeauna în asemenea împrejurări, căzu în noroi şi se afundă pînă la umeri. Un bătrîn uscăţiv, cu un neg pe obraz din care ieşeau patru fire de păr cărunt şi îmbrăcat într-un *paso* roşu-violaceu înaintă spre ei făcînd temenele şi lovindu-i cu palma peste cap pe copiii ce se strînseseră în jurul debarcaderului.

— Căpetenia satului, spuse Flory.

Bătrînul îi conduse la coliba lui, păşind în faţă atît de aplecat, încît semăna cu un L răsturnat, rezultat al reumatismului şi al permanentelor plecăciuni şi temenele cerute unui umil slujitor al guvernului. O ceată de copii mărşăluia de zor după europeni. Acestora li se alăturau tot mai mulţi cîini care lătrau cu toţii, aşa încît Flo se lipi de călcîiele lui Flory. Din pragul tuturor colibelor, chipuri de ţărani, rotunde ca luna, priveau curioase la „ingaleikma“. Satul părea întunecat în umbra aruncată de frunzele late. În anotimpul ploios, apele golfuleţului se revărsau transformînd porţiunile mai joase ale satului într-o jalnică Veneţie de lemn, unde sătenii păşeau din pragul uşii direct în canoe.

Casa căpeteniei era ceva mai mare ca celelalte şi avea acoperişul din tablă ruginită care, în ciuda zgomotului insuportabil iscat atunci cînd ploua, era mîndria vieţii bătrînului. Pentru a-şi putea plăti acoperişul, căpetenia renunţase la înălţarea unei pagode, împuţinîndu-şi apreciabil şansele de a ajunge în Nirvana. Grăbi paşii şi lovi uşor cu piciorul în coastele unui tînăr ce dormea întins pe verandă. Apoi se întoarse, îi salută din nou pe europeni înclinîndu-se în faţa lor şi îi invită să intre.

— Intrăm? întrebă Flory. Cred că mai avem de aşteptat vreo jumătate de oră.

— Nu i-ai putea spune să aducă nişte scaune afară, pe verandă? ceru Elizabeth.

După experienţa de la Li Yeik se hotărîse în sinea ei că, dacă va fi posibil, nu va mai intra niciodată în casa unui băştinaş.

Se auzi o oarecare agitaţie în casă, apoi căpetenia, tînărul şi nişte femei dădură la iveală două scaune decorate într-un mod de-a dreptul neobişnuit, cu flori roşii de zămoşiţă şi begonii plantate în cutii de petrol lampant. Era evident că în interiorul casei fusese pregătit un fel de tron dublu pentru europeni. Elizabeth se aşeză, iar căpetenia reapăru cu un ceainic, un mănunchi de banane verzi, lucioase şi foarte lungi, şi şase ţigări de foi, negre tăciune. Dar cînd bătrînul le turnă cîte o ceaşcă de ceai, Elizabeth dădu din cap refuzîndu-l, căci ceaiul arăta şi mai rău decît ceaiul lui Li Yeik, dacă aşa ceva era posibil.

Bătrînul păru jenat şi îşi frecă nasul. Se întoarse către Flory şi îl întrebă dacă tînăra *thakima* doreşte puţin lapte în ceai. Auzise că europenii obişnuiau să toarne lapte în ceai. Dacă dorea, sătenii vor prinde o vacă şi o vor mulge. Însă, Elizabeth continuă să

refuze ceaiul; dar îi era sete şi îl rugă pe Flory să trimită după o sticlă de apă gazoasă pe care Ko S'la o adusese în sacul lui. Văzînd aceasta, căpetenia se retrase, vinovat că pregătirile lui nu fuseseră complete, şi lăsă veranda la dispoziţia europenilor.

Elizabeth continua să ţină puşca pe genunchi, iar Flory se sprijinea de balustrada verandei prefăcîndu-se că fumează una din ţigările de foi oferite de căpetenia satului. Elizabeth abia aştepta să înceapă vînătoarea. Îl asalta pe Flory cu nenumărate întrebări.

— Cînd plecăm? Crezi că am luat destulă muniţie? Cîţi hăitaşi luăm cu noi? Ah, sper să avem noroc! Crezi c-o să avem parte de ceva, nu?

— Nimic de soi, probabil. Vom împuşca nişte porumbei şi poate nişte păsări de junglă. Nu sîntem în sezon, dar nu are importanţă dacă împuşcăm cîţiva cocoşi. Se spune că prin împrejurimi este un leopard care săptămîna trecută a ucis un taur, aproape de sat.

— O, un leopard! Ce plăcut ar fi dacă l-am putea împuşca!

— Teamă mi-e că nu prea sînt şanse. În Birmania, singura regulă valabilă pentru vînătoare este să nu speri la nimic. Este întotdeauna o dezamăgire. Jungla mişună de vînat, dar de cele mai multe ori nu ai şansa să tragi măcar un foc.

— De ce?

— Jungla este atît de deasă! E posibil ca un animal să fie la doar cinci metri de tine şi totuşi să nu-l vezi, iar adesea reuşeşte să se furişeze pe lîngă hăitaşi. Şi chiar dacă îl vezi, e doar pentru o fracţiune de secundă. În plus, se găseşte peste tot cîte un curs de apă, aşa că animalele nu sînt legate de un loc anume. Un tigru, de exemplu, va parcurge sute de mile dacă aşa e mai bine pentru el. Şi cu tot vînatul dimprejur, nici nu-i nevoie să se întoarcă la vreun animal deja omorît, dacă acesta are ceva suspect. Cînd eram băieţandru, am stat nopţi întregi pîndind lîngă leşul rău mirositor al unei vaci, în aşteptarea tigrilor care nu mai veneau.

Elizabeth îşi frecă omoplaţii de scaun. Era un gest pe care îl făcea uneori cînd era foarte mulţumită de ceva. Îl iubea pe Flory, îl iubea cu adevărat cînd vorbea în felul acesta. Chiar şi cea mai banală informaţie despre vînătoare îi dădea fiori. Dacă ar vorbi numai despre vînătoare, în loc de cărţi şi artă plastică şi poezia aia nesuferită! Într-o izbucnire spontană de admiraţie, hotărî că, în felul lui, Flory era un băiat cu adevărat chipeş. Arăta atît de viril în cămaşa din pînză desfăcută la gît, în pantalonii scurţi, cu ghete de vînătoare şi moletiere! Şi chipul lui brăzdat, ars de soare, chipul unui soldat! Flory stătea astfel încît nu i se vedea obrazul cu semnul acela din naştere. Ea insistă să-i vorbească mai departe.

— Mai povesteşte-mi despre vînătoarea de tigri. E grozav de interesant!

Îi povesti cum, cu ani în urmă, vînaseră un bătrîn mîncător de oameni care-i

omorîse un *culi*. Pîndea pe un *machan*[37] înconjurat de ţînţari; ochii tigrului ce se apropiau prin jungla întunecată ca nişte uriaşe felinare verzi; gîfîitul, plescăitul salivei în timp ce devora leşul sărmanului *culi*, legat de un stîlp, sub platformă. Flory povestea toate astea fără să le dea prea mare atenţie (nu vorbeşte oare întotdeauna pisălogul englez din India despre vînătoarea de tigri?), dar, încîntată, Elizabeth îşi frecă din nou omoplaţii de scaun. El nu realiza cît de mult o linişteau asemenea conversaţii şi cum compensau ele toate acele întîmplări în care o plictisise şi o tulburase. Şase tineri cu părul vîlvoi, conduşi de un bătrîn vînjos şi energic, cu părul cărunt, veneau pe cărare purtîndu-şi *dah*-urile pe umeri. Se opriră în faţa casei căpeteniei şi unul din ei scoase un strigăt răguşit. Căpetenia îşi făcu apariţia şi spuse că aceştia erau hăitaşii. Erau gata să pornească, dacă tînăra *thakin-ma* consideră că nu este prea cald.

Porniră. Marginea satului opusă golfului era apărată de un gard din cactuşi înalt de aproape doi metri şi lat de trei şi jumătate. Se mergea pe o alee îngustă de cactuşi, apoi pe un drum de care numai praf şi făgaşe, mărginit pe amîndouă părţile de bambuşi deşi şi înalţi ca nişte catarge. În frunte zoreau în şir hăitaşii, cu *dah*-ul lat culcat pe braţ. Bătrînul vînător mergea chiar în faţa lui Elizabeth. *Longyi*-ul îi era sumes şi legat ca o fîşie de pînză, dezvelindu-i coapsele slabe, tatuate cu desene de un albastru închis, atît de întortocheate încît omul părea că poartă izmene din dantelă albastră. Un bambus gros cît încheietura mîinii se prăvălise şi atîrna de-a curmezişul potecii. Hăitaşul din frunte îl reteză cu o fulgerare a cuţitului; apa ferecată în tulpină ţîşni cu o sclipire de diamant. După o jumătate de milă, ajunseră în cîmp deschis; erau cu toţii scăldaţi de sudoare, căci merseseră iute, iar soarele era necruţător.

— Uite, locul pentru vînătoare, spuse Flory.

Arătă dincolo de mirişte un cîmp întins, de culoarea prafului, împărţit în petice de unul sau doi acri prin haturi de noroi. Era îngrozitor de plat şi lipsit de viaţă, cu excepţia egretelor albe ca zăpada. În celălalt capăt, se înălţa abrupt, asemenea unei stînci verzi şi întunecate, o junglă de copaci uriaşi. Hăitaşii se apropiaseră de un copac mic ca un păducel, ce creştea la douăzeci de metri mai departe. Unul dintre ei îngenunchease şi se pleca în faţa copacului, bolborosind ceva, în timp ce bătrînul vînător vărsa dintr-o sticlă un lichid tulbure pe pămînt. Ceilalţi rămăseseră în picioare şi priveau cu chipurile serioase, plictisite, asemenea credincioşilor în biserică.

— Ce fac oamenii ăia? întrebă Elizabeth.

— Aduc sacrificii zeului locului, Nat, cum îi spun ei – un fel de driadă. Îl roagă să ne aducă noroc.

Vînătorul se întoarse şi cu un glas spart le spuse că înainte de a pătrunde în jungla adevărată vor căuta mai întîi într-un cîrd de lăstărişuri aflat în dreapta lor. Se pare că

aşa îi sfătuise Nat. Folosindu-şi cuţitul, vînătorul le indică lui Flory şi lui Elizabeth unde să stea. Cei şase hăitaşi se afundară în lăstăriş; vor face o întoarcere şi vor mîna astfel vînatul înapoi spre cîmpul de orez. Cam la treizeci de metri de liziera junglei erau cîteva tufe de măceş. Flory şi Elizabeth se adăpostiră după una din ele, iar Ko S'la se ghemui în spatele altei tufe din apropiere, ţinînd-o pe Flo de zgardă şi mîngîind-o ca să nu latre. De cîte ori vîna, Flory îl trimitea pe Ko S'la la o oarecare distanţă de el, căci acesta avea enervantul obicei de-a ţîţîi din limbă cînd Flory nu nimerea vînatul. Deodată, în depărtare se auzi un sunet reverberant, bătăi şi strigăte ciudate, cavernoase; începuse vînătoarea. Elizabeth porni brusc să tremure atît de nestăpînit încît nu putea să controleze ţeava puştii. O pasăre minunată, cu aripi verzi şi trupul de un roşu aprins, puţin mai mare decît un sturz, ţîşni dintre copaci şi veni spre ei în zbor înclinat. Bătăile şi strigătele se apropiară. Unul din tufişurile de la marginea junglei văluri violent: ieşea un animal mare. Elizabeth ridică puşca încercînd s-o ţină nemişcată. Dar nu era decît un hăitaş gol, galben, cu nelipsitul *dah* în mînă. Îşi dădu seama că ieşise şi le strigă şi celorlalţi să i se alăture.

Elizabeth coborî puşca.

— Ce s-a întîmplat?

— Nimic. Hăituiala s-a încheiat.

— Aşadar, n-a fost nimic acolo! exclamă ea cu amarnică dezamăgire.

— Nu contează, de obicei nu te alegi cu nimic la prima hăituire. Data viitoare vom avea mai mult noroc.

Traversară mirişte a zgrunţuroasă, căţărîndu-se peste despărţiturile din noroi ce împărţeau cîmpul şi ocupară poziţiile în faţa zidului înalt al junglei. Elizabeth învăţase deja cum să-şi încarce arma. De această dată de-abia începuse hăituiala cînd Ko S'la fluieră ascuţit.

— Atenţie! strigă Flory. Repede, vin!

Un stol de porumbei verzi zbura spre ei cu o viteză incredibilă, la o înălţime de patruzeci de metri. Păreau o grămăjoară de pietre catapultate, învîrtejindu-se prin aer. De emoţie, Elizabeth nu mai era în stare să facă nimic. O clipă nici nu se putu mişca, apoi năpusti puşca în aer, undeva în direcţia păsărilor şi smuci violent de trăgaci. Nu se întîmplă nimic – trăgea de apărătoare. În clipa cînd păsările tocmai îi treceau pe deasupra capului, găsi trăgaciul şi trase de amîndouă odată. Se auzi o bubuitură asurzitoare şi Elizabeth fu zvîrlită cu un pas înapoi, cu clavicula aproape sfărîmată. Trăsese cu treizeci de metri în urma păsărilor. În acelaşi moment, îl văzu pe Flory întorcîndu-se şi ochind. Doi porumbei se opriră brusc din zbor, se răsuciră apoi în aer şi căzură la pămînt ca nişte săgeţi. Ko S'la ţipă şi alergă împreună cu Flo după ei.

— Uite! spuse Flory. Un porumbel imperial! Să-l atacăm.

O pasăre mare şi grea ce zbura mult mai lent ca celelalte filfîia din aripi deasupra lor. Elizabeth nu mai încercă să folosească puşca după eşecul dinainte. Îl urmări pe Flory cum, introducînd cartuşul în culasă, ridică puşca şi firul alb de fum ţîşni din ţeava puştii. Pasărea plană greoaie în jos, cu aripa frîntă. Flo şi Ko S'la veniră surescitaţi în fugă. Flo ducea în dinţi porumbelul imperial, iar Ko S'la, zîmbind, scoase din sac cei doi porumbei verzi.

Flory luă unul din trupuşoarele verzi şi i-l arătă lui Elizabeth:

— Priveşte. Nu sînt încîntători? Cea mai frumoasă pasăre din Asia.

Elizabeth atinse penele netede cu vîrful degetului. Fu cuprinsă de o amară invidie pentru că nu-l împuşcase ea. Şi totuşi, curios, simţi aproape un fel de adoraţie pentru Flory acum, cînd îl văzuse vînînd.

— Priveşte penele de pe piept, ca un giuvaer. E o crimă să-i vînezi. Birmanezii spun că atunci cînd este omorîtă, această pasăre vomită, vrînd astfel să spună: „Priveşte, asta-i tot ce am, nu am luat nimic din ce este al tău. De ce mă ucizi?“ Trebuie să recunosc însă că nu am văzut niciodată un porumbel verde făcînd aşa ceva.

— Sînt buni la gust?

— Foarte. Dar şi aşa, am întotdeauna sentimentul că e păcat să-i ucizi.

— Aş vrea să o pot face aşa cum o faci dumneata! spuse ea cu invidie.

— Nu-i decît îndemînare, în curînd te vei deprinde. Ştii cum să ţii arma şi asta e mai mult decît ştiu majoritatea începătorilor.

Cu toate acestea, Elizabeth nu nimeri nimic nici la următoarele două încercări. Învăţase să nu mai tragă cu ambele ţevi odată, dar era paralizată de emoţie şi nu putea ţinti. Flory mai doborî cîţiva porumbei şi o porumbiţă cu aripi de bronz şi spatele verde precum cocleala. Păsările junglei erau prea viclene ca să se arate, deşi se auzeau cloncănind pretutindeni, iar o dată sau de două ori răsună chiar şi chemarea ascuţită, ca de trompetă, a unui cocoş. Se afundau tot mai adînc în junglă. Lumina era verzuie, cu pete orbitoare de soare. Oriîncotro te uitai, priveliştea era oblonită de numeroasele şiruri de copaci, de tufişuri şi de lianele ce se încolăceau şi se luptau la baza lor asemenea mării în jurul pilonilor unui chei. Totul era atît de dens, ca un rug de mure ce se întindea milă după milă, încît îţi copleşea privirea. Unele liane erau uriaşe, ca nişte şerpi. Flory şi Elizabeth îşi croiau cu greu drum după urmele înguste ale vînatului, urcînd maluri alunecoase, prin spinii care le sfîşiau hainele. Cămăşile le erau leoarcă de transpiraţie. Căldura era înăbuşitoare, îmbibată de miros de frunze strivite. Uneori, greieri invizibili ţîrîiau ascuţit, metalic, ca zăngănitul unei ghitare de oţel, timp de minute în şir, pentru ca apoi să se oprească brusc cînd se lăsa o linişte ce te înfricoşa.

Îndreptîndu-se spre al cincilea loc de hăituire, ajunseră în dreptul unui peepul falnic din vîrful căruia se auzea gunguritul porumbeilor imperiali. Era un sunet asemănător cu mugetul îndepărtat al unor vaci. O pasăre apăru în zbor şi se aşează, micuţă siluetă cenuşie pe cea mai înaltă ramură.

— Încearcă să tragi de pe loc, îi spuse Flory lui Elizabeth. Ocheşte şi trage fără să mai aştepţi. Nu închide ochiul stîng.

Elizabeth îşi ridică arma, care începu să tremure, ca de obicei. Hăitaşii se opriră în grup ca să privească şi cîţiva nu se putură stăpîni şi plescăiră din limbă; considerau că e ciudat şi chiar şocant să vezi o femeie mînuind arma. Cu un enorm efort de voinţă, Elizabeth îşi stăpîni puşca pentru o secundă şi apăsă pe trăgaci. Nu auzi împuşcătura, care nu se aude niciodată cînd îşi atinge ţinta. Pasărea păru că saltă în sus de pe ramură, apoi veni în jos, învîrtejindu-se iar şi iar şi se înfipse într-o crăcană la o înălţime de zece metri. Unul din hăitaşi îşi puse jos *dah*-ul şi cîntări din priviri copacul; apoi ochi o liană ce atîrna de creangă, groasă cît coapsa unui bărbat şi răsucită ca o acadea de zahăr ars. Se cocoţă pe liană ca pe o scară şi apoi păşi pe creanga groasă şi aduse porumbelul jos. Îl depuse în mîinile lui Elizabeth, neputincios şi cald încă.

Atingerea aceasta o încîntă într-atît, încît cu greu se mai putu despărţi de porumbel. L-ar fi sărutat, l-ar fi strîns la piept. Văzînd-o cum dezmiardă pasărea, bărbaţii – Flory, Ko S'la şi hăitaşii – zîmbiră, privindu-se. Cu părere de rău, Elizabeth îi dădu lui Ko S'la porumbelul ca să-l vîre în sac. Era conştientă de extraordinara ei dorinţă să-şi arunce braţele în jurul gîtului lui Flory şi să-l sărute; nu-şi dădea seama cum, dar uciderea porumbelului o făcea să simtă acest lucru.

După a cincea încercare, vînătorul îi explică lui Flory că trebuie să traverseze un teren defrişat pe care se cultivau ananaşi şi că vor stîrni vînatul dintr-o porţiune a junglei de dincolo de acesta. Ieşiră în lumina soarelui, ameţiţi după întunericul din junglă. Aveau de străbătut unul sau doi acri de teren dreptunghiular tăiat din junglă ca un petic, cosit printre ierburi înalte, acoperit de şiruri de ananaşi ţepoşi ca nişte cactuşi şi aproape sufocaţi de buruieni. Terenul era împărţit la mijloc de un gard viu din mărăcini, destul de scund.

— Ah, ascultă! spuse Elizabeth oprindu-se. Ce-a fost, un cocoşel?

— Da. E ora cînd ies după hrană.

— N-am putea merge să-l vînăm?

— Să încercăm, dacă vrei. Sînt şireţi. O să mergem pe lîngă gard pînă ajungem în dreptul lui. Trebuie să păşim fără să facem nici un zgomot.

Îi trimise pe hăitaşi şi pe Ko S'la mai departe, iar ei doi ocoliră cîmpul furişîndu-se pe lîngă gard. Erau nevoiţi să se aplece mult ca să nu fie văzuţi. Elizabeth mergea în faţă.

Sudoarea fierbinte i se prelingea pe obraji, gîdilîndu-i buza superioară, iar inima îi bătea să-i spargă pieptul. Simţi că Flory, din spate, îi atinge călcîiul. Se ridicară în picioare şi priviră amîndoi peste gardul viu.

La o depărtare de zece metri, un cocoş pitic ciugulea voiniceşte pe cîmp. Era frumos, cu penele de la gît mătăsoase, creasta ca un buchet şi coada arcuită, verde ca dafinul. Era însoţit de şase găinuşe, nişte păsări cafenii, mai mici, cu spatele acoperit de pene romboidale, ca solzii de şarpe. Elizabeth şi Flory văzură toate astea într-o secundă, apoi, ţipînd şi fîlfîind, păsările se înălţară şi îşi luară zborul spre junglă, iuţi ca nişte gloanţe. Instinctiv, automat parcă, Elizabeth ridică arma şi trase. Era una din acele împuşcături pornite fără să fi luat la ochi ţinta, fără să fii conştient de arma din mînă, cînd gîndul pare să zboare pe urma proiectilului conducîndu-l drept la ţintă. Ştia că pasărea este doborîtă chiar înainte de a fi apăsat pe trăgaci. Cocoşul căzu împrăştiindu-şi penele pe o distanţă de treizeci de metri.

— Bravo, bravo! strigă Flory.

De emoţie, îşi zvîrliră puştile la pămînt, pătrunseră prin gardul viu şi alergară umăr la umăr pînă la pasărea doborîtă.

— Bravo! repetă Flory tot atît de emoţionat ca şi ea. Pe cuvînt, n-am mai văzut pe nimeni care să împuşte o pasăre în zbor chiar din prima zi, niciodată! Ţi-ai descărcat arma ca fulgerul! Minunat!

Stăteau în genunchi, faţă în faţă, cu pasărea ucisă între ei. Descoperiră cu uimire că mîna lui dreaptă şi stînga ei erau încleştate. Alergaseră pînă acolo mînă în mînă, fără să-şi dea seama.

O pace bruscă se aşternu asupră-le, sentimentul că ceva important trebuie să se întîmple. Flory îi luă şi mîna cealaltă. Ea se supuse din toată inima. O clipă rămaseră îngenuncheaţi, ţinîndu-se de mînă. Soarele ardea deasupra lor, iar căldura le iradia din trupuri; păreau că plutesc purtaţi de nori de căldură şi bucurie. Flory o apucă de braţe ca să o aducă la el.

Apoi îşi întoarse brusc capul şi se ridică trăgînd-o şi pe Elizabeth după el. Îi dădu drumul la braţe. Îşi amintise de semnul de pe obraz. Nu avea curajul s-o facă. Nu aici, nu în lumina zilei! Umilinţa pe care o putea atrage era prea îngrozitoare. Ca să ascundă acest moment de jenă, se aplecă şi ridică pasărea.

— A fost splendid, spuse el. Nu mai ai nevoie de lecţii. Poţi vîna deja. Mai bine să mergem la locul următor.

De-abia trecuseră de cealaltă parte a gardului şi îşi ridicaseră armele, cînd se auziră strigăte dinspre marginea junglei. Doi hăitaşi alergau spre ei cu salturi uriaşe şi agitîndu-şi de zor braţele în aer.

— Ce-i asta? întrebă Elizabeth.

— Nu ştiu. Au văzut vreun animal. E de bine, după cum arată.

— Uraaa! Haideţi!

O luară la fugă peste cîmp, printre ananaşi şi buruienile ţepene şi pline de spini. Ko S'la şi cinci hăitaşi se adunaseră în grup şi vorbeau toţi odată, iar ceilalţi doi le făceau surescitaţi semne lui Flory şi lui Elizabeth. Cînd se apropiară, aceştia văzură că în mijlocul grupului era o bătrînă care cu o mînă îşi ţine suflecat *longyi*-ul zdrenţăros, în timp ce cu cealaltă, în care avea o ţigară groasă, gesticula de zor. Elizabeth o auzi repetînd întruna un cuvînt, ceva ce aducea cu „char".

— Ce tot spun? întrebă ea.

Hăitaşii se îngrămădiră în jurul lui Flory, vorbind toţi, cuprinşi de nerăbdare şi arătînd spre junglă. După ce puse cîteva întrebări, Flory le făcu semn să tacă şi apoi se întoarse spre Elizabeth.

— Avem mare noroc! Bătrîna venea prin junglă şi zice că la zgomotul făcut de puşca ta, cînd ai tras, a văzut un leopard traversînd în goană poteca. Tipii ştiu unde s-ar putea ascunde. Dacă ne grăbim, ar putea să-l înconjoare înainte ca animalul să se furişeze şi îl vor sili să iasă din ascunzătoare. Încercăm?

— Ah, da! O, ce minunat! Ce bine, ce bine, dacă am putea prinde leopardul!

— Îţi dai seama că este periculos? Vom sta alături şi probabil că totul va merge bine, dar nu eşti niciodată în absolută siguranţă dacă mergi pe jos. Eşti pregătită pentru aşa ceva?

— O, desigur, desigur! Nu îmi este teamă. Hai, hai să ne grăbim! Să pornim!

— Unul din voi să vină cu noi să ne arate drumul, spuse el adresîndu-se hăitaşilor. Ko S'la, pune-i lesa lui Flo şi du-te cu ceilalţi. Dacă merge cu noi, n-o să stea liniştită. Trebuie să ne grăbim, adăugă el, adresîndu-se lui Elizabeth.

Ko S'la şi hăitaşii zoriră pe la marginea junglei. Aveau să pătrundă în desiş şi să stîrnească vînatul undeva mai sus. Celălalt hăitaş, tînărul care se urcase în copac după porumbel, se afundă în junglă urmat de Flory şi de Elizabeth. Cu paşi mărunţi şi iuţi, alergînd aproape, el îi conduse printr-un labirint de poteci croite de vînat. Tufişurile erau atît de joase încît uneori erai nevoit aproape să te tîrăşti, iar lianele atîrnau de-a curmezişul potecii ca nişte sîrme pentru echilibristică. Pămîntul era acoperit de colb şi tăcut sub paşii lor. La un punct de reper doar de el ştiut, hăitaşul se opri, arătă spre pămînt în semn că acela este locul potrivit şi apoi îşi duse degetul la buze ca să le impună tăcere. Flory scoase din buzunar patru cartuşe pentru vînat mare şi luă puşca lui Elizabeth, ca s-o încarce fără zgomot.

În spatele lor se auzi un foşnet uşor şi toţi trei tresăriră. Un tînăr aproape gol şi

înarmat cu un arc, apărut cine ştie de unde, îndepărtase tufişurile. Îl privi pe hăitaş, dădu din cap şi arătă spre potecă. Între cei doi avu loc un dialog prin semne, apoi hăitaşul păru să cadă de acord. Fără să scoată nici un cuvînt, merseră cu toţii cam patruzeci de metri pe potecă şi se opriră din nou, după o cotitură. În aceeaşi clipă, la o depărtare de cîteva sute de metri izbucni un tărăboi îngrozitor, ţipete întretăiate de lătratul lui Flo.

Elizabeth simţi pe umăr mîna hăitaşului împingînd-o în jos. Se chirciră toţi patru la adăpostul unui arbust ţepos, cei doi europeni în faţă, iar în spatele lor, birmanezii. În depărtare era un asemenea tumult de ţipete şi zornăit de *dah*-uri lovind trunchiurile copacilor, încît cu greu puteai crede că numai şase oameni făceau atîta zarvă. Hăitaşii aveau mare grijă ca leopardul să nu se întoarcă asupra lor. Elizabeth urmărea cîteva furnici mari, galben-deschis, ce mărşăluiau ca nişte soldaţi pe ghimpii tufei. Una îi căzu pe mînă şi începu să i se tîrască pe braţ. Elizabeth nu îndrăzni să se mişte ca să o alunge. Se ruga în tăcere:

— O, Doamne, te rog, fă ca leopardul să vină! Te rog, Doamne, fă ca leopardul să vină!

Deodată se auzi un răpăit puternic de frunze. Elizabeth îşi ridică arma, dar Flory dădu scurt din cap şi ea coborî iarăşi ţeava puştii. O pasăre traversă în goană poteca, mergînd cu paşi mari şi zgomotoşi. Ţipetele hăitaşilor nu păreau să se apropie iar liniştea se aşternea ca un linţoliu în această parte a junglei. Furnica o pişcă dureros de braţ, apoi căzu pe pămînt. În inima fetei se năştea o disperare îngrozitoare: leopardul nu venea, plecase, îl pierduseră. Aproape că-şi dorea să nu fi aflat deloc despre el, atît era de chinuitoare dezamăgirea. Apoi simţi că hăitaşul o prinde uşor de cot. Tînărul îşi înălţă faţa ţinîndu-şi obrazul neted, de un galben întunecat, la numai cîţiva centimetri de al ei; îi simţea mirosul de ulei de cocos din păr. Buzele lui aspre erau ţuguiate ca într-un fluierat; auzise ceva. Apoi Flory şi Elizabeth auziseră şi ei, o şoaptă atît de vagă, de parcă o fiinţă aeriană ar fi planat prin junglă, abia atingînd pămîntul cu picioarele. În aceeaşi clipă, capul şi grumazul leopardului apăruseră ca din pămînt la numai cincizeci de metri.

Se opri, cu labele din faţă pe potecă. Îi vedeau capul aplecat, cu urechile lipite, colţii dezgoliţi şi piciorul gros, înfricoşător. Părea cenuşiu din cauza umbrei. Asculta concentrat. Elizabeth îl văzu pe Flory ţîşnind în picioare, ridicînd arma şi apăsînd în aceeaşi clipă pe trăgaci. Se auzi o bubuitură şi aproape simultan o izbitură greoaie cînd sălbăticiunea căzu lată în buruieni.

— Atenţie! strigă Flory. Nu l-am dat gata!

Trase din nou şi urmă o nouă bufnitură cînd glonţul atinse ţinta. Leopardul icni.

Flory îşi desfăcu arma îşi vîrî mîna în buzunar după cartuşieră, apoi răsturnă cartuşele pe potecă şi îngenunche căutînd febril printre ele.

— La dracu'! strigă el. Nu-i nici unul pentru vînat mare. Unde naiba le-am pus?

După ce căzuse, leopardul dispăruse din vedere. Se zvîrcolea în agitaţia de sub arbuşti ca un şarpe uriaş, rănit, şi urla, mîrîind şi scîncind jalnic, cu sălbăticie. Sunetul părea că se apropie. Fiecare cartuş cercetat de Flory avea marcată în capăt cifra 6 ori 8. Celelalte cartuşe, pentru vînat mare, rămăseseră de fapt la Ko S'la. Bufniturile şi mîrîiturile ajunseseră la cel mult cinci metri; dar nu se vedea nimic, atît era de deasă jungla.

Cei doi birmanezi strigau:

— Trageţi! Trageţi! Trageţi!

Strigătele lor se îndepărtară – o zbughiseră spre cel mai apropiat copac în care se puteau urca. De data acesta bufnitura fu atît de aproape încît scutură arbustul de lîngă Elizabeth.

— Dumnezeule, e aproape aici! spuse Flory. Trebuie să-l facem să se întoarcă într-un fel. Cînd se mai aude, tragem!

Elizabeth ridică arma. Genunchii i se izbeau între ei ca nişte castaniete, dar mîna îi era nemişcată ca o stîncă. Trase rapid, o dată, de două ori. Zgomotul acela ca o bufnitură dădu înapoi. Leopardul se tîra îndepărtîndu-se, rănit dar agil şi tot invizibil.

— Bravo! L-ai speriat, spuse Flory.

— Dar pleacă! Pleacă! strigă Elizabeth, sucindu-se pe loc, cuprinsă de agitaţie.

Vru să se ia după el. Flory sări în picioare şi o trase la loc.

— Nu-ţi fie teamă! Stai aici! Aşteaptă!

Vîrî în puşcă două din cartuşele pentru vînat mărunt şi alergă orientîndu-se după zgomotul făcut de leopard. Preţ de o clipă, Elizabeth nu putu să vadă nici sălbăticiunea nici omul, apoi reapărură amîndoi la treizeci de metri mai departe. Leopardul se tîra chircindu-se pe burtă şi scîncea. Flory îşi potrivi arma şi trase de la o distanţă de patru metri. Atins, leopardul săltă ca o pernă apoi se rostogoli, se făcu covrig şi rămase nemişcat. Flory izbi trupul cu ţeava puştii. Acesta nu se mişcă.

— E în regulă, l-am dat gata, strigă el. Vino să-l vezi.

Cei doi birmanezi săriră din copac şi, împreună cu Elizabeth, se apropiară de Flory, rămas în picioare. Leopardul, un mascul, zăcea încolăcit, cu capul între labele din faţă. Era mult mai mic decît părea cînd era viu; era patetic, ca un pisoi mort. Lui Elizabeth încă îi mai tremurau genunchii. Stătea alături de Flory şi amîndoi priveau în jos spre leopard, dar de data asta nu se mai ţineau de mînă.

Veniră imediat şi ceilalţi, împreună cu Ko S'la, strigînd de bucurie. Flo adulmecă o

dată leopardul mort apoi lăsă coada în jos, începu să scîncească şi o tuli mîncînd pămîntul vreo zece metri. Fu imposibil de convins să se apropie din nou. Se lăsară cu toţii jos, în jurul leopardului, şi îl priviră. Îi mîngîiară pîntecul alb, frumos, moale ca blana de iepure, îi strînseră perniţele groase ca să-i scoată ghearele, îi căscară botul negru ca să-i examineze colţii. Apoi, doi hăitaşi tăiară un bambus înalt de care atîrnară animalul legat de labe, cu coada lungă tîrîndu-se pe jos, şi se întoarseră triumfători în sat. Nici vorbă să mai continue vînătoarea, deşi urma să mai fie lumină încă un timp. Erau cu toţii, inclusiv europenii, prea nerăbdători să ajungă acasă şi să se laude cu isprava lor.

Flory şi Elizabeth mergeau alături peste mirişte. Ceilalţi erau cu treizeci de metri mai în faţă, ducînd armele şi leopardul, iar Flo se furişa mult în urma lor. Soarele cobora dincolo de Irrawaddy. Lumina strălucea egală peste cîmp, poleind tulpinile tăiate şi căzîndu-le pe faţă în raze blînde, gălbui. În mers, umerii aproape li se atingeau. Sudoarea care le udase cămăşile se uscase. Nu prea vorbeau. Erau fericiţi, acea nemăsurată fericire ce naşte din oboseală şi împlinire nu poate fi comparată cu nimic altceva, cu nici o altă bucurie a trupului ori a minţii.

— Blana leopardului este a ta, spuse Flory pe cînd se apropiau de sat.

— Dar dumneata l-ai împuşcat!

— Nu contează, blana îţi aparţine. Pe cinstea mea, mă întreb cîte femei din ţara asta şi-ar fi păstrat firea ca tine! Parcă le şi văd ţipînd şi leşinînd. O să dau blana s-o argăsească la închisoarea din Kyauktada. E acolo un condamnat care argăseşte piei şi le face moi cum e catifeaua. Îşi ispăşeşte o condamnare de şapte ani, aşa că a avut timp să înveţe meserie.

— Bine, mulţumesc mult.

Atît deocamdată. Mai tîrziu, după ce se vor fi spălat de transpiraţie şi murdărie, după ce vor mînca şi se vor odihni, se vor întîlni din nou la club. Nu-şi dădură întîlnire, dar era de la sine înţeles că se vor vedea. De asemenea, era clar că Flory avea să-i ceară lui Elizabeth să se mărite cu el, deşi nici despre asta nu se pomenise nimic.

Ajunşi în sat, Flory le plăti hăitaşilor cîte opt anna, îi supraveghe cît jupuiră leopardul şi-i dărui căpeteniei o sticlă de bere şi doi porumbei imperiali. Blana şi capul fură puse într-o canoe. Perii din mustăţi fuseseră furaţi cu toţii în ciuda eforturilor lui Ko S'la de a-i păzi. Cîţiva tineri din sat luară leşul ca să-i mănînce inima şi alte organe, încredinţaţi că asta îi face puternici şi agili ca un leopard.

XV

Cînd ajunse la club, Flory îi găsi pe cei trei Lackersteen grozav de morocănoşi. Doamna Lackersteen stătea, ca de obicei, în cel mai bun loc, sub *punkah*, şi citea Lista civilă, un Debrett al Birmaniei. Era supărată pe soţul ei care o sfidase, comandîndu-şi „una mare“ de cum ajunsese la club şi acum continua s-o sfideze citind *Pink'un*. Elizabeth era singură în biblioteca mică şi sufocantă, răsfoind un număr vechi din *Blackwood's*.

După ce se despărţise de Flory, Elizabeth trecuse printr-o aventură foarte neplăcută. Ieşise din baie şi tocmai se îmbrăca pentru cină cînd unchiul ei apăruse pe neaşteptate în camera ei, sub pretextul de a dori să afle mai multe despre vînătoarea din acea zi, şi începuse s-o ciupească de picior într-un mod care nu lăsa nici un dubiu. Elizabeth se îngrozise. Lua pentru prima oară cunoştinţă de faptul că unii bărbaţi erau capabili să se culce cu propriile lor nepoate. Cît trăim, învăţăm. Domnul Lackersteen încercase să facă astfel încît totul să pară o glumă, dar era prea lipsit de tact şi prea beat ca să reuşească. Noroc că soţia lui nu-i putea auzi, altfel ar fi avut loc un scandal clasa întîi.

După aceea, cina nu fusese deloc o masă plăcută. Domnul Lackersteen era îmbufnat. Ce mizerie, cum îşi mai dau aere femeile astea şi nu te lasă să te distrezi! Fata era destul de drăguţă ca să-i amintească de ilustraţiile din *La Vie Parisienne*, şi, la naiba! nu era el cel care plătea ca s-o ţină? O adevărată ruşine! Dar pentru Elizabeth, situaţia era foarte serioasă. Nu avea nici un ban şi nici alt cămin decît casa unchiului ei. Străbătuse opt mii de mile pînă aici ca să rămînă. Ar fi fost îngrozitor dacă numai după două săptămîni casa unchiului ei ar fi devenit de nelocuit pentru ea.

În consecinţă, un lucru devenise şi mai limpede ca pînă atunci: dacă Flory o cerea în căsătorie (şi o va face, aproape cu certitudine), va spune da. E posibil ca în altă situaţie să fi decis altfel. Dar în această după-amiază, sub vraja aventurii măreţe, emoţionante, într-un cuvînt „plăcute“, aproape că se îndrăgostise de Flory; adică, ajunsese să-l iubească atît cît era ea în stare, în cazul lui. Şi totuşi, chiar după asta, îndoielile i-ar fi revenit probabil. Căci întotdeauna existase ceva îndoielnic în privinţa lui Flory; vîrsta, semnul de pe obraz, modul său ciudat, diferit, de a vorbi, acea vorbire „intelectuală“, de neînţeles şi tulburătoare totodată. Fuseseră zile în care chiar îi displăcuse. Dar comportarea unchiului ei înclinase balanţa. Orice ar fi, trebuie să scape din casa lui, şi

asta cît mai repede. Da, fără îndoială, se va mărita cu Flory cînd acesta o va cere în căsătorie.

Intrînd în bibliotecă, Flory îi citi răspunsul pe chip. Avea un aer mai blînd, mai înţelegător decît i-l ştiuse. Era îmbrăcată cu aceeaşi rochie lilà pe care o purtase în prima dimineaţă cînd o întîlnise şi, văzînd această rochie familiară, Flory prinse curaj. De parcă o apropia de el, îndepărtînd aerul străin şi eleganţa care-l iritaseră uneori.

Ridică revista pe care o citise ea şi făcu o remarcă; sporovăiră un timp în modul acela banal pe care rareori reuşeau să-l evite. Ciudat cum obişnuinţa conversaţiilor despre nimicuri persistă aproape în toate împrejurările. Cu toate acestea, chiar în timp ce flecăreau, se treziră mergînd spre uşă, ieşind afară şi ajungînd deodată sub migdalul de lîngă terenul de tenis. Era o noapte cu lună plină. Sclipind ca o monedă incandescentă, atît de strălucitoare că-ţi rănea ochii, luna aluneca iute, înălţîndu-se pe cerul de un albastru fumuriu, străbătut de cîteva fuioare de nori gălbui, în derivă. Nu se vedea nici o stea. Tufele de croton, atît de urîte ziua, ca nişte dafini ofiliţi, se preschimbau în desene zimţate, în alb şi negru, ca nişte fantastice gravuri în lemn. Pe lîngă gardul grădinii trecură doi muncitori dravidieni, transfiguraţi, cu zdrenţele albe strălucind. Mirosul migdalului se revărsa prin aerul călduţ asemenea unui amestec insuportabil ţîşnit dintr-un automat cînd introduci moneda.

— Priveşte luna, priveşte-o! spuse Flory. E ca un soare alb. E mai multă lumină ca într-o zi de iarnă în Anglia.

Elizabeth îşi ridică privirea spre crengile migdalului pe care luna părea să le fi transformat în nuiele de argint. Lumina se aşternea peste tot, parcă palpabilă, pudrînd pămîntul şi scoarţa aspră a copacilor cu granule orbitoare şi fiecare frunză părea că poartă povara luminii solide, ca zăpada. Pînă şi Elizabeth, indiferentă la astfel de lucruri, era uimită.

— E minunat! Acasă nu vezi niciodată o asemenea lună. E atît de, atît de...

Cum nu-i veni în minte alt adjectiv decît „strălucitor“, tăcu. Avea obiceiul să-şi lase propoziţiile neterminate, asemenea Rosei Dartle, deşi din motive diferite.

— Da, bătrîna lună face tot ce poate în această ţară. Cum miroase copacul acela, nu? Bestial, tropical! Urăsc copacii care înfloresc tot timpul anului, tu nu?

Vorbea pe jumătate distrat, ca să umple timpul pînă cei doi *culi* aveau să nu se mai vadă. Cînd aceştia dispăruseră, o luă pe după umeri şi apoi, cum ea nici nu se retrase şi nici nu vorbi, o întoarse cu faţa şi o trase spre el. Ea îşi lăsă capul pe pieptul lui şi părul ei tuns scurt îi atinsese uşor buzele. O luă de bărbie şi-i ridică chipul spre el. Elizabeth nu avea ochelarii.

— Te deranjează?

— Nu.

— Vreau să spun, nu te deranjează… chestia asta?

Flory dădu uşor din cap pentru a arăta semnul de pe obraz. Nu o putea săruta fără să-i pună mai întîi această întrebare.

— Nu, nu. Sigur că nu.

O clipă după ce buzele li se întîlniră, Flory îi simţi braţele goale încolăcindu-i-se în jurul gîtului. Rămaseră lipiţi unul de celălalt, sprijinindu-se de trunchiul neted al migdalului, trup lîngă trup, gură lîngă gură, mai mult de un minut. Mireasma slabă a copacului se îmbina cu parfumul părului ei. Şi acest parfum îi dădea un sentiment de ridicol, de distanţă, deşi ea se afla în braţele lui. Tot ceea ce reprezenta pentru el acest copac străin – exilul, anii irosiţi, plini de taine – era ca o prăpastie între ei. Cum să o facă să înţeleagă ce voia de la ea? Se desprinsese din îmbrăţişare şi-i apăsă blînd umerii de copac, privindu-i chipul pe care-l vedea foarte clar, deşi luna era în spatele ei.

— E inutil să încerc să-ţi spun ce însemni tu pentru mine, spuse el. Ce însemni pentru mine! Cuvintele astea prosteşti! Nu ştii, nu ai cum să ştii cît de mult te iubesc. Dar trebuie să încerc să-ţi spun. Am atîtea să îţi spun! Ne întoarcem mai bine la club? Poate vin să ne caute. Putem vorbi pe verandă.

— Cum am părul? Nu e prea ciufulit? întrebă ea.

— E frumos.

— Dar s-a ciufulit? Netezeşte-l, te rog, vrei?

Ea îşi înclină capul, iar Flory îi netezi cu palma buclele scurte şi răcoroase. Felul în care îşi aplecase capul îi dădu un straniu sentiment de intimitate, mult mai mult decît sărutul, ca şi cum ar fi fost deja soţul ei. Ah, un lucru era sigur: trebuia să fie a lui! Doar căsătorindu-se cu ea îşi putea salva viaţa. Peste o clipă, o va cere de soţie. Porniră spre club, păşind încet printre tufele de croton. O ţinea pe după umeri.

— Putem sta de vorbă pe verandă, repetă el. Nu ştiu cum se face, dar noi doi niciodată n-am stat de vorbă cu adevărat. Doamne, cît am tînjit în toţi aceşti ani să am pe cineva cu care să vorbesc! Cum aş putea vorbi cu tine, la nesfîrşit, la nesfîrşit! Sună cam plictisitor. Mă tem că va fi plictisitor. Trebuie să te rog să rabzi un timp.

Ea scoase un sunet de protest la cuvîntul „plictisitor“.

— Nu, este plictisitor, ştiu bine. Noi, englezii din Indii sîntem întotdeauna priviţi ca nişte tipi plicticoşi. Şi chiar sîntem plicticoşi. Dar nu putem altfel. Ştii, există în noi… cum să spun eu… un demon care ne îmboldeşte să vorbim. Purtăm în noi o povară de amintiri pe care dorim s-o împărţim cu cineva şi, dintr-un motiv oarecare, nu reuşim asta niciodată. E preţul pe care îl plătim pentru că am venit în această ţară.

Pe veranda laterală erau în siguranţă, feriţi de orice întrerupere, căci nu era nici o

uşă care să dea direct aici. Elizabeth se aşezase sprijinindu-şi braţele pe măsuţa împletită, dar Flory se plimba de colo-colo, cu mîinile în buzunarele hainei, păşind în lumina lunii ce se revărsa pe sub streşinile dinspre răsărit ale verandei şi apoi înapoi, în umbră.

— Tocmai ţi-am spus că te iubesc. Iubire! Cuvîntul a fost atît de mult folosit încît s-a golit de sens. Dar să încerc să îţi explic. În această după-amiază, cînd vînai împreună cu mine, m-am gîndit: Dumnezeule, iată, în sfîrşit, pe cineva cu care pot să-mi împart viaţa, adică s-o împart cu adevărat, cineva care să o trăiască într-adevăr împreună cu mine, ştii...

Voia să-i ceară să se mărite cu el, intenţionase să-i propună asta fără nici o altă amînare. Dar cuvintele nu se lăsau rostite; în schimb, se trezi vorbind iar şi iar despre el. Nu se putea stăpîni. Era atît de important ca ea să înţeleagă cîte ceva din ceea ce fusese viaţa lui în această ţară; ca ea să priceapă natura singurătăţii pe care el voia ca ea s-o anuleze. Şi era atît de al naibii de greu de explicat. Este foarte greu să înduri o durere pe care n-o poţi numi. Binecuvîntaţi cei ce sînt loviţi numai de boli clasificabile. Binecuvîntaţi săracii, bolnavii, cei trădaţi în iubire, căci cei din jur ştiu măcar ce-i cu ei şi le vor asculta cu simpatie văicărelile. Dar înţelege oare suferinţa exilului cel ce nu a îndurat-o? Elizabeth îl urmărea cu privirea cum măsura veranda cu paşii intrînd şi ieşind din pata de lumină ce-i arginta haina de mătase. Şi deşi inima încă îi bătea cu putere sub influenţa sărutului, gîndurile îi rătăceau în timp ce Flory vorbea. O va cere de soţie? Întîrzia atîta! Era vag conştientă că Flory spunea ceva despre singurătate. A, desigur! Îi vorbea despre singurătatea căreia va trebui să-i facă faţă în junglă, după ce se vor căsători. Dar nu trebuia să îşi facă probleme. Poate că uneori te simţi cam singur în junglă? La atîtea mile depărtare de orice, fără cinematograf, fără dans, fără nimeni cu care să stea de vorbă în afară de ei doi, nimic de făcut serile în afară de citit – mare plictiseală. Totuşi, poţi avea un gramofon. Totul va fi altfel cînd noile aparate de radio portabile vor ajunge şi în Birmania! Tocmai voia să-i spună toate astea, cînd el adăugă:

— Am reuşit să fiu limpede? Ţi-ai făcut o imagine despre viaţa pe care o ducem aici? Sentimentul că te afli printre străini, singurătatea, melancolia! Copaci străini, flori străine, peisaje străine, chipuri străine. La fel de străin ca o altfel de planetă. Dar ştii – şi asta-i ceea ce doresc eu atît de mult să înţelegi –, ştii, ar putea să nu fie atît de rău să trăieşti pe-o altă planetă, ar putea chiar să fie cel mai interesant lucru pe care ţi-l poţi imagina, dacă ai şi o singură persoană cu care să împarţi toate astea. O persoană care să vadă lucrurile cu aceiaşi ochi ca şi tine. Ţara asta a fost pentru mine un fel de iad al singurătăţii – aşa e pentru cei mai mulţi dintre noi. Şi cu toate astea, îţi spun că ar putea fi un paradis, dacă nu eşti singur. Ţi se par, oare, toate astea lipsite de sens.

Flory se opri lîngă masă şi îi luă mîna. În semiîntuneric, faţa ei părea un oval palid, asemenea unei flori, dar din atingerea mîinii ei Flory îşi dădu imediat seama că nu înţelesese nici un cuvînt din ce spunea el. Şi cum să înţeleagă? Discursul ăsta întortocheat era atît de inutil! Îi va spune pe dată: Vrei să fii soţia mea? Nu aveau o viaţă întreagă în care să vorbească? Îi apucă şi cealaltă mînă şi i-o ridică încetişor în sus.

— Iartă-mă pentru toate prostiile pe care le-am spus.

— Nu-i nimic, murmură ea nedesluşit, aşteptîndu-se ca el să o sărute din nou.

— Nu, e o prostie să vorbeşti aşa. Unele lucruri se spun în cuvinte, altele nu. În plus, a fost o impertinenţă să mă tot văicăresc. Dar încercam să ajung la ceva. Ascultă, de fapt asta voiam să spun. Vrei…

— Eliz-a-beth!

Vocea ascuţită, tînguitoare, a doamnei Lackersteen care striga dinăuntrul clubului.

— Elizabeth! Unde eşti Elizabeth?

Era limpede că se afla lîngă uşa principală, într-o clipă va fi pe verandă. Flory o trase pe Elizabeth la piept. Se sărutară în grabă. Îi dădu drumul, continuînd să-i ţină mîinile într-ale sale.

— Repede, abia mai este timp. Răspunde-mi. Vrei să…

Dar propoziţia nu va mai continua niciodată. În acea clipă se întîmplă ceva neobişnuit sub picioarele lui: podeaua se înălţa şi unduia ca marea. Se clătină ca ameţit, izbindu-se cu cotul de podeaua ce alerga în întîmpinarea lui. Cum zăcea pe jos, se trezi zvîrlit cu putere încolo şi încoace, ca şi cum o sălbăticiune gigantică ar fi legănat întreaga clădire pe spinarea sa.

Podeaua beată se stabiliză foarte curînd şi Flory se ridică ameţit, dar fără să se fi lovit cine ştie ce. Realiză vag că Elizabeth era întinsă alături de el, iar din interiorul clubului se auzeau ţipete. Dincolo de poartă, doi birmanezi alergau în lumina lunii şi pletele lungi le fîlfîiau în urmă. Ţipau cît îi ţineau gura:

— Nga Yin se scutură! Nga Yin se scutură!

Flory se uita la ei fără să înţeleagă. Cine era Nga Yin? Nga era prefixul dat criminalilor. Nga Yin trebuie să fi fost un bandit. Şi de ce se scutura? Apoi îşi aduse aminte. Nga Yin era un uriaş care, după credinţa birmanezilor, era îngropat, ca şi Typhaeus, sub scoarţa pămîntului. Desigur! Fusese un cutremur.

— Cutremur! exclamă el.

Îşi aminti de Elizabeth şi se mişcă vrînd s-o ridice. Dar ea se ridica deja; era teafără şi-şi masa ceafa.

— A fost cutremur? spuse ea cu mirare şi teamă totodată.

Silueta înaltă a doamnei Lackersteen apăru strecurîndu-se pe după colţul verandei şi

agăţîndu-se de perete ca o şopîrlă alungită. Ţipa isteric:

— Vai, cutremur! Vai, ce şoc înspăimîntător! Nu pot suporta! Inima mea nu va rezista! Vai, vai! Cutremur!

Domnul Lackersteen venea clătinîndu-se în urma ei, cu un ciudat mers ataxic, cauzat în parte de tremuratul pămîntului şi parţial de gin.

— Cutremur, fir-ar să fie!

Flory şi Elizabeth se ridicară încet. Intrară cu toţii în club, simţind încă în tălpi acea stranie senzaţie pe care o ai cînd păşeşti într-o barcă ce se leagănă, pe ţărm. Bătrînul majordom venea grăbit dinspre odăile servitorilor, punîndu-şi din mers turbanul pe cap, iar în urma lui venea o ceată de servitori sporovăind agitaţi.

— Cutremur, domnule, cutremur! bolborosi el emoţionat.

— La dracu', cred c-a fost cutremur, spuse domnul Lackersteen în timp ce se lăsa cu grijă pe un scaun. Ascultă, majordom, adu ceva de băut. Pentru Dumnezeu, mi-ar prinde bine să sorb o picătură din chestia asta.

Sorbiră cu toţii cîte o picătură. Majordomul, cu tava în mînă, stătea lîngă masă cu un aer timid, dar radios.

— Cutremur, domnule, cutremur mare! repeta el cu entuziasm.

Ardea de nerăbdare să vorbească; la fel şi ceilalţi. De îndată ce le dispăru tremurul din picioare, fură cu toţii cuprinşi de un extraordinar *joie de vivre*. Cutremurul este atît de distractiv după ce se termină. Este atît de amuzant să te gîndeşti că nu cazi mort sub un morman de dărîmături, cum s-ar fi putut foarte bine întîmpla. Brusc, de parcă s-ar fi pus de acord, începură cu toţii să vorbească: „Vai, n-am avut niciodată un asemenea şoc... am căzut lat pe spate... Am crezut că-i un cîine vagabond care se scarpină sub podea...“, şi aşa mai departe; obişnuita flecăreală despre cutremure. Pînă şi majordomul fusese inclus în conversaţie:

— Îmi închipui că îţi aminteşti o mulţime de cutremure, majordom? întrebă doamna Lackersteen, foarte amabil, venind din partea ei.

— O, doamnă, da, multe cutremure! 1887, 1899, 1906, 1912, multe, îmi amintesc multe, Doamne!

— Cel din 1912 a fost mare, spuse Flory.

— A, domnule, dar cel din 1906 a fost şi mai mare! Şoc foarte rău, domnule! Şi marele idol păgîn din templu a căzut jos peste *thathanabaing*, adică episcopul budist; doamnă, şi birmanezii spun că ăsta e semn rău pentru recolta de orez şi aduce febră la vite. La fel şi în 1887, primul cutremur de care îmi amintesc, pe cînd eram un mic *chokra* şi maiorul Maclagan *sahib* zăcea sub masă şi promitea să semneze a doua zi dimineaţă legămînt să bea numai ceai. Nu ştia că e cutremur. Au fost omorîte şi două

vaci sub acoperişurile căzute.

Europenii rămaseră la club pînă la miezul nopţii, iar majordomul apăru de vreo şase ori în încăpere ca să povestească alte întîmplări. Departe de a-l ocărî, europenii chiar îl încurajau să vorbească. Nimic nu îi apropie mai mult pe oameni ca un cutremur. Încă o zguduitură, poate două, şi l-ar fi invitat pe majordom să ia loc la masă împreună cu ei.

Între timp, propunerea lui Flory rămase pe loc. Nu poţi face o cerere în căsătorie imediat după cutremur. Oricum, în acea seară nu o mai văzuse între patru ochi pe Elizabeth. Dar nu avea importanţă, ştia că acum era a lui. Va avea destul timp în dimineaţa următoare. Cu acest gînd, împăcat în sinea lui şi istovit după o zi atît de lungă, se duse la culcare.

XVI

Vulturii din copacii uriaşi de lîngă cimitir îşi luară zborul de pe crengile albite de găinaţ, cumpăniră din aripi şi, în spirale largi, se înălţară în văzduh. Era devreme, dar Flory ieşise deja. Se ducea la club să aştepte sosirea lui Elizabeth, pentru ca să o ceară oficial în căsătorie. Un instinct pe care nu-l înţelegea îl îmboldea să o facă înainte ca ceilalţi europeni să se întoarcă din junglă.

De cum ieşi pe poartă, constată că în Kyauktada era un nou-sosit. Un tînăr, călare pe un cal alb, galopa pe *maidan*, ţinînd în mînă o lance lungă ca un ac. Nişte sikşi[38], ce păreau a fi cipoi[39], alergau în urma lui ducînd de căpăstru alţi doi ponei, unul murg şi altul roib. Cînd ajunse în dreptul lui, Flory se opri şi-i ură bună dimineaţa. Nu-l recunoscuse pe tînăr, dar în centrele mici se obişnuieşte să le urezi bun venit străinilor. Celălalt văzu că este salutat, îşi întoarse neglijent calul şi-l aduse la marginea drumului. Era un tînăr de vreo douăzeci şi cinci de ani, înalt şi slab, dar cu ţinută foarte dreaptă, evident ofiţer de cavalerie. Avea faţa ca de iepure, ceva des întîlnit la militarii englezi, cu ochii de un albastru pal şi dinţii din faţă proeminenţi, vizibili printre buze. Şi totuşi, avea un aer neînfricat şi chiar brutal, într-un mod nepăsător – un iepure, poate, dar un iepure dur şi marţial. Se ţinea pe cal de parcă acesta făcea parte din el; arăta jignitor de tînăr şi de în formă. Faţa proaspătă îi era bronzată atît cît să se potrivească ochilor de culoare deschisă; cu cascheta lui albă din piele de căprior şi cizmele de polo ce străluceau ca nişte vechi pipe din spumă de mare, arăta elegant ca un tablou. De la bun început, Flory se simţi stînjenit în prezenţa lui.

— Bună ziua! spuse Flory. Abia ai sosit?

— Noaptea trecută, am venit cu trenul de noapte.

Avea o voce ursuză, băieţească.

— Am fost trimis cu o companie să fiu gata în caz că nemernicii de pe-aici iscă vreun bucluc. Mă numesc Verrall. Poliţia Militară, adăugă el, fără să îl întrebe pe Flory cum se numeşte.

— A, da. Am auzit că vor trimite pe cineva. Unde te-ai instalat?

— Deocamdată la bungaloul pentru călători de la staţia de poştă. Cînd am ajuns eu azi-noapte, acolo era un milog negru, un fel de perceptor. L-am dat afară. E-o văgăună împuţită, nu? spuse arătînd printr-un semn cu capul spre toată Kyauktada.

— Bănuiesc că e la fel ca toate bazele astea neînsemnate. Stai mult?

— Cam o lună, slavă Domnului! Pînă încep ploile. Ce *maidan* afurisit aveţi, ce părere ai? Păcat că nu se poate tăia chestia asta, adăugă el, şfichiuind iarba uscată cu vîrful lancei. Nici o speranţă să joci polo ori altceva.

— Mă tem că nu vei avea parte de polo aici, spuse Flory. Tenis, în cel mai bun caz. Nu sîntem decît opt şi majoritatea ne petrecem trei sferturi din timp în junglă.

— Cristoase! Ce văgăună!

După asta se lăsă tăcere. Sikşii înalţi, bărboşi, stăteau în grup lîngă boturile cailor şi îl priveau pe Flory fără prea mare bunăvoinţă. Era absolut limpede că această conversaţie îl plictisea pe Verrall şi că voia să scape. Flory nu se simţise în viaţa lui atît de *de trop* şi nici atît de bătrîn şi jigărit. Observă că Verrall încăleca un frumos cal arab, o iapă, cu grumazul mîndru şi coada arcuită ca un panaş; un animal încîntător, alb ca laptele, ce valora mii de rupii. Verrall smucise deja hăţurile ca să se întoarcă, apreciind că făcuse destulă conversaţie pentru o dimineaţă.

— Ai un cal minunat, spuse Flory.

— Nu-i rău, mai bun decît piticii ăia birmanezi. Am ieşit să fac cîteva exerciţii cu lancea. E zadarnic să încerci să loveşti o minge de polo în gunoiul ăsta. Hei, Hira Singh! strigă el şi întoarse calul.

Cipoiul ce ţinea calul murg dădu căpăstrul tovarăşului său, alergă pînă într-un punct cam la patruzeci de metri mai departe şi fixă în pămînt un ţăruş subţire, din lemn de cimişir. Verrall uită de Flory. Ridică lancea, luă poziţia de ţintă în timp ce indienii înlăturau caii din drum şi rămîneau pe loc privind cu ochi critic. Cu o mişcare abia perceptibilă, Verrall îşi înfipse genunchii în coastele calului. Iapa ţîşni ca un proiectil din catapultă. Cu uşurinţa unui centaur, tînărul înalt şi slab, cu ţinută dreaptă, se aplecă în şa, coborî lancea şi o înfipse cu iscusinţă prin ţăruş. Unul din indieni şopti răguşit „*Shabash*!“. Verrall ridică lancea aşa cum scrie la carte şi apoi, strunindu-şi calul într-un

galop mărunt, se întoarse şi înmînă unui soldat ţăruşul străpuns.

Verrall se repezi încă de două ori la ţăruş şi îl nimeri de fiecare dată. O făcea cu o graţie inegalabilă şi cu o extraordinară solemnitate. Erau cu toţii, englez şi indieni, atît de concentraţi asupra încercării, de parcă ar fi fost vorba de un ritual religios. Flory continua să-i privească, fără să fie luat în seamă. Verrall avea una din acele feţe ce par special alcătuite pentru a-i ignora pe străinii ce nu sînt bineveniţi. Pur şi simplu fusese ţintuit, incapabil să se dezlipească de-acolo. Nu ştia de ce, dar Verrall îl umpluse de un groaznic sentiment de inferioritate. Încerca să găsească un nou pretext pentru a reînnoda conversaţia cînd, ridicînd privirea spre colină, o zări pe Elizabeth îmbrăcată în bleu, ieşind pe poarta bungaloului unchiului ei. Văzuse probabil cea de-a treia încercare. Simţi un sfredel în inimă. Îi încolţi un gînd, unul din acele gînduri pripite care de obicei te bagă în bucluc. Îl strigă pe Verrall, care se afla la o distanţă de cîţiva metri şi arătă cu bastonul.

— Ăştialalţi doi ştiu cum se face?

Verrall privi peste umăr cu un aer ursuz. Se aşteptase ca Flory să plece după ce îl ignorase complet.

— Ce?

— Pot s-o facă şi ei? repetă Flory.

— Roibul nu-i rău. Fuge de mănîncă pămîntul, dacă-l laşi.

— Mă laşi să încerc şi eu?

— Bine, spuse Verrall fără prea multă amabilitate. Să nu-i răneşti gura.

Un ostaş aduse calul şi Flory se prefăcu a-i examina zăbala. În realitate, trăgea de timp pînă ce Elizabeth avea să ajungă la o depărtare de treizeci-patruzeci de metri. Se hotărî să lovească ţăruşul chiar în clipa cînd va trece ea (e un lucru destul de uşor pe poneii micuţi din Birmania, cu condiţia ca aceştia să galopeze direct) şi apoi să călărească pînă la ea cu ţăruşul în vîrful lancei. Clar, asta era mişcarea ce trebuia făcută. Nu voia ca Elizabeth să-şi închipuie că tinerelul ăla cu faţa rozalie era singura persoană care ştia să călărească. Era îmbrăcat în pantaloni scurţi, atît de incomozi pentru călărie, dar ştia că, asemenea celor mai mulţi bărbaţi, arăta foarte bine sus, în şa.

Elizabeth se apropia. Flory se urcă în şa, luă lancea din mîna indianului şi o flutură în semn de salut spre Elizabeth. Dar ea nu îi răspunse. Probabil că se jena să o facă în faţa lui Verrall. Privea în altă parte, înspre cimitir, şi se îmbujorase uşor la faţă.

— *Chalo*, îi spuse Flory indianului şi apoi îndemnă calul cu genunchii.

În clipa următoare, înainte ca roibul să facă măcar doi paşi, Flory se trezi zburînd prin aer şi apoi căzu la pămînt cu o bufnitură ce-i scoase aproape umărul din articulaţie, după care se rostogoli de mai multe ori. Din fericire, lancea căzuse departe de el. Zăcea

pe spate şi vedea ca prin ceaţă cerul albastru şi vulturii planînd. Apoi privirea i se opri pe *pagri*-ul kaki şi pe faţa întunecată, acoperită de barbă, a siksului care se apleca deasupra lui.

— Ce s-a întîmplat? spuse el în engleză şi se săltă cu greu în cot.

Skisul îi răspunse mormăind ceva şi arătă cu degetul. Flory văzu roibul îndepărtîndu-se în galop pe *maidan*, cu şaua sub burtă. Chinga nu fusese bine strînsă şi şaua alunecase; de aceea căzuse.

Ridicîndu-se, Flory constată că avea dureri foarte mari. Cămaşa îi era sfîşiată pe umărul drept şi aproape se îmbibase cu sînge. Simţea cum i se prelinge sînge şi pe obraz. Se zgîriase căzînd pe pămîntul dur. Îşi pierduse şi pălăria. Cu năprasnică durere îşi aminti de Elizabeth şi o văzu venind, la numai zece metri şi privind drept spre el, aşa cum zăcea lat, într-un mod atît de umilitor. Dumnezeule! Dumnezeule! îşi spuse în gînd. O, Dumnezeule, cît de ridicol trebuie să arăt! Acest gînd îi alungă pînă şi durerea căzăturii. Îşi acoperi cu mîna semnul de pe obraz, deşi celălalt obraz îi era rănit.

— Elizabeth! Ei, Elizabeth! Bună dimineaţa!

Strigase cu înfocare, mişcător, ca atunci cînd eşti conştient că arăţi ca un nătărău. Ea nu-i răspunse şi, aproape incredibil, îşi continuă drumul fără să se oprească măcar o clipă, ca şi cum nu l-ar fi văzut, nici nu l-ar fi auzit.

— Elizabeth! strigă el din nou, uluit. M-ai văzut cînd am căzut? A alunecat şaua. Idiotul de cipoi n-a…

Nu mai încăpea nici o îndoială că acum îl auzise. Îşi întoarse o clipă faţa spre el, îl privi de parcă s-ar fi uitat prin el, ca şi cum nici n-ar fi existat. Apoi îşi întoarse privirea spre depărtări, dincolo de cimitir. Era îngrozitor. Strigă disperat în urma ei.

— Elizabeth! Ascultă, Elizabeth!

Ea trecu mai departe, fără un cuvînt, fără un semn, fără o privire. Păşea energic pe drum, ţăcănind din tocuri, întorcîndu-i spatele.

Cipoii îl înconjuraseră; Verrall venise şi el călare pînă unde zăcea Flory. Ostaşii o salutaseră pe Elizabeth; Verrall nu-i dăduse atenţie, nevăzînd-o poate. Flory se ridică ţeapăn în picioare. Era zgîriat rău de tot, dar nu-şi rupse nici un os. Indienii îi aduseră pălăria şi bastonul, dar nu se scuzaseră pentru neglijenţa lor. Aveau un aer vag dispreţuitor, ca şi cum ar fi considerat că Flory primise ceea ce merita. Puteai crede că slăbiseră intenţionat chinga.

— A alunecat şaua, spuse Flory pe acel ton slab, prostesc, obişnuit în asemenea momente.

— De ce dracu’ n-ai verificat înainte să te salţi în ea? întrebă scurt Verrall. Ar trebui să ştii că nu te poţi încrede în calicii ăştia.

Acestea fiind spuse, smuci frîul şi plecă; incidentul era încheiat. Soldaţii îl urmară fără să îl salute pe Flory. Cînd ajunse la poarta locuinţei sale, Flory se uită înapoi şi văzu că roibul fusese deja prins şi înşeuat la loc, iar Verrall îşi continua exerciţiile pe el.

Căzătura îl zguduise atît de tare încît şi acum cu greu îşi aduna gîndurile. Ce o putuse determina să se comporte astfel? Îl văzuse zăcînd în sînge şi copleşit de durere şi trecuse pe lîngă el ca pe lîngă un cîine mort. Cum se putuse întîmpla aşa ceva? Se întîmplase într-adevăr? Era de necrezut. Să fie supărată pe el? O jignise în vreun fel? Servitorii aşteptau cu toţii la gard. Ieşiseră să privească la exerciţiile cu ţăruşi şi asistaseră cu toţii la amara lui umilire. Ko S'la coborî în fugă panta dealului în întîmpinarea lui, cu îngrijorare pe chip.

— Înălţimea voastră s-a rănit? Să-l duc pe înălţimea voastră pînă acasă?

— Nu, răspunse înălţimea sa. Du-te şi adu-mi nişte whisky şi o cămaşă curată.

Cînd ajunseră acasă, Ko S'la plescăi din limbă.

— *Ah ma lay*! Tăieturile astea sînt pline de murdărie. N-ar trebui să practici jocurile alea copilăreşti călare pe cai străini, *thakin*. Căzăturile sînt dureroase la vîrsta ta. Ar trebui să ai mai multă grijă de tine.

— Mă consideri bătrîn? spuse Flory furios.

Umărul îl durea înfiorător.

— Ai treizeci şi cinci de ani, *thakin*, spuse Ko S'la politicos, dar ferm.

Totul era grozav de umilitor. Ma Pu şi Ma Yi, care făcuseră deocamdată pace, aduseseră un vas cu un amestec odios, afirmînd că este bun pentru zgîrieturi. Flory îi spuse în secret lui Ko S'la să îl arunce pe fereastră şi că îl înlocuiască cu alifie cu bor. Apoi, în timp ce stătea în baia călduţă iar Ko S'la îi înlătură cu buretele murdăria din zgîrieturi, îşi frămînta zadarnic mintea în legătură cu cele întîmplate şi, pe măsură ce gîndurile i se limpezeau, disperarea devenea tot mai profundă. O jignise amarnic, era clar. Dar nici măcar n-o mai văzuse din seara trecută, cum putuse să o jignească? Nu găsea nici un răspuns cît de cît plauzibil.

Îi explică de mai multe ori lui Ko S'la că şaua alunecase şi că de aceea căzuse. Dar era limpede că servitorul, deşi îl compătimea, nu îl credea. Flory înţelese că pînă la sfîrşitul vieţii sale această căzătură va fi atribuită nepriceperii lui în ale călăriei. Pe de altă parte, cu două săptămîni în urmă cîştigase o glorie nemeritată alungînd bivolul inofensiv. În felul ei, soarta este nepărtinitoare.

XVII

Flory nu o revăzu pe Elizabeth pînă după cină, cînd se duse la club. Nu o căutase ca să îi ceară o explicaţie, aşa cum ar fi trebuit să facă. Se descurajă cînd se privi în oglindă. Cu semnul din naştere pe un obraz şi cu zgîrietura pe celălalt, avea o înfăţişare atît de jalnică, de hidoasă, că nu îndrăzni să se arate la lumina zilei. Cînd intră în salonul clubului, îşi acoperi semnul cu mîna, sub pretextul unei pişcături de ţînţar pe frunte. Era peste puterile lui să nu-şi acopere semnul într-un moment ca acesta. Dar, oricum, Elizabeth nu era acolo.

În schimb, se vîrî într-o ceartă neaşteptată. Ellis şi Westfield tocmai se întorseseră din junglă şi beau amîndoi, într-o dispoziţie destul de acră. De la Rangoon sosise vestea că redactorul ziarului *Burmese Patriot* primise numai patru luni de închisoare pentru calomnierea domnului Macgregor şi Ellis se monta singur împotriva acestei sentinţe atît de uşoare. De îndată ce intră Flory, Ellis începu să îl împungă cu remarce despre „negrişorul acela Very-slimy“. În acele clipe, simplul gînd că ar trebui să se certe îl făcea pe Flory să caşte dar, imprudent, răspunse şi urmă o controversă. Cearta se încinse şi după ce Ellis îl numi pe Flory „drăguţul negrilor“, iar Flory îi răspunse pe măsură, Westfield îşi ieşi la rîndu-i din fire. Era un om bun, dar ideile bolşevice ale lui Flory îl iritau uneori. Nu putea să înţeleagă de ce cînd, despre indiferent ce, erau foarte clar două păreri, una corectă şi una greşită, Flory părea încîntat să o adopte pe cea greşită. Îi spuse lui Flory să nu înceapă să vorbească iar ca „un afurisit de agitator din Hide Park“ şi apoi îi ţinu o predică scurtă dar energică, luîndu-şi drept text cele cinci fericiri supreme ale unui *pukka sahib*, şi anume:

Menţinerea prestigiului,
Mînă forte (fără mănuşi de catifea),
Noi, albii, trebuie să fim uniţi,
Dă-le un deget şi-ţi vor lua toată mîna, şi
Esprit de corps.

În tot acest timp, dorinţa de a o vedea pe Elizabeth îl rodea în asemenea măsură încît abia auzea ce i se spunea. În plus, auzise totul de atîtea ori, de atîtea ori – de o sută de ori, de o mie de ori poate, încă din prima săptămînă după venirea la Rangoon cînd *burra sahib*-ul de atunci (un împătimit al ginului scoţian şi mare crescător de cai de curse, alungat după aceea din lumea turfului pentru o afacere murdară, fiindcă alergase acelaşi cal sub două nume diferite), văzîndu-l că îşi scoate pălăria în faţa cortegiului funerar al unor băştinaşi, îi spuse dezaprobator:

— Ţine minte, băiete, nu uita niciodată, noi sîntem *sahiblog*, iar ei sînt un gunoi!

Acum îi făcea rău să fie nevoit să asculte asemenea prostii. Aşa că îl întrerupse pe Westfield cu o blasfemie:

— Ah, mai taci! Sînt sătul de subiectul ăsta. La naiba, Veraswami e un tip cumsecade. Drace, e mai cumsecade decît unii albi pe care îi ştiu. În orice caz, la următoarea adunare generală am de gînd să-l propun să fie primit în club. Poate va mai însufleţi puţin locul ăsta afurisit.

Disputa ar fi devenit serioasă dacă nu s-ar fi încheiat aşa cum se încheiau cele mai multe dispute la club: cu apariţia majordomului care auzise glasurile ridicate.

— M-aţi chemat, domnule?

— Nu. Du-te la dracu', spuse Ellis morocănos.

Majordomul se retrase, dar cu asta disputa se sfîrşi deocamdată. În acest moment, afară se auziră voci şi zgomot de paşi: sosea familia Lackersteen.

Cînd aceştia intrară în salon, Flory nici măcar nu avu curajul să o privească direct pe Elizabeth, dar observă că toţi trei erau îmbrăcaţi mai elegant ca de obicei. Pînă într-atît încît domnul Lackersteen purta smoking – alb din cauza sezonului – şi era complet treaz. Cămaşa apretată şi vesta din pichet păreau că îl silesc să se ţină drept şi îi întăreau fibra morală ca o platoşă. Doamna Lackersteen, îmbrăcată într-o rochie roşie, arăta elegantă şi diabolică. Greu să spui de ce, dar toţi trei dădeau impresia că aşteptau un oaspete distins.

După ce fură comandate băuturile, iar doamna Lackersteen uzurpă locul de sub *punkah*, Flory se aşeză pe un scaun în afara grupului. Nu îndrăznea să o abordeze pe Elizabeth. Aceasta purta o rochie galbenă, foarte scurtă, după moda zilei, ciorapi de culoarea şampaniei, pantofi asortaţi şi un evantai mare din pene de struţ. Arăta atît de elegantă, de matură, încît se temea de ea mai tare ca oricînd. Era de necrezut că o sărutase vreodată. Elizabeth vorbea nestingherită cu toţi ceilalţi şi din cînd în cînd îndrăznea să intervină şi el cu un cuvînt în conversaţia generală; dar ea nu îi răspundea niciodată direct, iar el nu-şi putea da seama dacă îl ignora intenţionat.

— Bine, bine, spuse doamna Lackersteen în cele din urmă, cine e amator de un rubbah[40]?

Spusese foarte clar „rubbah". Accentul ei devenea tot mai aristocratic cu fiecare cuvînt pe care îl pronunţa. Era de neînţeles. Se dovedi că Ellis, Westfield şi domnul Lackersteen erau amatori de un „rubbah". Flory refuză de îndată ce văzu că Elizabeth nu juca. Acum ori niciodată, aceasta era şansa lui să o prindă singură. Cînd trecură cu toţii în camera de joc, Flory constată cu un amestec de teamă şi uşurare că Elizabeth venea ultima. Se opri în prag, barîndu-i drumul. Era livid. Ea se trase înapoi din faţa lui.

— Scuze, spuseră amîndoi în acelaşi timp.

— O clipă, continuă el şi glasul îi tremură. Pot să-ţi vorbesc? Nu te supăra – trebuie să-ţi spun ceva.

— Vrei să mă laşi să trec, domnule Flory?

— Te rog! Te rog! Sîntem singuri. Doar n-o să mă refuzi, lasă-mă doar să-ţi vorbesc.

— Ce este?

— Uite, dacă am făcut ceva care te-a supărat, te rog, spune-mi ce anume. Spune-mi şi permite-mi să îmi îndrept greşeala. Mai degrabă mi-aş tăia o mînă decît să te supăr. Spune-mi, nu mă lăsa fără ca măcar să ştiu despre ce-i vorba.

— Chiar nu ştiu despre ce vorbeşti. Să îţi spun cu ce m-ai supărat? Cu ce să mă fi supărat dumneata?

— Dar trebuie să fi făcut ceva! După felul în care te porţi!

— După felul în care mă port? Nu ştiu ce vrei să spui. Nu ştiu de ce vorbeşti în felul acesta atît de ciudat.

— Dar nici măcar nu vorbeşti cu mine! Azi-dimineaţă pur şi simplu te-ai făcut că nu mă vezi.

— Am desigur voie să mă port cum vreau, fără să dau socoteală?

— Dar te rog, te rog! Nu înţelegi, trebuie să înţelegi ce înseamnă pentru mine să fiu umilit aşa, pe neaşteptate. La urma urmei, nu mai departe decît aseară ai...

Ea roşi.

— Consider că e absolut... absolut o grosolănie din partea dumitale să vorbeşti despre asemenea lucruri!

— Ştiu, ştiu. Ştiu toate astea. Dar ce îmi rămîne de făcut? De dimineaţă ai trecut pe lîngă mine de parcă eram o piatră. Ştiu că te-am supărat în vreun fel. Mă poţi învinui dacă vreau să ştiu ce am făcut?

Ca de obicei, înrăutăţea lucrurile cu fiecare cuvînt pe care îl spunea. Îşi dădu seama că indiferent ce anume făcuse, să o silească să vorbească despre asta era pentru Elizabeth chiar mai rău decît lucrul în sine. Nu avea de gînd să îi explice. Îl va lăsa în beznă. Îl umilea şi apoi pretindea că nu s-a întîmplat nimic; obişnuita mişcare feminină. Cu toate acestea, o îmboldi din nou:

— Te rog, spune-mi. Nu pot lăsa să se termine totul între noi în felul acesta.

— Ce să se termine între noi? Între noi nu a fost nimic care să se termine, spuse ea cu răceală.

Vulgaritatea acestei remarce îl duru şi spuse repede:

— Asta nu-ţi seamănă, Elizabeth! Nu-i deloc generos să umileşti un bărbat după ce ai fost bună cu el, şi apoi să refuzi pînă şi să-i spui pentru ce. Ar trebui să vorbeşti deschis cu mine. Te rog să-mi spui ce am făcut.

Ea îi aruncă o privire piezişă, înverşunată. Înverşunată nu pentru ceea ce înfăptuise el, ci pentru că o făcuse pe ea să vorbească despre asta. Dar poate că era nerăbdătoare

să pună capăt acestei scene, aşa că spuse:

— Ei bine, dacă pur şi simplu mă sileşti să vorbesc despre asta…

— Da?

— Mi s-a spus că în timp ce pretindeai că… ăăă, cînd erai… cu mine… vai, e prea groaznic! Nu pot vorbi despre asta.

— Continuă.

— Mi s-a spus că ai o femeie birmaneză. Şi acum vrei să mă laşi să trec, te rog?

Şi cu asta ea pluti – nu există alt cuvînt potrivit – ea pluti pe lîngă el în foşnetul fustei scurte şi dispăru în camera de joc. Iar el rămase privind în urmă-i, prea înspăimîntat ca să vorbească şi arătînd nespus de ridicol.

Era îngrozitor. După asta, nu o mai putea privi în faţă. Se întoarse vrînd să iasă cît mai repede din club, dar nici măcar nu îndrăzni să treacă pe lîngă uşa camerei de joc de teamă să nu-l zărească ea. Intră în salon, întrebîndu-se cum să scape, şi în cele din urmă sări peste balustrada verandei aterizînd în peticul de gazon, apoi alergă spre Irrawaddy. Sudoarea i se prelingea de pe frunte. Îi venea să urle de furie şi disperare. Afurisit ghinion! Să fie prins cu aşa ceva. „O femeie birmaneză.“ Şi nici nu era adevărat! Dar la ce ar fi folosit să nege. Ah, ce întîmplare blestemată, diavolească, făcuse să-i ajungă la urechi aşa ceva?

De fapt, nu fusese o întîmplare. Avea o cauză clară, care era şi cauza ciudatei comportări a doamnei Lackersteen în acea seară la club. În seara din ajun, chiar înainte de cutremur, doamna Lackersteen citise Lista Civilă. Lista Civilă (care te informează asupra venitului exact al fiecărui oficial din Birmania) era o sursă de inepuizabil interes pentru doamna Lackersteen. Tocmai era în toiul adunării salariului şi alocaţiilor primite de un funcţionar forestier pe care îl cunoscuse cîndva la Mandalay, cînd îi venise ideea să caute numele locotenentului Verrall care, după cum auzise de la domnul Macgregor, urma să sosească a doua zi la Kyauktada, împreună cu o sută de poliţişti militari. Cînd găsi numele, văzu că acesta era precedat de două cuvinte ce aproape o scoaseră din minţi.

Cuvintele erau: „The Honourable!“[41].

The Honourable! Locotenenţii cu acest titlu sînt rari oriunde, în armata indiană sînt rari precum diamantele, iar în Birmania sînt păsări din cele mai rare. Şi cînd eşti mătuşa singurei fete de măritat pe o distanţă de cincizeci de mile şi auzi că un locotenent cu titlu soseşte nu mai tîrziu decît a doua zi, ei bine! Disperată, doamna Lackersteen îşi amintise că Elizabeth era afară în grădină cu Flory, beţivul ăla nenorocit care abia cîştiga şapte sute de rupii pe lună şi care foarte probabil o ceruse deja în căsătorie! Dăduse imediat fuga să o cheme pe Elizabeth înăuntru, dar în această clipă

intervenise cutremurul. Totuşi, în drum spre casă se ivi ocazia să îi vorbească. Doamna Lackersteen îşi puse afectuoasă mîna pe braţul lui Elizabeth şi îi spuse pe cel mai tandru ton de care era în stare:

— Ştii, desigur, Elizabeth dragă, că Flory ţine o birmaneză?

Pe moment, această şarjă mortală nu explodă. Elizabeth era atît de nouă în treburile acestei ţări, încît remarca nu o impresionă. Nu însemna mai mult decît „ţine un papagal“.

— Ţine o birmaneză? Pentru ce?

— Pentru ce? Draga mea! Pentru ce ţine un bărbat o femeie?

Şi desigur, asta fusese tot.

Flory rămase mult timp pe malul rîului. Luna se înălţase pe cer şi se oglindea în apă ca un ecran lat de fascicule electronice. Răcoarea aerului de afară îi schimbase starea de spirit. Nu avea nici măcar putere să mai fie furios. Căci îşi dăduse seama, cu acea ucigătoare autocunoaştere şi acel dezgust de sine care te cuprinde în asemenea momente, că meritase din plin ceea ce i se întîmplase. O clipă, avu impresia că o procesiune nesfîrşită de birmaneze, un regiment de stafii, defila pe lîngă el în lumina lunii. Cerule, cîte erau! O mie… nu, dar cel puţin o sută. „Capul la dreapta!“, spuse el deprimat, în gînd. Întoarseră capul spre el, dar nu aveau chipuri, ci simple discuri lipsite de trăsături. Îşi aminti un *longyi* albastru aici, o pereche de cercei cu rubine colo, dar cu greu un chip ori un nume. Zeii sînt drepţi şi din viciile plăcute (plăcute, într-adevăr!) fac instrumentele năpăstuirii noastre. Se murdărise dincolo de putinţa de izbăvire şi de aceea pedeapsa era binemeritată.

Îşi croi încet drum printre tufele de croton şi ocoli clădirea clubului. Deocamdată era prea trist ca să simtă întreaga durere a dezastrului. Asemenea tuturor rănilor adînci, va începe să-l doară mult mai tîrziu. Cînd intră pe poartă, ceva stîrni frunzele în spatele lui. Tresări. Auzi şoptite silabele aspre ale unor cuvinte birmaneze:

— *Pike-san pay-like*! *Pike-san pay-like*!

Se întoarse brusc. *Pike-san pay-like*! (Dă-mi banii!) Se auzi din nou. Văzu o femeie retrasă în umbra copacului. Era Ma Hla May. Ieşi în lumină, bătăioasă, cu un aer ostil, păstrînd distanţa, parcă temîndu-se să nu o lovească. Avea faţa acoperită cu pudră, un strat alb şi gros în lumina lunii; arăta ameninţătoare şi hidoasă ca un craniu.

Îi provocase un şoc.

— Ce dracu’ faci aici? o întrebă el furios, în engleză.

— *Pike-san pay-like*!

— Ce bani? Ce vrei să spui? Pentru ce mă urmăreşti?

— *Pike-san pay-like*! Repetă ea aproape ţipînd. Banii pe care mi i-ai promis, *thakin*!

Mi-ai spus c-o să-mi dai bani. Îi vreau chiar acum, în clipa asta.

— Cum să ţi-i dau acum? Îi vei primi luna viitoare. Ţi-am dat deja o sută cincizeci de rupii.

Spre groaza lui, ea începu să ţipe „*Pike-san pay-like*!“ şi alte fraze asemănătoare, aproape din răsputeri. Părea în pragul isteriei. Larma pe care o făcea era uluitoare.

— Taci! Te vor auzi cei dinăuntru! exclamă el, dar pe dată îi păru rău că-i dăduse ideea.

— Aha! Acum ştiu ce-o să te înspăimînte! Dă-mi banii imediat ori ţip după ajutor şi-i scot pe toţi afară. Repede, ori încep să ţip!

— Tîrfă! spuse el şi făcu un pas spre ea.

Fata se feri sprintenă din faţa lui, îşi scoase repede papucul şi rămase pe loc sfidîndu-l.

— Grăbeşte-te! Cincizeci de rupii acum şi restul mîine. Ieşi cu banii! Altfel ţip să se audă pînă în bazar!

Flory înjură. Nu era momentul pentru o astfel de scenă. În cele din urmă scoase portofelul, găsi douăzeci şi cinci de rupii şi i le aruncă pe jos. Ma Hla May se năpusti asupra banilor şi îi numără.

— Am spus cincizeci de rupii, *thakin*!

— Cum să ţi le dau dacă nu le am? Îţi închipui că umblu cu sute de rupii la mine?

— Am spus cincizeci de rupii!

— Ah, dă-te la o parte din drumul meu! Spuse el în englezeşte şi o împinse trecînd mai departe.

Dar ticăloasa nu voia să-i dea pace. Porni în urma lui pe drum ca un cîine neascultător, ţipînd întruna: „*Pike-san pay-like*! *Pike-san pay-like*!“ ca şi cum simplul zgomot putea da naştere banilor. El grăbi pasul, ca să o îndepărteze pe femeie de Club, dar şi în speranţa că se va descotorosi de ea, însă ea părea gata să îl urmeze pînă acasă, dacă era nevoie. După un timp, Flory nu mai rezistă şi se întoarse să o alunge.

— Pleacă imediat! Dacă mă mai urmăreşti, n-o să mai primeşti nimic niciodată, nici măcar o anna.

— *Pike-san pay-like*!

— Eşti nebună, spuse el. La ce-ţi folosesc toate astea? Cum să-ţi dau bani dacă nu mai am nici un sfanţ la mine?

— Poveşti!

Disperat, se scotoci în buzunare. Era atît de obosit, încît i-ar fi dat orice numai să scape de ea. Dădu peste tabacheră, care era din aur. O scoase.

— Uite, dacă ţi-o dau, pleci? O poţi amaneta pentru treizeci de rupii.

Ma Hla May se gîndi, apoi spuse ursuză:

— Dă-mi-o.

Aruncă tabachera pe iarba de lîngă drum. Ea o înşfăcă şi sări imediat înapoi, strîngînd-o la piept de teamă parcă să nu i-o ia înapoi. Flory se întoarse şi porni spre casă, mulţumindu-i lui Dumnezeu că nu-i mai auzea glasul. Tabachera era aceeaşi pe care i-o furase în urmă cu zece zile.

Cînd ajunse la poartă, se uită în urmă. Ma Hla May era tot la poalele dealului, figurină cenuşie în lumina lunii. Probabil că îl urmărise urcînd dealul asemenea unui cîine ce urmăreşte un străin suspect, pînă ce acesta nu se mai vede. Ciudat. Şi, ca şi în urmă cu cîteva zile, atunci cînd îi trimisese scrisoarea de şantaj, lui Flory îi trecu prin minte că fata se comportă straniu, altfel decît îi era ei în fire. Dovedea o tenacitate de care nu o crezuse niciodată capabilă. Parcă o instiga cineva.

XVIII

După disputa din acea seară, Ellis aştepta cu încîntare o săptămînă în care să nu-i dea pace lui Flory. Îl poreclise „drăguţul“, prescurtare pentru drăguţul negrilor, dar femeile nu ştiau acest lucru – şi inventa deja nişte scandaluri monstruoase despre el. Ellis inventa întotdeauna poveşti scandaloase despre cei cu care se certase, poveşti ce luau amploare prin broderii repetate, ajungînd un fel de saga. Acea remarcă imprudentă a lui Flory cum că doctorul Veraswami era „un tip cumsecade“ se umflă curînd într-un adevărat *Daily Worker*, numai blasfemie şi revoltă.

— Pe cuvîntul meu, doamnă Lackersteen, spuse Ellis (doamna Lackersteen căpătase brusc o antipatie pentru Flory după descoperirea marelui secret referitor la Verrall şi era foarte dornică să asculte poveştile lui Ellis), pe cuvîntul meu, dacă aţi fi fost aici aseară să auziţi ce spunea individul ăsta, Flory, ei bine, v-ar fi făcut să vă cutremuraţi!

— Nu mai spuneţi! Ştiţi, eu întotdeauna am fost de părere că are nişte idei atît de curioase. Despre ce mai vorbea de data asta? Sper că nu despre socialism?

— Mai rău.

Urmară îndelungi relatări. Oricum, spre dezamăgirea lui Ellis, Flory nu rămăsese în Kyauktada ca să poată fi zgîndărit. A doua zi după ce Elizabeth îl respinse, se întorsese în tabără. Elizabeth află în bună parte poveştile scandaloase despre el. Acum îi înţelegea perfect caracterul. Înţelegea de ce o plictisise şi o iritase atît de tare. Era un intelectual –

cel mai înverşunat cuvînt din vocabularul său – un intelectual ce putea fi pus în aceeaşi tagmă cu Lenin, A.J. Cook şi poetaştrii ăia de doi bani din cafenelele din Montparnasse. Mai degrabă i-ar fi iertat ibovnica birmaneză decît asta. După trei zile, Flory îi scrise; o scrisoare neconvingătoare, bombastică, pe care o trimise printr-un curier, căci tabăra era la depărtare de numai o zi faţă de Kyauktada. Elizabeth nu îi răspunse.

Norocul lui Flory era că era prea ocupat ca să mai aibă timp să se gîndească. Toată tabăra era cu susul în jos după absenţa sa îndelungată. Lipseau aproape treizeci de muncitori, elefantul bolnav se simţea mai rău ca oricînd, iar o stivă uriaşă de buşteni de tec ce ar fi trebuit expediaţi cu zece zile în urmă aşteptau încă, pentru că se stricase locomotiva. Flory, pasionat de maşinării, se luptă cu străfundurile locomotivei pînă se înnegri tot de unsoare, iar Ko S'la îi spuse aspru că un alb n-ar trebui să facă „munca unui *culi*". În cele din urmă, locomotiva fu convinsă s-o ia la goană, sau cel puţin s-o ia din loc, clătinîndu-se. Se constată că elefantul bolnav avea o tenie. Cît despre *culi*, dezertaseră pentru că le fusese întreruptă aprovizionarea cu opiu, iar ei nu vroiau să stea în junglă fără opiu, pe care îl luau în scop profilactic împotriva febrei. Vrînd să-i joace lui Flory o festă urîtă, U Po Kyin făcuse în aşa fel încît cei de la biroul de taxe şi accize să facă un raid şi să confişte opiul. Flory îi scrise doctorului Veraswami cerîndu-i ajutorul. Doctorul îi trimise o cantitate de opiu, procurată ilegal, medicamente pentru elefant şi o minuţioasă scrisoare cu instrucţiuni. Fu extrasă o tenie lungă de şapte metri. Flory era ocupat douăsprezece ore din zi. Seara, dacă nu mai era nimic de făcut, se afunda în junglă şi se plimba, se tot plimba pînă ce îl usturau ochii din cauza sudorii, iar genunchii zgîriaţi de mărăcini îi sîngerau. Cel mai rău era noaptea. Amărăciunea a tot ce se întîmplase se infiltra înlăuntru-i încetul cu încetul, aşa cum se întîmplă de obicei.

Între timp, trecuseră deja cîteva zile, iar Elizabeth nu-l văzuse pe Verrall de la o distanţă mai mică de o sută de metri. Fusese o mare dezamăgire cînd, în seara sosirii în Kyauktada, Verrall nu apăruse la club. Domnul Lackersteen fusese cu adevărat furios cînd înţelesese că fusese degeaba vîrît în smoking. În dimineaţa următoare, doamna Lackersteen îl determină pe soţul ei să trimită un bilet neoficial la bungaloul de la staţia de poştă pentru a-l invita pe Verrall la club; dar nu primi nici un răspuns. Trecură mai multe zile şi Verrall nu făcu nici o mişcare de apropiere de societatea locală. Neglijase pînă şi vizitele oficiale, nederanjîndu-se măcar să se prezinte la biroul domnului Macgregor. Bungaloul staţiei de poştă era în celălalt capăt al oraşului, lîngă gară, iar el se instalase foarte confortabil acolo. Exista o regulă conform căreia bungaloul staţiei de poştă trebuia eliberat după un anumit număr de zile, dar Verrall o ignoră liniştit. Europenii îl vedeau numai dimineaţa şi seara, pe *maidan*. A doua zi după ce sosise,

cincizeci din oamenii lui apărură cu seceri şi curăţară o porţiune bună din *maidan*, după care Verrall putu fi văzut galopînd de colo-colo şi exersînd lovituri de polo. Nu dădea nici o atenţie europenilor care treceau pe drum. Westfield şi Ellis erau furioşi; pînă şi domnul Macgregor spuse că purtarea lui Verrall era „lipsită de amabilitate“. Ar fi căzut cu toţii la picioarele unui locotenent cu titlu dacă acesta le-ar fi arătat un pic de curtoazie; aşa cum stăteau lucrurile, toţi, cu excepţia celor două femei, îl detestară de la început. Aşa se întîmplă întotdeauna cu cei care au titluri de nobleţe, sînt fie adoraţi, fie detestaţi. Dacă acceptă pe cineva, aceasta este dovadă de încîntătoare simplitate, dacă îl ignoră este o dovadă de snobism dezgustător; nu există jumătăţi de măsură.

Verrall, fiul cel mai mic al unui pair, era departe de a fi bogat, dar, recurgînd la metoda de a achita rareori o notă de plată înainte de a se emite o ordonanţă împotriva lui, reuşea să-şi ofere singurele lucruri de care îi păsa cu adevărat: îmbrăcămintea şi caii. În India, venise la un regiment de cavalerie britanic, dar se mutase în armata indiană pentru că era mai ieftin şi-i lăsa mai multă libertate pentru polo. După doi ani, datoriile lui erau atît de mari încît intră în poliţia militară din Birmania, unde se ştia că ai posibilitatea să economiseşti bani; cu toate acestea, detesta Birmania – nu era o ţară potrivită pentru călăreţi – şi făcuse deja cerere să se întoarcă la regimentul lui. Era genul de soldat care îşi poate obţine mutările oricînd doreşte. Pînă atunci urma să stea în Kyauktada numai o lună şi nu intenţiona să se amestece cu toţi aceşti *sahiblog* mărunţi din district. Cunoştea prea bine societatea din aceste neînsemnate baze din Birmania – gloata de impostori, de terchea-berchea, ce se ţin numai de ceaiuri şi femei şi care habar n-au de cai. Îi dispreţuia.

Dar aceştia nu erau singurii oameni pe care Verrall îi dispreţuia. Ne-ar trebui mult timp ca să înşirăm în amănunte diversele ţinte ale dispreţului său. Dispreţuia întreaga populaţie civilă din India, cu excepţia cîtorva jucători de polo celebri. Dispreţuia, de asemenea, întreaga armată, cu excepţia cavaleriei. Dispreţuia toate regimentele indiene, de infanterie şi de cavalerie în aceeaşi măsură. Era adevărat, el însuşi aparţinea unui regiment autohton, dar asta numai întru avantajul lui. Indienii nu-l interesau cîtuşi de puţin, iar cunoştinţele sale de urdu constau mai ales în înjurături, cu toate verbele la persoana a treia singular. Pe poliţiştii militari nu-i considera cu nimic mai buni decît *culii*. „Cristoase, ce cocină uitată de Dumnezeu!“, era adesea auzit bombănind în timp ce-şi inspecta trupa, urmat de bătrînul *sabahdar* ce-i ducea sabia. O dată chiar dăduse de bucluc din cauza părerilor sale făţişe despre trupele autohtone. Era în timpul unei treceri în revistă a trupelor, iar Verrall făcea parte din grupul de ofiţeri care stătea în spatele generalului. Un regiment indian de infanterie se apropia pentru a mărşălui prin faţa generalului.

— Aăă… pifanii, spuse cineva.

— Ia priviţi-i, comentă Verrall pe tonul lui arogant.

Colonelul cu părul cărunt al… pifanilor era în apropiere. Se roşi tot şi-i făcu raport la general. Verrall fu admonestat, dar generalul, el însuşi ofiţer al armatei britanice, nu insistase prea mult. Nu se ştie cum, dar lui Verrall nu i se întîmplase niciodată ceva cu adevărat grav indiferent cît de urît de purta. De-a lungul şi de-a latul Indiei, pretutindeni pe unde poposise, lăsa în urma lui un şir de oameni ofensaţi, datorii neglijate şi note de plată neachitate. Şi cu toate acestea, ocara ce ar fi trebuit să vină asupra lui nu venea. Era înzestrat cu o viaţă aparte, miraculoasă; iar blazonul adăugat numelui nu era singurul lucru ce-l salva. Avea în ochi ceva ce-i făcea să tremure pe creditori, pe *burra mamsahib* şi chiar pe colonei.

Avea nişte ochi tulburători, uşor bulbucaţi şi de un albastru deschis, dar neobişnuit de limpezi. Te măsurau din cap pînă-n picioare, te cîntăreau şi te considerau necorespunzător dintr-o singură privire rece, scrutătoare, ce dura probabil cinci secunde. Dacă erai tipul corespunzător – adică ofiţer de cavalerie sau jucător de polo –, Verrall te lua pe garanţie şi uneori chiar te trata cu un respect ursuz; dar dacă aparţineai unei alte categorii de oameni, dispreţul era atît de făţiş, nu l-ar fi putut ascunde nici dacă ar fi vrut. Nici măcar nu conta dacă erai bogat sau sărac, căci, în sens social, nu era altceva decît un snob. Desigur, asemenea fiilor tuturor familiilor bogate, considera sărăcia dezgustătoare şi credea că săracii sînt săraci pentru că preferă deprinderile dezgustătoare. Dar dispreţuia viaţa călduţă. Deşi cheltuia, ori mai degrabă datora, sume fabuloase pentru îmbrăcăminte, ducea o viaţă de ascet, ca un călugăr aproape. Făcea neîncetat exerciţii necruţătoare, îşi raţionaliza băutura şi ţigările, dormea pe un pat de campanie (dar îmbrăcat în pijama de mătase) şi făcea baie cu apă rece chiar şi în iernile cele mai friguroase. Călăria şi condiţia fizică erau singurii zei pe care îi cunoştea. Urma copitelor pe *maidan*, sentimentul puternic, liniştitor, al trupului său legat ca un centaur în şa, crosa de polo atît de flexibilă în mîna lui – iată unica-i religie, aerul existenţei sale. Cînd se gîndea la obiceiurile europenilor ce trăiau în Birmania, nişte trîntori cu feţe gălbejite, beţivi şi afemeiaţi, i se făcea greaţă. Cît despre îndatoririle sociale de orice fel, le numea preocupări de terchea-berchea şi le ignora complet. Pe femei le detesta. În concepţia lui, femeile erau un soi de sirene al căror unic ţel era să ademenească bărbaţii, îndepărtîndu-i de polo, pentru a-i prinde în mrejele disputelor din jurul ceştilor de ceai şi ale partidelor de tenis. Cu toate acestea, nu era complet invulnerabil în faţa lor. Era tînăr şi femei din toate categoriile i se aruncau de gît; din cînd în cînd, abdica şi el. Dar aceste căderi îl dezgustau curînd şi, cînd gluma se îngroşa, era atît de dur încît scăpa fără nici o greutate. În cei doi ani petrecuţi în India

avusese poate zeci de astfel de evadări.

Astfel trecu o întreagă săptămînă. Elizabeth nici măcar nu reuşise să-l cunoască pe Verrall. Era chinuitor! În fiecare zi, dimineaţa şi seara, ea şi mătuşa ei mergeau la club şi înapoi, trecînd pe lîngă *maidan*, unde era Verrall lovind mingile de polo pe care i le aruncau soldaţii, ignorîndu-le făţiş pe cele două englezoaice. Atît de aproape şi totuşi atît de departe! Ceea ce înrăutăţea şi mai mult lucrurile era că nici una din femei n-ar fi considerat decent să vorbească deschis despre acest subiect. Într-o seară, mingea lovită prea puternic trecu şuierînd prin iarbă şi se rostogoli pe drum chiar în faţa lor. Elizabeth şi mătuşa ei se opriră involuntar. Dar cel ce veni alergînd după minge era un simplu *cipoi*. Verrall le văzuse pe cele două şi se ţinuse la distanţă.

În dimineaţa următoare, cînd să iasă pe poartă, doamna Lackersteen se opri o clipă în loc. În ultimul timp renunţase la risçă. La capătul *maidan*-ului erau aliniaţi poliţiştii militari, o linie de culoare prafului cu baionetele sclipind. Verrall era în faţa lor, dar nu în uniformă – rareori îmbrăca uniforma pentru inspecţia de dimineaţă, neconsiderînd acest lucru necesar pentru nişte simpli soldaţi din Poliţia Militară. Cele două femei se uitau la orice altceva, numai la Verrall nu, dar cu toate acestea izbuteau, cine ştie cum, să-l vadă.

— Partea proastă e, spuse doamna Lackersteen – era *à propos de bottes*, dar subiectul nu avea nevoie de nici un fel de introducere –, partea proastă e că unchiul tău trebuie să se întoarcă în curînd în tabără.

— Chiar trebuie?

— Mă tem că da. Este atît de neplăcut în tabără în această perioadă a anului! Vai, ţînţarii!

— Nu mai poate sta un pic? O săptămînă, poate?

— Nu văd cum. E de aproape o lună aici la bază. Cei de la firmă s-ar înfuria îngrozitor dacă ar şti. Şi, desigur, va trebui ca noi două să-l însoţim. Ce plictiseală! Ţînţarii... de-a dreptul cumplit!

Într-adevăr, cumplit! Să trebuiască să plece înainte ca Elizabeth să-i fi spus măcar bună-ziua lui Verrall! Dar, fără îndoială, trebuia să plece dacă domnul Lackersteen pleca. Nu putea fi lăsat singur. Satana pune la cale atîtea nelegiuiri, chiar şi în junglă. Un val ca de foc se propaga în rîndul soldaţilor; îşi scoteau baionetele înainte să pornească în marş. Pîlcul cenuşiu se întorsese spre stînga, salută şi dispăru în rînduri de cîte patru. Ordonanţele veneau cu caii şi crosele de polo. Doamna Lackersteen luă o decizie eroică.

— Cred, spuse ea, că o să tăiem de-a dreptul pe *maidan*. E mult mai scurt aşa, decît dacă ocolim pe drum.

Era, într-adevăr, cam cu cincizeci de metri mai puţin, dar nimeni nu mergea pe

acolo din cauza seminţelor de ierburi ce se agăţau de ciorapi. Doamna Lackersteen se avîntă vitejeşte prin iarbă şi apoi, renunţînd la a se mai preface că merge spre club, o luă drept spre Verrall. Elizabeth o urmă. Cele două femei ar fi preferat să moară trase pe roată decît să admită că aveau alt scop decît să o ia pe scurtătură. Verral le văzu venind, înjură şi strînse hăţurile. Nu putea să nu le bage în seamă acum cînd veneau clar să îl acosteze. Ce neobrăzare! Se îndreptă încet spre ele, cu o expresie morocănoasă pe chip şi rostogolind mingea de polo cu scurte lovituri de crosă.

— Bună dimineaţa, domnule Verrall! strigă doamna Lackersteen cu glas extrem de dulce, de la o depărtare de douăzeci de metri.

— ’Mneaţa! răspunse el ursuz, după ce, văzîndu-i chipul, o califică drept una din acele orătănii slăbănoage bătrîne şi înflăcărate întîlnite în comunităţile din India.

În clipa următoare, Elizabeth ajunse în dreptul mătuşii ei. Îşi scoase ochelarii şi îşi legăna pălăria în mînă. Ce-i păsa de insolaţie? Era perfect conştientă de drăgălăşenia părului ei tuns. O adiere de vînt – ah, acele binecuvîntate brize venite de nu se ştie unde în zilele de arşiţă înăbuşitoare! – îi lipi de trup rochia de bumbac, evidenţiindu-i silueta zveltă şi puternică, asemenea unui copac. Neaşteptata ei apariţie alături de femeia în vîrstă, arsă de soare, fu o revelaţie pentru Verrall. Tresări atît de puternic, încît iapa arabă simţi şi vru să se ridice pe picioare din spate, iar el fu nevoit să strîngă hăţul. Pînă în acel moment, Verrall nu ştiuse, nici nu-şi bătuse capul să se intereseze, că în Kyauktada exista o femeie tînără.

— Nepoata mea, spuse doamna Lackersteen.

Verrall nu răspunse, dar aruncă crosa şi îşi scoase pălăria. Cîteva clipe, el şi Elizabeth se priviră. Chipurile lor tinere erau tulburate de lumina nemiloasă. Pentru Elizabeth era un chin, căci seminţele de iarbă îi gîdilau gleznele şi, fără ochelari, Verrall şi calul păreau o simplă pată alburie. Dar era fericită, fericită! Inima îi bătea cu putere şi sîngele îi năvălea în obraji, colorîndu-i cu o uşoară atingere de acuarelă. Gîndul „O piersică, zău aşa!“ îi trecu aproape fulgerător prin minte lui Verrall. Indienii posaci care ţineau caii de căpăstru priveau curioşi această scenă, ca şi cum frumuseţea celor doi tineri i-ar fi impresionat pînă şi pe ei.

Doamna Lackersteen întrerupse tăcerea care durase o jumătate de minut.

— Ştiţi, domnule Verrall, spuse ea cu oarecare cochetărie, credem că nu este tocmai amabil din partea dumneavoastră că în tot acest timp ne-aţi neglijat, sărmanii de noi. Cînd sîntem atît de nerăbdători să vedem chipuri noi la club.

Răspunzînd, Verrall continuă să o privească pe Elizabeth, dar schimbarea de ton era evidentă.

— De cîteva zile tot intenţionam să vin. Dar am fost atît de îngrozitor de ocupat – să-

mi instalez oamenii şi toate astea. Scuze, adăugă (nu avea obiceiul să se scuze, dar hotărîse că fata asta era într-adevăr de excepţie), scuze că nu v-am răspuns la scrisoare.

— O, nu-i nimic! Înţelegem foarte bine. Dar sperăm să vă vedem diseară la club? Pentru că, ştiţi, conchise ea cu şi mai multă cochetărie, dacă ne mai dezamăgiţi, o să vă considerăm un tînăr foarte urîcios!

— Scuzaţi-mă, repetă el. Voi veni diseară.

Nu mai era nimic de spus şi cele două femei îşi continuară drumul spre club. Dar nu rămăseseră acolo decît vreo cinci minute. Seminţele le chinuiau în asemenea măsură încît fură obligate să dea fuga acasă şi să-şi schimbe pe dată ciorapii.

Verrall îşi ţinuse promisiunea şi veni la club în acea seară. Sosi ceva mai devreme decît ceilalţi, dar abia sosise de vreo cinci minute, că îşi făcu din plin simţită prezenţa. Cînd intră Ellis în club, bătrînul majordom ţîşni din camera de jos şi îi ţinu calea. Era disperat, iar lacrimile îi şiroiau pe obraji.

— Domnule! Domnule!

— Ce naiba s-a întîmplat? spuse Ellis.

— Domnule! Domnule! Noul stăpîn bătut pe mine, domnule!

— Ce?

— Bătut pe mine, domnule!

Glasul i se înălţă pe „bătut“ ca un vuiet prelung, sfîşietor: bää…tuuut!

— Te-a bătut? Bine ţi-a făcut. Cine te-a bătut?

— Noul stăpîn, domnule. *Sahib*-ul din Poliţia Militară. Lovit cu piciorul, domnule, aici!

Se frecă la spate.

— La dracu’, spuse Ellis.

Intră în salon. Verrall citea un exemplar din *Field* şi nu i se zăreau decît manşetele pantalonilor Palm Beach şi pantofii negri-maronii bine lustruiţi. Nu se deranjă să se mişte cînd auzi că intră cineva în încăpere. Ellis se opri în loc.

— Ei, dumneata, cum te numeşti, Verrall!

— Ce-i?

— Ai dat în majordomul nostru?

Ochii albaştri, posaci, ai lui Verrall apărură pe după colţul revistei, ca ochii unui crustaceu pîndind de după o piatră.

— Ce-i? repetă el scurt.

— Ai dat în majordomul nostru?

— Da.

— Ce dracu’ vrea să fie asta?

— Neobrăzatul mi-a răspuns impertinent. L-am trimis după whisky cu sifon şi mi l-a adus cald. I-am cerut gheaţă şi n-a vrut. A spus nu ştiu ce tîmpenii, cum că face economie, că e ultima bucată de gheaţă. Aşa că i-am dat un şut în fund. A meritat-o.

Ellis se făcu cenuşiu la faţă. Era furios. Majordomul era o părticică din proprietatea clubului şi nu trebuia lovit de străini. Dar ceea ce îl înfuria cel mai tare era gîndul că Verrall îl putea bănui că îi pare rău de majordom – de fapt. Că ar putea să nu fie de acord din principiu cu acest gest.

— A meritat. Îndrăznesc să spun că a meritat-o al naibii. Dar ce are aceasta de a face? Cine eşti dumneata să vii să le dai şuturi în fund servitorilor noştri?

— Basta, bătrîne. Trebuia bătut. Aţi cam scăpat din mînă servitorii pe-aici.

— Ascultă, obrăznicătură, şi ce treabă ai dumneata dacă majordomul trebuie bătut? Nici măcar nu eşti membru al acestui club. E treaba noastră să-i batem pe servitori, nu a dumitale.

Verrall lăsă jos revista, dînd la iveală şi celălalt ochi. Nu renunţase la tonul arogant. Nu-şi pierdea niciodată cumpătul în faţa unui european; nu era necesar.

— Dragul meu, dacă cineva îmi răspunde obraznic, îi dau un şut în fund. Vrei să-ţi dau şi dumitale?

Ardoarea lui Ellis se stinse brusc. Nu îi era teamă, în viaţa lui nu-i fusese teamă de ceva, numai că privirea lui Verrall era prea mult pentru el. Privirea ceea te putea face să te simţi ca şi cum ai fi stat sub Niagara! Ocările se veştejiră pe buzele lui Ellis; rămăsese aproape fără grai. Spuse nemulţumit, aproape plîngăreţ.

— Dar, la naiba, avea dreptate să nu-ţi dea ultima bucăţică de gheaţă. Crezi că am cumpărat gheaţa pentru dumneata? Aici gheaţa soseşte doar de două ori pe săptămînă.

— Proastă administrare din partea voastră, atunci, spuse Verrall şi se retrase iar în spatele exemplarului din *Field*, mulţumit să încheie subiectul.

Ellis era dezarmat. Calmul cu care Verrall se întorsese la ziar, uitînd pur şi simplu de existenţa lui, era înnebunitor. Ce-ar fi să-i tragă tînărului găgăuţă un şut bun care să-l facă să se ridice?

Dar nu se ştie cum, şutul nu fu niciodată tras. Verrall meritase nenumărate şuturi la viaţa lui, dar nu primise niciodată vreunul şi probabil că nici nu va primi. Ellis se strecură neputincios în camera de joc ca să-şi reverse resentimentele pe majordom, şi-l lăsă pe Verrall stăpîn pe salon.

De cum intră pe poarta clubului, domnul Macgregor auzi sunetul muzicii. Frînturi gălbui din lumina felinarului răzbăteau prin plantele agăţătoare ce acopereau zidul protector al terenului de tenis. Domnul Macgregor era într-o dispoziţie bună în acea seară. Îşi promisese o discuţie îndelungată cu domnişoara Lackersteen – o tînără atît de

neobişnuit de inteligentă! – şi voia să-i spună o poveste foarte interesantă (ca fapt divers, aceasta văzuse deja lumina tiparului într-unul din articolele sale din *Blackwood's*) despre o tîlhărie petrecută la Sagaing în 1913. O să-i placă, era sigur. Ocoli zidul, plin de speranţă. Pe teren, în lumina palidă a lunii îmbinată cu cea a felinarelor atîrnate printre copaci, Verrall şi Elizabeth dansau. Servitorii scoseseră scaune şi o masă pentru gramofon şi ceilalţi europeni se aşezaseră sau rămăseseră în picioare în jurul lor. Cînd domnul Macgregor se opri în colţul terenului, Verrall şi Elizabeth se învîrtiră şi plutiră pe lîngă el, la cel mult un metru depărtare. Dansau foarte apropiaţi, trupul ei se înclina pe spate sub al lui. Nici unul nu îl observă pe domnul Macgregor.

Domnul Macgregor ocoli terenul. Fu străbătut de un fior rece, dezolant. Adio, aşadar, conversaţiei cu domnişoara Lackersteen! Îi trebui un adevărat efort să-şi ia obişnuita înfăţişare de bună dispoziţie în timp ce se apropia de masă.

— O seară sub semnul Terpsichorei! remarcă el cu glas ce fără voia lui răsună trist.

Nu-i răspunse nimeni. Priveau cu toţii perechea de pe terenul de tenis. Uitînd de toţi ceilalţi, Elizabeth şi Verrall pluteau rotindu-se iar şi iar, şi pantofii le alunecau uşor pe cimentul lucios. Verrall dansa aşa cum călărea, cu o graţie fără pereche. La gramofon cînta „Show Me the Way to Go Home", care făcea înconjurul lumii ca o molimă şi ajunsese acum şi în Birmania:

Show me the way to go home,
I'm tired an' I wanna go to bed;
I had a little drink 'bout an hour ago,
An' it's gone right to my head! etc.[42]

Flecuşteţul ăsta trist şi deprimat plutea iar şi iar printre umbrele copacilor şi fluviilor înmiresmate ale florilor, căci doamna Lackersteen punea acul gramofonului de la început cînd acesta se apropia de centru. Luna se înălţă pe cer, atît de palidă încît, ieşind din obscuritatea norilor întunecaţi de la orizont, semăna cu o femeie bolnavă ce se tîrăşte din pat. Verrall şi Elizabeth dansau întruna, neobosiţi, o formă ştearsă şi voluptoasă în semiîntuneric. Se mişcau într-un unison perfect de parcă erau un singur trup. Domnul Macgregor, Ellis, Westfield şi doamna Lackersteen stăteau şi-i priveau cu mîinile în buzunare, incapabili să găsească ceva de spus. Ţînţarii le înţepau gleznele. Cineva ceru de băut, dar whiskyul avea gust de cenuşă în gura lor. O amară invidie sfredelea măruntaiele celor patru bărbaţi mai în vîrstă.

Verrall nu o invită pe doamna Lackersteen la dans, iar cînd el şi Elizabeth luaseră în sfîrşit loc, nici nu-i băgă în seamă pe ceilalţi europeni. Pur şi simplu o monopoliză pe Elizabeth pentru încă o jumătate de oră şi apoi, cu un scurt noapte bună adresat celor trei Lackersteen, fără nici un cuvînt pentru ceilalţi, părăsi clubul. Îndelungul dans cu

Verrall o lăsase pe Elizabeth într-un soi de vis. O invitase să călărească împreună! Îi va împrumuta unul din caii lui! Nici măcar nu băgase în seamă că Ellis, iritat de purtarea ei, făcea tot ce-i stătea în putinţă ca să fie bădăran pe faţă. Cînd familia Lackersteen ajunsese acasă, era deja tîrziu, dar nici Elizabeth şi nici mătuşa ei nu se duseră la culcare. Robotiră cu fervoare pînă la miezul nopţii pentru a scurta o pereche de pantaloni de călărie ai domnului Lackersteen, potrivindu-i apoi pe pulpele lui Elizabeth.

— Sper că ştii să călăreşti, draga mea? spuse doamna Lackersteen.

— O, desigur! Acasă am călărit mult.

Călărise poate de vreo zece ori în total, pe cînd era de şaisprezece ani. Dar nu avea importanţă, se va descurca în vreun fel. Ar fi călărit şi un tigru dacă ar fi însoţit-o Verrall.

Cînd în cele din urmă pantalonii de călărie fură gata, iar Elizabeth îi încercă, doamna Lackersteen oftă privind-o. Era fermecătoare, pur şi simplu fermecătoare! Şi cînd te gîndeşti că peste o zi-două trebuia să se întoarcă în tabără, unde vor rămîne săptămîni, poate chiar luni întregi, părăsind Kyauktada şi pe acest tînăr atît de dezirabil! Ce păcat! Pe cînd se îndreptau spre scară, doamna Lackersteen se opri în uşă. Îi venise ideea să facă un măreţ şi dureros sacrificiu. O luă pe Elizabeth de după umeri şi o sărută cu mai multă afecţiune ca oricînd.

— Draga mea, ar fi atît de păcat să pleci din Kyauktada tocmai acum!

— Aşa este.

— Uite ce e, draga mea. Nu ne vom întoarce în jungla aia oribilă! Unchiul tău se va duce singur. Noi două vom rămîne în Kyauktada.

XIX

Căldura devenea tot mai insuportabilă. Luna aprilie se terminase aproape, dar nu era nici o speranţă de ploaie în următoarele trei săptămîni, poate chiar cinci. Pînă şi plăcutele şi vremelnicele momente din zori erau tulburate de gîndul la îndelungatele, orbitoarele ore care urmau, cînd îţi crăpa capul de durere iar lumina excesivă pătrundea prin orice şi pecetluia pleoapele cu un somn lipsit de odihnă. Nimeni, fie el oriental ori european, nu putea rămîne treaz în arşiţa zilei fără un efort uriaş; noaptea, pe de altă parte, nimeni nu putea dormi din cauza urletelor cîinilor şi a bălţilor de sudoare ce se formau chinuind pielea iritată. La club, ţînţarii erau atît de răi încît

trebuiau să ardă beţigaşe parfumate prin toate colţurile, iar femeile îşi vîrau picioarele în feţe de pernă. Numai Verrall şi Elizabeth rămîneau nepăsători în faţa arşiţei. Erau tineri, sîngele le era proaspăt, iar Verrall era prea stoic şi Elizabeth prea fericită ca să dea vreo atenţie climei.

În aceste zile la club se auziră o sumedenie de ciorovăieli şi bîrfe. Verrall fusese insolent cu toţi. Luase obiceiul să vină seara la club pentru o oră, două, dar îi ignora pe ceilalţi membri, refuza băuturile pe care aceştia i le ofereau, iar încercărilor lor de a închega o conversaţie le răspunde ursuz şi monosilabic. Stătea sub *punkah*, pe scaunul ce fusese cîndva consfinţit pentru doamna Lackersteen, şi citea ziarul care-l interesa pînă cînd sosea Elizabeth, cînd dansa sau vorbea cu ea o oră-două, după care pleca fără ca măcar să spună noapte bună cuiva. În acest timp, domnul Lackersteen era singur în tabără şi, conform zvonurilor ce ajungeau la Kyauktada, îşi alina singurătatea cu fel de fel de birmaneze.

Elizabeth călărea împreună cu Verrall aproape în fiecare seară. După ce-şi inspecta soldaţii, Verrall îşi dedica în întregime dimineţile antrenamentului de polo, dar hotărîse că merita să renunţe serile în favoarea lui Elizabeth. Aceasta se consacră călăriei în mod firesc, aşa cum o făcuse şi cu vînătoarea; ba chiar avusese îndrăzneala să-i spună lui Verrall că „vînase o mulţime“ pe cînd era acasă. El îşi dădu imediat seama că minţea, dar măcar nu călărea atît de rău încît să fie o pacoste.

Obişnuiau să călărească pe drumul roşcat ce ducea în junglă, traversau vadul pîrîului pe lîngă uriaşul *pyinkado* îmbrăcat în orhidee şi urmau apoi drumul îngust de care, unde pămîntul era moale şi caii puteau galopa. În jungla prăfoasă arşiţa era sufocantă, iar din depărtare se făceau mereu auzite tunete ce nu aduceau ploaia. Mici lăstuni zburau în jurul cailor, ţinînd pasul cu ei şi năpustindu-se asupra muştelor pe care aceştia le dezgropau din praful drumului. Elizabeth călărea pe murg, iar Verrall pe calul alb. Se întorceau acasă la pas, iar caii scăldaţi în sudoare mergeau alături, atît de aproape unul de celălalt încît uneori genunchiul lui Verrall atingea uşor genunchiul fetei în timp ce vorbeau. Verrall putea să renunţe la tonul agresiv şi să vorbească destul de amabil dacă voia, iar cu Elizabeth voia.

Ah, bucuria acelor plimbări călare! Bucuria de a fi în şa, de a fi în lumea cailor – lumea vînătorii şi a galopului, lumea jocului de polo şi a exerciţiilor cu ţăruşi! Chiar dacă n-ar fi avut alt motiv să-l iubească pe Verrall, Elizabeth l-ar fi iubit pentru că adusese caii în viaţa ei. Îl tot hărţuia să-i vorbească despre cai, aşa cum îl hărţuise cîndva pe Flory să-i vorbească despre vînătoare. E adevărat, Verrall nu era vorbăreţ. Cîteva propoziţii morocănoase şi intermitente despre polo şi exerciţiile cu ţăruşi, ori o înşiruire a bazelor indiene şi a numelor de regimente era cam tot ce se putea scoate de

la el. Şi cu toate astea, puţinul pe care îl spunea îi dădea lui Elizabeth un fior cum nu-i stîrnise niciodată toată vorbăria lui Flory. Simpla lui imagine pe cal era mai grăitoare ca orice cuvinte. Îl înconjura o aură de călăreţ şi militar. În faţa lui bronzată şi în trupul drept, puternic, Elizabeth vedea romantismul, splendidul panaş al vieţii celor din cavalerie. Vedea frontiera de nord-vest şi Clubul Cavaleriei, vedea terenurile de polo şi curtea pîrjolită a cazărmii, escadroanele brune ale călăreţilor galopînd cu lăncile lungi ridicate şi coada *pagri*-urilor fluturînd; auzea chemările trompetelor, zornăitul pintenilor, fanfara regimentului cîntînd în faţa popotei în timp ce ofiţerii luau cina îmbrăcaţi în splendidele lor uniforme de gală. Ce minunată era această lume ecvestră, ce minunată! Şi era lumea ei, aparţinea acestei lumi, era născută pentru ea. În aceste zile trăia, gîndea, visa la cai aproape ca Verrall însuşi. Veni vremea cînd nu numai că povestea tot soiul de baliverne despre cum „vînase o mulţime“, ci aproape că ajunse să le creadă.

Se înţelegeau atît de bine în toate privinţele! Nu o plictisea şi nu o enerva niciodată aşa cum o făcuse Flory. În treacăt fie spus, aproape că îl uitase pe Flory; iar cînd se gîndea la el, nu se ştie de ce întotdeauna îşi amintea de semnul de pe obraz. Îi lega mai ales faptul că Verrall detesta tot ce era „intelectual“ chiar mai mult decît ea. O dată îi spusese că de la vîrsta de optsprezece ani nu mai citise nici o carte şi că realmente nu putea suferi cărţile, exceptînd, desigur, Jorrocks şi altele de felul ăsta. În cea de a treia ori a patra seară de cînd călăreau împreună, tocmai se despărţeau la poarta familiei Lackersteen. Verrall rezistase cu succes tuturor invitaţiilor la cină din partea doamnei Lackersteen; nu pusese încă piciorul în casa lor şi nici nu intenţiona să o facă. În timp ce grăjdarul lua calul lui Elizabeth, Verrall spuse:

— Ştii ce, data viitoare o să călăreşti pe Belinda. O să iau eu roibul. Cred că te descurci destul de bine ca să n-o răneşti cu zăbala.

Belinda era iapa arabă. Verrall o avea de doi ani şi pînă acum nu permisese nimănui să o încalece, nici măcar îngrijitorului. Era cea mai mare favoare pe care şi-o putea imagina el. Elizabeth aprecia atît de bine punctul de vedere al lui Verrall, încît înţelesese măreţia acestui gest şi îi fu recunoscătoare.

În seara următoare, pe cînd călăreau alături spre casă, Verrall o luă pe Elizabeth pe după umeri, o ridică din şa şi o trase spre el. Era foarte puternic. Dădu drumul frîului şi, cu mîna liberă, îi înălţă faţa spre el; buzele li se întîlniră. O ţinu aşa preţ de o clipă, apoi o coborî pe pămînt, iar el alunecă uşor din şa. Rămăseseră îmbrăţişaţi, cu cămăşile subţiri şi ude lipite; el ţinea amîndouă frîiele în îndoitura braţului.

Cam în acelaşi timp, la o depărtare de douăzeci de mile, Flory luă hotărîrea să se întoarcă la Kyauktada. Stătea la marginea junglei, pe malul unui pîrîu secat, unde

ajunsese mergînd pe jos ca să obosească, şi privea nişte păsări micuţe, un fel de cintezoi, care ciuguleau seminţele ierburilor înalte şi al căror nume nu îl ştia. Bărbătuşii erau galbeni-crom, iar femelele semănau cu vrăbiile. Erau prea micuţe ca să îndoaie tulpinile şi se repezeau în picaj către ele, le prindeau din zbor şi le aplecau la pămînt cu greutatea trupului. Flory privea păsările fără pic de curiozitate şi aproape le ura, fiindcă nu reuşeau să aprindă nici o scînteie de interes în el. Zvîrli plictisit cuţitul spre ele şi, speriate, păsările se îndepărtară. Dacă ar fi fost şi ea aici, dacă ar fi fost şi ea aici! Totul – păsări, copaci, flori, totul – era mort şi lipsit de sens pentru că ea nu era aici. O dată cu trecerea zilelor, convingerea că o pierduse devenea tot mai puternică şi mai reală pînă ce ajunsese să-i otrăvească fiecare clipă.

Hoinări puţin prin junglă, izbind lianele cu *dah*-ul. Îşi simţea picioarele vlăguite şi grele ca plumbul. Observă o tulpină de vanilie sălbatică agăţată de un arbust şi se aplecă să-i adulmece tecile subţirele, înmiresmate. Parfumul trezi în el un sentiment de zădărnicie şi plictiseală ucigătoare. Singur, singur, o insulă în marea vieţii! Durerea îi era atît de mare încît lovi cu pumnul într-un copac, zdruncinîndu-şi braţul şi rănindu-se la două degete. Trebuia să se întoarcă la Kyauktada. Era o nebunie, căci abia trecuseră două săptămîni de la scena aceea între ei doi şi singura lui şansă era să îi lase timp să o uite. Şi totuşi trebuia să se întoarcă. Nu mai putea sta în locul acesta ucigător, singur cu gîndurile lui, printre nesfîrşitele şi nepăsătoarele desişuri.

Un gînd fericit îi veni în minte. Îi putea duce blana de leopard argăsită la închisoare. Era un pretext ca să o vadă, iar cel ce aduce daruri este, în general, ascultat. De această dată n-o va mai lăsa să îl întrerupă fără să-i poată spune nici un cuvînt. Îi va explica, va căuta să se justifice, o va face să înţeleagă că fusese nedreaptă cu el. Nu era drept ca ea să îl condamne din cauza lui Ma Hla May, pe care o alungase de dragul ei. Fără îndoială, îl va ierta cînd va afla adevărul. De această dată trebuia să îl asculte; o va obliga să-l asculte, chiar de-ar fi ca pentru asta să o ţină cu forţa de braţe.

Se înapoie chiar în acea seară. Avea de străbătut douăzeci de mile pe drumeaguri săpate de roţile carelor, dar Flory se hotărî să meargă pe timpul nopţii, sub pretextul că era mai răcoare. Servitorii aproape se revoltară la ideea că trebuie să meargă noaptea şi chiar în ultima clipă bătrînul Sammy căzu într-o criză cvasiautentică şi trebuiră să-l îndoape cu gin ca să se poată urni. Era o noapte fără lună. Îşi croiau drumul la lumina felinarelor, în care ochii lui Flory străluceau ca smaraldele, iar cei ai bivolilor ca nişte pietre de lună. Cînd se înălţă soarele, servitorii se opriră să adune vreascuri şi să pregătească micul dejun, dar Flory era prea nerăbdător să ajungă la Kyauktada şi zori înainte. Gîndul la blana de leopard îl umpluse de mari speranţe. Traversă cu şampana rîul strălucitor şi se duse direct la bungaloul doctorului Veraswami, unde ajunse pe la

ora zece.

Doctorul îl invită la micul dejun şi, după ce le gonise pe femei într-o ascunzătoare adecvată, îl conduse în camera de baie ca să se poată spăla şi bărbieri. La micul dejun, doctorul se arătă foarte agitat şi plin de acuzaţii la adresa „crocodilului“; căci se părea că aşa-zisa rebeliune era pe punctul de a izbucni. Abia după micul dejun Flory avu ocazia să pomenească despre blana de leopard.

— Apropo, doctore. Ce se aude cu blana pe care am trimis-o la închisoare s-o argăsească? E gata?

— Ah… spuse doctorul uşor descumpănit şi-şi frecă nasul.

Intră în casă – luau micul dejun pe verandă, căci soţia medicului protestase împotriva aducerii lui Flory în interior – şi reveni imediat cu o blană făcută sul.

— De fapt… începu el, desfăşurînd blana.

— Vai, doctore!

Blana fusese distrusă. Era ţeapănă ca un carton, cu pielea crăpată şi părul decolorat, ba chiar roasă pe anumite porţiuni. În loc să fie argăsită, fusese transformată într-un rebut.

— Vai, doctore! Ce-au făcut din ea!? Cum naiba s-a întîmplat?

— Îmi pare rău, prietene! Voiam ssă-mi cer scuze. Assta-i tot ce-am putut face. Nu mai esste nimeni în închissoare care să ştie să argăssească piei.

— Dar, la naiba, condamnatul ăla le argăsea atît de frumos!

— A, da. Dar, vai, a plecat de trei ssăptămîni de la noi.

— A plecat? Credeam că are de făcut şapte ani!

— Cum? N-ai auzit, prietene? Credeam că ştii cine argăssea pieile. Nga Shwe O.

— Nga Shwe O?

— Banditul care a evadat cu ajutorul lui U Po Kyin.

— La dracu'!

Acest ghinion îl descurajase cumplit. Cu toate acestea, după-amiază pe la ora patru, după ce făcuse o baie şi îmbrăcase un costum curat, se duse la familia Lackersteen. Era foarte devreme pentru vizită, dar voia să fie sigur că o prinde pe Elizabeth înainte ca ea să plece la club. Doamna Lackersteen, care dormea şi nu era pregătită pentru musafiri, îl primi fără amabilitate şi nici măcar nu-l invită să ia loc.

— Regret, dar Elizabeth nu a coborît încă. Se îmbracă să iasă să-şi facă plimbarea călare. N-ar fi mai bine să lăsaţi un mesaj?

— Aş vrea s-o văd, dacă nu vă supăraţi. I-am adus blana leopardului pe care l-am împuşcat împreună.

Doamna Lackersteen îl lăsă să aştepte în picioare, în salon. Ca de obicei în asemenea

momente, Flory se simţea tare stîngaci şi anormal de mare. Totuşi, doamna Lackersteen o aduse pe Elizabeth, profitînd de ocazie ca să-i şoptească în faţa uşii:

— Scapă cît mai repede de omul ăsta îngrozitor, draga mea. Nu-l suport în casă la ora asta.

Cînd Elizabeth intră în încăpere, lui Flory începu să-i bată atît de tare inima, încît o ceaţă roşie îi împăienjeni privirea. Era îmbrăcată în bluză de mătase şi pantaloni de călărie şi era uşor bronzată. Nici chiar în amintirea lui nu fusese atît de frumoasă. Îl cuprinse teama; într-o clipă fu pierdut – îi pieri orice urmă din curajul pe care şi-l făcuse. Auzi în spate o bufnitură înspăimîntătoare; lovise o măsuţă şi un vas cu cîrciumărese se prăbuşi pe podea.

— Îmi pare rău! exclamă el îngrozit.

— Nu-i nimic. Te rog, nu-ţi face griji din pricina asta.

Îl ajută să ridice măsuţa sporovoind tot timpul veselă şi nepăsătoare, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

— Ai lipsit mult timp, domnule Flory! Eşti aproape un străin! Ţi-am simţit atît de mult lipsa la club! etc.

Accentua fiecare al doilea cuvînt, cu acea ucigătoare, orbitoare strălucire pe care o abordează femeile cînd evită o obligaţie morală. Flory se îngrozi. Nici măcar nu o putea privi în faţă. Ea luă o cutie cu ţigări şi-i oferi una, dar o refuză. Îi tremurau prea tare mîinile.

— Ţi-am adus blana, spuse el hotărît.

O desfăcu pe masa pe care tocmai o ridicase de jos. Arăta atît de ponosită şi de urîtă încît îşi dori să n-o fi adus. Ea se apropie de el ca să cerceteze blana; era atît de aproape, încît obrazul ei ca o floare era la numai cîţiva centimetri de al lui şi el îi putea simţi căldura trupului. Îi era atît de frică de ea, încît se îndepărtă brusc cu un pas. În aceeaşi clipă se dădu şi ea înapoi cu o tresărire de dezgust, căci simţise mirosul respingător al blănii. Flory se ruşină teribil. Era ca şi cum el însuşi ar fi duhnit, nu blana.

— Îţi mulţumesc foarte mult, domnule Flory.

Pusese încă un metru între ea şi blană.

— O blană atît de mare şi de frumoasă, nu?

— A fost frumoasă, dar au stricat-o.

— A, nu! Îmi face plăcere s-o am! Stai mult în Kyuaktada? Trebuie să fi fost îngrozitor de cald în tabără?

— Da, a fost foarte cald.

Timp de trei minute vorbiră numai despre vreme. Era neputincios. Tot ce îşi propusese să spună, toate argumentele şi pledoariile i se uscară în gîtlej. „Neghiobule,

neghiobule, îşi spuse, ce faci? Pentru asta ai bătut douăzeci de mile? Hai, spune ce ai de spus! Ia-o în braţe, sileşte-o să te asculte, loveşte-o, bate-o – orice, numai nu o lăsa să te sufoce cu aiurelile astea!“ Dar nu avea nici o ieşire, nici o ieşire. Buzele lui nu puteau pronunţa altceva decît banalităţi. Cum să pledeze, ori pe cine să contrazică atîta timp cît aerul acela uşuratic şi spumos al ei, care tîra orice cuvînt la nivelul sporovăielilor de la club, îl amuţea înainte de a începe să vorbească? Unde învăţaseră oare această odioasă voiciune a nimicurilor? În şcolile astea energice şi moderne pentru fete, fără îndoială. Hoitul de pe masă îl făcea să se ruşineze din ce în ce mai mult. Stătea aproape fără grai, greoi şi hidos, cu faţa gălbejită, boţită după noaptea de nesomn, iar semnul de pe obraz părea o pată de murdărie.

După cîteva minute, Elizabeth se descotorosi de el.

— Acum, domnule Flory, dacă nu te superi, trebuie să…

El mai mult mormăi decît articulă:

— Nu vrei să ieşim iarăşi împreună cîndva? Să ne plimbăm, să vînăm… aşa ceva?

— Am atît de puţin timp acum! mai toate serile îmi sînt ocupate. În seara asta, călăresc. Cu domnul Verrall, adăugă ea.

E posibil să fi adăugat aceste cuvinte ca să-l rănească. Auzea pentru prima oară despre prietenia ei cu Verrall. Cînd vorbi din nou, din tonul lipsit de vlagă nu-şi putu reprima invidia.

— Călăreşti mult în compania lui Verrall?

— Aproape în fiecare seară. Este un călăreţ minunat! Şi are o adevărată herghelie de cai pentru polo.

— Ah! Şi, desigur, eu nu am nici măcar un singur cal pentru polo.

Era primul lucru cît de cît mai serios pe care-l spusese şi nu făcuse decît să o jignească. Cu toate acestea, ea îi răspunse cu acelaşi aer de veselă degajare, după care-l conduse la uşă. Doamna Lackersteen se întoarse în salon, adulmecă în aer şi ordonă servitorilor să scoată imediat afară blana atît de rău mirositoare şi s-o ardă.

Flory întîrzie în poarta bungaloului său, prefăcîndu-se că dă de mîncare porumbeilor. Nu-şi putea refuza durerea de-ai vedea pe Elizabeth şi pe Verrall plecînd să-şi facă plimbarea călare. Cît de grosolan, cu cîtă cruzime se purtase cu el! E oribil cînd oamenii nu au nici măcar decenţa să se certe. Nu peste mult timp Verrall, călare pe calul alb, ajunse la casa doamnei Lackersteen însoţit de un grăjdar ce călărea roibul. Urmă o pauză şi apoi ieşiră împreună, Verrall pe roib, iar Elizabeth pe calul alb şi urcară dealul în trap rapid. Sporovăiau şi rîdeau, iar umărul ei acoperit de cămaşa din mătase era foarte aproape de al lui. Nici unul nu se uită spre Flory.

Acesta mai întîrzie un timp în grădină chiar şi după ce ei dispăruseră în junglă.

Strălucirea zilei pălea înspre galben. Grădinarul robotea scoţînd cu săpăliga florile englezeşti dintre care cele mai multe se ofiliseră, ucise de prea mult soare, şi înlocuindu-le cu creasta cocoşului, bucuria casei şi cîrciumărese. Cam după o oră, pe drum veni agale un indian trist şi pămîntiu la chip. Avea şalele înfăşurate într-o pînză şi purta un *pagri* roz-somon pe care ţinea în echilibru un coş pentru rufe. Puse jos coşul şi se înclină în faţa lui Flory.

— Cine eşti?

— *Book-Wallah, Sahib*.

Era un negustor de cărţi ambulant care rătăcea de la o bază la alta, prin toată Birmania Superioară. Avea un sistem de troc foarte simplu: pentru orice carte din legătura lui; îi dădeai patru anna şi orice altă carte. De fapt, nu chiar orice altă carte, căci negustorul, deşi analfabet, învăţase să recunoască Biblia, pe care o refuza.

— Nu, *Sahib*, spunea el deschis, nu. Cartea asta (o întorcea dezaprobator în mîinile lui plate şi maronii), cartea asta cu coperta neagră şi litere aurii, pe asta n-o pot lua. Nu ştiu de ce, dar toţi domnii îmi oferă această carte şi nici unul nu vrea s-o ia. Ce poate fi în cartea asta neagră? Ceva diavolesc, fără îndoială.

— Răstoarnă-ţi terfeloagele, spuse Flory.

Răscoli printre ele după un triller bun, un Edgar Wallace ori Aghata Christie, ori altceva, orice ca să-şi potolească ucigătoarea nelinişte ce-i stăpînea inima. Cînd se aplecă spre cărţi văzu că amîndoi indienii exclamau şi arătau spre marginea junglei.

— *Dekho*! exclamă grădinarul cu glasul lui ce dădea că are impresia că are prune în gură.

Cei doi cai ieşeau din junglă. Dar erau fără călăreţi. Coborîră în trap dealul cu aerul acela prostesc şi vinovat pe care îl au caii scăpaţi de la stăpîn, în timp ce scările li se legănau zornăind sub burţi.

Flory rămase ţintuit, strîngînd inconştient o carte la piept. Verrall şi Elizabeth descălecaseră. Nu era un accident; oricît te străduiai, nu ţi-l puteai imagina pe Verrall căzînd de pe cal. Descălecaseră şi caii fugiseră.

Descălecaseră – în ce scop? Vai, ştia pentru ce! Nu era numai o bănuială; ştia. Vedea cum se petrece totul, ca într-una din acele halucinaţii atît de detaliate, atît de vulgar de obscene, încît sînt de neîndurat. Zvîrli cu furie cartea la pămînt şi plecă spre casă lăsîndu-l pe negustor dezamăgit. Servitorii îl auziră umblînd prin casă şi curînd ceru o sticlă de whisky. Bău o gură, dar nu-i folosi la nimic. Apoi umplu pe trei sferturi un pahar mare, adăugă atîta apă cît să poată fi băut şi-l înghiţi. De-abia dăduse pe gît lichidul dezgustător, greţos, că repetă gestul. Tot aşa procedase cu ani în urmă, cînd îl chinuise o durere de dinţi iar el se afla în tabără, la trei mile de cel mai apropiat dentist.

Ca de obicei, la ora şapte intră Ko S'la ca să-i spună că apa pentru baie era fierbinte. Flory zăcea pe unul din şezlonguri, fără haină şi cu cămaşa descheiată la gît.

— Baia, *thakin*, spuse Ko S'la.

Flory nu răspunse şi Ko S'la îi atinse braţul, crezînd că doarme. Flory era prea beat ca să se mişte. Sticla golită se rostogolise pe duşumea lăsînd în urmă o dîră de picături de whisky. Ko S'la îl chemă pe Bo Pe şi ridică sticla plescăind din limbă.

— Ia priveşte! A băut mai mult de trei sferturi de sticlă!

— Cum, iar? Am crezut că a renunţat la băutură.

— Femeia aia blestemată, aşa cred. Acum trebuie să-l luăm cu grijă. Tu apucă-l de picioare şi eu de cap. Aşa. Hai, sus!

Îl duseră pe Flory în camera cealaltă şi îl întinseră cu grijă pe pat.

— Chiar se însoară cu „ingaleikma"? întrebă Bo Pe.

— Dumnezeu ştie. Acum e iubita tînărului ofiţer de poliţie, aşa am auzit. Au alte obiceiuri ca noi. Cred că ştiu ce-o să vrea diseară, adăugă el în timp ce desfăcea bretelele lui Flory, căci Ko S'la stăpînea arta, atît de necesară pentru servitorul unui burlac, de a-şi dezbrăca stăpînul fără să-l trezească.

Servitorii erau mai degrabă încîntaţi să vadă această revenire la obiceiurile de burlac. Flory se trezi cam pe la miezul nopţii, gol, într-o baltă de sudoare. Avea impresia că un uriaş obiect metalic, cu colţuri ascuţite, îl izbea în cap pe dinăuntru. Plasa pentru ţînţari era ridicată, iar lîngă el, pe pat, era o tînără ce-i făcea vînt cu un evantai împletit. Avea o faţă negroidă, plăcută, cu nuanţe de bronz auriu în lumina lumînărilor. Îi spuse că era prostituată şi că fusese angajată de Ko S'la, pe propria lui răspundere, pentru o taxă de zece rupii.

Lui Flory îi crăpa capul.

— Pentru Dumnezeu, dă-mi ceva de băut, îi ceru el fără vlagă femeii.

Ea aduse nişte sifon pe care Ko S'la îl răcise şi-l pusese la-ndemînă, înmuie un prosop şi i-l înfăşură strîns în jurul capului. Era o fiinţă grasă şi blîndă. Îi spusese că se numea Ma Sein Galay şi că, pe lîngă cealaltă ocupaţie, vindea coşuri cu orez în bazar, lîngă prăvălia lui Li Yeik. Capul nu-l mai supăra atît de rău şi ceru o ţigară. După ce îi aduse ţigara, Ma Sein Galay întrebă naiv:

— Să mă dezbrac, *thakin*?

De ce nu? îşi spuse el trist. Îi făcu loc în pat. Dar cînd simţi mirosul familiar de usturoi şi ulei de nucă de cocos, ceva dureros se petrecu înlăuntru-i şi, cu capul culcat pe umărul gras al lui Ma Sein Galay, plînse cu adevărat, ceea ce nu i se mai întîmplase de la cincisprezece ani.

XX

În dimineaţa următoare în Kyauktada era mare agitaţie căci, în sfîrşit, izbucnise răzmeriţa despre care se tot vorbea. Flory auzi numai o relatare vagă a întîmplărilor. Se întorsese în tabără de îndată ce se simţise în stare să meargă după acea noapte de beţie, şi abia cîteva zile mai tîrziu află adevărata poveste a răzmeriţei dintr-o scrisoare lungă şi plină de indignare a doctorului Veraswami.

Stilul epistolar al doctorului era straniu. Sintaxa lui era inconstantă şi folosea majusculele cu libertatea unui teolog din secolul al şaptesprezecelea, în timp ce în utilizarea italicelor rivaliza cu Regina Victoria. Erau opt pagini acoperite cu acest scris mărunt, dar lăbărţat:

DRAGĂ PRIETENE (spunea scrisoarea), vei regreta mult să afli că *intrigile crocodilului* s-au copt. Rebeliunea, *aşa-zisa* rebeliune, a trecut şi s-a sfîrşit. Şi a fost, vai! o întîmplare mai Sîngeroasă decît am sperat că va fi cazul.

Totul a ieşit aşa cum ţi-am prezis că va fi. În ziua cînd te-ai întors la Kyauktada, *spionii* lui U Po Kyin l-au informat că sărmanii nefericiţi pe care el i-a amăgit se adună în junglă în apropiere de Thongwa. În aceeaşi noapte pleacă împreună cu U Lugale, inspectorul de Poliţie, care este Pungaş tot atît de mare, dacă aşa ceva e posibil, şi doisprezece poliţişti. Întreprind un raid rapid la Thongwa şi îi surprind pe rebeli, care sînt numai Şapte! într-o colibă sezonieră dărăpănată din junglă. La rîndul său, domnul Maxwell, care a auzit zvonurile despre rebeliune, a venit de la bază luînd cu el Puşca şi ajunge tocmai la timp ca să se alăture lui U Po Kyin şi poliţiei în atacul asupra colibei. În dimineaţa următoare, funcţionarul Ba Sein care este *factorul* lui U Po Kyin, cel ce face *treburile murdare* pentru el, are ordin să facă Vîlvă cît mai mare în legătură cu rebeliunea, ceea ce şi face, iar domnul Macgregor, domnul Westfield şi locotenentul Verrall dau fuga la Thongwa, luînd cu ei, pe lîngă Poliţia Civilă, şi cincizeci de *cipoi* înarmaţi cu puşti. Dar cînd au ajuns, totul se terminase, iar U Po Kyin stătea sub un tec uriaş în mijlocul satului dîndu-şi aere şi mustrîndu-i pe săteni, iar toţi fac plecăciuni tare înfricoşaţi, atingînd pămîntul cu frunţile şi jurînd că vor fi pe veci credincioşi Guvernului, iar răzmeriţa este deja încheiată. *Aşa-zisul weiksa* care nu e altceva decît un scamator de circ şi un *lingău* al lui U Po Kyin a dispărut nu se ştie unde şi şase rebeli au fost Prinşi. Ăsta e sfîrşitul.

De asemenea, îţi aduc la cunoştinţă că s-a înregistrat şi un Deces, cît se poate de regretabil. Domnul Maxwell a fost, cred eu, *prea dornic* să-şi folosească Arma şi cînd unul din rebeli încercă să fugă a tras şi l-a împuşcat în abdomen şi acesta a murit. Cred

că sătenii îi *poartă pică* domnului Maxwell din cauza asta. Dar din punct de vedere legal totul este în regulă pentru domnul Maxwell căci oamenii conspirau, fără dubiu, împotriva Guvernului.

O, Prietene, sînt convins că înţelegi ce dezastru pot fii toate astea pentru mine! Vei realiza, cred, ce influenţă are asupra Competiţiei între U Po Kyin şi mine, şi supremul ajutor pe care i-l oferă. Este *timpul crocodilului*. U Po Kyin este acum Eroul districtului. Este *favoritul* europenilor. Am auzit că pînă şi domnul Ellis i-a lăudat comportarea. Dacă a-i putea să auzi abominabilele Fanfaronade şi *minciuni* pe care le spune, că nu au fost şapte rebeli ci Două Sute!!, cum s-a năpustit el asupra lor cu revolverul în mînă – el care n-a făcut altceva decît să ghideze operaţiunile de la o *distanţă sigură* în timp ce poliţia şi domnul Maxwell s-au furişat pînă la colibă – ţi s-ar face Greaţă, te asigur. A avut chiar neruşinarea să trimită un raport oficial despre această problemă care începea astfel: „Datorită promptitudinii mele pline de loialitate şi îndrăznelii mele necugetate“, şi am auzit precis că avea acest Amestec de minciuni scris gata cu cîteva zile *înainte de întîmplare*. Dezgustător. Şi cînd te gîndeşti că acum, cînd este în Culmea triumfului, va începe iar să mă calomnieze şi tot veninul pe care etc.

Toată rezerva de arme a rebelilor fusese capturată. Arsenalul cu care le propuseseră discipolilor lor să mărşăluiască asupra oraşului Kyauktada consta din următoarele:

1) o puşcă ce avea ţeava stîngă stricată şi care fusese furată cu trei ani în urmă de la un inspector forestier.

2) şase puşti artizanale cu butoiaşul din ţeavă de zinc furată de la calea ferată. Cu acestea se putea trage, de bine de rău, după ce vîrai însă un cui prin gura ţevii şi-l loveai apoi cu o piatră.

3) treizeci şi nouă de cartuşe de calibrul doisprezece.

4) unsprezece puşti false cioplite din lemn de tec.

5) cîteva petarde mari chinezeşti, ce urmau să fie aprinse *in terrorem*.

Mai tîrziu, doi dintre rebeli au fost condamnaţi la cincisprezece ani de deportare, trei la trei ani de închisoare şi douăzeci şi cinci de lovituri cu biciul, iar unul, la doi ani de închisoare.

Toată această nefericită răzmeriţă era în mod evident încheiată, astfel încît se considera că europenii nu se mai află în pericol, iar Maxwell se întorsese la tabără fără pază. Flory intenţiona să rămînă în tabără pînă la izbucnirea ploilor, sau cel puţin pînă la adunarea generală de la club. Promisese să fie prezent la această adunare, să propună alegerea doctorului ca membru; deşi acum, cu propriile necazuri la care trebuia să se gîndească, toată povestea asta cu intriga între U Po Kyin şi doctor îi făcea silă.

Se scurseră mai multe săptămîni. Arşiţa era îngrozitoare. Ploaia ce urma să vină se vestea deocamdată în aer ca o febră mare. Flory era bolnav şi muncea ca un apucat, îşi bătea capul cu treburi mărunte ce trebuiau lăsate în seama supraveghetorilor, stîrnind astfel ura *culilor* şi chiar pe a servitorilor. Bea gin la orice oră, dar nici măcar băutura nu-i mai putea abate gîndurile de la imaginea lui Elizabeth în braţele lui Verrall, care îl urmărea ca o nevralgie ori o durere de urechi. Cobora asupră-i în orice moment, vie şi dezgustătoare, împrăştiindu-i gîndurile, smulgîndu-l din pragul somnului, transformîndu-i în ţărînă mîncarea din gură. Uneori era apucat de furii sălbatice şi o dată chiar îl lovise pe Ko S'la. Ceea ce era mai rău ca orice era detaliul – veşnicul detaliu murdar – în care îi apărea această scenă imaginară. Perfecţiunea atît de mare a detaliului părea să dovedească adevărul ei.

Există oare pe lumea asta ceva mai pervers, mai dezonorant, decît să doreşti o femeie pe care nu o vei avea niciodată? Pe tot parcursul acestor săptămîni mintea lui Flory nu prea cunoscu altfel de gînduri decît cele ucigaşe ori obscene. Acesta-i efectul obişnuit al geloziei. Cîndva o iubise pe Elizabeth cu o dragoste spirituală, cu adevărat sentimentală, dorindu-i mai mult înţelegerea decît mîngîierile; acum, cînd o pierduse, era chinuit de cele mai josnice dorinţe fizice. Nici măcar nu o mai idealiza. O vedea aproape aşa cum era: proastă, snoabă, lipsită de inimă, dar asta nu-i schimba cu nimic dorinţa. În nopţile cînd zăcea pe patul scos afară din cort, la răcoare, şi privea bezna catifelată din care răsuna uneori lătratul vreunui cîine, se ura pe sine însuşi pentru imaginile ce-i stăpîneau mintea. Era atît de josnică această invidie faţă de bărbatul mai bun care îl învinsese. Căci nu era decît invidie, pînă şi gelozia era un cuvînt prea bun pentru asta. Ce drept avea el să fie gelos? Se oferise unei fete prea tinere şi prea drăguţe pentru el, iar ea îl refuzase – pe drept. Primise bobîrnacul pe care îl merita. Şi nici nu exista vreo posibilitate de recurs în faţa acelei hotărîri; nimic nu-i putea readuce tinereţea; nici nu-i putea şterge semnul de pe obraz sau cei zece ani de beţie în singurătate. Nu-i rămînea altceva de făcut decît să stea şi să se uite cum cel mai bun decît el o ia şi să-l invidieze ca... dar comparaţia nici măcar nu putea fi exprimată. Invidia este un lucru oribil. Se deosebeşte de toate celelalte suferinţe pentru că nu poate fi deghizată, nu poate fi înălţată pînă la tragedie. E mai mult decît simplă durere, e dezgustătoare.

Dar, de fapt, erau adevărate toate cîte le bănuia? Devenise Verrall într-adevăr iubitul lui Elizabeth? Imposibil de ştiut, dar în general şansele erau împotrivă căci, dacă ar fi fost aşa, era imposibil ca acest lucru să fie ascuns într-un loc cum era Kyauktada. Probabil că doamna Lackersteen ar fi ghicit chiar dacă ceilalţi nu şi-ar fi dat seama. Un lucru era, totuşi, cert: pînă în acel moment, Verrall nu o ceruse în căsătorie. Trecuse o

săptămînă, două, trei; trei săptămîni înseamnă un timp foarte îndelungat într-o bază mică din India. Verrall şi Elizabeth călăreau împreună în fiecare seară, dansau împreună în fiecare noapte; şi totuşi Verrall nici măcar nu păşise în casa familiei Lackersteen. Desigur, se bîrfea la nesfîrşit pe seama lui Elizabeth. Toţi orientalii din oraş considerau de la sine înţeles că era amanta lui Verrall. Versiunea lui U Po Kyin (avea un fel al lui de a avea în esenţă dreptate, chiar cînd greşea în privinţa amănuntelor) era că Elizabeth fusese concubina lui Flory şi că îl părăsise pentru Verrall, pentru că Verrall o plătea mai bine. La rîndul lui, Ellis inventase şi el fel de fel de poveşti, care îl făceau pe domnul Macgregor să se simtă tare jenat. Aceste bîrfe nu ajungeau la urechile doamnei Lackersteen, căci era rudă cu Elizabeth, dar era şi ea tot mai nemulţumită. În fiecare seară cînd Elizabeth se întorcea acasă de la plimbarea călare, o întîmpina plină de speranţă, aşteptînd să audă acel „Ah! mătuşă! Ce crezi!“, şi apoi vestea cea minunată. Dar vestea nu venea şi, oricît de atent studia ea chipul lui Elizabeth, nu citea pe el nimic.

De trei săptămîni, doamna Lackersteen era iritată şi, în cele din urmă, aproape furioasă. Gîndul la soţul ei, singur – ori mai degrabă, nu singur – în tabără, o tulbura. La urma urmei îl trimisese singur în tabără ca să-i ofere lui Elizabeth o şansă pe lîngă Verrall (desigur, doamna Lackersteen nu punea problema atît de grosolan). Într-o seară începu să o dăscălească şi să o ameninţe pe Elizabeth în modul său indirect. Conversaţia consta dintr-un monolog plin de suspine şi cu pauze lungi, căci Elizabeth refuza să răspundă.

Doamna Lackersteen începu cu cîteva remarce generale, apropo de o fotografie din *Tatler*, despre aceste fete moderne, neserioase, care umblă cu pijamale de plajă şi tot restul şi care se comportă atît de ieftin cu bărbaţii. O fată, spuse doamna Lackersteen, nu trebuie să-şi permită niciodată prea multe libertăţi cu un bărbat; trebuie să se comporte… dar opusul lui „ieftin“ părea să fie „costisitor“ şi asta nu suna cum trebuie, aşa că doamna Lackersteen schimbă direcţia. Continuă, povestindu-i lui Elizabeth despre o scrisoare pe care o primise de acasă şi care conţinea nişte ştiri despre acea sărmană, sărmană fată care stătuse un timp în Birmania şi care neglijase atît de prosteşte să se mărite. Suferinţele ei fusese sfîşietoare şi arătau cît de bucuroasă ar trebui să fie o fată să se mărite cu oricine, literalmente cu oricine. Se dovedi că sărmana fată îşi pierduse slujba şi practic flămînzise timp îndelungat, iar acum fusese într-adevăr obligată să se angajeze ca ajutor pe lîngă o bucătăreasă vulgară şi îngrozitoare, care o brusca într-un mod şocant. Iar gîndacii din bucătărie întreceau orice imaginaţie! Ce părere avea Elizabeth, nu era absolut cumplit? Gîndaci de bucătărie!

Doamna Lackersteen tăcu un timp, ca să permită gîndacilor de bucătărie să se întipărească în memorie, după care adăugă:

— Ce păcat că domnul Verrall ne va părăsi cînd încep ploile. Kyauktada va părea pustie fără el!

— Cînd încep ploile de obicei? întrebă Elizabeth cît putu de indiferentă.

— Aici, cam la începutul lui iunie. A mai rămas doar o săptămînă, două... draga mea, pare absurd să pomenesc din nou despre asta, dar nu-mi pot scoate din minte gîndul la fata aceea, sărmana de ea, în bucătărie, printre gîndaci!

În acea seară gîndacii de bucătărie au reapărut de mai multe ori în conversaţia doamnei Lackersteen. Abia a doua zi ea făcu o remarcă pe tonul cu care spui o bîrfă lipsită de importanţă:

— Ştii, cred că Flory se întoarce la Kyauktada la începutul lui iunie. A spus că va fi aici pentru adunarea generală de la club. Poate că l-am putea invita cîndva la cină.

Din ziua în care Flory adusese blana de leopard, era pentru prima oară cînd una din ele menţiona numele lui. După ce practic fusese uitat timp de cîteva săptămîni, revenise în mintea ambelor femei, un deprimant *pis aller*.

Peste trei zile, doamna Lackersteen îi trimise vorbă soţului ei să revină la Kyauktada. Stătuse destul în tabără ca să merite o scurtă pauză la cartierul general. Acesta se întoarse, mai înfloritor ca oricînd – bronzul, explică el – şi cu un asemenea tremur al mîinilor încît abia putea să-şi aprindă ţigara. Cu toate acestea, seara îşi sărbători întoarcerea manevrînd astfel încît doamna Lackersteen să plece de acasă, iar el intră în dormitorul lui Elizabeth şi făcu o curajoasă tentativă să o violeze.

Între timp, fără ca vreuna din persoanele importante să o ştie, o altă răzmeriţă se punea în mişcare. Probabil că vrăjitorul (acum departe, vînzîndu-şi piatra filozofală sătenilor nevinovaţi din Martaban) îşi făcuse treaba un pic mai bine decît avusese intenţia. Oricum, exista posibilitatea unei noi tulburări – o nelegiuire izolată, lipsită de importanţă, probabil. Nici măcar U Po Kyin nu ştia încă nimic. Dar, ca de obicei, zeii luptau de partea lui, căci orice altă revoltă făcea ca prima să pară mai serioasă decît fusese, mărind astfel gloria lui U Po Kyin.

XXI

O, vînt dinspre apus, cînd oare vei porni, pentru ca burniţa să cadă pe pămînt? Era întîi iunie, ziua adunării generale şi nu căzuse încă nici un strop de ploaie. În timp ce Flory înainta pe poteca de la club, soarele ce cădea pieziş pe sub borul pălăriei era încă

destul de puternic şi-i ardea vîrful nasului. Grădinarul, cu bicepşii lucind de sudoare, mergea clătinîndu-se pe potecă; ducea pe-o cobiliţă două bidoane cu apă. Le lăsă jos, vărsîndu-şi puţină apă pe picioarele slabe şi maronii, şi făcu o plecăciune în faţa lui Flory.

— Ce zici, grădinarule, vine ploaia?

Omul arătă vag înspre apus.

— O ţin prizonieră dealurile, *sahib*.

Kyauktada era aproape înconjurată de dealuri şi acestea reţineau primele răpăieli, astfel încît uneori pînă aproape de sfîrşitul lui iunie nu cădeau deloc ploi în oraş. Pămîntul din straturile de flori, săpat neglijent în felii mari, arăta cenuşiu şi tare ca cimentul. Flory intră în salon, unde îl găsi pe Westfield care-şi pierdea vremea privind peste rîu, căci storurile fuseseră ridicate. Jos, lîngă verandă, un servitor întins pe spate la soare, cu faţa acoperită de o frunză mare de banan, trăgea cu călcîiul de sfoara unui *punkah*.

— Salut, Flory! Ai slăbit ca un ţîr.

— Şi dumneata.

— H'm, da. Afurisită vreme. Poftă doar pentru băutură. Doamne, ce bucurie cînd voi auzi iarăşi broaştele orăcăind. Hai să luăm o picătură, înainte să vină ceilalţi. Majordom!

— Ştii cine vine la adunare? întrebă Flory după ce majordomul aduse whisky şi nişte sifon călduţ.

— Toată liota, cred. Lackersteen s-a întors din tabără acu' trei zile. Dumnezeule, omul ăsta a petrecut pe cinste departe de doamna lui! Inspectorul meu mi-a povestit ce se întîmpla în tabăra lui. Tîrfe cu duiumul. Trebuie că le-a importat special din Kyauktada. Vede el pe dracu' cînd bătrîna o să afle nota de plată de la club. Unsprezece sticle de whisky trimise la tabără în două săptămîni.

— Vine şi tînărul Verrall?

— Nu, el e doar membru temporar. Oricum, nu s-ar deranja să vină, tinerelul. Nu va fi aici nici Maxwell. Nu poate încă să părăsească tabăra, spune. A trimis vorbă că, dacă se votează, îl va reprezenta Ellis. Nu cred, totuşi, să fie ceva de votat, nu? adăugă el privind pieziş spre Flory, căci amîndoi îşi aminteau precedenta lor ceartă asupra acestui subiect.

— Presupun că asta depinde de Macgregor.

— Vreau să zic că Macgregor a renunţat la idioţenia aia cu alegerea unui membru dintre băştinaşi, nu? Nu-i acum momentul pentru asta. După revoltă şi tot restul.

— Apropo, ce e cu revolta? spuse Flory.

Nu voia să înceapă o dispută în legătură cu primirea doctorului în club. Va avea destul bucluc peste cîteva minute, aşa că se cruţa.

— Aveţi noutăţi… Ce crezi, vor încerca din nou?

— Nu. S-a sfîrşit, mă tem. S-au dat bătuţi ca nişte laşi ce sînt. Întreg districtul e liniştit ca o blestemată de şcoală de fete. Mare dezamăgire.

O clipă inima lui Flory se opri în loc. Auzise glasul lui Elizabeth în încăperea alăturată. În acel moment intră domnul Macgregor, urmat de Ellis şi de domnul Lackersteen. Adunarea era completă, căci femeile membre ale clubului nu aveau drept de vot. Domnul Macgregor era deja îmbrăcat în costum de mătase şi ducea sub braţ registrul contabil al clubului. Reuşea să adopte un aer întrucîtva oficial chiar şi în asemenea probleme neînsemnate cum era adunarea membrilor.

— Cum se pare că sîntem prezenţi toţi – spuse după obişnuitele cuvinte de salut –, să trecem… mda… la treburile noastre.

— Pentru Dumnezeu, chemaţi careva majordomul, spuse domnul Lackersteen. Eu nu îndrăznesc să-l chem, că mă aude doamna mea.

— Înainte să trecem la ordinea de zi, spuse domnul Macgregor, după ce refuză să bea, iar ceilalţi luară cu toţii cîte un pahar, presupun că vreţi să parcurg socotelile din ultima jumătate de an.

Nu voiau în mod deosebit s-o facă, dar domnul Macgregor, căruia asemenea lucruri îi făceau plăcere, recapitulă cu temeinicie cheltuielile. Gîndurile lui Flory rătăceau aiurea. Peste o clipă avea să se stîrnească o ceartă zdravănă – ah, o ceartă a naibii! Vor fi furioşi cînd vor vedea că îl propune totuşi pe doctor. Iar Elizabeth era în încăperea de alături. Doamne, fă ca ea să nu audă hărmălaia certei cînd aceasta va izbucni. Îl va dispreţui şi mai mult văzînd cum îl hăituiesc ceilalţi. O va vedea oare în această seară? Va vorbi cu el? Privi dincolo de rîul ce strălucea. Pe malul îndepărtat, un grup de bărbaţi, din care unul purta un *gaungbaung* verde, aştepta lîngă o şampană. În canal, în preajma malului apropiat, o barjă indiană, mare şi grosolană, se lupta cu o disperată încetineală împotriva curentului rapid. La fiecare bătaie a ramelor cei zece vîslaşi, *dravidieni* lihniţi de foame, se repezeau înainte şi-şi cufundau în apă vîslele primitive cu palete în formă de inimă. Îşi încordau trupurile slăbănoage, zvîcneau, se crispau, se încordau glisînd înapoi ca nişte creaturi întunecate din cauciuc în plină agonie şi carcasa grea se mai tîra încă un metru, doi. Apoi vîslaşii ţîşneau iarăşi înainte, gîfîind, pentru a-şi scufunda din nou vîslele, pînă cînd ambarcaţiunea nu era cu totul frînată de curent.

— Şi acum, spuse domnul Macgregor pe un ton mai grav, ajungem la punctul principal al agendei noastre. Acesta este, desigur… ăă… problema aceea dezagreabilă,

cu care, mă tem, trebuie să ne confruntăm: să alegem un membru autohton în acest club. Cînd am discutat problema înainte…

— Ce dracu'!

Ellis era cel ce îl întrerupse. Era atît de agitat încît sărise în picioare.

— Ce dracu'! Doar nu o luăm iar de la început? Să vorbim despre alegerea unui blestemat de negru în acest club, după tot ce s-a întîmplat!? Doamne, Dumnezeule, am crezut că pînă şi Flory a renunţat de-acum la asta!

— Prietenul Ellis pare surprins. Cred că am mai discutat această problemă.

— La dracu', am discutat-o al naibii de bine! Şi ne-am spus cu toţii părerea. Pentru Dumnezeu…

— Dacă prietenul nostru Ellis va sta jos cîteva clipe…, spuse domnul Macgregor îngăduitor.

Ellis se aruncă la loc pe scaun exclamînd:

— Vax!

Flory văzu cum grupul de birmanezi se îmbarcă pe cealaltă parte a rîului. Urcau în şampană un balot lung, cu o formă ciudată. Domnul Macgregor scosese o scrisoare din dosarul cu acte.

— Poate că e mai bine ca întîi să vă explic cum s-a pus această problemă. Comisarul mă anunţă că guvernul a trimis o circulară în care se sugerează ca în cluburile în care nu există nici un membru autohton să fie cooptat cel puţin unul; adică, admis automat. În circulară se spune… a, da! aici e: „Este o politică greşită să se aducă ofense sociale funcţionarilor autohtoni cu rang înalt". Vă pot afirma că dezaprob în modul cel mai categoric. Fără îndoială, cu toţii dezaprobăm. Noi, cei care trebuie să întreprindem treburile concrete pentru guvern, vedem lucrurile foarte diferit de aceşti… mda… Paget MP, care ne pun beţe în roate de undeva de sus. Comisarul este de acord cu mine. Cu toate acestea…

— Fleacuri, numai fleacuri! Izbucni Ellis. Ce-are-a face cu Comisarul ori cu oricine altcineva? Fără îndoială că putem face ce vrem în clubul nostru afurisit! N-au nici un drept să ne dicteze în timpul nostru liber.

— Chiar aşa, spus Westfield.

— Mi-o iei înainte. I-am spus Comisarului că va trebui să ridic problema în faţa celorlalţi membri. Şi iată ce mi-a sugerat el. Dacă ideea găseşte vreun sprijin în cadrul clubului, crede că ar fi mai bine dacă am coopta acel membru dintre băştinaşi. Pe de altă parte, dacă toţi membrii se împotrivesc, putem renunţa. Adică, dacă opinia este absolut unanimă.

— Ei bine, la dracu', e unanimitate, spuse Ellis.

— Adică, spuse Westfield, depinde de noi înşine dacă îi primim ori ba?

— Îmi închipui c-o putem lua şi aşa.

— Bine, atunci să spunem că sîntem împotrivă toţi, pînă la unul.

— Şi s-o spunem cu fermitate, zău aşa. Să ne impunem punctul de vedere o dată pentru totdeauna.

— Bine zis! spuse domnul Lackersteen răguşit. Nărozii de negri să rămînă afară. *Esprit de corps* şi toate celelalte.

Întotdeauna într-o situaţie ca acesta se putea conta pe domnul Lackersteen să-şi exprime sentimentele. În sufletul lui, puţin îi păsa şi nici nu-i păsase vreodată de stăpînul britanic şi era tot atît de fericit să bea cu un oriental ca şi cu un alb; dar avea întotdeauna pregătit un „bine zis“ spus cu glas tare cînd cineva sugera loviturile de bambus pentru servitorii lipsiţi de respect, ori uleiul fierbinte pentru naţionalişti. Se mîndrea cu faptul că, deşi poate să bea cam mult şi tot restul, la dracu', era loial. Aceasta era forma lui de respectabilitate.

În sinea lui, domnul Macgregor fu tare uşurat de acest acord general. Dacă ar fi fost să coopteze un membru de origine orientală, acela ar trebui să fie doctorul Veraswami şi, de cînd cu suspecta evadare a lui Nga Shwe O, avea o profundă lipsă de încredere în doctor.

— Să consider, deci, că sînteţi cu toţii de acord? întrebă el. Dacă da, îl voi informa pe Comisar. Altfel, trebuie să începem să discutăm numele candidatului.

Flory se ridică în picioare. Trebuia să spună ce avea de spus. Avea impresia că inima i se urcase pînă în gît şi îl îneca. Din spusele domnului Macgregor, era limpede că stătea în puterea lui să asigure alegerea doctorului Veraswami cu un singur cuvînt. Dar vai, ce neplăcut era! Ce furie va provoca! Cît dorea să nu-i fi făcut niciodată doctorului această promisiune! N-avea importanţă, o făcuse şi nu-şi putea încălca promisiunea. Cu atît de puţin timp în urmă şi-ar fi încălcat-o şi, *en bon pukha sahib*, cu cîtă uşurinţă ar fi făcut-o! Dar nu şi acum. Trebuia să meargă pînă la capăt! Se întoarse într-o parte, astfel încît semnul de pe obraz să fie ascuns celorlalţi. Simţea deja cum glasul i se goleşte de vlagă şi ia o notă de vinovăţie.

— Prietenul Flory are o sugestie?

— Da. Îl propun pe doctorul Veraswami ca membru al acestui club.

Răcnetele de groază ale celorlalţi trei îl siliră pe domnul Macgregor să bată puternic în masă şi să le amintească de prezenţa doamnelor în încăperea de alături. Ellis nu-i acordă nici cea mai mică atenţie. Ţîşnise iar în picioare, iar pielea din jurul nasului îi devenise cenuşie. El şi Flory rămaseră faţă în faţă, gata să se lovească, parcă.

— Dobitocul dracului, retragi ce-ai spus?

— Nu, nu retrag.

— Porc slinos! Drăguţul negrilor! Linguşitorule, mişelule, cretin nenorocit!

— Faceţi ordine! exclamă domnul Macgregor.

— Poftim, priviţi-l, priviţi-l numai! strigă Ellis gata să izbucnească în lacrimi. Ne lasă baltă de dragul unui negru pîntecos! După toate cîte i-am spus! Cînd nu trebuie decît să fim uniţi şi putem ţine pentru totdeauna departe de acest club mirosul de usturoi. Dumnezeule, să nu-ţi vină să-ţi scuipi şi bojocii cînd vezi pe cineva purtîndu-se ca un…

— Retrage ce-ai spus, Flory, bătrîne! spuse Westfield. Nu fi idiot!

— La naiba, e curat bolşevism! spuse domnul Lackersteen.

— Îţi închipui că-mi pasă de ce spui tu? Nu-i treaba ta, Macgregor decide.

— Aşadar… mda… îţi menţii hotărîrea? întrebă domnul Macgregor trist.

— Da.

Domnul Macgregor oftă.

— Păcat! Ei bine, în acest caz presupun că nu avem de ales…

— Nu, nu, nu! strigă Ellis, umblînd de colo-colo furios. Nu ceda în faţa lui! Supune la vot. Şi dacă ticălosul ăsta nu pune o bilă neagră ca noi toţi, mai întîi îl zvîrlim pe el afară din club şi apoi… da! Majordom!

— *Sahib*! spuse majordomul făcîndu-şi apariţia.

— Adu urna şi bilele. Şi acum şterge-o! adăugă grosolan cînd majordomul se supuse.

Aerul devenise înăbuşitor; nu se ştie de ce, marele *punkh* nu mai funcţiona. Domnul Macgregor se ridică în picioare cu o mînă dezaprobatoare dar principială şi scoase din urnă cele două sertăraşe cu bile albe şi negre.

— Trebuie să procedăm în ordine. Domnul Flory îl propune pe doctorul Veraswami, medicul civil, ca membru al acestui club. O greşeală, după părerea mea, o mare greşeală; cu toate acestea… înainte de a supune la vot această chestiune…

— De ce atîtea ocolişuri? spuse Ellis. Iată votul meu! Şi încă unul pentru Maxwell.

Introduse două bile negre în urnă. Apoi, cuprins de unul din accesele sale de furie, apucă sertăraşul cu bile albe şi îl răsturnă pe podea. Bilele zburară în toate direcţiile.

— Hai! Ridică una dacă vrei s-o foloseşti! Idiotul naibii! La ce crezi că o să ducă toată chestia asta?

— *Sahib*!

Tresăriră cu toţii şi priviră în jur. Servitorul care manevra evantaiul se holba înspăimîntat la ei peste balustrada verandei pe care se cocoţase. Cu o mînă scheletică se ţinea agăţat de balustradă, iar cu cealaltă gesticula arătînd spre rîu.

— *Sahib*! *Sahib*!

— Ce e? spuse Westfield.

Se duseră cu toţii la fereastră. Şampana pe care Flory o văzuse de cealaltă parte a rîului era sub mal, la poalele peluzei de iarbă, iar unul din oameni se agăţa de o tufă ca să o oprească. Birmanezul cu *gaungbaung* verde tocmai cobora din barcă.

— E unul din pădurarii lui Maxwell! spuse Ellis pe un ton complet schimbat. Dumnezeule! S-a întîmplat ceva!

Pădurarul îl zări pe domnul Macgregor, făcu în grabă o plecăciune şi, cu un aer preocupat, se întoarse spre şampană. După el coborîră alţi patru oameni, nişte ţărani care ridicară cu mare greutate pe mal balotul acela ciudat pe care Flory îl văzuse de la depărtare. Lung de doi metri, înfăşurat în pînză, părea o mumie. Ceva tresări în sinea fiecăruia din cei prezenţi. Pădurarul privi spre verandă, văzu că nu era nici un drum pînă sus şi îi conduse pe ţărani pe potecă, pînă în faţa clubului. Aceştia ridicaseră balotul pe umeri aşa cum ridică groparii un sicriu. Majordomul revenise iute în salon; chipul îi pălise, devenind cenuşiu.

— Majordom! spuse domnul Macgregor tare.

— Sir!

— Du-te repede şi închide uşa de la încăperea pentru jocul de cărţi. Ţine-o închisă. Să nu le laşi pe *memsahib* să vadă.

— Da, domnule.

Birmanezii veniră cu greutate pe coridor, purtînd pe umeri povara. Cînd intrară, cel din frunte se împiedică şi fu cît pe ce să cadă; călcase pe una din bilele albe împrăştiate peste tot pe podea. Birmanezii îngenunchează, lăsară povara pe podea şi rămaseră în jurul balotului cu un aer de ciudată reverenţă, uşor înclinaţi şi cu mîinile unite într-un *shiko*[43]. Westfield se lăsă în genunchi şi trase pînza.

— Dumnezeule! Priviţi! spuse el, dar fără prea mare surpriză. Priviţi la sărmanul...

Domnul Lackersteen se retrăsese în celălalt capăt al încăperii, scoţînd un soi de muget. Din clipa în care balotul fusese ridicat pe mal, ştiuseră cu toţii ce conţinea. Era cadavrul lui Maxwell, aproape ciopîrţit cu lovituri de *dah* de către două din rudele bărbatului pe care îl împuşcase.

XXII

Moartea lui Maxwell provocase un şoc profund în Kyauktada. Avea să provoace un şoc în întreaga Birmanie şi despre acest caz – „cazul din Kyauktada, îţi aminteşti?“ – se

va vorbi încă mulţi ani după ce numele nefericitului tînăr va fi dat uitării. În plan strict personal, nimeni nu era din cale-afară de nefericit. Maxwell fusese aproape inexistent – doar „un tip cumsecade“, ca oricare altul din cei zece mii de tipi cumsecade *ex colore* din Birmania – şi nu avusese prieteni apropiaţi. Nici unul din europeni nu-l jelea cu adevărat. Dar asta nu înseamnă că nu erau furioşi. Dimpotrivă, pe moment aproape înnebuniseră de mînie. Căci ceea ce era de neiertat se întîmplase: fusese ucis *un alb*. Cînd se întîmplă aşa ceva, englezii din Orient sînt scuturaţi de un fel de cutremur. În fiecare an în Birmania sînt ucişi, probabil, cam opt sute de oameni; însă aceştia nu contează cîtuşi de puţin. Dar uciderea *unui alb* este o monstruozitate, un sacrilegiu. Sărmanul Maxwell avea să fie răzbunat, asta era sigur. Dar numai unul sau doi servitori şi pădurarul care-i adusese cadavrul şi care ţinuse mult la el au vărsat o lacrimă la moartea lui.

Pe de altă parte, nimeni nu era cu adevărat mulţumit, exceptîndu-l desigur pe U Po Kyin.

— Un dar ceresc! îi spuse el lui Ma Kin. Nici eu n-aş fi putut-o aranja aşa de bine. Unicul lucru de care aveam nevoie ca să-i fac să ia în serios răzmeriţa era o mică vărsare de sînge. Şi iat-o! îţi spun, Kin Kin, cu fiecare zi sînt tot mai sigur că o putere superioară lucrează în folosul nostru.

— Ko Po Kyin, chiar n-ai pic de ruşine! Nu ştiu cum îndrăzneşti să spui asemenea lucruri. Nu te cutremuri să ai o crimă pe suflet?

— Ce? Eu? O crimă pe suflet? Ce tot vorbeşti? În viaţa mea n-am omorît nici măcar un pui!

— Dar profiţi de pe urma morţii sărmanului băiat?!

— Profit! Sigur că profit! Şi de ce nu, în fond? De ce să fiu eu acuzat dacă altul preferă să facă o crimă? Pescarul prinde peşte şi este blestemat din cauza asta. Dar sîntem noi condamnaţi pentru că mîncăm peşte? Binenînţeles că nu. De ce să nu mîncăm peştele din moment ce este mort? Ar trebui să studiezi cu mai multă atenţie Scriptura, draga mea Kin Kin.

Funeraliile avură loc dimineaţa următoare, înainte de micul dejun. Erau de faţă toţi europenii, cu excepţia lui Verrall care galopa, ca de obicei, pe *maidan*, aproape în faţa cimitirului. Domnul Macgregor citi slujba de înmormîntare. Micul grup de englezi stătea în faţa mormîntului, cu pălăriile în mînă, asudînd în costumele de culoare închisă pe care le scoseseră de pe fundul lăzilor. Lumina aspră a dimineţii le bătea nemiloasă pe feţele mai galbene ca oricînd în contrast cu hainele urîte şi ponosite. Toate chipurile, cu excepţia celui al lui Elizabeth, păreau trase şi bătrîncioase. Mai erau prezenţi doctorul Veraswami împreună cu alţi şase orientali dar, din decenţă, aceştia se

ţineau mai retraşi. În micul cimitir erau şaisprezece pietre de mormînt: funcţionari de la firmele de cherestea, funcţionari guvernamentali, ostaşi ucişi în încăierări uitate.

„În memoria lui John Henry Spagnall care a făcut parte din Poliţia Imperială Indiană şi a fost doborît de holeră în timpul neobositului serviciu al…“

Flory şi-l aducea aminte vag pe Spagnall. Murise pe neaşteptate în tabără, după a doua criză de *delirium tremens*. Într-un colţ erau cîteva morminte cu cruci de lemn, mormintele unor eurasiatici. Iasomia căţărătoare cu florile ei mici cu mijlocul portocaliu năpădise totul. Printre iasomie, găuri mari de şobolan coborau în morminte.

Domnul Macgregor încheie slujba de înmormîntare cu glas plin, respectuos, şi conduse procesiunea afară din cimitir, ţinîndu-şi pălăria *topi* (echivalentul estic al jobenului) în dreptul stomacului. Flory mai întîrzie lîngă poartă în speranţa că Elizabeth îi va vorbi, dar ea trecu pe lîngă el fără ca măcar să-l privească. Îl evitaseră cu toţii în această dimineaţă. Era în dizgraţie; omorul făcuse ca lipsa lui de loialitate din seara precedentă să pară şi mai oribilă. Ellis îl luase pe Westfield de braţ şi împreună se opriră lîngă mormînt, scoţîndu-şi tabacherele. Flory le auzea vocile cu intonaţii argotice răzbătînd pe deasupra mormîntului deschis.

— Dumnezeule, Westfield, cînd mă gîndesc la puşlamaua asta, sărmanul, cum zace acolo jos, vai, Doamne, cum îmi mai fierbe sîngele! N-am putut să dorm toată noaptea, atît am fost de furios!

— Al naibii de tot, recunosc. Stai liniştit, promit c-or să fie nişte spînzuraţi pentru crima asta. Două cadavre pentru unul, în cel mai bun caz.

— Două! Ar trebui cincizeci! Trebuie să răscolim şi-n cer şi-n iad ca să-i spînzurăm pe indivizii ăştia. Le-ai aflat numele?

— Da, aproape. Toţi proştii din district ştiu cine a făcut-o. Întotdeauna se ştie cine e făptaşul în asemenea cazuri. Singura problemă e să-i faci pe nemernicii de săteni să vorbească.

— Pentru Dumnezeu, fă-i să vorbească de data asta. Dă-o-n-colo de lege. Trosneşte-i pînă vorbesc. Torturează-i – orice. Dacă vrei să mituieşti nişte martori, sînt gata cu vreo două sute de parale.

Westfield oftă.

— Mă tem că nu pot face chestii de-astea. Aş vrea s-o putem face. Băieţii mei ştiu cum să stoarcă un martor dacă le-o ceri. Îl leagă de-un muşuroi de furnici. Ardei iute. Dar nu mai merge în zilele noastre. Trebuie să respectăm legile noastre prosteşti. Dar nu-ţi face griji, tipii ăia vor atîrna în ştreang. Avem dovezile necesare.

— Bine! Şi după ce-i arestezi, dacă nu eşti sigur c-or să fie condamnaţi, împuşcă-i, la naiba, împuşcă-i! Înscenează o evadare, ori altceva. Orice, numai să nu-i laşi pe ticăloşi

să scape.

— N-o să scape, nu te teme. Ai noştri sînt. În orice caz, vom pune mîna pe cineva. Mai bine să spînzurăm pe cine nu trebuie decît să nu spînzurăm pe nimeni, spuse el, citînd fără să ştie.

— Asta-i. N-o să am somn pînă nu-i văd atîrnînd în ştreang, spuse Ellis în timp ce se îndepărtau de mormînt. Isuse! Să plecăm din soarele ăsta! O să mă topesc de sete!

Se topeau cu toţii, mai mult sau mai puţin, dar nu prea se făcea să se ducă la club să bea imediat după înmormîntare. Europenii se împrăştiară pe la casele lor, în timp ce patru măturători înarmaţi cu lopeţi aruncau pămîntul cenuşiu ca cimentul înapoi în groapă şi îl aranjau într-o movilă grosolană.

După micul dejun, Ellis se îndreptă spre birou, cu bastonul în mînă. Era o arşiţă orbitoare. Făcuse baie şi-şi pusese iar cămaşa şi pantalonii scurţi. Dar acea unică oră în care purtase costumul gros îi pricinuise o îngrozitoare iritare a pielii. Westfield plecase deja cu şalupa, însoţit de un inspector şi o jumătate de duzină de oameni, ca să-i aresteze pe ucigaşi. Îi ordonase lui Verrall să îl însoţească – nu că ar fi avut nevoie de Verrall, dar, aşa cum se exprima Westfield, tînărului găgăuţă îi prindea bine să aibă un pic de lucru.

Ellis scutura din umeri – iritaţia era aproape insuportabilă. Mînia îi mocnea în trup ca un suc amar. Meditase toată noaptea asupra celor întîmplate. Uciseseră un alb. Uciseseră UN ALB, indigeni blestemaţi, cîini laşi şi netrebnici! Porcii, porcii, cum ar merita să fie făcuţi să sufere pentru asta! De ce au făcut afurisitele astea de legi cu mănuşi de catifea? De ce n-am zis nici pîs? Închipuie-ţi numai că s-ar fi întîmplat aşa ceva într-o colonie germană, înainte de război! Halal nemţilor! Ştiau cum să-i trateze pe negri. Represalii! Bice din piele de rinocer! Raiduri asupra satelor, vitele ucise, recoltele arse, decimaţi, zvîrliţi în aer cu puştile.

Ellis se uită direct în oribila cascadă de lumină ce se strecura prin golurile din copaci. Ochii lui mari şi verzui erau trişti. Un birmanez tăcut, între două vîrste, se apropie ţinînd în echilibru un bambus uriaş pe care îl trecea de pe un umăr pe celălalt mormăind ceva cînd trecu prin dreptul lui Ellis. Ellis strînse mai tare bastonul în mînă. De te-ar ataca porcul ăsta! sau să te insulte – orice, numai să ai dreptul să-l loveşti! Dacă javrele astea lipsite de curaj s-ar obrăznici în vreun fel! În loc să se strecoare pe lîngă tine păstrînd limitele legale, astfel încît nu ai niciodată şansa să le plăteşti cu vîrf şi îndesat. Ah, cît despre o adevărată revoltă – proclamată legea marţială fără pic de îndurare! Încîntătoare imagini sîngeroase îi trecură prin minte. Mulţimi de băştinaşi urlînd, în timp ce soldaţii îi măcelăreau. Îi împuşcau, îi doborau din goana cailor care le scoteau maţele cu copitele, le sfîrtecau feţele cu biciul!

Cinci liceeni veneau spre el pe drum. Ellis îi văzu înaintînd, un şir de feţe galbene, maliţioase – feţe nedefinite, înfiorător de netede şi de tinere, zîmbindu-i cu deliberată insolenţă. Aveau de gînd să-l zgîndăre pentru că era alb. Auziseră probabil de omor şi, fiind naţionalişti, ca toţi elevii, priveau această faptă ca pe o victorie. Cînd trecură pe lîngă Ellis, îi rînjiră drept în faţă. Încercau făţiş să-l provoace şi ştiau că legea este de partea lor. Ellis simţi cum i se umflă pieptul. Expresia de pe chipurile lor zeflemitoare, ca un şir de imagini galbene, era înnebunitoare. Se opri brusc.

— Ei! De ce rîdeţi mînzocilor?

Băieţii se întoarseră.

— V-am întrebat de ce naiba rîdeţi?

Unul dintre băieţi îi răspunse insolent – dar probabil că engleza lui destul de proastă făcea să pară şi mai insolent decît avea intenţia:

— Nu vă priveşte.

Urmă aproximativ o secundă în timpul căreia Ellis nu ştiu ce face. De fapt, în acea secundă se dovedi că azvîrlise din răsputeri bastonul şi acesta aterizase, trosc! izbindu-l pe băiat în ochi. Băiatul se dădu înapoi urlînd şi în acelaşi moment ceilalţi patru se repeziră asupra lui Ellis. Dar acesta era prea puternic pentru ei. Îi azvîrli în lături şi sări înapoi, lovind cu atîta furie cu bastonul încît nici unul nu îndrăzni să se apropie.

— Nu vă apropiaţi, ticăloşilor! Feriţi-vă ori, vă jur, mai fac încă unul zob!

Deşi erau patru contra unuia, Ellis era atît de înfricoşător încît se retraseră speriaţi. Băiatul rănit căzuse în genunchi acoperindu-şi faţa cu braţele şi ţipa: „Am orbit! Sînt orb! Sînt orb!“. Pe neaşteptate, ceilalţi patru se întoarseră şi dădură fuga la o grămadă de bucăţi de laterită folosite pentru repararea drumului şi care se afla la douăzeci de metri mai încolo. Unul din funcţionarii lui Ellis apăruse pe verandă şi ţopăia agitat de colo-colo.

— Urcaţi, domnule, urcaţi imediat! Or să vă omoare!

Ellis dispreţuia fuga, dar se îndreptă spre treptele verandei. O bucată de laterită pluti prin aer şi se izbi de unul din stîlpi determinîndu-l pe funcţionar să se adăpostească înăuntru. Dar Ellis, care ajunsese pe verandă, se întoarse cu faţa spre băieţii aflaţi dedesubt, ducînd fiecare un braţ de pietre. Ellis chicotea de încîntare.

— Negrişori blestemaţi şi murdari! le strigă. Aţi avut o surpriză de data asta, nu-i aşa? Hai, urcaţi pe verandă şi luptaţi-vă cu mine, toţi patru! Nu îndrăzniţi. Patru la unu şi nu aveţi curaj să mă înfruntaţi! Vă credeţi bărbaţi? Şobolani nemernici şi soioşi!

Izbucni în birmaneză şi-i făcu pui de scroafă incestuoasă. Între timp, ei îl bombardau cu bucăţi de laterită, dar braţele le erau lipsite de vlagă şi aruncau prosteşte. Ellis se ferea şi, la fiecare piatră care nu îl nimerea, rîdea triumfător. Deodată se auziră strigăte

din susul drumului, căci larma ajunsese pînă la sediul poliţiei şi cîţiva poliţişti ieşiră să vadă ce se întîmpla. Băieţilor li se făcu frică şi o luară la fugă mîncînd pămîntul, lăsîndu-l pe Ellis învingător absolut.

Încăierarea îi mersese la inimă lui Ellis, dar de îndată ce totul se sfîrşi, fu cuprins de o furie cumplită. Îi scrise o notă energică domnului Macgregor, spunîndu-i că fusese atacat cu turbare şi cerea să fie răzbunat. Doi funcţionari care asistaseră la scenă şi un *chaprasi*[44] fură trimişi la biroul domnului Macgregor ca să coroboreze povestea. Minţiră într-un perfect unison: „Băieţii l-au atacat pe domnul Ellis fără să fie provocaţi, el s-a apărat“ etc. Ca să fim drepţi cu Ellis, el probabil chiar credea că aceasta este versiunea adevărată a întîmplării. Tulburat, domnul Macgregor ordonă poliţiştilor să-i găsească pe cei patru băieţi şi să-i interogheze. Băieţii, însă, se aşteptaseră la asta şi se dăduseră la fund; poliţia căută toată ziua în bazar fără să-i găsească. Seara, băiatul rănit fu dus la un doctor birmanez care, aplicîndu-i pe ochiul stîng un decoct otrăvitor din frunze zdrobite, reuşi să-l orbească.

Seara, europenii se întîlniră ca de obicei la club, cu excepţia lui Westfield şi a lui Verrall, care nu se întorseseră încă. Erau cu toţii prost dispuşi. Venit după omor, atacul neprovocat asupra lui Ellis (căci aceasta era versiunea acceptată) îi speriase şi îi înfuriase în aceeaşi măsură. Doamna Lackersteen trăncănea neîncetat pe tema „Vom fi omorîţi în paturile noastre“. Ca să o liniştească, domnul Macgregor îi spusese că întotdeauna în caz de răzmeriţă doamnele europene erau încuiate în interiorul închisorii pînă ce se termina totul; dar ea nu păru prea consolată. Ellis fu agresiv cu Flory, iar Elizabeth aproape că nu-i răspunse la salut. Flory venise la club în nebunesca speranţă că se vor împăca, dar purtarea ei îl lăsă atît de nefericit încît cea mai mare parte a serii stătu ascuns în bibliotecă. Abia pe la opt, după ce băuseră cu toţii cîteva pahare, atmosfera deveni ceva mai prietenoasă şi Ellis spuse:

— Ce-aţi zice să trimitem nişte servitori pe la casele noastre, să ne aducă aici cina? Am putea să facem şi cîteva partide de bridge. Mai bine decît să umblăm ca somnambulii pe-acasă.

Doamna Lackersteen, căreia îi era groază să se ducă acasă, susţinu bucuroasă propunerea. Europenii cinau uneori la club, cînd voiau să întîrzie acolo. Trimiseră doi servitori dar, cînd li se spuse ce li se cerea, aceştia izbucniră pe loc în lacrimi. Se dovedi că erau convinşi că dacă urcau dealul se vor întîlni cu stafia lui Maxwell. În locul lor, fu trimis grădinarul. Cînd omul ieşi, Flory observă că era iarăşi o noapte cu lună plină: trecuseră exact patru săptămîni din acea seară, nespus de îndepărtată acum, cînd o sărutase pe Elizabeth, sub migdal.

Tocmai se aşezaseră la masa de bridge, iar doamna Lackersteen îşi revenise dintr-o

adevărată criză de nervi, cînd se auzi o bubuitură puternică pe acoperiş. Tresăriră cu toţii şi priviră în sus.

— A căzut o nucă de cocos! spuse domnul Macgregor.

— Nu-i nici un cocos aici, spuse Ellis.

În clipa următoare se petrecură concomitent o mulţime de lucruri. Se auzi încă o dată bum! şi mai puternic; una din lămpile de petrol se desprinse din agăţătoare şi se zdrobi de podea, aproape lovindu-l pe domnul Lackersteen care sări în lături, scoţînd un soi de schelălăit; doamna Lackersteen începu să ţipe, iar majordomul dădu buzna în încăpere, cu capul gol şi cu faţa de culoarea cafelei de proastă calitate.

— Sir, sir! Oameni răi vin! Or să ne omoare pe toţi, sir!

— Ce? Oameni răi? Ce vrei să spui?

— Sir, toţi sătenii sînt afară! Bîte mari şi *dah*-uri în mînă, şi toţi umblă de colo-colo! Or să taie gîtul stăpînului, sir!

Doamna Lackersteen căzu din nou pe scaun, făcea atîta larmă cu ţipetele ei încît înăbuşea vocea majordomului.

— Ah, taci! se răsti Ellis, năpustindu-se asupra ei. Ascultaţi cu toţii! Ascultaţi!

De afară se auzea un zumzet profund, ameninţător, ca mormăitul unui uriaş mînios. Domnul Macgregor, care se ridicase în picioare, se îmbăţoşă auzindu-l şi îşi potrivi bătăios ochelarii pe nas.

— Ce dezordine! Majordom, ridică lampa. Domnişoară Lackersteen, ai grijă de mătuşa dumitale. Vezi dacă este rănită. Ceilalţi, veniţi cu mine!

Se îndreptară cu toţii spre uşa principală pe care cineva, probabil majordomul, o închisese. Un potop de pietricele răpăi pe uşă ca o grindă. Domnul Lackersteen începu să tremure auzind zgomotul şi se retrase în spatele celorlalţi.

— Fir-ar să fie, să zăvorască cineva blestemata aia de uşă! spuse el.

— Nu, nu! spuse domnul Macgregor. Trebuie să ieşim. E fatal dacă nu-i înfruntăm!

Deschise uşa şi apăru vitejeşte în capul scărilor. Pe potecă se aflau vreo douăzeci de birmanezi ţinînd în mînă beţe ori *dah*-uri. Dincolo de gard, întinzîndu-se în ambele direcţii pînă departe pe *maidan*, era o mulţime enormă. O mare de oameni, cel puţin două mii, siluete decupate în negru şi alb în lumina lunii; ici şi colo sclipea cîte un *dah* curbat. Ellis se plasase, cu sînge rece, alături de domnul Macgregor, cu mîinile vîrîte în buzunare. Domnul Lackersteen dispăruse.

Domnul Macgregor ridică mîna cerînd tăcere.

— Ce înseamnă asta? strigă el puternic.

Urmară ţipete şi cîteva bucăţi de laterită de mărimea unor mingi de cricket zburară dinspre drum, dar din fericire nu fu lovit nimeni. Unul dintre oamenii de pe potecă se

întoarse şi-şi flutură braţele spre ceilalţi, strigînd că nu trebuie încă să arunce. Apoi păşi în faţă pentru a se adresa europenilor. Era un tip solid şi jovial, de vreo treizeci de ani, cu mustaţă pe oală şi îmbrăcat într-o cămaşă şi un *longyi* pînă la genunchi, ca o fustanelă.

— Ce înseamnă asta? repetă domnul Macgregor.

Omul vorbi zîmbind vesel şi fără prea multă insolenţă.

— Nu avem nimic cu dumneavoastră *min gyi*. Am venit după negustorul de cherestea, Ellis (pronunţa „Ellit“). Băiatul pe care l-a lovit azi-dimineaţă a orbit. Trebuie să ni-l trimiteţi pe Ellis ca să-l pedepsim. Ceilalţi nu veţi păţi nimic.

— Ţine minte chipul individului ăstuia, îi spuse Ellis lui Flory peste umăr. După aia o să-i dăm şapte ani.

Pe moment, Macgregor se făcu roşu la faţă. Mînia îi era atît de mare încît aproape îl sufoca. Cîteva clipe nici nu putu să vorbească, iar cînd o făcu, spuse în englezeşte:

— Cu cine credeţi voi că vorbiţi? În douăzeci de ani n-am mai auzit o asemenea obrăznicie! Plecaţi imediat, dacă nu, chem Poliţia Militară.

— Ar fi mai bine să vă grăbiţi, *min gyi*. Ştim că în tribunalele voastre nu e dreptate pentru noi, aşa că trebuie să îl pedepsim singur pe Ellis. Trimiteţi-ni-l. Altfel, veţi plînge toţi.

Domnul Macgregor făcu un gest furios cu pumnul, ca şi cum ar fi bătut un cui cu ciocanul.

— Pleacă de aici, pui de căţea! strigă el, folosind pentru prima oară după mulţi ani o înjurătură.

Dinspre drum se auzi un muget ca un tunet, urmat de o asemenea ploaie de pietre încît fură loviţi cu toţii, inclusiv birmanezii de pe potecă. O piatră îl nimeri pe domnul Macgregor drept în faţă, aproape doborîndu-l. Europenii se adăpostiră iute înăuntru şi zăvorîră uşa. Ochelarii domnului Macgregor erau zob, iar nasul îi sîngera. Se întorseseră în salon, unde o găsiră pe doamna Lackersteen zvîrcolindu-se ca un şarpe isteric pe un şezlog, pe domnul Lackersteen în picioare, nehotărît, în mijlocul încăperii, cu o sticlă goală în mînă, pe majordom îngenuncheat într-un colţ, făcîndu-şi cruce (era romano-catolic) şi pe servitori plîngînd; singură Elizabeth era calmă, deşi foarte palidă.

— Ce s-a întîmplat? exclamă ea.

— Sîntem în găleată, asta s-a întîmplat! spuse Ellis furios, frecîndu-şi ceafa acolo unde îl izbise o piatră. Dar păstraţi-vă calmul! Nu au curajul să spargă uşile şi să intre aici.

— Chemaţi imediat poliţia! spuse domnul Macgregor înfundat, ştergîndu-şi nasul cu batista.

— Nu putem! Spuse Ellis. Am cercetat în timp ce le vorbeai. Ne-au izolat, putrezi-le-ar sufletele lor blestemate! Imposibil ca cineva să ajungă la poliţişti. Curtea lui Veraswami e plină de oameni.

— Atunci trebuie să aşteptăm. Cu siguranţă, vor pleca din proprie iniţiativă. Calmează-te, scumpă doamnă Lackersteen, te rog, calmează-te. Pericolul e foarte mic.

După cum se auzea, nu părea chiar mic. Larma nu cunoştea momente de acalmie, iar birmanezii curgeau cu sutele parcă pe terenul împrejmuit. Zgomotul devenea brusc atît de intens încît nimeni nu se mai putea face auzit decît strigînd. Toate ferestrele salonului fuseseră închise, iar obloanele interioare din zinc perforat, folosite numai pentru a împiedica insectele să intre, fuseseră trase şi zăvorîte. Se auziră zgomote de sticlă sfărîmată cînd fură sparte geamurile şi apoi bubuiturile neîncetate ale pietrelor ce veneau din toate părţile zguduind pereţii subţiri din lemn, parcă despicîndu-i. Ellis deschise un oblon şi zvîrli cu răutate o sticlă în mulţime, dar o duzină de pietre pătrunse fulgerător înăuntru şi el trebui să închidă repede oblonul. Se părea că în afară de aruncatul pietrelor, de ţipete şi de izbituri în pereţi, birmanezii nu aveau alt plan, dar volumul zgomotului era descurajant. La început, europenii fură aproape năuciţi. Nici unul nu se gîndi să-l învinovăţească pe Ellis, singura cauză a acestei întîmplări; pericolul comun părea să-i apropie şi mai mult, pentru moment. Domnul Macgregor, aproape orb fără ochelari, stătea buimac în mijlocul încăperii, întinzîndu-şi mîna dreaptă spre doamna Lackersteen ca să o mîngîie, în timp ce un *chokra* i se agăţa plîngînd pe piciorul stîng. Domnul Lackersteen dispăruse din nou. Ellis păşea furios de colo pînă colo, ameninţînd cu pumnul în direcţia locului de încartiruire a trupelor de poliţie.

— Unde sînt poliţiştii, căcănarii aia laşi? strigă el, fără să ţină seama de femei. De ce nu apar? Dumnezeule, n-o să mai avem o şansă ca asta nici într-o sută de ani! Dacă am avea măcar zece puşti aici, cum i-am mai potoli pe ticăloşii ăştia!

— Vor veni imediat! îi răspunse strigînd domnul Macgregor. O să le ia cîteva minute ca să pătrundă prin mulţime.

— Dar de ce nu folosesc puştiule, puii de căţea? Dacă ar deschide focul, i-ar măcelări în grămezi. Ah, Doamne, să pierzi o şansă ca asta!

O piatră sparse unul din obloanele din zinc, prin spărtură pătrunse încă o piatră, se izbi de un tablou, ricoşă, o răni pe Elizabeth la cot şi în cele din urmă ateriză pe masă. De afară se auzi un urlet de triumf şi apoi o succesiune de răpăieli înfricoşătoare pe acoperiş. Cîţiva copii se căţăraseră în copaci şi se distrau de minune dîndu-şi drumul pe acoperiş, aşezaţi pe fund. Doamna Lackersteen întrecu toate eforturile anterioare scoţînd un răcnet ce acoperi cu uşurinţă larma de afară.

— Închideţi-i gura baborniţei ăleia! strigă Ellis. Parcă-i un porc la tăiere. Trebuie să facem ceva. Flory, Macgregor, haideţi, gîndiţi-vă la o ieşire din încurcătura asta!

Elizabeth îşi pierduse brusc calmul şi începu să plîngă. O durea acolo unde o lovise piatra.

Spre uimirea lui, Flory se trezi cu ea agăţată strîns de braţ. Chiar şi într-un moment ca acesta, gestul îi tulbura inima. Privise toată scena aproape cu detaşare, ameţit de zgomot, e drept, dar nu prea speriat. Îi fusese întotdeauna greu să creadă că orientalii pot fi într-adevăr periculoşi. Abia cînd simţi pe braţ mîna lui Elizabeth înţelesese cît de serioasă era situaţia.

— Ah, domnule Flory, te rog, gîndeşte-te la ceva! Poţi, poţi! Orice, numai să nu-i lăsăm pe oamenii ăia oribili să pătrundă aici!

— Dacă ar putea cineva să ajungă pînă la cartierul poliţiei! gemu Macgregor. Un funcţionar britanic să-i conducă! În cel mai rău caz, trebuie să încerc să mă duc eu însumi.

— Nu fii nebun! Nu te alegi cu altceva decît cu gîtul tăiat! strigă Ellis. Mă voi duce eu, dacă sînt într-adevăr semne că pătrund înăuntru. Dar, vai, să fii ucis de nişte porci! Tare mă înfurie gîndul ăsta! Şi cînd te gîndeşti că am putea ucide toată mulţimea asta afurisită dacă am putea aduce poliţia!

— Nu s-ar putea merge în lungul rîului? strigă disperat Flory.

— Nici o speranţă! Sînt sute care tîrcolesc pe-acolo. Sîntem izolaţi: birmanezii pe trei laturi şi rîul pe cealaltă!

— Rîul!

Una din acele idei uluitoare, neluate în consideraţie pentru simplul motiv că sînt atît de evidente, scăpără în mintea lui Flory.

— Rîul! Sigur că da! Putem ajunge la cartierul poliţiei uşor ca bună ziua. Nu înţelegeţi?

— Cum?

— Cum, pe rîu. Prin apă! Înotînd!

— A, bravo! strigă Ellis şi îl bătu pe Flory pe umăr.

Elizabeth îl strînse de braţ şi, de bucurie, chiar făcu vreo doi paşi de dans.

— Mă duc eu dacă vreţi! strigă Ellis, dar Flory clătină din cap.

Începuse deja să se descalţe. Era clar că nu aveau timp de pierdut. Birmanezii se comportaseră ca nişte idioţi pînă atunci, dar nu se ştia ce se putea întîmpla dacă reuşeau să dea buzna înăuntru. Majordomul, care îşi depăşise frica iniţială, se pregăti să deschidă fereastra ce dădea spre peluză şi privi într-o parte, afară. Pe peluză dacă erau douăzeci de birmanezi. Lăsaseră nepăzit spatele clubului, presupunînd că rîul tăia orice

posibilitate de retragere.

— Să alergi ca din puşcă peste peluză! strigă Ellis în urechea lui Flory. Cînd or să te vadă, or să se împrăştie.

— Ordonă poliţiştilor să deschidă imediat focul! strigă domnul Macgregor din cealaltă parte. Ai împuternicirea mea.

— Şi spune-le să ţintească jos! Nici un foc peste capetele lor. Să-i împuşte astfel încît să-i omoare. În burtă, de preferinţă.

Flory sări jos de pe verandă. La contactul cu solul dur, o durere îi săgetă tălpile. Din şase paşi ajunse pe malul rîului. Aşa cum spusese Ellis, birmanezii dădură o clipă înapoi cînd îl văzură sărind jos. Zvîrliră cîteva pietre după el, dar nu-l urmări nici unul. Îşi închipuiau, desigur, că încerca doar să fugă, iar în lumina clară a lunii îşi dăduseră seama că nu era Ellis. Într-o clipă îşi croise deja drum prin tufişuri şi era în apă.

Se cufundă adînc, iar mîlul dezgustător al rîului îl primi înghiţindu-l pînă la genunchi. Îi trebuiră cîteva secunde ca să se elibereze. Cînd reveni la suprafaţă, o spumă călduţă, asemenea spumei de bere, îi înconjura buzele şi ceva spongios îi pătrunsese în gîtlej şi îl sufoca. Era o rămurică de hiacint acvatic. Reuşi să o scuipe şi constată că fusese deja purtat vreo douăzeci de metri de curentul repede al apei. Birmanezii alergau fără rost dintr-o parte într-alta pe mal ţipînd. Cum avea ochii la nivelul apei, Flory nu putea zări mulţimea ce asedia clubul: dar le auzea urletele profunde, drăceşti, care răsunau chiar mai puternic decît răsunaseră pe mal. Cînd ajunse în dreptul cartierului Poliţiei Militare, malul părea aproape pustiu. Reuşi să se smulgă din curent şi să se menţină la suprafaţă prin mîlul care îi înghiţi şoseta din piciorul stîng. Un pic mai în jos, pe mal, doi bătrîni stăteau lîngă un foc, ascuţind nişte ţăruşi pentru gard, ca şi cum nu ar fi fost nici o răzmeriţă pe o rază de o sută de mile de ei. Flory se tîrî pînă la ţărm, sări peste gard şi alergă cu dificultate peste terenul de paradă, alb în lumina lunii, cu pantalonii atîrnînd îngreuiaţi de apă. Atît cît îşi putea da seama din cauza larmei, tabăra era pustie. În dreapta lui, în boxe, caii lui Verrall se agitau, cuprinşi de panică. Flory ieşi alergînd pe drum şi văzu ce se întîmplase.

Tot corpul de poliţişti, militari şi civili, în total cam o sută cincizeci de oameni, atacaseră gloata din spate, înarmaţi doar cu bastoane. Fuseseră evident înghiţiţi de mulţimea atît de deasă încît părea un imens roi de albine ce se rotea zumzăind. Peste tot se vedeau poliţişti blocaţi fără speranţă în hoardele de birmanezi, bătîndu-se cu furie, dar inutil, prea înghesuiţi pentru ca măcar să-şi poată folosi bastoanele. Grupuri întregi de oameni erau înfăşuraţi ca Laocoon în faldurile *pagri*-urilor desfăcute. Înjurături înfricoşătoare, răcnete în trei-patru limbi, nori de praf şi duhoare sufocantă de transpiraţie şi miros de gălbinare – dar nimeni nu părea să fi fost rănit serios.

Probabil că birmanezii nu-şi folosiseră cuţitele încovoiate de teamă să nu provoace focurile de armă. Flory îşi croi drum prin mulţime şi, asemenea celorlalţi, fu pe dată înghiţit de ea. O mare de trupuri se închise în jurul lui, sufocîndu-l în căldura animalică. Se luptă înaintînd, cuprins de un sentiment aproape ca de vis, atît de absurdă şi ireală era situaţia. Întreaga răzmeriţă fusese de la bun început absurdă, iar lucrul cel mai absurd era că birmanezii, care l-ar fi putut ucide acum, cînd se găsea printre ei, nu ştiau ce să facă. Unii îi aruncară în faţă insulte, îl loviră şi-l călcară pe picioare, alţii chiar încercară să-i facă loc, căci era alb. Nu era sigur dacă lupta să-şi apere viaţa ori pur şi simplu îşi croia drum prin mulţime. Mult timp fu strivit, neputincios, cu braţele imobilizate pe lîngă trup, apoi se trezi bătîndu-se cu un birmanez îndesat, mult mai puternic decît el, apoi o duzină de oameni se rostogoliră peste el ca un val şi-l afundară mai adînc în inima mulţimii. Brusc, simţi o durere chinuitoare în degetul mare al piciorului drept: îl călcase cineva încălţat cu cizme. Era *subahdar*-ul din Poliţia Militară, un *rajput* foarte gras, cu mustaţă, care îşi pierduse *pagri*-ul. Ţinea un birmanez de gît, încercînd să-i facă faţa chisăliţă, în timp ce sudoarea îi şiroia de pe craniul gol şi chel. Flory îşi azvîrli braţul în jurul gîtului *subahdar*-ului şi reuşi să-l desprindă de adversarul lui, apoi îi strigă în ureche. Cunoştinţele de limba urdu îl părăsiseră, aşa că urlă în birmană:

— De ce nu aţi deschis focul?

Mult timp nu reuşi să audă răspunsul. Apoi îl prinse din zbor.

— *Hulem ne aya*. N-am primit ordin!

— Idiotule!

În acest moment, un alt pîlc de oameni veni asupra lor şi un minut-două fură ţintuiţi pe loc, aproape incapabili să se mişte. Flory înţelese că *subahdar*-ul are un fluier în buzunar şi că încearcă să ajungă la el. În cele din urmă, reuşi să-l ia şi scoase cîteva fluierături ascuţite, dar nu era nici o speranţă ca oamenii să se poată regrupa pînă nu ajungeau într-un spaţiu liber. Le trebuia un efort considerabil ca să se elibereze din mulţime – era ca şi cum ai traversa o mare vîscoasă, cufundat pînă la gît. Erau momente cînd Flory îşi simţea membrele atît de vlăguite încît rămînea pasiv, lăsînd mulţimea să-l susţină şi chiar să-l poarte înapoi. În cele din urmă, mai mult datorită învolburării fireşti a gloatei decît prin efort propriu, se trezi aruncat într-un spaţiu liber. *Subahdar*-ul ieşise şi el, ca şi alţi zece-cincisprezece *cipoi* şi un inspector de poliţie birmanez. Cei mai mulţi *cipoi* se prăbuşiseră într-o rînă, doborîţi de oboseală şi şchiopătînd, călcaţi pe picioare.

— Hai, ridicaţi-vă! Fugiţi pînă la tabără! Aduceţi fiecare cîteva puşti şi muniţie.

Era prea copleşit ca să mai vorbească în birmaneză, dar oamenii înţeleseseră şi

porniră cu pas greoi către tabără. Flory îi urmă pentru a se îndepărta de mulţime înainte ca aceasta să se întoarcă din nou împotrivă-i. Cînd ajunse la poartă, *cipoi*-i se întorceau cu puştile, pregătindu-se deja să deschidă focul.

— *Sahib* va da ordinul! gîfîi *subahdar*-ul.

— Hei, tu! strigă Flory către inspector. Vorbeşti hindustani?

— Da, domnule.

— Atunci, spune-le să tragă în sus, peste capetele oamenilor. Şi, mai ales, să tragă toţi odată. Fă-i să înţeleagă bine asta.

Inspectorul cel gras, care vorbea hindustani chiar mai prost decît Flory, explică ce voia, mai ales sărind în sus şi în jos şi gesticulînd. *Cipoi*-i îşi ridicară armele, se auzi ca un muget şi apoi un ecou rostogolindu-se dinspre dealuri. O clipă, Flory crezu că nu ţinuseră cont de ordinul lui, căci aproape toţi cei aflaţi în preajma lor căzuseră ca o brazdă de fîn cosit. Dar oamenii se aruncaseră pur şi simplu la pămînt, cuprinşi de panică. *Cipoi*-i sloboziră un al doilea foc, dar nu mai era necesar. Mulţimea începu pe dată să vălurească spre exteriorul clubului, ca un rîu ce îşi schimbă cursul. Veniră revărsîndu-se pe drum, văzură oamenii înarmaţi care le barau drumul şi încercară să se întoarcă, aşa că urmă o nouă încăierare între cei din faţă şi cei din spate; în cele din urmă întreaga mulţime se deplasă spre exterior şi începu să urce încet pe *maidan*. Flory şi *cipoi*-i o apucară încet spre club, pe urmele mulţimii ce bătea în retragere. Poliţiştii care fuseseră înghiţiţi de mulţime se răzleţeau înapoindu-se cîte unul, cîte doi. Îşi pierduseră turbanele, moletierele se tîrau cîţiva metri în urma lor dar, în afară de nişte julituri, nu aveau nimic grav. Poliţiştii civili tîrau între ei cîţiva prizonieri. Cînd ajunseră pe terenul îngrădit al clubului, birmanezii încă se mai scurgeau în afară, un şir nesfîrşit de bărbaţi tineri sărind graţios printr-o spărtură în gardul viu, ca un cîrd de gazele. Flory avu impresia că se face brusc foarte întuneric. O siluetă îmbrăcată în alb se smulse din ultimele rînduri ale mulţimii şi căzu fără vlagă în braţele lui. Era doctorul Veraswami, cu cravata smulsă dar, în mod miraculos, cu ochelarii intacţi.

— Doctore!

— Ah, prietene! Ah, cît sînt de epuizat! Istovit!

— Ce faci aici? Ai fost în mijlocul mulţimii?

— Am încercat să-i reţin, prietene. Fără nici o speranţă, pînă ai venit dumneata. Dar sper ca măcar unul să poarte urmele ăsstuia!

Îşi ridică pumnul mic, pentru ca Flory să-i poată vedea degetele rănite. Dar de acum era desigur foarte întuneric. În aceeaşi clipă Flory auzi o voce nazală în spatele lui.

— Aşadar, domnule Flory, s-a terminat totul! Doar o furtună într-un pahar cu apă, ca de obicei. Noi doi împreună am fost cam prea mult pentru ei – ha, ha!

Era U Po Kyin. Venise spre ei cu un aer marţial, purtînd un baston uriaş şi revolverul la centură. Era îmbrăcat cu un négligé studiat – bluză de corp şi pantaloni Shan – pentru a da impresia că ieşise în fugă din casă după agitaţie. Stătuse în expectativă pînă ce pericolul aproape dispăruse, iar acum ieşea degrabă în faţă să înhaţe ceva din recunoştinţa cuvenită.

— Frumoasă treabă, sir! spuse el plin de entuziasm. Ia priviţi-i cum urcă dealul. Cum i-am mai pus noi pe fugă!

— Noi! pufăi doctorul indignat.

— A, dragă doctore! Nu am observat că eşti aici. E posibil să fi participat şi dumneata la luptă? Dumneata să-ţi rişti viaţa atît de preţioasă! Cine ar fi crezut aşa ceva?

— Nu te-ai prea grăbit să ajungi aici! spuse Flory furios.

— Ei, domnule, e suficient că i-am risipit. Deşi, adăugă el cu o notă de satisfacţie, căci observase tonul lui Flory, se îndreaptă spre casele europenilor, după cum vedeţi. Îmi închipui că le va veni ideea să le jefuiască un pic în drum.

Neruşinarea acestui om era de admirat. Îşi vîrî bastonul uriaş sub braţ şi păşi alături de Flory cu un aer aproape protector, în timp ce doctorul rămăsese în urmă ruşinat în ciuda lui însuşi. Cînd ajunseseră la poarta clubului, se opriră toţi trei. Se făcuse întuneric beznă, iar luna dispăruse. Jos, deasupra capului, abia văzuţi, nori negri se revărsau spre est ca o haită de cîini. Un vînt aproape rece bătea în josul dealului, măturînd nori de praf şi vapori plini de apă. Brusc se simţi un miros intens de umezeală. Vîntul se înteţi, copacii foşniră, apoi începură să se izbească puternic unul de altul şi migdalul uriaş de lîngă terenul de tenis împrăştie o nebuloasă de flori abia zărite. Cei trei bărbaţi se întoarseră zorind spre un adăpost; orientalii la casele lor, iar Flory la club. Începuse să plouă.

XXIII

A doua zi, oraşul era mai tăcut ca un oraş de catedrale într-o zi de luni. Aşa se întîmplă de obicei după o răscoală. Exceptînd o mînă de prizonieri, toţi cei ce ar fi putut avea un amestec în atacul asupra clubului aveau un alibi fără cusur. Grădina clubului arăta de parcă o întreagă cireadă de bizoni alergase pe-acolo cuprinsă de streche, dar casele nu fusese jefuite, iar printre europeni nu se înregistraseră noi victime, exceptînd faptul că după ce totul se încheiase, domnul Lackersteen fusese găsit beat criţă sub

masa de biliard, unde se retrăsese cu o sticlă de whisky. Westfield şi Verrall se întorseseră dimineaţa devreme, aducîndu-i sub arest pe ucigaşii lui Maxwell; sau, aducînd cu ei doi oameni care pînă la urmă vor fi spînzuraţi ca ucigaşi ai lui Maxwell. Westfield ascultă veştile despre răscoală trist, dar resemnat. Se întîmplase iar: o răscoală adevărată, iar el nu era acolo s-o înăbuşe! Părea că asta-i soarta lui, să nu omoare niciodată un om. Deprimant, deprimant. Verrall nu comentă decît că fusese „a naibii neobrăzare“ din partea lui Flory, un civil, să dea ordine Poliţiei Militare.

Între timp, ploua aproape întruna. De cum se trezi şi auzi ploaia răpăind pe acoperiş, Flory se îmbrăcă şi ieşi în grabă afară, urmat de Flo. Cînd nu mai putu fi zărit din case, îşi scoase hainele şi lăsă ploaia să-i inunde trupul gol. Fu surprins să constate că era tot acoperit de jurituri şi de vînătăi de pe urma nopţii trecute; dar în trei minute ploaia îi spălase orice urmă de spuzeală. Minunată e puterea lecuitoare a apei de ploaie. Flory merse pînă acasă la doctorul Veraswami; pantofii îi lipăiau în picioare şi, din cînd în cînd, jeturi de apă i se scurgeau de pe borul pălăriei în jos pe ceafă. Cerul era plumburiu şi nenumărate vîrtejuri se urmăreau pe deasupra *maidan*-ului ca nişte escadroane de cavalerie. Treceau birmanezi adăpostiţi sub uriaşe pălării de lemn în ciuda cărora trupurile lor şiroiau de apă asemenea zeilor de bronz din fîntîni. O întreagă reţea de pîrîiaşe spăla pietrele din pămîntul arid al drumului. Cînd Flory ajunse, doctorul tocmai venise acasă şi îşi scutura umbrela udă peste balustrada verandei. Îl salută aferat.

— Urcă, domnule Flory, urcă repede! Ai venit la ţanc. Intenţionam să deschid o sticlă de gin Old Tommy. Urcă şi permite-mi să beau în sănătatea dumitale, salvatorul Kyauktadei!

Vorbiră îndelung. Doctorul era într-o dispoziţie triumfătoare. Se dovedi că ceea ce se întîmplase în ajun îi făcuse dreptate în mod aproape miraculos, înlăturîndu-i temerile. Planurile lui U Po Kyin erau zădărnicite. Doctorul nu mai era la bunul lui plac, ba era chiar invers. Îi explică lui Flory:

— Ştii, prietene, această răscoală, ori, mai degrabă, purtarea dumitale atît de nobilă, a fosst în afara programului lui U Po Kyin. Pornise aşa-zissa răzmeriţă şi avea meritul de a o fi zdrobit şi şi-a făcut socoteala că orice altă izbucnire ar însemna un merit în plus. Am auzit că atunci cînd a aflat de moartea domnului Maxwell bucuria a fosst de-a dreptul… – doctorul îşi frecă degetul mare şi arătătorul – care-i cuvîntul?

— Indecentă?

— Ah, da. Se sspune că a încercat chiar să danseze. Îţi poţi imagina un spectacol atît de dezgustător? Şi a exclamat: „Acum, cel puţin, îmi vor lua răzmeriţa în serios!“. Asta-i consideraţia pe care o are pentru viaţa unui om. Dar acum s-a sfîrşit cu triumful lui. Răscoala l-a dat peste cap în plină carieră.

— Cum?

— Pentru că, înţelegi, cinsstea pentru răsscoală nu-i revine lui, ci dumitale! Şi se ştie că eu ssînt prietenul dumitale. Mă aflu, ca să spun aşa, în umbra gloriei dumitale. Nu eşti dumneata eroul zilei? Nu te-au primit prietenii europeni cu braţele deschise cînd te-ai întors la club aseară?

— Da, trebuie să recunosc că da. A fost o experienţă nouă pentru mine. Doamna Lackersteen mă copleşea. Îmi tot spunea „dragă domnule Flory“. Şi l-a împuns bine pe Ellis. N-a uitat că o făcuse „baborniţă afurisită“ şi că-i spusese să nu mai zbiere ca un porc.

— Ah, domnul Elliss esste uneori exagerat în exprimare. Am observat assta.

— Singurul amănunt neplăcut este că am spus poliţiştilor să tragă în aer în loc să tragă direct în mulţime. Se pare că e împotriva tuturor regulamentelor guvernului. Ellis a fost puţin vexat din cauza asta. „De ce n-ai împuşcat cîţiva din ticăloşii ăia cînd ai avut prilejul?“, mi-a zis. Am subliniat că asta ar fi însemnat să lovesc şi în poliţiştii care erau în mijlocul mulţimii; dar, cum s-a exprimat el, la urma urmei nici ei nu erau altceva decît tot nişte negri. Totuşi, mi s-au iertat toate păcatele. Iar domnul Macgregor a citat ceva în latină, Horaţiu, cred.

O jumătate de oră mai tîrziu, Flory se îndrepta spre club. Îi promisese domnului Macgregor să se întîlnească şi să pună la punct problema primirii doctorului în club. Acum nu va mai fi nici o dificultate. Ceilalţi îi vor ciuguli din palmă pînă ce această răzmeriţă absurdă va fi dată uitării. Ar fi putut să intre în club şi să ţină un discurs în favoarea lui Lenin şi ei l-ar fi înghiţit. Ploaia şiroia plăcut, udîndu-l din cap pînă în picioare şi umplîndu-i nările cu mireasma pămîntului, aproape uitată în amarele luni de secetă. Străbătu grădina distrusă, unde grădinarul, aplecat în timp ce ploaia se împrăştia pe spatele lui gol, netezea pămîntul pentru cîrciumărese. Aproape toate florile fuseseră zdrobite sub tălpi. Elizabeth era acolo, într-o latură a verandei, aproape ca şi cum l-ar fi aşteptat. Flory îşi scoase pălăria, scuturînd apa de pe bor, şi ocoli ca să ajungă la ea.

— Bună dimineaţa! spuse el ridicînd glasul să acopere ploaia care răpăia zgomotos pe acoperişul jos.

— Bună dimineaţa! Ce mai curge! Bombardament, pur şi simplu!

— A, asta nu-i ploaie adevărată. Aşteaptă pînă în iulie. Tot Golful Bengal se va revărsa în rafale peste noi.

Parcă de cîte ori se întîlneau trebuia să vorbească despre vreme. Totuşi, chipul ei exprima ceva foarte diferit de cuvintele banale. Comportarea i se schimbase vizibil faţă de seara trecută. El îşi făcu un pic de curaj.

— Ce-ţi face cotul?

Ea îi întinse braţul şi îl lăsă să i-l apuce. Avea un aer blînd, aproape supus. Flory înţelesese că isprava din noaptea trecută îl transformase într-un soi de erou în ochii ei. Nu avea de unde să ştie cît de mic fusese în realitate pericolul şi îi ierta totul, chiar şi pe Ma Hla May, pentru că dovedise curaj în momentul potrivit. Se repetau întîmplările cu bivolul şi cu leopardul. Inima lui Flory prinse să bată cu putere. Îşi lăsă mîna să alunece pe braţul ei şi îi prinse degetele într-ale lui.

— Elizabeth…

— Dacă ne vede cineva! spuse ea şi îşi retrase mîna, dar fără supărare.

— Elizabeth vreau să-ţi spun ceva. Îţi aminteşti de scrisoare pe care ţi-am trimis-o din junglă după… acum cîteva săptămîni?

— Da.

— Îţi aminteşti ce spuneam în ea?

— Da. Regret că nu ţi-am răspuns. Dar…

— Nu mă puteam aştepta să îmi răspunzi atunci. Voiam doar să îţi amintesc de cele ce îţi scrisesem.

În scrisoare, desigur, nu-i spunea altceva decît că o iubeşte, şi încă destul de timid, că o va iubi mereu, indiferent de ce se întîmplă. Stăteau faţă în faţă, foarte aproape unul de celălalt. Dintr-un impuls – şi totul se petrecu atît de rapid încît după aceea cu greu îi veni să creadă că se întîmplase vreodată – o luă în braţe şi-o trase spre el. O clipă, ea se supuse şi îl lăsă să îi ridice faţa şi s-o sărute; apoi se retrase brusc şi scutură din cap. Poate îi era teamă să nu-i vadă cineva, poate pentru că mustaţa lui era atît de udă de ploaie. Fără să mai spună nimic, se smulse din braţele lui şi intră alergînd în club. Avea aşternută pe chip o expresie de suferinţă şi remuşcare; dar nu părea supărată.

El o urmă, mult mai puţin grăbit, şi înăuntru dădu de domnul Macgregor, aflat într-o dispoziţie foarte bună. De cum îl zări pe Flory trîmbiţă jovial: „Aha! Vine eroul cuceritor!“, şi apoi, pe un ton mai serios, îl felicită din nou. Flory profită de ocazie şi spuse cîteva cuvinte în favoarea doctorului. Făcu un tablou grăitor al eroismului doctorului în timpul răscoalei.

— Era chiar în mijlocul mulţimii, luptîndu-se ca un tigru.

Nu exagera prea mult, căci fără îndoială doctorul îşi riscase viaţa. Domnul Macgregor fu impresionat ca şi ceilalţi de altfel, cînd auziră asta. Mărturia unui singur european poate face întotdeauna mai mult bine unui oriental decît mărturia a o mie de conaţionali; iar în acest moment, părerea lui Flory avea greutate. Practic, bunul renume al doctorului fu refăcut. Alegerea sa ca membru al clubului putea fi considerată ca asigurată.

Totuşi, nu se căzu definitiv de acord asupra acestui lucru, căci Flory trebuia să se întoarcă în tabără. Plecă chiar în acea seară, mergînd noaptea. Înainte de plecare nu o mai văzu pe Elizabeth. Acum nu mai era nici un pericol să călătoreşti prin junglă, căci se pusese evident capăt răzmeriţei inutile. După începerea ploilor, rareori mai poate fi vorba de răzmeriţe, căci birmanezii sînt prea ocupaţi cu aratul şi, oricum, cîmpurile mocirloase nu pot fi străbătute de grupuri mari de oameni. Flory urma să se întoarcă la Kyauktada peste zece zile, cînd venea preotul în obişnuita-i vizită din şase în şase săptămîni. Adevărul era că nu prea voia să fie în Kyauktada atîta timp cît acolo se aflau Elizabeth şi Verrall. Şi totuşi, ciudat, dar toată amărăciunea, toată acea invidie dezgustătoare, servilă, care îl chinuise înainte era dusă acum, cînd ştia că ea îl iertase. Acum numai Verrall mai stătea între ei. Dar chiar şi gîndul la ea în braţele lui Verrall cu greu îl putea mişca, pentru că ştia că în cel mai rău caz povestea trebuia să aibă un sfîrşit. Era foarte clar, Verrall nu se va căsători niciodată cu Elizabeth; tineri de teapa lui Verrall nu se căsătoresc cu fete fără nici un ban întîlnite întîmplător în baze obscure din India. Se amuza doar cu ea. În cele din urmă o va părăsi, iar ea se va întoarce la el, la Flory. Era de ajuns, era mult mai bine decît sperase el. Dragostea adevărată are în ea o umilinţă care, într-un fel, o face respingătoare.

U Po Kyin era furios la culme. Nenorocita aia de răzmeriţă îl luase pe nepregătite, în măsura în care ceva îl lua vreodată pe nepregătite. Era ca o mînă de pietriş azvîrlit în maşinăria planurilor lui. Fusese nevoit să ia de la început povestea cu denigrarea doctorului. Începu cu o asemenea avalanşă de anonime că Hla Pa trebui să lipsească două zile de la birou (de această dată sub pretextul unei bronşite) ca să le scrie. Doctorul era acuzat de toate crimele. De la homosexualitate pînă la furtul de mărci poştale emise de guvern. Gardianul care îl lăsase pe Nga Swe O să evadeze ajunsese acum la proces. Fu achitat în mod triumfal: U Po Kyin cheltuise două sute de rupii pentru mituirea martorilor. Urmă altă ploaie de scrisori, adresate domnului Macgregor, în care se dovedea cu detalii că doctorul Veraswami, adevăratul autor al evadării, încercase să dea vina pe un subaltern lipsit de apărare. Cu toate acestea, rezultatele erau dezamăgitoare. Scrisoarea confidenţială, scrisă de domnul Macgregor Comisarului şi în care îi relata răscoala, fusese deschisă cu ajutorul aburilor, iar tonul ei era atît de alarmant – domnul Macgregor vorbea despre doctor spunînd că „se comportase merituos“ în noaptea răscoalei – încît U Po Kyin convocă un consiliu de război.

— A sosit momentul pentru o mişcare îndrăzneaţă, le spuse el celor care se adunaseră într-un conclav pe veranda din faţă, înainte de micul dejun.

Erau acolo Ma Kin, ca şi Ba Sein şi Hla Pe – acesta din urmă, un băiat de optsprezece ani cu faţa strălucitoare şi comportarea unuia care va avea, cu siguranţă, succes în

viaţă.

— Ne izbim de un zid, continuă U Po Kyin, şi acest zid este Flory. Cine şi-ar fi închipuit că laşul ăsta mizerabil va rămîne alături de prietenul lui? Oricum, asta e. Atîta timp cît Veraswami are sprijinul lui, noi rămînem neputincioşi.

— Am vorbit cu majordomul de la club, sir, spuse Ba Sein. Zice că domnul Ellis şi domnul Westfield tot nu vor ca doctorul să fie ales membru. Nu credeţi că se vor certa din nou cu Flory de îndată ce povestea asta cu răscoala va fi uitată?

— Sigur că se vor certa, se ceartă tot timpul. Dar pînă atunci, răul e făcut. Închipuiţi-vă numai că omul acela va fi ales! Cred că aş muri de furie, dacă s-ar întîmpla aşa ceva. Nu, ne-a mai rămas o singură mişcare de făcut! Trebuie să lovim chiar în Flory.

— În Flory, sir! Dar este alb!

— Şi ce-mi pasă mie? Am mai distrus şi alţi albi pînă acum. O dată Flory compromis, doctorul e terminat. Şi va fi compromis! Îl voi face de ruşine aşa încît să nu mai îndrăznească niciodată să-şi arate chipul la club!

— Dar, sir! Un alb! Ce acuzaţie îi putem aduce? Cine ar crede ceva împotriva unui alb?

— Nu ai pic de strategie, Ko Ba Sein. Nu acuzi un alb; trebuie să-l prinzi asupra faptului. Compromitere publică, *in flagrante delicto*. Voi şti cum să acţionez. Tăceţi cît mă gîndesc.

Urmă o pauză. U Po Kyin rămase în picioare privind ploaia, cu mîinile micuţe la spate, sprijinindu-se pe platoul natural al posteriorului său. Ceilalţi trei îl priveau din capul verandei, aproape înfricoşaţi de aceste vorbe ce prevesteau atacul asupra unui alb şi aşteptînd o lovitură de maestru pe potriva unei situaţii care îi depăşea. Scena avea ceva dintr-un cunoscut tablou (al lui Maissonier?) înfăţişîndu-l pe Napoleon la Moscova; studiind atent hărţile, în timp ce mareşalii săi aşteaptă în tăcere, cu tricornul în mînă. Dar, desigur, U Po Kyin era mai pe măsura situaţiei decît Napoleon. Planul său fu gata în două minute. Cînd se întoarse, faţa lui imensă era scăldată de o nemărginită bucurie. Doctorul greşise cînd îl descrisese pe U Po Kyin gata să danseze; silueta lui U Po Kyin nu era făcută pentru dans; dar, dacă ar fi fost, în acest moment ar fi dansat. Se aplecă spre Ba Sein şi îi şopti la ureche timp de cîteva secunde.

— Asta e mişcarea corectă, nu? conchise el.

Un rînjet larg şi neîncrezător se răspîndi involuntar pe chipul lui Ba Sein.

— Cincizeci de rupii ar trebui să acopere toate cheltuielile, adăugă radios U Po Kyin.

Planul fu dezvăluit în amănunţime. Şi cînd ceilalţi îl înţeleseră, izbucniră cu toţii în hohote nestăpînite de rîs, chiar şi Ba Sein care rîdea rareori, pînă şi Ma Kin, care îl dezaproba în străfundul sufletului ei. Planul era într-adevăr prea bun ca să-i reziştI. Era

genial.

Şi în tot acest timp ploua, ploua neîncetat. Plouă întruna timp de treizeci şi opt de ore, încetinind uneori pînă la ritmul ploilor din Anglia, alteori revărsîndu-se în cascade, încît părea că de-acum tot oceanul trebuie să fi fost absorbit de nori. După cîteva ore, răpăiala de pe acoperiş devenise înnebunitoare. În pauzele dintre averse, soarele strălucea cu înverşunarea obişnuită, noroiul începea să crape şi să aburească şi pete de spuzeală îţi înfloreau pe tot trupul. Hoarde de gîndaci zburători ieşiseră din coconi de îndată ce pornise ploaia; era o adevărată invazie de creaturi scîrboase, cunoscute cu numele de gîndaci mirositori ce năvăleau în toate casele într-un număr incredibil, se aşezau pe mese şi făceau mîncarea necomestibilă. Verrall şi Elizabeth continuau să călărească în serile cînd ploaia nu era prea puternică. Pentru Verrall, orice vreme era la fel, dar nu-i plăcea să-şi vadă caii mînjiţi cu noroi. Trecu aşa aproape o săptămînă. Nimic nu se schimbase între ei. Nu erau nici mai intimi, nici mai puţin intimi ca înainte. Cererea în căsătorie, aşteptată în secret, nu fusese încă formulată. Apoi se întîmplă ceva alarmant. Prin intermediul domnului Macgregor, la club se strecură vestea că Verrall părăsea oraşul; Poliţia Militară avea să rămînă în Kyauktada, dar urma să vină un alt ofiţer în locul lui Verrall. Nimeni nu ştia cu siguranţă cînd anume. Elizabeth se afla într-o stare de incertitudine îngrozitoare. Fără îndoială, dacă pleca, trebuia ca în curînd să spună ceva hotărît! Nu putea să-l chestioneze; nici măcar nu îndrăzni să îl întrebe dacă pleca într-adevăr. Nu-i rămînea altceva decît să aştepte ca el să vorbească. Dar el nu spuse nimic. Apoi, într-o seară, fără a fi prevenit pe cineva în prealabil, nu apăru la club. Şi trecură două zile întregi fără ca Elizabeth să îl vadă.

Era înfiorător, dar nu se putea face nimic. Verrall şi Elizabeth fuseseră nedespărţiţi timp de cîteva săptămîni şi cu toate acestea erau, într-un fel, aproape străini. Verrall se ţinuse atît de departe de ei toţi, nici măcar nu văzuse interiorul casei lui Lackersteen. Nu îl cunoşteau suficient de bine ca să-l caute la bungalou ori să-i scrie şi nici nu reapăru pe *maidan* la obişnuita trecere în revistă a trupelor. Nu era nimic de făcut, decît să aştepte pînă ce el va binevoi să-şi facă din nou apariţia. Dar, cînd va apărea, îi va cere oare să se mărite cu el? Sigur, sigur că da! Atît Elizabeth cît şi mătuşa ei (deşi nici una nu deschisese vorba despre asta) o luaseră ca pe o certitudine că el trebuia să o ceară în căsătorie. Elizabeth aştepta următoarea lor întîlnire cu o speranţă aproape dureroasă. Fă, Doamne, să mai aibă cel puţin o săptămînă pînă ce pleacă! Dacă mai călăresc împreună încă de patru ori, de trei ori... chiar şi numai de două ori, totul ar putea fi bine. Te rog, Doamne, să se întoarcă la ea cît mai repede! Era de neconceput ca atunci cînd s-ar întoarce ar fi doar pentru a spune la revedere! Cele două femei se duceau la club în fiecare seară şi stăteau acolo pînă noaptea tîrziu, trăgînd cu urechea să audă

paşii lui Verrall; dar el nu mai apăru. Ellis, care înţelegea perfect situaţia, o privea pe Elizabeth amuzîndu-se maliţios. Dar cel mai rău era că domnul Lackersteen o sîcîia pe Elizabeth neîncetat. Devenise foarte cutezător. O pîndea aproape sub privirile servitorilor, o prindea şi începea să o ciupească şi să o pipăie în modul cel mai revoltător. Singura ei apărare era să îl amenințe că va spune totul mătuşii ei; din fericire, era prea nătărău ca să îşi dea seama că Elizabeth nu va îndrăzni niciodată să facă acest lucru.

În cea de a treia dimineaţă, Elizabeth şi mătuşa ei ajunseră la club tocmai la timp ca să scape de o furtună violentă, cu ploaie. Stăteau în salon de cîteva minute cînd auziră pe cineva scuturîndu-şi apa de pe încălţăminte pe culoar. Inima celor două femei tresări, căci putea fi Verrall. Apoi în salon intră un tînăr, descheindu-şi din mers mantaua lungă de ploaie. Era un bărbat îndesat, exuberant şi prostuţ, de vreo douăzeci şi cinci de ani, cu obraji proaspeţi şi grăsulii, părul de culoarea untului, fără pic de frunte şi, după cum se dovedi mai tîrziu, cu un rîs asurzitor.

Doamna Lackersteen scoase un sunet nearticulat, de dezamăgire. Dar tînărul le salută cu o bonomie spontană, fiind una din acele fiinţe ce se găsesc în termeni de intimitate (verbală) cu oricine din prima clipă.

— Bună ziua, bună ziua! spuse el. Intră prinţul din poveste! Sper că nu deranjez? N-am dat buzna într-o adunare de familie, ori mai ştiu eu ce?

— Cîtuşi de puţin! spuse doamna Lackersteen nedumerită.

— Vreau să spun, m-am gîndit să mă-nfiinţez la club să arunc o privire, nu se ştie. Să mă aclimatizez cu marea locală de whisky. Abia am sosit azi-noapte.

— Sînteţi încartiruit aici? întrebă doamna Lackersteen stupefiată, căci nu aşteptau nici un nou-venit.

— Da, cam aşa ceva. Plăcerea-i toată de partea mea.

— Dar n-am auzit... A, desigur! Presupun că sînteţi de la Departamentul Pădurilor! În locul sărmanului domn Maxwell?

— Cum? Departamentul Pădurilor? Doamne fereşte! Sînt noul tip de la Poliţia Militară.

— Ce...?

— Noul tip de la Poliţia Militară. Am preluat de la bătrînul Verrall. A primit ordin să se întoarcă la regimentul lui. A şters-o într-o grabă nebună. Şi-a lăsat totul în mare neorînduială pentru sluga dumneavoastră aici de faţă.

Poliţistul era un tînăr de o prostie crasă, dar pînă şi el observă că Elizabeth se schimbase la faţă. Fata era mută de uimire. Trecură cîteva secunde pînă ce doamna Lackersteen reuşi să exclame:

— Domnul Verrall... pleacă? Desigur, nu pleacă încă?

— Să plece? A plecat!

— A plecat?

— Adică, vreau să spun că trenul trebuie să plece peste o jumătate de oră. De-acum trebuie să fie la gară. Am trimis nişte oameni să aibă grijă de el. Să-i îmbarce caii şi toate celelalte.

Mai urmau, probabil, şi alte explicaţii, dar nici Elizabeth, nici mătuşa ei nu mai auziră nici un cuvînt. Oricum, fără ca măcar să-şi ia la revedere de la ofiţer, în nici cincisprezece secunde erau afară pe treptele de la intrare, Doamna Lackersteen îl strigă scurt pe majordom.

— Majordon! Trimite-mi imediat ricşa în faţă!... La gară! comandă ea cînd omul cu rişca apăru şi, după ce se aşeză în rişcă, îl îmboldi în spate cu măciulia umbrelei ca să-l urnească.

Elizabeth îşi pusese haina de ploaie, iar doamna Lackersteen se ghemuise sub umbrelă, dar nici una, nici alta nu le prea erau de folos. Ploaia venea în puhoaie, aşa încît rochia lui Elizabeth era leoarcă înainte să fi ajuns la poartă, iar ricşa aproape se răsturnase din cauza vîntului.

Omul ce trăgea ricşa lăsă capul în jos şi se luptă cu vîntul gemînd. Elizabeth era cuprinsă de o suferinţă cumplită. Era o greşeală, cu siguranţă era o greşeală. Îi scrisese şi scrisoarea se rătăcise. Asta era, asta trebuia să fie! Era imposibil ca el să fi încercat să o părăsească fără ca măcar să-şi fi luat rămas bun! Şi dacă era aşa... nu, nici măcar atunci nu şi-ar pierde speranţa! Cînd o va vedea pe peron, pentru ultima oară, nu va putea fi atît de crud încît să o părăsească! Cînd se apropiară de gară se ghemui în ricşă şi se ciupi de obraji ca să-i îmbujoreze. O patrulă din Poliţia Militară trecu în grabă pe lîngă ele tîrşîindu-şi picioarele, cu uniformele subţiri ude ca nişte cîrpe şi împingînd un cărucior. Erau, probabil, oamenii de corvoadă ai lui Verrall. Slavă Domnului, mai era un sfert de oră. Trenul nu va pleca timp de încă vreun sfert de oră. Slavă cerului, mai avea o ultimă şansă de a-l vedea!

Sosiră pe peron tocmai la timp ca să vadă trenul plecînd din gară şi luînd viteză cu gîfîituri asurzitoare. Şeful gării, un omuleţ tuciuriu şi rotunjor, stătea pe linie privind jalnic după tren. Într-o mînă îşi ţinea cascheta impermeabilă, iar cu cealaltă se apăra de doi indieni ce vociferau vîrîndu-se în el ca să-i atragă atenţia asupra unui lucru oarecare. Doamna Lackersteen se aplecă afară din ricşă şi strigă agitată prin ploaie.

— Şefule!

— Doamnă!

— Ce tren e ăsta?

— Trenul de Mandalay, doamnă!

— Trenul de Mandalay! Imposibil!

— Vă asigur că da, doamnă! Este chiar trenul de Mandalay!

Veni spre ele scoţîndu-şi cascheta.

— Dar domnul Verrall, ofiţerul de poliţie… desigur, nu e în tren?

— Ba da, doamnă, a plecat!

Făcu un semn cu mîna înspre trenul ce acum se îndepărta cu viteză într-un nor de ploaie şi aburi.

— Dar trenul nu trebuia să plece încă.

— Nu, doamnă. Mai erau încă zece minute.

— Atunci de ce a plecat?

Şeful de gară îşi flutură cascheta în semn de scuze. Faţa lui întunecată, grăsulie, avea o expresie tare nefericită.

— Ştiu, doamnă, ştiu! Absolut fără precedent! Dar tînărul ofiţer mi-a ordonat foarte clar să dau drumul trenului! A declarat că totul este gata şi că nu vrea să fie silit să aştepte. I-am semnalat neregula. Mi-a spus că nu-i pasă de nereguli. Am obiectat. El a insistat. Şi, pe scurt…

Făcu un alt gest. Voia să spună că Verrall era din acel soi de oameni care obţin tot ce vor, chiar cînd era vorba să pornească un tren cu zece minute mai devreme. Urmă o pauză. Cei doi indieni, crezînd că asta era şansa lor, se repeziră ţipînd şi-i întinseră doamnei Lackersteen nişte caiete soioase, să se uite la ele.

— Ce vor oamenii ăştia? ţipă doamna Lackersteen scoasă din minţi.

— Sînt cultivatori de nutreţ, doamnă. Spun că locotenentul Verrall a plecat datorîndu-le sume mari de bani. Unul pentru fîn, celălalt pentru ovăz. Nu-i treaba mea.

În depărtare se auzi şuieratul trenului care se încolăcea în jurul cotiturii ca o omidă neagră ce priveşte în urmă-i din mers, şi apoi dispăru. Pantalonii albi şi uzi ai şefului de gară îi fluturau cu un aer părăsit în jurul picioarelor. Dacă Verrall pornise trenul mai devreme ca să scape de Elizabeth, ori ca să scape de cultivatorii de nutreţ, era o întrebare interesantă ce nu va fi niciodată lămurită.

Se întoarseră la drum, apoi se luptară să urce dealul într-un vînt atît de puternic încît uneori erau azvîrlite cîţiva paşi înapoi. Ajunse pe verandă cu respiraţia tăiată. Servitorii le luaseră hainele de ploaie ce şiroiau, iar Elizabeth îşi scutură parţial apa din păr. Doamna Lackersteen ieşi din muţenie pentru prima dată de cînd plecase de la gară:

— Da! Din toate comportările lipsite de politeţe… atît de abominabilă…!

Elizabeth era palidă, părea bolnavă, în ciuda ploii şi a vîntului ce-i bătuseră în faţă. Dar nu vroia să se trădeze.

— Cred că putea să aştepte să ne spună la revedere, spuse ea cu răceală.

— Crede-mă pe cuvînt, dragă, mai bine că ai scăpat de el! Cum am spus încă de la început, un tînăr dintre cei mai odioşi.

Ceva mai tîrziu, pe cînd erau aşezate să ia micul dejun şi se simţeau ceva mai bine, căci făcuseră o baie şi îşi puseseră îmbrăcăminte uscată, doamna Lackersteen remarcă:

— Ia să vedem, ce zi e azi?

— Sîmbătă, mătuşă.

— A, sîmbătă. Aşadar, în această seară vine scumpul părinte. Cîţi vom fi mîine la slujbă? Da, cred că vom fi toţi! Va fi şi domnul Flory. Parcă a spus că se întoarce din junglă mîine. Dragul domn Flory, adăugă ea aproape drăgăstos.

XXIV

Era aproape ora şase seara şi clopotul absurd din turla metalică, înaltă de doi metri, începu să bată, bang-bang! – în timp ce bătrînul Mattu trăgea de funie. Reflectate de vijelia cu ploaie din depărtare, razele soarelui ce asfinţea inundaseră *maidan*-ul într-o lumină frumoasă, palidă. De dimineaţă plouase şi avea să mai plouă. Comunitatea creştină din Kyauktada, cincisprezece oameni la număr, se aduna la uşa biserici pentru slujba de seară.

Flory sosise deja. Ca şi domnul Macgregor, cu *topi* gri şi tot restul, şi domnul Francis şi domnul Samuel, fîţîindu-se prin jur, în costume din dril proaspăt spălate, căci slujba ce se ţinea din şase în şase săptămîni era marele eveniment social din viaţa lor. Preotul, un bărbat înalt, cu părul cărunt şi o faţă distinsă, fără culoare, ce purta *pince-nez*, stătea pe treptele bisericii îmbrăcat în sutana şi stiharul pe care şi le pusese acasă la domnul Macgregor. Zîmbea amabil, dar cam încurcat, spre cei patru creştini *karen*, rozi în obraji, care veniseră să se încline în faţa lui, căci nu vorbea nici un cuvînt în limba lor şi nici ei într-a lui. Mai era un creştin de origine orientală, un indian posac, întunecat la chip, de rasă incertă, care stătea umil mai în spate. Era întotdeauna prezent la slujba de la biserică, dar nimeni nu ştia cine era, ori de ce era creştin. Fusese fără îndoială prins şi botezat în copilărie de către misionari, căci indienii convertiţi la maturitate îşi neglijau aproape fără excepţie îndatoririle.

Flory o văzu pe Elizabeth, îmbrăcată în lilă, coborînd dealul împreună cu mătuşa şi unchiul ei. O întîlnise în acea dimineaţă la club, unde fuseseră singuri doar un minut

înainte ca ceilalţi să intre. Flory pusese o singură întrebare:

— Verrall a plecat… pentru totdeauna?

— Da.

Nu era nevoie să spună mai mult. O apucase simplu în braţe şi o trăsese spre el. Ea se apropiase supusă, chiar bucuroasă, acolo, în lumina limpede a zilei, nemiloasă cu chipul lui desfigurat. Se agăţase o clipă de el, aproape ca un copil. De parcă o salva sau o apăra de ceva. El îi ridică faţa să o sărute şi constată cu surprindere că plîngea. Nu avuseseră timp să vorbească, nici măcar să-i spună „Vrei să te căsătoreşti cu mine?“. Nu conta, după slujbă va fi suficient timp. Poate că la următoarea lui vizită peste numai şase săptămîni, preotul îi va căsători.

Ellis, Westfield şi noul ofiţer al Poliţiei Militare se apropiau venind dinspre club unde luaseră în grabă cîteva păhărele să-i ţină în timpul slujbei. Îi urma inspectorul forestier care fusese trimis în locul lui Maxwell, un bărbat înalt şi palid, complet chel, cu excepţia a două smocuri ca nişte perciuni în faţa urechilor. Flory nu avu timp să-i spună lui Elizabeth altceva decît „bună seara“. Văzînd că sînt toţi prezenţi, Mattu încetă să mai bată clopotul, iar prelatul îi conduse înăuntru, urmat de domnul Macgregor, cu pălăria în mînă, în dreptul stomacului; veneau apoi cei trei Lackersteen şi creştinii băştinaşi. Ellis îl apucă pe Flory şi-i şopti, cam pilit, la ureche:

— Hai, alinierea. E timpul pentru parada sclifoselii. Fuga, marş!

El şi ofiţerul din Poliţia Militară intrară după ceilalţi, braţ la braţ, în pas de dans, poliţistul bîţîindu-şi fundul gras într-o imitaţie a dansatoarelor *pwe*, pînă ce ajunseră înăuntru. Flory se aşeză în aceeaşi strană cu cei doi, vizavi de Elizabeth, în dreapta ei. Era pentru prima oară cînd îşi lua riscul să stea cu semnul de pe obraz spre ea.

— Închide ochii şi numără pînă la douăzeci şi cinci, şopti Ellis în timp ce îngenuncheau, obţinînd un chicot pe înfundate din partea poliţistului.

Doamna Lackersteen îşi ocupase deja locul la orga ce nu depăşea dimensiunile unui pupitru de scris. Mattu se postă lîngă uşă şi începu să tragă de *punkah*, astfel dispus încît ventila numai deasupra stranelor din faţă, unde stăteau europenii. Flo veni adulmecînd pe interval, găsi strana lui Flory şi se aşeză dedesubt. Slujba începu.

Flory era atent cu intermitenţe. Era vag conştient că se ridică şi îngenunchează murmurînd „Amin“ la rugăciunile interminabile, că Ellis îl înghionteşte şi, de după cartea de imnuri, îi şuşoteşte fel de fel de blasfemii. Dar era prea fericit ca să-şi poată aduna gîndurile. Infernul i-o înapoia pe Euridice. Lumina gălbuie se revărsa prin uşa deschisă poleind spatele lat al hainei de mătase a domnului Macgregor, ca o mantie de aur. De cealaltă parte a intervalului îngust, Elizabeth era atît de aproape de Flory, încît acesta îi auzea fiece foşnet al rochiei şi i se părea că-i simte căldura trupului. Totuşi, nu

o privi nici măcar o singură dată, ca să nu bage ceilalţi de seamă. Orga scotea tremolouri bronşitice în timp ce doamna Lackersteen se lupta să pompeze suficient aer în tuburi cu unica pedală ce funcţiona. Iar corul cînta cu glas bizar, neşlefuit: un bubuit onest venind dinspre domnul Macgregor, un soi de mormăială sfioasă adiind dinspre ceilalţi europeni, iar din spate, un lălăit puternic, fără cuvinte, căci creştinii karen cunoşteau melodiile imnurilor, dar nu şi cuvintele.

Îngenuncheau din nou.

— Ah, blestematele astea de genuflexiuni, şopti Ellis.

Atmosfera se întunecă şi se auzi un uşor răpăit de ploaie pe acoperiş; copacii foşniră afară şi un nor de frunze galbene trecu învîrtejindu-se prin dreptul ferestrei. Flory le privi printre degete. În urmă cu douăzeci de ani, aşezat în strana sa din biserica parohială de acasă, obişnuia ca în duminicile de iarnă să privească, aşa cum făcea şi acum, frunzele galbene plutind în derivă şi zbătîndu-se pe fundalul cerului plumburiu. Nu era oare posibil ca acum să o ia de la început, ca şi cum acei ani întunecaţi nu-l atinseseră nicicînd? O privi printre degete pe Elizabeth îngenuncheată, cu capul plecat şi faţa ascunsă în mîinile ei tinere, marmorate. Cînd vor fi căsătoriţi, cînd vor fi căsătoriţi! Cum se vor amuza împreună în această ţară străină şi totuşi binevoitoare! O văzu pe Elizabeth în tabără, întîmpinîndu-l cînd se întorcea acasă obosit de muncă şi pe Ko S'la grăbindu-se afară din cort cu o sticlă de bere; o văzu plimbîndu-se alături de el prin pădure, privind smochinii uriaşi şi păsările-rinocer, culegînd flori fără nume, apoi în anotimpul rece rătăcind prin piaţă, pe păşunile mlăştinoase, căutînd becaţe şi lişiţe. Îşi văzu casa aşa cum o va reface ea. Văzu salonul – care nu va mai semăna cu salonul lui murdar, de burlac – cu mobilă nouă de la Rangoon şi un vas cu flori roz, ca nişte boboci de trandafir, pe masă, şi cărţi, şi acuarele şi un pian. Mai ales pianul! Gîndul îi zăbovi asupra pianului – simbol, probabil, pentru că el nu era muzical, al vieţii civilizate şi aşezate. Scăpase pentru totdeauna de acea subexistenţă din ultimii zece ani, de destrăbălarea, minciunile, suferinţa exilului şi a singurătăţii, legăturile cu tîrfele şi *pukka sahibii*.

Preotul se duse la un mic pupitru din lemn care servea şi ca amvon, desfăcu pamblica de pe sulul de predici, tuşi şi anunţă un text.

— În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfîntului Duh, amin.

— Scurteaz-o, pentru Dumnezeu, şopti Ellis.

Flory nici nu băgă în seamă minutele care treceau. Cuvintele predicii se revărsau paşnic prin mintea lui ca un murmur indistinct, aproape neauzit. Cînd vor fi căsătoriţi, se gîndea el în continuare, cînd vor fi căsătoriţi…

Hei! Ce se întîmplă?

Preotul se oprise brusc în mijlocul unui cuvînt. Îşi scoase *pince-nez*-ul şi-l agita cu un aer supărat spre cineva din dreptul uşii. Se auzi un ţipăt răguşit, înfricoşător:

— *Pike-san pay-like*!

Săriră cu toţii de pe locurile lor şi se întoarseră spre uşă. Era Ma Hla May. Cînd se întoarseră spre ea, fata intră în biserică împingîndu-l brutal la o parte pe bătrînul Mattu. Îşi agită pumnul către Flory.

— *Pike-san pay-like*! *Pike-san pay-like*! Da, despre el e vorba, Flory, Flory! (pronunţa Porley) Cel ce stă acolo în faţă, ăla cu părul negru! Întoarce-te şi priveşte-mă, laşule! Unde sînt banii pe care mi i-ai promis?

Ţipa ca o nebună. Oamenii o priveau uimiţi, prea şocaţi ca să se mişte ori să vorbească. Avea faţa cenuşie de atîta pudră, părul slinos îi atîrna, iar *longyi*-ul îi era deşirat la poale. Arăta ca o cotoroanţă din bazar. Flory simţi un fior îngheţat străpungîndu-i măruntaiele. O, Doamne, Dumnezeule! Trebuie ca ei să afle, trebuie ca Elizabeth să afle că aceea era femeia ce-i fusese ţiitoare? Dar nu era nici o speranţă, nici urmă de speranţă să fie vreo neînţelegere. Îi strigase numele, iar şi iar. Auzind glasul cunoscut, Flo se strecură de sub strană şi se duse dînd din coadă în faţa lui Ma Hla May. Nenorocita striga cît o ţinea gura, înşirînd în amănunţime toate cîte i le făcuse Flory.

— Uitaţi-vă la mine, bărbaţi albi şi voi femei, uitaţi-vă la mine! Uitaţi-vă în ce hal m-a adus! Priviţi zdrenţele astea pe care le port! Iar el stă aici, mincinosul, laşul, şi se preface că nu mă vede! M-ar lăsa să mor de foame la poarta lui ca pe-un cîine vagabond. Ah, dar te voi face eu de ruşine! Întoarce-te şi priveşte-mă! Priveşte acest trup pe care l-ai sărutat de o mie de ori, priveşte, priveşte…

Începu să-şi sfîşie hainele, ultima insultă a unei birmaneze de origine umilă. Orga scîrţîi şi doamna Lackersteen făcu o mişcare bruscă. Îşi veniseră, în sfîrşit, în fire şi începură să se mişte. Pastorul, care pînă atunci tot încercase fără succes să articuleze ceva, îşi recăpătase glasul:

— Scoate-ţi femeia afară! spuse el pe un ton tăios.

Flory se albise la faţă ca hîrtia. După primul moment îşi întorsese capul dinspre uşă şi strînsese din dinţi într-un efort disperat ca să pară nepăsător. Dar era inutil, într-adevăr inutil! Acum era livid ca un cadavru, iar sudoarea îi lucea pe frunte. Făcînd pentru prima dată în viaţa lor ceva folositor, Francis şi Samuel ţîşniră pe neaşteptate din strana lor, o înşfăcară pe Ma Hla May de braţe şi o tîrîră afară, în timp ce aceasta continua să ţipe.

Cînd, în sfîrşit, o duseră destul de departe ca să nu mai poată fi auzită, în biserică se aşternu o linişte profundă. Scena fusese atît de violentă, atît de sordidă, încît erau cu toţii tulburaţi. Pînă şi Ellis părea dezgustat. Flory nu putea să vorbească, nici să se mişte.

Stătea în picioare privind fix spre altar, cu chipul rigid şi atît de palid încît semnul părea că străluceşte ca o dîră de vopsea albastră. Elizabeth îl privea din cealaltă parte a intervalului. Aproape i se făcuse rău de greaţă. Nu înţelesese nici un cuvînt din ce spunea Ma Hla May, dar sensul scenei era absolut limpede. Gîndul că Flory fusese iubitul acelei creaturi demente, cu faţa cenuşie, o făcu să se înfioare pînă în măduva oaselor. Dar şi mai rea decît asta, mai rea ca orice, era hidoşenia lui din acest moment. Chipul lui o îngrozea, era atît de palid, atît de ţeapăn şi de bătrîn. Părea un craniu. Numai semnul părea că trăieşte. Îl urî pentru acest semn din naştere. Pînă în această clipă nu ştiuse cît de dezonorant era.

Asemenea unui crocodil U Po Kyin lovise în punctul cel mai slab. Căci, inutil s-o mai spunem, această scenă era isprava lui U Po Kyin. Ca de obicei, îşi văzuse şansa şi o pregătise cu mare grijă pe Ma Hla May pentru acest rol. Preotul îşi încheie predica aproape imediat. De cum se termină, Flory se grăbi să iasă, fără să privească spre cei prezenţi. Se lăsă întunericul, slavă Domnului! Se opri la cincizeci de metri de biserică şi îi privi pe ceilalţi îndreptîndu-se cîte doi spre club. Avu impresia că se grăbeau. O, aşa era, desigur! În seara asta aveau despre ce vorbi! Flo se răsturnă pe spate la picioarele lui, cerîndu-i să se joace cu ea.

— Pleacă, animal blestemat! spuse Flory şi o lovi cu piciorul.

Elizabeth se oprise în uşa bisericii. Se părea că domnul Macgregor – ce noroc! – o prezenta preotului. Peste o clipă, cei doi bărbaţi porniră spre casa lui Macgregor unde preotul urma să rămînă peste noapte, iar Elizabeth se duse după ceilalţi, cam la treizeci de metri în urma lor. Flory alergă după ea şi o ajunse aproape de poarta clubului.

— Elizabeth!

Ea privi în urmă, păli şi vru să grăbească pasul fără să spună un cuvînt. Dar emoţia lui era prea mare şi o prinse de încheietura mîinii.

— Elizabeth trebuie… e necesar să vorbesc cu tine!

— Dă-mi drumul!

Începură să se lupte şi apoi se opriră brusc. Doi din *karen*-ii care ieşiseră din biserică stăteau la cincizeci de metri de ei, privindu-i cu adînc interes prin semiîntuneric. Flory începu iar, pe un ton mai scăzut.

— Elizabeth, ştiu că nu am dreptul să te opresc astfel. Dar trebuie să îţi vorbesc, trebuie! Te rog ascultă ce am de spus. Te rog, nu fugi de mine!

— Ce faci? De ce mă ţii de braţ? Lasă-mă să plec imediat!

— Te voi lăsa, da! Dar ascultă-mă, te rog! Răspunde-mi doar la această întrebare: după tot ce s-a întîmplat, mă poţi ierta?

— Să te iert? Ce înţelegi prin asta, să te iert?

— Ştiu că m-am făcut de ocară. Nici nu se putea întîmpla ceva mai ruşinos şi mai dezgustător. Doar că, într-un fel, nu a fost vina mea. Vei înţelege cînd vei fi mai calmă. Crezi – nu acum, a fost prea rău, dar mai tîrziu –, crezi că poţi uita?

— Chiar nu ştiu despre ce vorbeşti. Să uit! Ce legătură are asta cu mine? Cred că a fost cît se poate de dezgustător, dar nu este treaba mea. Nu-mi pot imagina pentru ce-mi pui aceste întrebări.

Auzind-o, Flory fu aproape cuprins de disperare. Tonul ei, chiar şi cuvintele, erau aceleaşi pe care le folosise în cealaltă ceartă a lor. Din nou, aceeaşi mişcare. În loc să îl asculte pînă la capăt, îl va evita şi îl va îndepărta. Îl va umili pretinzînd că nu avea nici un drept asupra ei.

— Elizabeth! Te rog să îmi răspunzi. Te rog să fii cinstită cu mine! De data asta e serios. Nu mă aştept să mă primeşti imediat înapoi. Nu ai putea, cînd sînt dezonorat public în acest fel. Dar la urma urmei aproape că ai promis că te căsătoreşti cu mine…

— Ce? Am promis să mă căsătoresc cu dumneata? Cînd am promis eu să mă căsătoresc cu dumneata?

— Nu în cuvinte, ştiu. Dar era de înţeles între noi doi.

— Nimic de acest fel nu era de înţeles între noi doi! Consider că te porţi cît se poate de oribil. Mă duc la club chiar acum. Bună seara!

— Elizabeth! Elizabeth! Ascultă! Nu-i drept să mă condamni fără să mă asculţi. Ai ştiut dinainte ce-am făcut şi ai ştiut că de cînd te-am cunoscut am dus o altă viaţă. Ce s-a întîmplat în această seară a fost doar un accident. Nenorocita aia, care, recunosc a fost cîndva… ei bine…

— Nu vreau să ascult, nu vreau să ascult asemenea lucruri. Plec!

El o apucă iar de încheietura mîinii şi de această dată o reţinu. *Karen*-ii dispăruseră, din fericire.

— Nu, nu, mă vei asculta! Prefer să te supăr profund decît să am această nesiguranţă. Au trecut săptămîni în şir, lună după lună şi nu am putut niciodată să îţi vorbesc deschis. Pare că nu ştii ori că nu îţi pasă cît mă faci să sufăr. Dar de această dată va trebui să-mi răspunzi.

Ea se lupta ca să scape din strînsoare, dovedindu-se surprinzător de puternică. Chipul îi era mai înverşunat de mînie decît îl văzuse sau şi-l imaginase vreodată. Îl ura atît de mult încît l-ar fi lovit, dacă mîinile i-ar fi fost libere.

— Dă-mi drumul, bestie, bestie, lasă-mă să plec!

— Doamne Dumnezeule, să ne luptăm aşa? Dar ce altceva pot să fac? Nu te pot lăsa să pleci fără ca măcar să mă asculţi. Elizabeth, trebuie să mă asculţi!

— Nu vreau! Nu vreau să vorbesc despre asta! Ce drept ai să mă interoghezi aşa? Dă-

mi drumul!

— Iartă-mă, iartă-mă! Doar această întrebare. Vrei, nu acum, dar mai tîrziu, cînd povestea asta abjectă va fi uitată, vrei să te căsătoreşti cu mine?

— Nu, niciodată, niciodată!

— N-o spune în acest fel! Nu face ca totul să fie definitiv. Spune că nu pentru moment, dacă vrei, dar într-o lună, într-un an, cinci ani...

— N-am spus oare nu? De ce trebuie să insişti?

— Elizabeth ascultă-mă. Am încercat de nenumărate ori să îţi spun ce însemni tu pentru mine... vai, este atît de inutil să-ţi vorbesc despre asta! Dar încearcă să înţelegi. Nu ţi-am povestit despre viaţa pe care o ducem aici? Îngrozitoarea moarte în viaţă! Decăderea, singurătatea, autocompătimirea? Încearcă să înţelegi ce înseamnă asta şi că tu eşti singura fiinţă de pe pămînt care m-ar putea salva.

— Vrei să-mi dai drumul? De ce trebuie să faci scena acesta oribilă?

— Nu înseamnă nimic pentru tine dacă îţi spun că te iubesc? Cred că niciodată n-ai înţeles ce vreau de la tine. Dacă vrei, mă voi căsători cu tine şi îţi promit că nu te voi atinge nici cu un deget. Nu-mi pasă nici măcar de asta atîta timp cît eşti cu mine. Dar nu mai pot continua să trăiesc singur, veşnic singur. Nu vei reuşi niciodată să mă ierţi?

— Niciodată, niciodată! Nu m-aş căsători cu tine nici dacă ai fi ultimul bărbat de pe pămînt. Mai degrabă m-aş mărita cu un... cu măturătorul!

Elizabeth începuse să plîngă. Flory văzu că era convinsă de ceea ce spunea. I se umplură şi lui ochii de lacrimi. Spuse din nou:

— Pentru ultima dată. Nu uita ce înseamnă să ai pe lume pe cineva care să te iubească. Nu uita că deşi vei găsi bărbaţi mai bogaţi, mai tineri şi superiori mie în orice altă privinţă, nu vei găsi niciodată unul care să ţină atît de mult la tine. Şi, deşi nu sînt bogat, aş putea cel puţin să-ţi asigur un cămin. E un mod de a trăi... civilizat, decent...

— N-am vorbit destul? spuse ea mai calmă. Vrei să-mi dai drumul înainte să apară cineva?

El slăbise strînsoare. O pierduse, era un lucru cert. Ca o halucinaţie, dureros de limpede, revăzu casa lor aşa cum şi-o imaginase; văzu grădina, o văzu pe Elizabeth mergînd pe drumeagul de lîngă brumărelele galbene ca sulful ce creşteau atît de înalte încît îi ajungeau pînă la umăr şi hrănind porumbei şi pe Nero; şi salonul cu acuarelele de pe pereţi, şi florile de balsa în vasul de porţelan reflectat în tăblia mesei, rafturile cu cărţi şi pianul cel negru. Imposibilul, miticul pian – simbol a tot ce sfărîmase acest van accident!

— Ai avea un pian! spuse el disperat.

— Nu cînt la pian.

Îi dădu drumul. Nu mai avea sens să continue. De cum scăpă din strînsoare, ea o luă la goană şi în cele din urmă intră alergînd în grădina clubului, atît de insuportabilă îi era prezenţa lui. Se opri printre copaci ca să-şi scoată ochelarii şi să-şi şteargă urmele de lacrimi de pe obraji. Ah, bestia, bestia! Cum îi strînsese mîinile! O dureau înfiorător. Ce bestie! Cînd se gîndea la faţa lui aşa cum arăta în biserică, galbenă şi cu semnul acela hidos lucind pe obraz, aproape că dorea să-l ştie mort. Nu ceea ce făcuse el o îngrozea. Ar fi putut comite o mie de fapte abominabile şi l-ar fi iertat. Dar nu şi după scena aceea ruşinoasă şi sordidă, nu după hidoşenia diavolească din acel moment a chipului său desfigurat. În cele din urmă, semnul acela din naştere îl condamnase.

Mătuşa va fi furioasă aflînd că l-a refuzat pe Flory. Mai era şi unchiul, care o tot ciupea de pulpe – între ei doi, viaţa aici va deveni imposibilă. Probabil că va trebui să se întoarcă acasă nemăritată. Gîndaci negri. Nu contează. Orice, soarta de fată bătrînă, munci neplăcute, orice mai degrabă decît alternativa. Niciodată, niciodată nu va ceda unui bărbat care fusese atît de rău făcut de ocară! Mai bine moartă, cu mult mai bine. Dacă în urmă cu o oră în mintea ei sălăşluiseră şi gînduri meschine, acum le uitase. Nu-şi mai amintea nici măcar că Verrall o abandonase şi că această căsătorie cu Flory i-ar fi salvat obrazul. Nu ştia decît că el era dezonorat, că nici nu era om, şi că îl ura aşa cum ar fi urît un lepros ori un nebun. Instinctul era mai puternic decît raţiunea, ori chiar decît propriul interes şi nu i se putea opune, aşa cum nu putea să se împiedice să respire.

Cît despre Flory, el porni să urce dealul, nu alergînd, dar mergînd cît putea de repede. Ce avea el de făcut, trebuia făcut degrabă. Era întuneric beznă de-acum. Nefericita Flo, care nici măcar acum nu pricepuse că se întîmpla ceva serios, păşea în urma lui, scîncind autocompătimitor pentru a-i reproşa şutul pe care îl primise. Cînd ajunse pe potecă, se stîrni un vînt care făcu să foşnească frunzele zdrenţuite ale bananierilor şi aduse un miros de umezeală. Avea să plouă din nou. Ko S'la pusese masa şi îndepărta nişte gîndaci zburători care se sinuciseseră izbindu-se de lampa cu gaz. Era evident că nu auzise încă de scena din biserică.

— Cina preaînaltului stăpîn este gata. Vrea înălţimea voastră să mănînce acum?

— Nu, nu încă. Dă-mi lampa.

Luă lampa, intră în dormitor şi închise uşa. Fu întîmpinat de mirosul rînced de praf şi fum de ţigară, iar în lumina albă şi mişcătoare a lămpii văzu cărţile mucegăite şi şopîrla de pe perete. Iată-l deci înapoi aici, la vechea lui viaţă secretă, după toate cele întîmplate, înapoi acolo unde fusese şi înainte.

Îi era imposibil să o mai îndure. Înainte o îndurase. Existau paleative: cărţile, grădina, băutura, munca, tîrfele, vînătoarea, conversaţiile cu doctorul. Nu, nu mai era

de suportat. De la venirea lui Elizabeth, puterea de a suferi şi mai ales speranţa pe care o crezuse moartă în sufletul lui înmuguriseră, începînd o nouă viaţă. Letargia aproape confortabilă în care trăise era sfărîmată. Şi dacă acum suferea, în viitor avea să fie şi mai rău. În curînd, altcineva se va căsători cu ea. Îşi imagina clipa cînd va auzi ştirea: „Ai auzit, tînăra Lackersteen şi-a luat în sfîrşit zborul. Sărmanul Cutărică, îşi pune pirostriile. Domnul să-l ajute!“ etc. Şi întrebarea formală: „A, adevărat? Cînd are loc?“, controlîndu-şi expresia feţei, prefăcîndu-se că nu îl interesează. Şi apoi ziua nunţii, care se apropia, noaptea nunţii… vai, asta nu! Era obscen, obscen. Nu te mai uita! Obscen! Flory trase cufărul metalic de sub pat, scoase pistolul automat, introduse cartuşele în magazie şi împinse unul pe ţeavă.

Ko S’la era menţionat în testament. Mai rămînea Flo. Puse pistolul pe masă şi ieşi. Flo se juca cu Ba Shin, fiul cel mai mic al lui Ko S’la, sub apărătoarea de vînt a bucătăriei, unde servitorii părăsiseră un foc aproape stins. Dansa în jurul lui în timp ce băieţelul, al cărui abdomen părea roşu în lucirea jăraticului, o lovea uşor şi rîdea oarecum temător.

— Flo! Vino aici, Flo!

Îl auzi şi veni supusă, apoi se opri brusc în uşa dormitorului. Părea că acum înţelesese că se va întîmpla ceva rău. Se dădu puţin înapoi şi rămase privindu-l speriată, nevrînd să intre în dormitor.

— Vino aici!

Ea dădu din coadă, dar nu se mişcă.

— Hai, Flo! Fii cuminte, vino!

Pe neaşteptate, Flo fu cuprinse de groază. Scînci, lăsă coada în jos şi se retrase.

— Vino aici, luate-ar-naiba! strigă el şi, apucînd-o de zgardă, o azvîrli în cameră şi închise uşa în urma ei.

Se duse la masă după pistol.

— Şi acum vino aici! Fă cum îţi spun!

Ea se ghemui şi schelălăi, cerînd iertare. Lui Flory îi făcea rău s-o vadă aşa.

— Hai, bătrînico! Scumpă Flo! Stăpînul n-o să-ţi facă rău. Vino!

Ea se tîrî încet de tot spre picioarele lui, se întinse pe burtă schelălăind, cu capul în jos, ca şi cum i-ar fi fost teamă să se uite la el. Cînd ajunse doar la un metru de el, Flory trase, spulberîndu-i craniul în bucăţele.

Creierul zdrobit părea o catifea roşie. Aşa va arăta şi el? Inima, deci, nu capul. Auzi servitorii ieşind în fugă din camerele lor şi strigînd. Auziseră probabil zgomotul împuşcăturii. Îşi sfîşie în grabă haina şi apăsă gura pistolului pe cămaşă. O şopîrlă micuţă, translucidă ca o fiinţă din gelatină, urmărea o molie albă pe muchia mesei.

Flory apăsă cu degetul pe trăgaci.

Dînd buzna în cameră, Ko S'la nu văzu o clipă nimic altceva decît cadavrul cîinelui. Apoi zări picioarele stăpînului său proiectîndu-se cu călcîiele în sus de dincolo de pat. Le strigă celorlalţi să ţină copiii afară şi se retraseră toţi din uşă, ţipînd. Ko S'la căzu în genunchi lîngă trupul lui Flory în aceeaşi clipă în care Ba Pe veni alergînd prin verandă.

— S-a împuşcat?

— Aşa cred. Întoarce-l pe spate. Ah, priveşte! Fugi după doctorul indian! Aleargă de să-ţi dai sufletul!

În cămaşa lui Flory era un orificiu mic, nu mai mare ca cel făcut de un creion înfipt într-o bucată de sugativă. Nu încăpea îndoială. Era mort. Ko S'la reuşi cu greu să îl tragă pe pat, căci ceilalţi servitori refuzară să atingă cadavrul. În cel mult douăzeci de minute sosi doctorul. Aflase doar vag că Flory era rănit şi venise pe bicicletă, pedalînd cît putea de repede în susul dealului, prin vijelie şi ploaie. Îşi zvîrli bicicleta în stratul cu flori şi zori prin verandă. I se tăiase respiraţia şi nu vedea nimic prin ochelari. Îi scoase, căutînd cu o privire de miop spre pat.

— Ce esste, prietene? spuse el neliniştit. Unde eşti rănit?

Apoi, venind mai aproape, văzu ce este pe pat şi scoase un strigăt răguşit.

— Vai, ce esste assta? Ce i ss-a întîmplat?

— S-a împuşcat, sir.

Doctorul îngenunche, sfîşie cămaşa lui Flory şi-şi puse urechea pe pieptul lui. Pe faţă îi apăru o expresie de cumplită suferinţă, apucă mortul de umeri şi îl zgîlţîi ca şi cum simpla violenţă îl putea readuce la viaţă. Un braţ căzu inert peste marginea patului. Doctorul îl ridică la loc şi apoi, ţinînd mîna fără viaţă între palmele lui, izbucni pe neaşteptate în lacrimi. Ko S'la stătea în picioare la capătul patului, iar faţa lui cafenie se acoperise de riduri. Doctorul se ridică şi apoi, pierzîndu-şi un moment stăpînirea de sine, se sprijini de stîlpul patului şi suspină zgomotos, grotesc, cu spatele la Ko S'la. Umerii graşi îi tremurau. În cele din urmă îşi reveni şi se întoarse iarăşi cu faţa.

— Ce s-a întîmplat?

— Am auzit două împuşcături. A făcut-o înadins, asta-i sigur. Nu ştiu pentru ce.

— De unde ştii că a făcut-o intenţionat? De unde ştii că nu a fosst un accident?

În loc de răspuns, Ko S'la arătă în tăcere spre cadavrul lui Flo. Doctorul se gîndi o clipă şi apoi, cu mîini blînde şi pricepute înfăşură mortul în cearşaf şi îl înnodă la picioare şi la cap. În moarte, semnul de pe obraz se decolorase imediat şi acum nu mai era decît o uşoară pată cenuşie.

— Îngropaţi imediat cîinele. Îi voi spune lui Macgregor că a fosst un accident în timp ce îşi curăţa revolverul. Aveţi grijă să îngropaţi cîinele. Stăpînul vosstru a fosst prietenul

meu. Nu voi sscrie pe piatra de pe mormîntul lui că s-a sinuciss.

XXV

Era o întîmplare norocoasă că preotul se afla în Kyauktada, căci în seara următoare, înainte de a lua trenul, putu să citească slujba de înmormîntare aşa cum se cuvenea şi chiar să ţină un mic discurs despre virtuţile celui dispărut. Toţi englezii sînt plini de virtuţi cînd sînt morţi. Verdictul oficial era „moarte accidentală“ (doctorul Veraswami îşi folosi toate cunoştinţele de medicină legală pentru a dovedi că toate circumstanţele indicau un accident) şi aşa stătea înscris pe piatra de mormînt. Desigur, nimeni nu credea asta. Adevăratul epitaf al lui Flory fusese remarca atît de rar făcută – căci un englez ce moare în Birmania este repede dat uitării – „Flory? A, da, un tip brunet, cu un semn din naştere. S-a împuşcat în Kyauktada în 1926. Pentru o fată, se zice. Ce nătărău!“. Probabil că nimeni, cu excepţia lui Elizabeth, nu era prea surprins de cele întîmplate. În Birmania au loc multe sinucideri printre europeni şi ele îi surprind foarte puţin pe ceilalţi.

Moartea lui Flory avea mai multe consecinţe. Prima şi cea mai importantă fu aceea că doctorul Veraswami era distrus, chiar aşa cum prevăzuse. Meritul de a fi prietenul unui alb – singurul lucru care îl salvase înainte – dispăruse. Statutul lui Flory printre ceilalţi europeni nu fusese niciodată prea grozav, e adevărat; dar era totuşi un alb şi prietenia lui confereau oarecare prestigiu. O dată Flory mort, distrugerea doctorului era asigurată. U Po Kyin aşteptă atît cît era necesar şi apoi lovi din nou, mai puternic ca oricînd. Nici nu trecuseră bine trei luni şi le vîrîse în cap tuturor europenilor din Kyauktada că doctorul era un ticălos fără pereche. Nu-i adusese niciodată vreo acuzaţie publică – U Po Kyin era foarte precaut în această privinţă. Pînă şi Ellis s-ar fi aflat în încurcătură dacă ar fi trebuit să spună de ce ticăloşie anume se făcea vinovat doctorul; totuşi, era un lucru unanim acceptat că doctorul era un ticălos. Treptat, bănuiala generală ce plana asupra lui se cristalizase într-o singură expresie: *shok de*. Veraswami, se spunea, este un tip foarte deştept în felul lui, un doctor destul de bun pentru un băştinaş, dar era profund *shok de*. *Shok de* înseamnă, aproximativ, nedemn de încredere şi dacă un funcţionar oficial de origine autohtonă ajunge să fie cunoscut ca *shok de*, asta înseamnă sfîrşitul pentru el.

Temutele clătinări din cap şi ridicări din sprîncene ajunseră undeva în locuri înalte

şi doctorul fu retrogradat la rangul de medic adjunct şi transferat la spitalul general din Mandalay. Este şi acum acolo şi se pare că acolo va rămîne. Mandalay este un oraş destul de neplăcut: e plin de praf, căldura este insuportabilă şi se spune despre el că are cinci produse principale ale căror nume încep toate cu p, şi anume pagode, paria, porci, preoţi şi prostituate, iar munca de rutină de la spital este o treabă plicticoasă la culme. Doctorul locuieşte chiar lîngă curtea spitalului, într-o căsuţă anexă a unui bungalou; are o curticică împrejmuită cu gard de fier ruginit, iar seara conduce o clinică particulară pentru a-şi suplimenta salariul mic. A intrat într-un club de mîna a doua frecventat de avocaţi indieni a cărui principală fală este unicul membru european, un electrician din Glasgow pe nume Macdougall, alungat din Irrawaddy Flotilla Company din cauza beţiei şi care acum îşi cîştigă traiul precar de pe urma unui garaj. Macdougall este un mocofan mărginit, interesat numai de whisky şi inductori. Doctorul, care nu va crede niciodată că un alb poate fi nătărău, încearcă în fiecare seară să îl angajeze în ceea ce el continuă să numească „o conversaţie cultivată“; dar rezultatele sînt foarte nesatisfăcătoare.

Ko S'la a moştenit patru sute de rupii prin testamentul lui Flory şi, împreună cu familia lui, a deschis o ceainărie în bazar. Dar prăvălia a dat faliment, cum de altfel era prevăzut avînd în vedere cele două femei care se băteau acolo tot timpul, iar Ko S'la şi Ba Pe au fost obligaţi să se angajeze din nou ca servitori. Ko S'la era un servitor desăvîrşit. Pe lîngă stăpînirea unor arte utile precum codoşitul, tocmitul cu zarafii, căratul stăpînului beat pînă în pat şi pregătirea în dimineaţa următoare a unor băuturi întăritoare bine cunoscute cum ar fi ouăle crude, Ko S'la putea să coasă, să cîrpească, să umple cartuşierele, să aibă grijă de cai, să calce un costum şi să împodobească masa la cină cu minunate şi complicate desene din frunze tăiate şi boabe de orez vopsite. Merita cincizeci de rupii pe lună. Dar el şi Ba Pe se învăţaseră leneşi în serviciul lui Flory şi au fost alungaţi pe rînd din toate slujbele. Au cunoscut un an de cumplită sărăcie, micuţul Ba Shin s-a ales cu o tuse şi a tot tuşit pînă ce a murit într-o noapte fierbinte şi sufocantă. Ko S'la este acum ajutor de fecior în casa unui negustor de orez din Rangoon, cu o nevastă nevrotică al cărei *kit-kit* nu mai conteneşte, iar Ba Pe este servitor în aceeaşi casă, cu un salariu de şaisprezece rupii pe lună. Ma Hla May este într-un bordel din Mandalay. Din înfăţişarea ei plăcută nu a mai rămas nimic, iar clienţii îi plătesc numai patru anna şi uneori o lovesc şi o bat. Ea este, probabil, cea care regretă cea mai amarnic timpurile bune cînd trăia cu Flory şi cînd nu avusese înţelepciunea să pună deoparte ceva din banii pe care îi scotea de la el.

U Po Kyin şi-a realizat toate visurile cu excepţia unuia. După denigrarea doctorului, alegerea sa ca membru al clubului era inevitabilă şi într-adevăr a fost ales în ciuda

amarelor proteste ale lui Ellis. În cele din urmă, ceilalţi europeni au ajuns să fie foarte bucuroşi că l-au ales, căci era un adaos suportabil pentru club. Nu venea prea des, era amabil în felul său, rezista bine la băutură şi devenise aproape imediat un strălucit jucător de bridge. Peste cîteva luni a fost transferat din Kyauktada şi promovat. Un an întreg, înainte de pensionare, a ocupat funcţia de vicecomisar adjunct şi în acel unic an a scos douăzeci de mii de rupii din mită. La o lună după pensionare a fost convocat la o recepţie oficială la Rangoon pentru a primi o decoraţie ce-i fusese acordată de guvernul indian.

Impresionantă scenă, acea recepţie. Pe platforma împodobită cu steaguri şi flori, aşezat pe un fel de tron, se afla Guvernatorul îmbrăcat în redingotă, iar în spatele lui o mulţime de aghiotanţi şi secretari. De jur împrejurul sălii stăteau, ca nişte statui lucioase din ceară, *sowarii*[45] înalţi şi bărboşi din garda de corp a Guvernatorului, ţinînd în mîini lăncile cu flamuri. Afară, trîmbiţa din cînd în cînd o fanfară. Galeria avea un aspect vesel datorat *ingyi*-urilor albe şi eşarfelor roşii ale doamnelor birmaneze, iar în sală se aflau cam o sută de oameni, poate şi mai mulţi, care aşteptau să-şi primească decoraţiile. Erau acolo funcţionari birmanezi îmbrăcaţi în strălucitoare *paso* de Mandalay, indieni cu *pagri*-uri din ţesături cu fir, funcţionari britanici în uniforma oficială cu săbii în teci zornăitoare, bătrîni *thugyi*[46] cu părul cărunt înnodat la spate şi *dah*-uri cu mînere de argint atîrnate de umăr. Un secretar citea cu glas puternic şi limpede lista de distincţii care varia de la CIE[47] pînă la diplome de onoare cu coperte de argint cu litere imprimate în relief. Curînd veni rîndul lui U Po Kyin, iar secretarul citi de pe listă:

— Lui U Po Kyin, vicecomisar adjunct pensionat, pentru loialitate în îndelungatul serviciu şi mai ales pentru ajutorul oportun în zdrobirea unei răzmeriţe foarte primejdioase în districtul Kyauktada – şi aşa mai departe…

Apoi, doi acoliţi plasaţi acolo special în acest scop îl ridicară pe U Po Kyin care se duse legănîndu-se pînă la platformă, se înclină atît cît îi permitea abdomenul şi fu pe merit decorat şi felicitat în timp ce la galerie Ma Kin şi alţi suporteri aplaudau frenetic, fluturîndu-şi eşarfele.

U Po Kyin înfăptuise tot ce putea înfăptui un muritor. Sosi şi timpul să se pregătească pentru lumea cealaltă: pe scurt, să înceapă să construiască pagode. Dar, din nefericire, tocmai acesta a fost punctul în care planurile sale au dat greş. La numai trei zile după festivitatea organizată de Guvernator, înainte ca măcar o singură cărămidă din acele pagode ispăşitoare să fi fost pusă, U Po Kyin avu un atac de apoplexie şi muri fără să mai poată spune ceva. Nu există apărare în faţa soartei. Acest dezastru i-a zdrobit inima lui Ma Kin. Chiar dacă ar fi construit ea pagodele, asta nu i-ar fi folosit cu

nimic lui U Po Kyin; nici un merit nu poate fi dobîndit altfel decît prin propriile fapte. Suferă imens cînd se gîndeşte pe unde se află acum U Po Kyin, rătăcind pe sub pămînt, în beznă, prin Dumnezeu ştie ce cumplit iad de foc, printre şerpi şi spirite. Sau chiar dacă a scăpat de ce este mai rău, cealaltă temere a lui s-a împlinit şi el a revenit pe pămînt întruchipat în şobolan ori într-o broască. Poate chiar în această clipă este devorat de un şarpe.

Cît despre Elizabeth, lucrurile s-au aranjat mai bine decît se aşteptase. După moartea lui Flory, doamna Lackersteen, renunţînd o dată la toate subterfugiile, spuse deschis că în acest loc oribil nu era nici un bărbat şi că singura speranţă era să se ducă şi să stea cîteva luni la Rangoon ori Maymyo. Dar nu o putea trimite pe Elizabeth singură, iar să se ducă împreună cu ea însemna, practic, să-l condamne pe domnul Lackersteen la moarte în *delirium tremens*. Trecură mai multe luni, ploile atinseseră apogeul, iar Elizabeth tocmai luase decizia că pînă la urmă trebuie să se întoarcă acasă fără nici un ban şi nemăritată, cînd domnul Macgregor o ceru în căsătorie. Avusese de mult timp în minte acest lucru; într-adevăr, aşteptase doar să treacă o perioadă de timp decentă după moartea lui Flory.

Elizabeth îl acceptă bucuroasă. Era, poate, cam bătrîn, dar un vicecomisar nu este de dispreţuit. Era, fără îndoială, o partidă cu mult mai bună decît Flory. Sînt foarte fericiţi împreună. Domnul Macgregor a fost întotdeauna un om bun, dar de cînd s-a căsătorit a devenit chiar mai uman şi mai plăcut. Glasul îi este mai puţin tunător şi a renunţat la exerciţiile de dimineaţă. Elizabeth s-a maturizat surprinzător de repede şi o anume rigiditate a ţinutei care i-a fost întotdeauna proprie s-a accentuat. Servitorilor le inspiră o permanentă spaimă, deşi Elizabeth nu vorbeşte birmaneza. Cunoaşte întreaga Listă Civilă, dă mici dineuri încîntătoare şi ştie să le pună la punct pe soţiile funcţionarilor subordonaţi – pe scurt, ocupă cu deplin succes poziţia pentru care Natura a conceput-o de la bun început, aceea de burra memsahib.

1. *Longyi* – fîşie de pînză lungă de aproximativ doi metri pe care birmanezii o poartă înfăşurată în jurul coapselor şi al picioarelor.
2. Fructul palmierului betel, mestecat în diverse combinaţii. Are un efect uşor excitant.
3. *Ingyi* – piesă specifică portului birmanez, asemenea unei bluze.
4. *Gaungbaung* – pantaloni specifici portului birmanez.
5. *Paso* – piesă specifică portului birmanez.
6. *Topi* sau *topie* – pălărie de soare, uşoară, din fibre de sola (plantă tropicală).
7. *Terai* – pălărie de fetru cu boruri largi şi calotă dublă, purtată de albi în regiunile subtropicale.
8. *Maidan* – spaţiu în aer liber, în interiorul ori la marginea unui oraş, folosit adesea pentru parăzi şi defilare.
9. *Mali* (şi *malec* ori *malic*) – băştinaş angajat drept grădinar.
10. *Sambhur* – cerb asiatic.
11. *Punkah* – evantai mobil, confecţionat de obicei din frunze de palmier.

12. *Dravidian* – membru al unui popor asiatic, ce trăieşte între India şi Birmania şi are urme de sînge negru.
13. *Very-slimy* – joc de cuvinte bazat pe relativa asemănare cu numele doctorului; în limba engleză *very* înseamnă foarte, iar *slimy* – slugarnic, onctuos.
14. Neghiob afurisit; în original B.F. (*bloody fool*) (engl.).
15. *Babu* (sau *baboo*) – funcţionar indigen care scrie în limba engleză.
16. *Chokra* – copil băştinaş angajat ca servitor.
17. *Burra-sahib* – formulă onorifică desemnînd un european de rang.
18. *Pagett MP* (personaj din povestirile lui Kipling) – călător care crede că învaţă totul despre o ţară într-un timp foarte scurt.
19. *Havildar* – subofiţer în regimentele de băştinaşi din India.
20. *Gurkha* – membru al unei rase hinduse din Nepal din rîndul căreia au fost alcătuite regimente în armata britanică.
21. Joc de cuvinte; *pox* înseamnă în limba engleză sifilis.
22. *Tuktoo* – specie de şopîrlă.
23. *Peepul* – specie de smochin uriaş, înrudit cu bananierul.
24. *Dah* – cuţit birmanez, asemănător unei săbii.
25. *Thugyi-min* – formulă de respect, folosită în Birmania.
26. *Thakin* – stăpîn ori şef, formulă de adresare respectuoasă folosită în Imperiul Indian.
27.* Autorul foloseşte verbul *to stick* cu prepoziţia *by* (a rămîne credincios, a nu părăsi), opunîndu-l lui *to stick to* (a nu se lăsa de, a persevera, a se ţine de).
28. *Culi* (engl. *coolie*) – muncitor din ţările asiatice.
29. *Dacoit* – tîlhar, bandit.
30. *Pagri* – turban purtat de indieni.
31. *Pwe* – spectacol popular în Birmania, în care dansul se îmbină cu pantomima.
32. *Weiksa* – vrăjitor ori magician şi scamator de circ.
33. Arbust răspîndit în zonele tropicale.
34. Titlul unui roman de Ch. Dickens.
35. *Dago* – persoană de origine spaniolă sau italiană.
36. *Gharry* – trăsurică trasă de cal, folosită în India şi Birmania.
37. *Machan* – platformă înaltă folosită pentru vînătoarea de tigri.
38. *Sik* (engl. *sikh*) – locuitor din Punjab.
39. *Cipoi* (engl. *sepoy*) – soldaţi indieni în armata britanică.
40. Pronunţie afectată a cuvîntului *robber*, un tur la jocul de bridge.
41. *The Honourable* – titlu dat în Anglia copiilor nobililor de un anumit rang, deputaţilor etc.
42. Arată-mi drumul către casă,
Îs frînt, vreau să mă văd în pat;
Băui ceva acu' o oră
Şi drept la cap mi s-a urcat! etc.
43. *Shiko* – gest de respect, venerare ori rugăciune.
44. *Chaprasi* – un mesager oficial ales dintre băştinaşi.
45. *Swar* – soldat indigen din regimentele de cavalerie.
46. *Thugyi* sau *Thuggee* – membru al unor bande de tîlhari care obişnuiau să-şi stranguleze victimele active în India.
47. CIE – titlu onorific acordat în India, Cavaler al Imperiului Indian.